

Colegiul
„Alexei Mateevici”
mun. Chișinău

Centrul de Geografie
Istorică Militară
din Republica Moldova

Guvernul Republicii Moldova
Academia
de Administrare Publică

PERFORMANȚA ÎN EDUCAȚIE – FACTOR-CHEIE ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII UMANE

*Materialele Conferinței științifico-practice internaționale,
9-10 octombrie 2020*

Chișinău, 2020

Guvernul Republicii Moldova
Academia de Administrare Publică

Performanța în educație: factor-cheie în asigurarea securității umane

Materialele Conferinței științifico-practice internaționale,
9-10 octombrie 2020

Coordonator: Ludmila ROȘCA

Chișinău • 2020

COMITETUL ORGANIZATORIC

Ludmila Roșca – Director de proiect, doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică din Republica Moldova;

Ludmila Golovataia – cercetător științific superior, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică din Republica Moldova;

Vitalie Cazacu, cercetător științific superior, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică din Republica Moldova;

Simion Roșca – cercetător științific superior, doctor în filosofie, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică din Republica Moldova;

Natalia Ciobanu – cercetător stagiar, doctorandă, Academia de Administrare Publică din Republica Moldova;

Valentina Ursu – cercetător stagiar, doctorandă, Academia de Administrare Publică din Republica Moldova;

Liudmila Curoș – cercetător stagiar, doctorandă, Academia de Administrare Publică din Republica Moldova.

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Oleg Balan – doctor habilitat în drept, profesor universitar, Rector, AAP;

Teodor N. Țirdea – doctor habilitat în filosofie, profesor universitar, Catedra de Filosofie și Bioetică, USMF „Nicolae Testemițanu”;

Serghei Sprincean – doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, AȘM;

Ioan Horga – decan al Facultății de Istorie, Relații Internaționale, Științe Politice și Științe ale Comunicării, doctor, profesor universitar, Universitatea din Oradea, România;

Vladimir Gutarov – doctor habilitat în filosofie, profesor universitar, Catedra Teoria și Filosofia Politică, Universitatea de Stat din Sankt-Petersburg, Președintele Asociației Politologilor din Rusia;

Anatoliy Kruglashov – doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea Națională „Yurii Fedkovič”, Cernăuți, Ucraina;

Gabriela Goudenhooff – doctor, conferențiar universitar, Universitatea din Oradea, România;

Liubov Melnychiuk – doctor în științe politice, conferențiar universitar, Universitatea Națională „Yurii Fedkovič” din Cernăuți, Ucraina;

Ionel Narița – doctor, profesor universitar, Departamentul de Filosofie și Științe ale Comunicării, Universitatea de Vest din Timișoara;

Iulia Sirota – doctor în psihologie, Tel-Aviv, Statul Israel;

Petru Jelescu – doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”;

Tamara Cristei – doctor, conferențiar universitar, profesor, Liceul Teoretic „Aristotel”, Chișinău;

Victoria Bercu – Director, Colegiul „Alexei Mateevici” din Chișinău.

Materialele publicate în culegere nu reflectă neapărat punctul de vedere al redacției.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Drepturile de autor asupra articolelor publicate aparțin autorilor.

Publicația este finanțată de la bugetul de stat în cadrul Proiectului Național

„Consolidarea sistemului de securitate națională prin cunoaștere și comunicare”;

codul proiectului: 20.80009.1606.28, „Program de stat” (2020-2023).

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

„Performanța în educație: factor-cheie în asigurarea securității umane”, conferință științifico-practică internațională (2020; Chișinău). Performanța în educație: factor-cheie în asigurarea securității umane: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, 9-10 octombrie 2020 / coordonator: Ludmila Roșca; comitetul științific: Oleg Balan [et al.]; comitetul organizatoric: Ludmila Roșca [et al.]. – Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2020 (Tipogr. „Print-Caro”). – 340 p.: fig., tab.

Antetit.: Guvernul Rep. Moldova, Acad. de Administrare Publică. – Texte, rez.: lb. rom., engl., fr., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 100 ex.

ISBN 978-9975-3492-0-8.

37+3(082)=00

P 51

SUMAR

PREFAȚĂ	7
Ludmila ROȘCA	
COMUNICAREA – CONDIȚIE A AFIRMĂRII ȘI MANIFESTĂRII SOCIALE A PERSONALITĂȚII / COMMUNICATION – CONDITION OF AFFIRMATION AND MANIFESTATION OF PERSONALITY	9
Ludmila ROȘCA	
PERFORMANȚA UNUI LECTOR AVIZAT – UN INDICIU DE VALOARE ÎN ÎNȚELEGEREA AXIOLOGICĂ A PROBLEMEI SECURITĂȚII UMANE / THE DIMENSION OF KNOWLEDGE AS A FORM OF SOCIAL INTEGRATION REFLECTED IN MODERN ROMANIAN LITERATURE	20
Tamara CRISTEI	
GLOBALIZAREA, INTERNETUL, ÎNVĂȚĂMÂNTUL: DISCUȚIILE IDEOLOGICE ACTUALE / GLOBALIZATION, THE INTERNET AND EDUCATION: MODERN IDEOLOGICAL DISCUSSIONS / СОВРЕМЕННЫЕ ПОЛИТИЧЕСКИЕ ТЕОРИИ, ФИЛОСОФИЯ ОБРАЗОВАНИЯ, ПОЛИТИЧЕСКИЕ ИДЕОЛОГИИ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЭТИКА, ИСТОРИЯ И ТЕОРИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ	30
Vladimir GUTOROV	
ROLUL ÎNȚELEGERII ÎN EDUCAȚIE / THE EDUCATIONAL ROLE OF UNDERSTANDING	42
Ionel NARIȚA	
ÎNVĂȚĂMÂNTUL CIVIC – MIJLOC SENSIBIL DE DEPĂȘIRE A INSECURITĂȚII / CIVIC EDUCATION AS A VULNERABLE TREATMENT OF MISLEADING INSECURITY / ГРАЖДАНСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК УЯЗВИМОЕ СРЕДСТВО ПРЕОДОЛЕНИЯ НЕБЕЗОПАСНОСТИ	57
Anatoliy KRUGLASHOV	
EDUCAȚIE ȘI SPIRITUALITATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ROMÂNESC CONTEMPORAN / EDUCATION AND SPIRITUALITY IN CONTEMPORARY ROMANIAN EDUCATION	67
Constantin PIȘĂU	
UNELE OBSERVAȚII PRIVIND VIOLENȚA PSIHOLICĂ/BULLYING / SOME OBSERVATIONS ON PSYCHOLOGICAL VIOLENCE/BULLYING	72
Ion IFRIM, Mihaela SHILBAYA MATEI	
DIMENSIUNI ȘI APRECIERI BIOETICE ALE SECURITĂȚII UMANE: ABORDARE SOCIOFILOSOFICĂ ȘI POLITOLOGICĂ / DIMENSIONS AND BIOETHICAL ASSESSMENTS OF HUMAN SECURITY: SOCIOPHILOSOPHICAL AND POLITICAL APPROACH	77
Teodor N. ȚÎRDEA	
REGLEMENTS JURIDIQUES SUR LA PSYCHOLOGIE DES MASSES FASCISTES	85
Manuel Cristian FIRICA, Jean FIRICA, Camelia FIRICA	

IMPORTANȚA COMPONENTEI EDUCAȚIONALE ÎN PROCESUL DE ASIGURARE A SECURITĂȚII UMANE / THE IMPORTANCE OF THE EDUCATIONAL COMPONENT IN THE PROCESS OF ENSURING HUMAN SECURITY	97
Serghei SPRÎNCEAN, Tudorița-Sanda SOHOȚCHI	
CUNOAȘTEREA DIPLOMAȚIEI ECONOMICE, CA INSTRUMENT PENTRU ATINGEREA OBIECTIVELOR ECONOMICE EXTERNE / THE ACQUAINTANCE OF ECONOMIC DIPLOMACY AS A TOOL FOR ACHIEVING EXTERNAL ECONOMIC GOALS	105
Ludmila GOLOVATAIA	
SERVICIUL PSIHOLOGIC – PARTE A SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT DIN ISRAEL / PSYCHOLOGICAL SERVICE – PART OF THE EDUCATIONAL SYSTEM IN ISRAEL / ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СЛУЖБА КАК ЧАСТЬ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ ИЗРАИЛЯ.....	115
Julia SIROTA, Dasman ELFAHEL	
EDUCAȚIA MILITAR-PATRIOTICĂ. JUMĂTATE DE SECOL DE LA REÎNFIINȚAREA ȘCOLII MILITARE DE OFIȚERI ACTIVI DE ARTILERIE	120
Adrian STROEA	
SEMINARUL TEOLOGIC DIN CHIȘINĂU ȘI MARELE RĂZBOI / THEOLOGICAL SEMINAR IN CHISINAU AND THE GREAT WAR.....	126
Anatolie LEȘCU	
ANTREPRENORIATUL: CUNOAȘTERE, EXERSARE, VECTOR SPRE INTEGRAREA EUROPEANĂ....	132
Petru JELESCU, Olga ELPUJAN, Dumitru JELESCU	
DREPTURILE CULTURALE ȘI OBLIGAȚIILE STATULUI / CULTURAL RIGHTS AND OBLIGATIONS OF THE STATE.....	138
Manuel Cristian FIRICA, Jean FIRICA, Camelia FIRICA	
SECURITATEA UMANĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA: O ABORDARE PRIN PRISMA SISTEMULUI DE EDUCAȚIE / HUMAN SECURITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: AN APPROACH THROUGH THE PRISM OF THE EDUCATIONAL SYSTEM	146
Aurelian LAVRIC	
SECURITATEA ȘI IMPACTUL TENDINȚELOR FUNDAMENTALE DE DEZVOLTARE A ECONOMIEI MONDIALE / SECURITY AND THE IMPACT OF THE FUNDAMENTAL DEVELOPMENT TRENDS OF THE WORLD ECONOMY	155
Elena BĂDĂRĂU	
PARADIGMA INTERCULTURALĂ ÎN EDUCAȚIE / INTERCULTURAL PARADIGM IN EDUCATION ...	161
Simion ROȘCA	
COMUNICAREA INTERNAȚIONALĂ ABORDATĂ DIN PERSPECTIVA STILURILOR DE CONDUCERE / INTERNATIONAL COMMUNICATION FROM THE PERSPECTIVE OF DIFFERENT STYLES OF LEADERSHIP ..	175
Valentina Mihai ȘINGHIREI	

SECURITATEA ALIMENTARĂ ÎN CONTEXTUL REGLEMENTĂRII MULTILATERALE A RELAȚIILOR ECONOMICE EXTERNE / FOOD SECURITY IN THE CONTEXT OF MULTILATERAL REGULATION OF EXTERNAL ECONOMIC RELATIONS	184
Vitalie CAZACU	
ANALIZA POLITICII STATULUI ÎN DOMENIUL ȘTIINȚEI ȘI TEHNOLOGIEI / ANALYSIS OF STATE POLICY IN THE FIELD OF SCIENCE AND TECHNOLOGY	191
Tatiana ANDREEVA, Evghenii GROSU	
PERFORMANȚA ÎN EDUCAȚIE – FACTOR-CHEIE ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII UMANE / PERFORMANCE IN EDUCATION – A KEY FACTOR IN ENSURING HUMAN SECURITY	197
Crina POPESCU	
EDUCAȚIA – PUNCTUL FORTE AL EVOLUȚIEI REPUBLICII MOLDOVA ÎN SECOLUL XXI / EDUCATION – THE STRONG POINT OF THE EVOLUTION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE 21st CENTURY	201
Dana PAIU	
BARIERELE ÎN COMUNICARE – FACTOR DE CARE DEPINDE ASIGURAREA CALITĂȚII ACTULUI DE FORMARE CONTINUĂ A CADRULUI DIDACTIC / BARRIERS IN COMMUNICATION – IMPORTANT FACTOR IN ENSURING THE QUALITY OF THE ACT OF CONTINUOUS TRAINING OF THE TEACHING STAFF	208
Cristina TULBU-FRUNZE	
IMPACTUL PANDEMIEI „COVID-19” ASUPRA SISTEMULUI EDUCAȚIONAL / THE IMPACT OF THE “COVID-19” PANDEMIC ON THE EDUCATION SYSTEM	219
Valeria CIOBANU	
ÎNVĂȚAREA LA DISTANȚĂ ÎN CRIZA „COROANEI” / DISTANCE LEARNING IN THE CORONA CRISIS	224
Usama HEIB	
PERSPECTIVE TEORETICE ASUPRA INTEGRĂRII SOCIO-PROFESIONALE A SPORTIVILOR DE PERFORMANȚĂ / THEORETICAL PERSPECTIVES ON THE SOCIO-PROFESSIONAL INTEGRATION OF PERFORMANCE ATHLETES	228
Ancuța MILIN, Marius VASILUȚĂ-ȘTEFĂNESCU	
REFLECȚIILE OMULUI ÎN MEDIUL INFORMATIV / HUMAN REFLECTIONS IN THE INFORMATION ENVIRONMENT	233
Nicolae PARCEVSCHI	
EDUCAȚIA JURIDICĂ: FACTOR-CHEIE ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII UMANE / LEGAL EDUCATION-KEY FACTOR IN ENSURING HUMAN SECURITY	248
Natalia GAVRILENCO	
MORALITATEA ȘI PEDEAPSA ÎN BASARABIA – PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA / MORALITY AND PUNISHMENT IN BESSARABIA – THE FIRST HALF OF THE NINETEENTH CENTURY	253
Artur LEȘCU	

EDUCAȚIA – INSTRUMENT ESENȚIAL ÎN PROMOVAREA CULTURII DE SECURITATE NAȚIONALĂ / EDUCATION IS A KEY TOOL IN THE PROMOTION OF NATIONAL SECURITY CULTURE	259
Liudmila CUROȘ	
ASIMILAREA PROBLEMELOR DE HĂRȚUIRE A STOCURILOR ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL ISRAELIAN / ASSIMILATION OF STOCK HARASSMENT ISSUES IN THE ISRAELI EDUCATION SYSTEM...	264
Eti BEN NUN	
INTEGRAREA SOCIALĂ A MIGRANȚILOR PRIN EDUCAȚIE ȘI COMUNICARE / SOCIAL INTEGRATION OF MIGRANTS THROUGH EDUCATION AND COMMUNICATION	275
Tatiana DAUD	
IMPORTANȚA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI POLITIC ÎN REPUBLICA MOLDOVA / THE IMPORTANCE OF POLITICAL EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA	287
Valentina URSU	
DIVERSITY MANAGEMENT IN THE EDUCATION SYSTEM AND ISRAELI BEDOUIN STUDENTS AS A CASE STUDY	293
Julia SIROTA, Mohamed HAJAJRA	
EDUCATION SYSTEMS OF MINORITIES IN THE WORLD	302
Noha ALVAKILI	
PREGĂTIREA CADRELOR DIDACTICE – PARTE COMPONENTĂ A POLITICILOR PUBLICE / PREPARATION OF TEACHERS AS A COMPONENT OF PUBLIC POLICIES.....	309
Vadim BOȚ	
EGALITATEA DEPLINĂ ÎNTRE PROFESORII DE SEX FEMININ ȘI CEI DE SEX MASCULIN ÎN CADRUL ȘCOLII, ÎN ATMOSFERA MENTALITĂȚII BĂRBAȚILOR / THE FULL EQUALITY BETWEEN FEMALE TEACHERS AND MALE TEACHERS IN THE SCHOOL STAFF IN THE ATMOSPHERE ACCORDING TO THE MENTALITY THAT THE MEN DOMUNATE.....	318
Manal AMOUN-HABASHI-M. A.	
EDUCAȚIA ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ – PILONI AI STATULUI DEMOCRATIC / EDUCATION AND NATIONAL SECURITY – PILLARS OF THE DEMOCRATIC STATE	329
Natalia CIOBANU	
PARTICULARITĂȚILE PERSONALE, PROFESIONALE A DEVENIRII ABSOLVENȚILOR UNIVERSITĂȚII CONTEMPORANE / FEATURES OF THE PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF GRADUATES OF A MODERN UNIVERSITY / ОССОБЕННОСТИ ЛИЧНОСТНО- ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ ВЫПУСКНИКОВ СОВРЕМЕННОГО ВУЗА.....	335
Galina SIROTENCO	

PREFAȚĂ

Stimați colegi, deservim cu toții același sistem de instruire și educație, axat pe descoperirea și dezvoltarea facultăților cognitive și creative a personalității umane în devenire. Ideea Proiectului Național: *Consolidarea sistemului de securitate națională prin cunoaștere și comunicare*, pune în valoare dascălul, educatorul, profesorul universitar, care, la moment, a pierdut din autoritatea sa în viața socială, în structura relațiilor sociale. În timp ce practica socială este caracterizată de multiple contradicții, conflicte, probleme, soluționarea cărora în mare parte depinde de atitudinea, comportamentul, implicarea fiecărui om, funcționar public, profesionist.

În situația, complicată și mai mult de virusul pandemic, omul contemporan insuficient instruit, ne pregătit pentru astfel de confruntări, pierde lupta pentru viață. Deși regulile noi de comportament social, public sunt explicate pe înțelesul tuturor, este imposibil de gestionat situația pandemică, omul odată în plus demonstrează că este imprevizibil. Cred că fiecare dintre noi a meditat asupra situației, și-a modificat propriul comportament, a explicat elevilor, liceenilor, studenților: De ce este important să ne protejăm pe noi, pe cei apropiați, să nu fim periculoși pentru alții.

Proiectul, despre care vorbim, corelează mai multe fenomene și procese, dominante fiind: cunoașterea, comunicarea, implicarea, integrarea și securitatea. Pentru elaborarea și implementarea în practica socială a Strategiei securității naționale, a programelor de dezvoltare durabilă a societății, Republica Moldova are nevoie de specialiști calificați, competitivi pe piața muncii, patrioți, care țin la pământul străbunilor lor. Astfel de specialiști pot fi instruiți în sistemul educațional național, reformat, restructurat, cu condiția promovării performanței, susținerii copiilor dotați de la natură cu capacități cognitive, creative deosebite. Nu poți cere copiilor, înscriși la liceul „Ciprian Porumbescu”, din Chișinău să înscrie performanțe la matematică, fizică și alte științe fundamentale. Agenda lor este încărcată cu discipline musicale, cu exersarea la instrumental ales. Specializarea liceelor,

colegiilor este o cerință a timpului nostru, dar să nu abandonăm procesul invers – de unificare a instituțiilor specializate în pregătirea educatorilor, artiștilor plastici, muzicienilor etc.

Din perspectiva gândirii filosofice, plasăm la baza sistemului educațional principiul *unitatea prin diversitate*. Este vorba despre necesitatea educării subiectului relațiilor sociale, care în același timp este om, cetățean, profesionist, care trăiește printre oameni și are necesitatea de a comunica cu ei. În afara comunicării omul nu poate exista, își pierde esența, cu greu există doar ca individ. Când vorbim despre *diversitate* în sistemului educațional, ne referim la totalitatea individualităților care formează grupul, cadrele didactice, colectivul instituției de învățământ. Respectarea acestui principiu este foarte importantă pentru toate domeniile de activitate social-utilă.

Ludmila ROȘCA,
Directorul Proiectului Național

COMUNICAREA – CONDIȚIE A AFIRMĂRII ȘI MANIFESTĂRII SOCIALE A PERSONALITĂȚII

- : **Ludmila ROȘCA**, doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar, AAP
- : (roscaludmila@mail.ru)

Rezumat

În acest articol, autorul abordează o temă actuală pentru societatea contemporană, caracterizată de multiple contradicții, diferențe, posibilități de afirmare a personalității. Comunicarea este un proces de transmitere a informațiilor între indivizi sau grupuri sociale. De aceea, relațiile umane pot fi interacțiuni comunicative, astfel încât conceptul de comunicare a devenit în epoca noastră, unul universal. Declarat, principiul egalității de șanse, în practica socială se aplică rar. Autorul își propune să răspundă la întrebările: Ce factori influențează afirmarea personalității în societate? Cum pot fi aplicate condițiile existențiale în multiplicarea manifestărilor personalității? Pornind de la teza: esența personalității este bio-psiho-socio-culturală, autorul conchide: un factor important în dezvoltarea și afirmarea personalității îl constituie capacitatea lui de a interacționa cu semenii, de a face schimb de informații, de a asimila și aplica în relațiile cu semenii teoria comunicării. Cunoașterea propriului potențial cognitiv, creativ îi permite persoanei să se implice în viața comunității, să descopere calitățile altor oameni, care pot fi aleși în calitate de prieteni, parteneri.

Cuvinte-cheie: comunicare, personalitate, siguranță, cunoaștere.

COMMUNICATION – CONDITION OF AFFIRMATION AND MANIFESTATION OF PERSONALITY

- : **Ludmila ROSCA**, doctor habilitat in Philosophy, asociate profesor,
- : Academy of Public Administration of Moldova, (APA)

Abstract

In this article the author addresses a current topic for contemporary society, characterized by multiple contradictions, differences, possibilities to assert personality. Communication is a process of transmitting information between individuals or social groups. Therefore, human relationships can be communicative interactions, so that the concept of communication has become in our time, a universal one. Stated, the principle of equal opportunities in social practice is rarely applied. The author sets out to answer the questions: What factors influence the affirmation of personality in society? How can existential

conditions be applied in the multiplication of personality manifestations? Starting from the thesis: the essence of personality is bio-psycho-socio-cultural, the author concludes: an important factor in the development and affirmation of personality is its ability to interact with peers, to exchange information, to assimilate and apply in relations with peers the theory of communication. Knowledge of one's own cognitive, creative potential allows a person to get involved in the life of the community, to discover the qualities of other people, who can be chosen as friends, partners.

Keywords: communication, personality, safety, self-knowledge.

Introducere

Pe vremea regelui Moabdar trăia în Vechiul Babilon un tânăr pe care îl chema Zadig și care avea o fire aleasă, întărită de educație. Deși tânăr și bogat, știa să-și înfrâneze pasiunile. Nu se silea să pară ce nu era. Nu ținea să aibă întotdeauna dreptate și știa să respecte slăbiciunea omenească. Lumea se mira când vedea că el, deși deștept, nu-și bătea joc niciodată de vorbele acelea atât de puțin lămurite, att de fără șir și atât de zgomotoase, de bârfelile îndrăznețe, de afirmațiile ignorantele și giubușlucurile grosolane, în sfârșit de toată zarva aceea deșartă, care la Babilon se considera *conversație*. Zadig învățase din Cartea I a lui Zoroastru (personaj legendar, socotit a fi întemeietorul mazdeismului, veche religie persană) [3, p. 4]. Filosofia contemporană, teoria comunicării descrie cu alte cuvinte condițiile comunicării, dar sarcasmul lui Voltaire nu poate fi neobservat. Într-adevăr trebuie să fii încărcat cu multă răbdare, toleranță ca să poți susține o astfel de conversație, cu atât mai mult că sunt unii semeni de ai noștri preocupați de *giubușlucurile grosolane*, pe care le aplică ori de câte ori vor să pară ceea ce nu sunt.

Rezultatele investigației.

În analiza omului ca subiect și, simultan, obiect al culturii, civilizației, al sistemului educațional pe prima poziție iese capacitatea lui de a-și mobiliza mijloacele disponibile, facultățile cognitive, creative cu care este înzestrat, cu scopul de a se adapta la condițiile de viață, de a se afirma în mediul social. În opinia noastră, aici este ascuns specificul omului, ca element activ al structurii sistemului social, indiferent de nivelul sau segmentul supus analizei: global, regional, național, local, urban sau rural; ecologic, politic, economic, profesional. Ordinea în care am plasat segmentele sistemului social nu este întâmplătoare. Deși acestea se află într-o inter-

acțiune permanentă, într-o relație de interdependență, considerăm prioritar segmentul ecologic, deoarece aici sunt concentrate resursele ce susțin conservarea și reproducerea vieții pe pământ. Considerăm, de asemenea, că viața, în zilele noastre, este valoarea dominantă în sistemul axiologic. Mai mult decât atât, contradicțiile sistemului ecologic au fost produse și activate de activitatea omului. Mai mult de șapte decenii se vorbește despre schimbarea atitudinii față de mediul natural de existență, față de resursele Biosferei, față de condițiile de conservare și reproducere a resurselor acesteia. Preocuparea constantă a autorului este *personalitatea ca potență și act, evoluția ei în lumea globalizată, factorii ce influențează procesul socializării și personalizării individului*. În acest context, ne propunem să urmărim traseul omului contemporan de la conștientizarea caracteristicilor individualității sale până la afirmarea lui ca personalitate responsabilă de consecințele propriei activități.

Personalitatea reprezintă modul în care individul însușește normele acceptate de o comunitate. Omul trăiește simultan în două lumi: biologică și socio-culturală. Două moduri ale existenței umane se află în relație de interdependență. Interconexiunile biologicului și socialului sunt caracterizate nu doar de stări armonioase, dar și de situații contradictorii, încărcate de conflicte și tensiuni. Fiind inclus simultan în două lumi, omul încearcă să le cunoască esența. Pentru a se adapta, pentru a ocupa o poziție într-un mediu socio-cultural, pentru a-și realiza potențialul, omul se transformă în subiectul socializării și personalizării.

Adaptarea și socializarea sunt procesele care susțin existența individului, oferindu-i cunoștințele necesare despre condițiile vieții și activității. Filosofia și știința contemporană evidențiază diferite niveluri și forme ale socializării și personalizării. Acestea sunt fixate de categoriile: individualitate, personalitate. Individualitatea reprezintă ansamblul caracteristicilor unui individ, care nu se supun normelor unificate. Sistemul relațiilor sociale, influențând procesul socializării individului, este orientat către educarea lui în baza unor calități cunoscute. Sistemul relațiilor sociale este preocupat de limitarea posibilităților formării unei individualități irepetabile, a unor personaje „extra-sistemice”. Totodată nașterea individualității reprezintă nașterea noului și irepetabilului.

Analiza factorilor ce influențează procesele de socializare, personalizare și profesionalizare a individului ne-a determinat să evidențiem comunicarea ca proces sociocultural, care reflectă capacitatea omului de

a-și fixa prezența în lume, de a se afirma ca personalitate. Comunicarea cu semenii, socializarea individului sunt, în opinia noastră, necesități și nu alegeri întâmplătoare, dorințe, mofturi. Acestea se află în relații de interdependentă, ceea ce înseamnă că se influențează reciproc. Înainte de a interpreta *comunicarea*, de a estima influența ei asupra proceselor menționate, vom caracteriza modelul teoretic al personalității active, spre care ne propunem să orientăm sistemul educațional, subiectul și obiectul acestuia. În acest scop vom apela la filosofia antichității, la filosofii epocii moderne, mai precis vom actualiza concluziile lui Confucius și Immanuel Kant. Aplicând metodele: analiza, dialectica, studiul comparat, generalizarea etc., am reușit să corelăm intenția cu acțiunea, să urmărim procesul devenirii personalității active în condițiile de supraviețuire, adaptare ale contemporaneității.

Trăim într-o lume, în care *schimbarea* este o caracteristică dominantă. Ea penetrează toate elementele sistemului social, ea impune omului să-și dezvolte flexibilitatea, să fie mobil, să perceapă realitatea și să reacționeze imediat la factorii excitanți din exterior. Așa că este mai puțin important despre ce formă a relațiilor sociale vorbim: despre relații interumane, despre relații politice, economice, profesionale sau despre relațiile interstate, internaționale. Actele de indiferență față de schimbare, au consecințe, în majoritatea cazurilor, negative. Orice schimbare produce un lanț de transformări, care, la rândul lor, pot servi în calitate de cauze pentru evoluția, dezvoltarea noilor schimbări din viața omului contemporan, sau a comunităților umane. În acest context, considerăm important să actualizăm o legitate, formulată de autorii teoriei *evoluționismului universal*: este vorba despre *legea multiplicării efectelor*. Analiza acesteia îi permite lui Petre Negulescu, în lucrarea *Destinul omenirii* să constate: o cauză produce mai multe efecte, care, la rândul lor devin cauze capabile să producă și mai multe efecte. În explicațiile filosofului român, care și-a scris lucrările în prima jumătate a secolului trecut și care, în condițiile dificile pentru cultura românească, a susținut argumentat realismul și optimismul, explicând că în evoluția treptată a omenirii factorul decisiv a fost și rămâne progresul facultăților intelectuale și morale ale omului [4, p. 21].

În istoria filosofiei, afirmarea unei personalități active sub aspect social, subiect al culturii și civilizației, a fost și rămâne o temă actuală, semnificativă sub aspect practic. Aceasta este preocuparea de bază a filosofiei prac-

tice, despre care Karl Jaspers scria în lucrarea „Oameni de însemnătate crucială” [2].

Confucius, prin categoria „Jun Zi” desemnează comportamentul Omului superior – o personalitate desăvârșită, care în orice situație, chiar critică pentru el și anturajul său nu-și pierde demnitatea. Omul superior permanent se auto-evaluează, își estimează în mod critic prezența în lume, activitatea. Prin gândire, vorbă și faptă se orientează către perfecțiune, spre ideal. Omul superior este independent, liber, toate acțiunile lui sunt bine gândite, organizate, justificate. Omul superior nu se supără pe soartă, pe cer, nici pe oameni. El acceptă doar competiția cu propria ignoranță. Este încet, domol la vorbă și iute la faptă, urmărește ca vorbele sale să nu întrecă faptele. Activitatea și-o întemeiază pe cerința: acțiunile, faptele vorbesc singure despre esența și orientarea lor [5, p. 169-170]. Prin caracteristica *omului superior*, expusă de Confucius în comparație cu modul de a fi al *omului vulgar*, ne-am propus să vă oferim un model, un ideal al stilului de gândire, abordare, atitudine, apreciere a Sinelui, a Celuilalt, a Comunității.

Un aport considerabil în descifrarea conținutului socializării și personalizării individului îl aduce filosoful german Immanuel Kant. În sistemul filosofiei critice găsim răspunsuri la multiple întrebări referitoare la modul de gândire și activitate umană, la motivația acestora, la mijloacele și scopurile lor. Omul este o ființă ambițioasă, sublinia Im. Kant. Prin instruire și educație, această calitate poate fi orientată spre realizarea scopurilor nobile, morale, ale Binelui Suprem. Ambiția poate trezi și alimenta voința individului, dar poate să-i impună și piedici în cazul în care este orientată spre satisfacerea instinctelor, dorințelor individuale. Prin ambiție omul se poate impune semenilor săi, utilizându-i ca mijloc în procesul atingerii scopurilor personale și prin aceeași ambiție, omul poate să-și dezvolte personalitatea, să reprezinte umanitatea. Care aspect al ambiției va fi dezvoltat decide societatea care influențează socializarea și personalizarea individului prin mijloacele sistemelor de instruire și educație. În lucrarea *Critica rațiunii practice*, Kant analizează relația exterioară între valorile stabilite de norme și valorile determinate de scop, ea este nemijlocită prin conceptul „meritului” de a fi fericit: rațiunea practică se vede obligată să-l reprezinte pe cel virtuos, pe cel care s-a făcut vrednic de fericire, să o obțină, dar din motiv că fericirea nu survine de la sine ca rezultat al virtuții, golul este umplut de postulate cunoscute. Valoarea morală a persoanei rezidă în modul de a

gândi, adică în forma determinării voinței; în respectarea unei norme recunoscute interior ca fiind necondiționat obligatorie, legea morală.

La întrebarea sensibilă pentru omenire: La ce ne servesc cunoștințele despre cosmos, societate, om, răspunde Immanuel Kant în lucrările: *Critica rațiunii practice*, *Metafizica moravurilor*. Autorul subliniază că rațiunea pură este subordonată de rațiunea practică, iar aceasta de activitatea omului. Filosoful german era convins că utilitatea cunoștințelor asimilate/acumulate de om rezidă în moralitate. În filosofia kantiană experiența nu este echivalentă cu existența, precum ea nu este nici limita valorii, căci ceea ce se poate experimenta nu este echivalent cu ceea ce există și nici cu ceea ce trebuie să fie. Omul care este axa sistemului filosofic kantian, este nu doar inteligent, dar mai este înzestrat cu voință, săvârșește acțiuni. „Voința ființei rationale, ce legiferează universul este o voință autonomă, adică își dă sieși legi. Autonomia voinței este principiul prim al moralității” [6, p. 111].

În filosofia teoretică, actul cunoașterii se referă la o materie și o formă. Urmând aceeași logică, Kant deosebește în orice acțiune umană o materie a voinței și o formă a ei. În timp ce materia voinței este caracterizată de sensibilitate, forma voinței este un principiu simbolic. Materia voinței este variabilă de la un individ la altul, deoarece dorințele și instinctele nu sunt aceleași la toți oamenii. Izvorul voinței, al legii morale, subliniază Kant, este rațiunea. Rațiunea determină voința individuală prin două modalități: prin formularea principiilor subiective valabile pentru indivizi și grupurile sociale.

Am stabilit: Care este obiectivul țintă al sistemului educațional al societății contemporane – o personalitate responsabilă, activă, inteligentă, implicată în procesele paralele de autoinstruire și formare continuă în domeniul educației. Ultima caracteristică o putem descifra și înțelege în baza aprecierii profesorului de către savantul Valentin Cosmin Blândul. Analizând interesul cadrelor didactice pentru formarea continuă în domeniul educației non-verbale, savantul subliniază: „personalitatea profesorului este extrem de complexă, fapt care îl evidențiază în rândul celorlalte categorii socio-profesionale. Statutul aparține al profesorului pornește de la misiunea nobilă pe care o are de îndeplinit – pregătirea noilor generații pentru inserția activă în viața comunității” [1, P. 43]. Cât de conștienți n-ar fi profesorii, educatorii de misiunea socială ce reiese din profesie și statutul lor, fără continuitate, implicare personală, sistemul educațional nu-și poa-

te atinge obiectivele-țintă. Este nevoie de implicarea Obiectului sistemului educațional, omul, personalitatea căreia este în devenire, care implicându-se activ în procesul instruirii își transformă propria potență în actualitate. Fenomenul care fixează acest proces este definit ca autoinstruire.

Autoinstruirea este un factor important în afirmarea și dezvoltarea personalității. Individualitatea umană are nevoie permanent de cunoștințe ce reflectă, fixează schimbarea din ambianța socială și din mediul natural, cu atât mai mult că viața, în esența ei, este dinamică [7, p. 168-212]. Suntem martorii unor știri nu chiar plăcute pentru noi, cum ar fi: pandemia ne-a găsit ne pregătiți sau și mai absurd: primele zăpezi s-au așternut pe neașteptate. Chiar dacă exemplele sunt diferite după conținut și impact asupra vieții oamenilor, societății, oricum au aceeași explicație: n-am fost atenți la schimbările ce se produc în natură și societate, am manifestat indiferență.

Un factor important în devenirea și afirmarea personalității individului îl prezintă comunicarea. Orice structură culturală, orice act individual care ține de comportamentul social implică, într-un sens explicit sau implicit comunicarea. Comunicarea este un proces de transmitere a informațiilor între indivizi sau grupuri sociale. Relațiile umane pot fi interacțiuni comunicaționale, astfel încât conceptul de comunicare a devenit în epoca noastră, unul universal. Comunicarea umană, prin calitatea sa de a implica o relație, se manifestă ca: comunicare directă și indirectă. Comunicarea directă presupune prezența a doi sau mai mulți indivizi, în același spațiu fizic, indivizii care interacționează se influențează reciproc. Tipul acesta de comunicare se mai numește și comunicare interpersonală. Comunicarea mediată utilizează întotdeauna un suport tehnic și vizează fie un destinatar individual (telefonul, scrisoarea), fie un destinatar colectiv (afișele electorale, televiziunea, internetul, cărțile, filmele, presa scrisă, radioul) – comunicare de masă. Mass-media tradiționale: presa scrisă, radioul și televiziunea, de obicei, realizează comunicarea mediatică. Esențial în înțelegerea comunicării este mesajul recepționat.

Comunicarea desemnează o formă de interacțiune, realizată prin mijlocirea unor semne. Elementele principale ale comunicării sunt: Emitentul – inițiatorul comunicării, posesorul unor coduri lingvistice, gestuale, afective, grafice, are o anumită condiție fizică, o experiență de viață, este într-o anumită stare psihologică. Acestea sunt factorii ce influențează procesul comunicării [4, p. 7].

Actualmente, particularitățile comunicării sunt:

- capacitatea de a-i pune pe oameni în legătură unii cu ceilalți;
- prin conținutul mesajului comunicarea conduce la realizarea anumitor scopuri și transmiterea anumitor semnificații;
- orice proces de comunicare are o triplă dimensiune: comunicarea exteriorizată (acțiunile verbale și neverbale observabile de către interlocutori), metacomunicarea (ceea ce se înțelege dincolo de cuvinte) și intracomunicarea (comunicarea realizată de fiecare individ la nivelul relațiilor sociale sau cu Sinele);
- orice proces de comunicare se desfășoară într-un context, adică are loc într-un cadru psihologic, social, cultural, fizic sau temporal, cu care se află într-o relație de interdependență;
- comunicarea are un caracter dinamic, datorită faptului că orice comunicare o dată inițiată are o anumită evoluție, se schimbă și schimbă persoanele implicate în proces;
- procesul de comunicare are un caracter ireversibil.

La cele enumerate mai putem adăuga în situații de criză comunicarea are un ritm mai rapid și o sferă mai mare de cuprindere; semnificația dată unui mesaj poate fi diferită, atât între partenerii actului de comunicare, cât și între receptorii aceluiași mesaj.

Comunicarea înseamnă influență. Din perspectivă pragmatică, orice comunicare este o tentativă de influențare. Practic, eficacitatea comunicării este dată de măsura în care aceasta induce interlocutorului comportamentul dorit de comunicator. Indiferent de aparențe, comunicarea în afaceri, vânzări, negocieri, publicitate, ca și în avocatură sau politică, este focalizată pe influențare, persuasiune, generare de convingeri și inducere de comportamente favorabile comunicatorului. Orientarea spre informare rămâne în subsidiar. Finalitatea comunicării rezidă în crearea de relații de influențare. Cei care influențează și conving mai ușor își ating obiectivele. Cei care confundă comunicarea cu informarea și se limitează doar la a informa au toate șansele să ducă geanta și să lustruiască pantofii celorlalți.

Ori de câte ori vânzătorul comunică cu clientul, politicianul cu alegătorul, publicitarul cu consumatorul sau avocatul cu magistratul, discursul lor este conceput să influențeze. Fiecare dintre ei are un obiectiv: vânzătorul vrea să vândă, oratorul să-și impună ideile, politicianul vrea voturi, publicitarul vrea să bage o nouă marcă pe gâtul consumatorului, iar avocatul să-și apere clientul. Fiecare comunicator va subordona comunicarea

propriului obiectiv. La celălalt capăt al relației de comunicare-influențare, clientul vrea produsele care-i satisfac necesitățile/interesele, auditoriul vrea idei care completează volumul cunoștințelor necesare pentru viață, pentru orientarea în societatea bazată pe cunoștințe; alegătorul vrea să înțeleagă repartizarea forțelor politice, pentru a-și decide opțiunea pentru vot; cumpărătorul vrea informații referitoare la calitățile produselor, la prețuri pentru a fi conștient de ofertele propuse; iar avocatul părții adverse pledează contrariul.

Fiecare comunicator influențează gândirea, simțirea și comportamentul auditoriului în scopul îndeplinirii obiectivului său. Să nu uităm însă că rolurile de comunicator și auditor sunt jucate de interlocutori, fie simultan, fie pe rând. Acțiunea de influențare va curge în ambele sensuri, dar nu cu aceeași intensitate. Relația de influență rămâne mai mult sau mai puțin asimetrică și pragmatică.

Comunicarea se dezvoltă pe două planuri: conținutul și relația. Planul conținutului oferă informații, iar planul relației oferă indicații pentru interpretarea informațiilor (informații despre informații). În comunicare umană, limbajul conținutului este unul *de informare*, iar limbajul relației este unul *de comportament*. Nici o comunicare interumană nu se rezumă doar la transmiterea de informații, ci induce și un comportament. Singură, informația nu este suficientă pentru a genera comportamentul.

Comunicarea este un proces continuu, ce nu poate fi abordat în termeni de cauză-efect sau „stimul-răspuns”. Logica comunicării nu-i una liniară, de tipul cauză-efect. În comunicare, este comod, dar simplist, să admitem că o cauză produce un efect și un efect are o cauză. Orice comunicare este interactivă și implică două sau mai multe persoane. Interacțiunea a două persoane care discută între ele un subiect oarecare implică anumite raporturi de putere și autoritate între ele. Interlocutorii se pot afla în două situații distincte:

- a) ambii consideră că au aceeași autoritate, aceeași expertiză sau pasiune, astfel încât nici unul nu va încerca să-l domine pe celălalt. Vor adopta un comportament „în oglindă”, întemeiat pe egalitate. Relația și tranzacțiile vor fi simetrice.
- b) unul dintre interlocutori consideră că are o autoritate mai mare, iar celălalt o acceptă. Raporturile dintre ei vor fi întemeiate pe diferență (șef-subaltern, doctor-pacient, profesor-student, părinte-copil). Relația va fi complementară.

Cerința eticii față de omul contemporan susține: îmbogățește moralitatea într-atât, pentru a te considera cu adevărat liber. Condițiile, în care trăiește și activează omul contemporan, impun din necesitate dezvoltarea unor noi deprinderi, noi abilități profesionale. Acestea i-ar permite omului, grupului social, să aprecieze adecvat utilitatea cunoștințelor asimilate, să desfășoare activități, orientate spre limitarea influențelor negative asupra mediului natural de existență.

Comunicarea provoacă acomodarea și ajustarea comportamentelor. Oamenii care comunică îndelung ajung să semene în atitudine, postură, gestică și expresie verbală. Foarte diferiți în fotografia din ziua căsătoriei sfârșesc prin a fi izbitor de asemănători la nunta de argint. Axioma pleacă de la premisa că oamenii sunt în mod inevitabil diferiți, percep realitatea diferit și au obiective diferite. Comunicarea și relația persistă doar în urma unui efort de acomodare reciprocă, în plan lingvistic, perceptual. Relațiile de afaceri, ca și prietenia sau mariajul, au nevoie de un anumit rodaj, în care fiecare învață ceva din comportamentul și stilul celuilalt. Natura și durata unei relații interumane sunt decise de maniera în care partenerii rezolvă nevoia de asemănare, armonizare, sincronizare. Ruptura relației este inevitabilă atunci când interlocutorii refuză sistematic armonizarea și ajustarea reciprocă a comportamentelor.

Concluzii.

Am expus diverse aprecieri a personalității; am descris procesul devenirii personalității ca subiect important al relațiilor sociale; am evidențiat tipologia relațiilor sociale; am caracterizat Omul superior, evidențiat de Confucius în raport cu omul vulgar; am valorificat concluziile teoriei comunicării cu scopul de a te invita la o autoevaluare, de a te transforma în problema investigației, de a te compara cu Celălalt, cu idealul și de a-ți identifica golurile, neajunsurile comportamentale, de a-ți completa cunoștințele despre stilul de gândire, viață, comportament și activitate profesională. Fără o astfel de autoevaluare vei fi manipulat, folosit de ceilalți, nu vei fi liber, vei obosi de faptul că ceilalți nu-ți permit să te afirmi în grupul social cu demnitate. Nu te ascunde, ieși pe arena vieții sociale și spune cu voce tare: Eu sunt aici.

Referințe bibliografice:

1. Opreș D., Scheau I., Moșin O. Educația din perspectiva valorilor. Tom XIV: Summa Pedagogica. Ediția a X-a, Alba Iulia, 10-11 octombrie 2018. – Cluj-Napoca: Eikon, 2018, 372 p. ISBN 978-973-757-730-6; ISBN 978-606-711-902-2.
2. Jaspers Karl, Oameni de însemnătate crucială. Socrate. Buddha. Confucius. Isus. – București: Editura Piadeia, 1996.
3. Voltaire, Candid sau Optimismul. – Chișinău: Hiperion, 1993, – 740 p. ISBN 5-308-01019-2.
4. Rene de Lassus, Programarea neuro-lingvistică și arta comunicării, Editura Teora, București, 2004.
5. Petre Negulescu, Problema Ontologică. – București: Editura Seminarul de Enciclopedie și Istoria filosofiei, 1933-1934.
6. Roșca Ludmila, Supraviețuirea și potențialul personalității umane: analiză teoretico-metodologică. Monografie. – Chișinău: UASM, 2007, – 329 p. ISBN 978-9975-64-072-5.
7. Roșca Ludmila, Filosofia. Ghidul Afacerii de succes. IRIM. – Chișinău: tipogr. „Print Caro”. 2013, – 324 p. ISBN 978-9975-56-115-0.

PERFORMANȚA UNUI LECTOR AVIZAT – UN INDICIU DE VALOARE ÎN ÎNȚELEGEREA AXIOLOGICĂ A PROBLEMEI SECURITĂȚII UMANE

- **Tamara CRISTEI**, doctor, conferențiar universitar, profesor LTRA
- (tcristei2009@gmail.com)

Rezumat

Tendențele actuale ale evoluției și implementării politicilor educației indică asupra unor probleme mai speciale, care, în etapele precedente se poziționau pe planul doi sau chiar trei al necesităților vitale ale societății. În atare situație s-a pomenit problema securității umane, care, de facto, face parte din nevoile de bază ale existenței omului. Valorile pragmatice ale afirmării rapide și eficiente ale tinerei personalități a evidențiat însă, în primul rând, performanța învățământului de calitate și a educării tinerilor lideri pentru societate, punând în umbră alte aspecte importante pentru formarea tinerei personalități, cum este și cea a securității umane. Acesta poate fi direcționat atât în spațiul disciplinelor filologice cât și în cel al activității individuale și al autoinstruirii prin lectura unor opere de referință la această temă. În vederea realizării acestui obiectiv, este necesară educarea cititorului în cheia modelului lectorului avizat, capabil să proceseze materialul citit la un nivel comprehensiv și hermeneutic, ceea ce reprezintă un indiciu evident atât al performanței subiectului educat cât și al nivelului educației actuale.

Cuvinte-cheie: competență lecturală, performanță lectorală, cititor inocent, lector avizat, lectură interpretativă, comprehensiune, cunoaștere, hermeneutică, securitate umană.

THE DIMENSION OF KNOWLEDGE AS A FORM OF SOCIAL INTEGRATION REFLECTED IN MODERN ROMANIAN LITERATURE

- **Tamara CRISTEI**, doctor, associate professor, LTRA
- (tcristei2009@gmail.com)

Abstract

Current trends in the evolution and implementation of education policies point to more special issues, which in the previous stages were positioned on the second or even three of the vital needs of society. In such a situation, the issue of human security was mentioned, which, de facto, is part of the basic needs of human existence. However, the pragmatic values of the fast and efficient assertion of the young personality highlighted,

first of all, the performance of quality education and education of young leaders for society, overshadowing other important aspects for the formation of the young personality, such as human security. It can be directed both in the space of philological disciplines and in that of individual activity and self-instruction by reading reference works on this topic. In order to achieve this goal, it is necessary to educate the reader in the key model of the informed reader, able to process the material read at a comprehensive and hermeneutic level, which is an obvious indication of both the performance of the educated subject and the current level of education.

Keywords: reading competence, reading performance, innocent reader, knowledgeable reader, interpretive reading, comprehension, knowledge, hermeneutics, human security.

Este o evidență astăzi că politicile educaționale presupun o conceptualizare complexă, ce include o gamă largă de aspecte din diverse domenii circumscrise educației, prioritare fiind considerate cele de stringent interes național. Acestea însă necesită o racordare armonioasă la politicile educaționale ale statelor membre ale Uniunii Europene pe principiul de coordonare deschisă și integrată într-un sistem educațional unic. Faptul a relevat evident imperativul elaborării unor Strategii naționale de dezvoltare a educației, pe parcursul aplicării cărora s-au conturat anumite tendințe ce au fost remarcate și analizate în studiile de specialitate. În virtutea problemei abordate în paginile acestui articol, considerăm a fi relevante în special: schimbarea misiunii educației; realizarea unui învățământ de calitate; schimbările în managementul instituțiilor de învățământ, realizarea învățământului pe tot parcursul vieții sau a educației durabile în funcție de dinamica nevoilor sociale și evaluarea externă a activităților. Toate acestea și-au găsit loc și în „Strategia de dezvoltare a educației elaborată în RM, „Educația-2020”, document ce edictează că „Educația reprezintă o prioritate națională, că aceasta constituie factorul de bază în crearea și transmiterea de noi cunoștințe și valori culturale general-umane, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale, în promovarea aspirațiilor de integrare europeană și are un rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere” [1]. De aici și interesul deosebit al celor care implementează nemijlocit, în activitatea de zi cu zi, prevederile strategiei, adică a învățătorilor și profesorilor, precum și a beneficiarilor procesului educațional, a eleviilor și părinților, față de problema factorilor eficienței și a strategiilor specifice, care ar asigura realizarea obiectivelor strategiei

naționale. Mai mult, în document se subliniază și faptul că succesul oricui în timpul actual depinde de capacitatea de adaptare a acestuia la schimbările sociale și la condiția unei învățări continue, iar sistemul educațional ar trebui să ofere mediul adecvat pentru dezvoltarea acestor abilități. Printre aceste schimbări noi includem și înțelegerea asumată de către membrii unei societăți a securității umane în contextul schimbărilor globale.

În această ordine de idei, contextul schimbărilor globale și al declinului demografic accentuat solicită ca educația durabilă și învățarea pe tot parcursul vieții să devină ofertabile și rezultative, pentru că reprezintă o necesitate vitală, având în vedere impunerea condiției de a-ți schimba, în anumite momente ale vieții, profilul de activitate. Iar dacă astfel se prezintă realitatea, accentul pe învățarea individuală și învățarea prin cooperarea sunt două direcții eficiente de parcurs, ele însă presupunând deținerea competențelor de comunicare, de lectură și culturală, toate fiind absolut necesare individului contemporan (și cel de vârstă școlară, și cel de vârstă postșcolară), pentru că nu se poate concepe educația modernă actuală în afara deținerii acestor abilități.

Or, actualmente devine evidentă necesitatea dobândirii performanței lectorale de către fiecare subiect educat, deoarece realizarea unui învățământ de succes, a unui învățământ de calitate și asigurarea învățării pe tot parcursul vieții solicită dobândirea performanței de a fi un cititor modern, care, întâi de toate, înțelege necesitatea lecturii în formarea personalității sale și care manifestă dorința de a citi în permanență pentru a cunoaște, a decodifica și a-și explica informația. În al doilea rând, este capabil a discrimina din perspectiva intenției de cunoaștere informația acumulată, a o racorda la ofertele și nevoile pieței economice și culturale, atât în plan general cât și într-un anumit domeniu, și, în definitiv, a-și forma judecățile de valoare necesare în raport cu informația lecturată și ierarhizată, ceea ce constituie performanța de lector avizat.

Termenul de lector receptor conștient și critic a fost clar conturat și lansat în aria științelor doar în anii 70-80 ai secolului al XX-lea în cadrul așa-numitei Școli de la Konstanz, reprezentată de W. Iser și H. R. Jauss, care, pe parcursul a câtorva decenii, au elaborat teoria esteticii receptării, întemeiate pe deplasarea accentului de pe autor și textul citit pe receptor, pe competența de lectură și pe fondul cultural al cititorului. H.R. Jauss considera redescoperirea cititorului ca factor ce a dus la „o schimbare de paradigmă” în studiile literare. În opinia cercetătorilor numiți, textul citit,

cartea funcționează eficient în orizontul de așteptare al timpului grație lectorului care nu doar produce un act de lectură, ci și unul de procesare a informației, de departajare ierarhică, axiologică a informației, astăzi atât de vastă, diversă, și de interpretare critică a acesteia, abilități ce constituie performanța unui lector avizat sau dobândirea unui statut de lector performant, care, în opinia teoreticianului Paul Cornea este apt să parcurgă traseul de la „lectura grăbită”, de informare sau „de plăcere”, orientată spre eveniment, spre senzațional și „investire afectivă” – „la lectura atentă, circumspectă, interogativă, interesată de *ce* și *cum*, capabilă să motiveze, adică să formeze personalitatea umană.” [2, p. 63]. Numai un astfel de lector își poate asigura sieși o dezvoltare durabilă și un proces de învățare pe tot parcursul vieții. Iar etapa de edificare a bazei pentru o astfel de atitudine și motivare a învățării pe tot parcursul vieții are loc, firește, în perioada studiilor școlare și universitare.

Situația reală însă atestă un tablou deloc satisfăcător sub acest aspect, dacă luăm în calcul următoarele puncte de reper: a) rezultatele scăzute la testele naționale și internaționale; b) rezultatele modeste ale elevilor din Republica Moldova, obținute la evaluarea internațională PISA; c) gradul redus de angajare în câmpul muncii a tinerilor absolvenți; d) legătura slabă dintre dezvoltarea profesională și cerințele pieței muncii ș.a. Bunăoară, Rezultatele la PISA 2009 Plus ale elevilor moldoveni cu vârsta de 15 ani, la lectură, matematică și științe (reținem succesiunea graduală, pe primul loc invocându-se lectura ca o condiție sine ira a formării subiectului educat), rezultatele sunt printre cele mai joase din regiune. Diferența de performanță dintre R M și țările vecine, inclusiv cele din CSI, este estimată la doi ani de școlarizare. Conform PISA, peste jumătate din elevii de 15 ani din Republica Moldova nu au nivelul de bază de competență la lectură și matematică, necesar pentru a participa în mod eficient și productiv la viața socioeconomică, concluzia fiind că lipsa diferitelor standarde și aplicarea deficientă a celor existente reprezintă o constrângere importantă în construirea unui sistem educațional bazat pe performanțe. După cum arată tabloul rezultatelor, explorate și de către analizele efectuate de IPP, situația pe parcursul ultimului deceniu nu s-a schimbat esențial.

Analizând situația, am căutat să ne clarificăm în privința cauzelor acestei realități, aplicând un simplu chestionar la elevii claselor a X-a înmatriculați de curând un Liceul Teoretic și la studenții anului întâi, Facultate umanistică, instituții la care prestez servicii, în total – 75 de intervievați.

Din categoria întrebărilor propuse spre reflecție au fost: a) să numească o carte pe care au citit-o integral în ultimii doi ani, comentând finalul acesteia; rezultatele: liceieni – 3 indivizi, studenți – 2; b) să indice dacă poartă cu sine o carte pe care o citesc actualmente, scriindu-i titlul: liceieni – 3 indivizi, studenți – 1; c) dacă au covingerea necesității lecturii individuale pentru întemeierea formării lor: liceieni – 4, studenți – 3. Deci, transferul în registrul procentajului este deplorabil. Până la un punct, cauza unei atari situații a relevat-o precizarea pe care o cerea întrebarea de ce a ales clasa cu profil umanist pentru liceieni, răspunsurile majoritare ale cărora au fost: „pentru că nu erau locuri în clasa cu profil real”, din 59 de elevi – 51; „pentru că îmi place să citesc” – 4 elevi; nu au dat un răspuns – 5 elevi. Iar majoritatea elevilor din clasele cu profil real au selectat răspunsul: „este mai presigios” să înveți într-o clasă cu acest profil. Faptul este alimentat insistent în ultimii ani de către părinți, care-și orientează copii spre specialități profitabile, și, spre regret, de către unele cadre didactice din orgoliu profesional. Am consultat și datele unor internetiști, care direct au scris cu impertinență că doar elevii cu capacități reduse învață în clasele cu profil umanist. (E un semnal și acesta !!!) Iar la facultatea cu profil umanistic din 16 studenți doar trei sunt absolvenți ai profilului umanist în liceu. Datele obținute relevă în general faptul că „mitul” axiologic al învățământului liceal pe profiluri este unul fals și este imperios a se revedea acest concept educațional. Asupra acestei probleme s-au pronunțat în ultimul deceniu mai mulți savanți și oameni de cultură, printre care și cunoscutul matematician român Solomon Marcus, care s-a referit în mai multe rânduri în cadrul diverselor forumuri la această problemă, cerând anularea acestei convenții formale care prejudiciază procesul educațional. Principial, divizarea pe profilul real și umanist demotivează conștientizarea necesității lecturii formative de către elevii din clasele cu profil real, și scade interesul pentru studiul matematicii la nivelul necesității activității de viitor, la elevii din clasele cu profil umanist. În felul acesta, învățământul preuniversitar pe mapamond de tip umanist este compromis, fapt ce dăunează esențial procesului de formare conștientă și participativă a tinerei personalități educate. În al doilea rând, a ieșit la iveală lapsusul serios în formarea deprinderilor de lectură la etapa gimnazială, în special începând cu clasa a 7-a și a 8-a, din cauza neexplorării adecvate a particularităților de vârstă ale elevilor în acest plan și a ignorării monitorizării de către profesori a procesului de trecere a elevilor din clasele de gimnaziu de la ipostaza de

lector inocent la cea de lector conștient, ca, apoi, la etapa liceală, să poată deveni un lector avizat.

În acest context, scapă din vizor și orientarea elevilor spre înțelegerea problemei securității umane la nivel de cunoaștere, mai întâi, apoi și la cel de asumare. Situația se perpetuează în clasele liceale, aici intervenind și învățarea pe profiluri, după cum am remarcat, elevii fiind orientați spre profesiile pragmatice, care le va asigura o existență economică dorită. În ce privește realitatea pregătirii studenților ca specialiști în domeniul filologic/umanistic, ei n-au decât ideea unei lecturi liniare, superficiale și parcurgera superficială, haotică, segmentată a textului citit sau studiat, nemotivată de orientarea profesională aleasă, nesubordonată unui scop urmărit conștientizat, n-au deprinderea procesării informației și a datelor conținute în text etc. Este evident că a fi un lector performant, care să dețină achizițiile enumerate este astăzi o necesitate inerentă pentru învățământul superior în general, iar la facultățile filologice prioritatea este divizată în proporție de 2 la 1 între textul științific și cel literar-artistic, care necesită și abilitatea de decodare, de decriptare a mesajului subtextual inclus. Așadar procesul formării profesionale în învățământul universitar este foarte anevoios și lipsit, în fond, de elanul de a studia a studenților, din cauza nedeținerii abilității de lector performant, ceea ce perealtează atât calitatea învățământului cât și realizarea dezvoltării durabile a personalității și a învățării pe parcursul vieții.

În aria acestor probleme si înscrie evident și cea a securității umane, după cum am menționat, care, de facto, face parte din nevoile de bază ale existenței omului, fiind și direct legată de deținerea abilității de lector performant. Astăzi se face foarte vizibilă ideea împărtășită de către majoritatea membrilor societății că valorile pragmatice asigură o afirmare rapidă și eficientă a tinerei personalități, ca urmare a realizării unui învățământ de calitate și a educării tinerilor lideri pentru societate, ceea ce a pus în umbră alte aspecte importante pentru formarea tinerei personalități moderne, precum este și cea a securității umane, care include, după cum se știe, mai multe aspecte: securitatea economică, a hranei, a mediului și a sănătății. Securitatea umană este interpretată și ca o parte a securității comunității sau cea din zona politică. Imperativul securității umane în condițiile actuale a pandemiei a devenit evident pentru fiecare om de pe mapamond.

Așadar, securitatea umană reprezintă un fenomen cu multe componente: securitatea economică, securitatea alimentară, securitatea ocrotirii

sănătății, securitatea ecologică, securitatea personală, securitatea publică, securitatea politică și prin complexitatea aspectelor ei ce fac parte astăzi din nevoile stringente pentru viață și activitate. De aceea Educația culturii securității umane trebuie să dobândească statutul unui obiectiv de bază în politicile educaționale implementate astăzi. În vederea realizării acestui obiectiv, este necesară educarea cititorului în cheia modelului lectorului avizat, capabil să proceseze materialul citit la un nivel comprehensiv și hermeneutic, ceea ce reprezintă un indiciu evident atât al performanței subiectului educat cât și al nivelului educației actuale. În acest sens, este necesar ca în cadrul predării tuturor disciplinelor să se urmărească Educația culturii securității umane ca obiectiv constant, pentru că materiile de conținut o vizează. La orelor de literatură, este recomandat ca elevilor să li se propună descoperirea acestei probleme și a aspectelor ei în operele discutate, cu atât mai mult că arsenalul acestora este unul de valoare, și să fie orientați să interpreteze aspectele descoperite din perspectiva orizontului lor de așteptare. E suficient să invocăm doar romanele capodopere ale literaturii universale și române pentru a face o listă impunătoare, din care fac parte atât opere moderne devenite astăzi clasice, precum sunt *Pădurea Spânzuraților*, *Ciuleandra* de Liviu Rebreanu; *Patul lui Procust* de Camil Petrescu; *19 trandafiri*, *Noaptea de Sânzâne* de Mircea Eliade; *Cel mai iubit dintre pământeni* de Marin Preda; *Procesul* de Frantz Kafka; *Străinul* de Albert Camus; *Ferma animalelor* și *O mie nouă sute patruzeci și opt* de George Orwell, sau romanele postmoderniste, cum ar fi: *Un american la Chișinău* de Dumitru Crudu; *Trilogie basarabeană* și piesele semnate de Val Butnaru pentru a ne convinge de posibilitățile realizării obiectivului major al Educației culturii securității umane ca una dintre direcțiile prioritare ale politicilor educaționale actuale. De altfel, un profesor consacrat, care-și prețuiește discipolii și-i vede în perspectiva evoluției și afirmării lor, va putea decodifica în orice operă aspecte de realitate reflectată care să atenționeze asupra problemei securității umane, grație inerentei condiții a faptului că literatura este o reflecție polivalentă asupra existenței umane și a condiției vieții omului, ceea ce presupune relevanța securității existenței acestuia. Dat fiind faptul că omul este considerat de Lucian Blaga o ființă culturală: „Cultura ține mai strâns de definiția omului decât conformația sa fizică sau, cel puțin, tot atât de strâns” [3, p. 336], este evident că anume cultura este spațiul deplin al existenței sale, îi determină esența, în afara culturii individul uman nu poate trăi, degradează și, treptat, se desfi-

ințează ca entitate deosebitoare. De aici și imperativul formării la tânăra generație a unei competențe culturale autentice și, în cadrul acesteia, a competenței culturii securității umane, ca o condiție inerentă a asigurării dezvoltării personalității și afirmării sale libere, așa cum a stipulat Declarația drepturilor omului încă în 1948, în „ART. 3 Orice fiinta umana are dreptul la viata, la libertate si la securitatea persoanei sale” și, mai desfășurat, în ART. 22: „Orice persoană, în calitatea sa de membru al societății, are dreptul la securitatea sociala; ea este îndreptățită ca, prin efortul național și colaborarea internațională, ținându-se seama de organizarea și resursele fiecărei țări, să obțină realizarea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile pentru demnitatea sa și libera dezvoltare a personalitatii sale.”[4] Or, documentul determină clar că securitatea umană este un drept inalienabil al fiecărui membru al unei societăți, este propejat din punct de vedere național și internațional, se extinde asupra domeniilor economice, sociale și culturale în scopul păstrării demnității, libertății, adică a integrității personalității. Aceste indicii calitative ale definirii noțiunii de securitate umană rămân valabile pentru profesorii de diverse discipline, care operează cu anumite conținuturi din aria literaturii și valorifică în procesul prădării-învățării diverse opere literare, în calitate de repere pentru formularea diverselor obiective, de exemplu: a) identificarea în opera studiată a realităților ce țin de problema libertății și securității omului; b) explicarea rolului securității sociale în romanele lui G. Orwell; c) comentarea aspectului național și internațional al securității umane, reflectat în romanul *Un american la Chișinău* de Dumitru Crudu; d) interpretarea valorii drepturilor economice, sociale și culturale circumscrise în romanele lui Camil Petrescu; e) argumentarea problemei demnității și integrității persoanei umane în romanele lui Mircea Eliade, f) relevarea semnificațiilor dimensiunilor economice, sociale și culturale în raport cu problema securității umane în *Trilogia basarabeană* de Val Butnaru ș.a. Obiectivele formulate pot fi ușor transformate în teme pentru lucrul individual, în grup, teme pentru cercetare și studiu de caz. Pentru obținerea eficienței unei asumări conștiente a problemei securității umane de către subiecții educați, sunt recomandate, mai ales, modalități interactive de studiere, cum ar fi studiul de caz, investigația juridică sau procesul judiciar, dezbateră, proiectul. Aceste metode angajează rațional și emoțional, permit învățarea prin descoperire și prin cooperare, iar elevii/ studenții își construiesc propriul demers de învățare/ studiere, elaborează un plan de

acțiuni, studiază detaliat textul, cercetează conștient aspectul teoretic al problemei și construiesc un parcurs de aplicare practică în deplină concordanță cu acele cunoștințe pe care le stăpânesc și cu aspirațiile lor de viitor. În felul acesta, formarea competenței de cultură a securității umane la tânăra generație se va produce firesc și asumat pentru toată viața ca una dintre valorile prioritare ale personalității umane. Concomitent și benevolente, datorită complexității și multidimensionalității umane a acestei probleme, are loc și procesul formării competenței unui lector avizat, aceasta fiind condiția prioritară a Curriculei școlare actuale.

În această ordine de idei, se cere de menționat că lectura operelor literare de către un cititor performant familiarizează atât tânăra personalitate în formare, cât și cititorul vârstnic cu problemele actuale ale securității umane, derivate din schimbările și transformările profunde ale mediului de securitate, lumea devenind tot mai interdependentă și grație integrității economice și a procesului migrației, iar fenomenul dezvoltării durabile presupune condiția Educației unei culturi a securității umane. Educația culturii securității umane (ECSU) se poate realiza de timpuriu în cadrul educației în familie și în grădinițe, apoi în cadrul celorlalte trepte ale învățământului, nu în formulă de informare sau, și mai grav, în cea a unei moralizări, ci aplicându-se diverse forme, mijloace și metode de demonstrare a aspectelor definitorii ale problemei și de soluționare a diverselor cazuri critice, dar liantul tuturor rămâne factorul lecturii, întrucât lectura operelor cu un conținut și mesaj relevant desfășoară aspectele imperativului securității umane prin reprezentări, tablouri și probleme evidente și convingătoare. Acest fapt se produce, deoarece toți au acces la lectură și cărți care, conform unor definiții axiologice ale cunoscutului scriitor argentinian George Luis Borges, sunt memoria umanității, reprezintă tezaurul civilizațiilor, constituie o prelungire a memoriei și a imaginației și cultivă atitudinile umane fundamentale. De asemenea, lectura este una dintre șansele de a fi fericiți din varii motive, dar, mai presus de toate, fericirea de a fi, de a deveni fiecare cine se dorește a fi. Datorită acestor acestor valențe, cartea păstrează o anumită sfințenie pe care trebuie să ne străduim să nu o pierdem. Scriitorul a mai menționat ideea că a lua o carte și a o deschide, lasă deschisă posibilitatea de a se produce un fapt etic și estetic, ceea ce este fundamentul atitudinii pentru securizarea vieții umane. De aceea e bine să păstrăm cultul cărții, existent în paralel cu lectura electronică, insistând prin pledoaria pentru lectură și formarea unui lector per-

formant, care să-și asume valorile cărții și beneficiile lecturii, mai ales, în era tehnologiilor informaționale și a instrumentelor digitale. O carte se citește pentru a o ține minte, dar, pentru a se obține acest efect, cartea se citește direct, în format fizic, pentru ca cititorul să poată să se rețină pe anumite pagini pentru a reflecta, a pătrunde, a discerne, a-și asuma ideile și valorile pe care le conține. Lectura asumată asigură conexiunea cititorului cu problemele timpului său, timpul prezent, dar îi formează și abilitatea perspectivei de viitor, pregătindu-l în felul acesta și moral și intelectual pentru a se putea contextualiza rapid și productiv. În acest caz, încă o dată subliniem că, pentru a realiza actualmente și obiectivul Educației culturii securității umane, e stringent necesar ca cititorul de azi să fie performant. Încă anticii au atras atenția asupra faptului că „a pune o carte în mâna unui ignorant e la fel de primejdios ca a pune o sabie în mâna unui copil.” (Sfântul Anselmus)

În plan de concluzie, subliniem convingerea noastră că în asemenea condiții literatura scrisă, memoria popoarelor, a epocilor, a umanității intervine în rolul ei firesc de mijloc eficient de educare și formare a principiilor și a modalităților de a pune/re-pune în valoare viața umană, securitatea ei din perspectiva imperativelor prezentului și a orizontului de așteptare al viitorului.

Referințe bibliografice

1. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020” https://ust.md/wp-content/uploads/2019/03/2.Strategia-de-dezvoltare-a-educatiei-2014-2020_2014.pdf
2. Cornea Paul. Introducere în teoria lecturii. – Iași: POLIROM, 1998.
3. Blaga Lucian. *Geneza metaforei și sensul culturii*. În *Trilogia culturii*. – București: E.P.L., 1968.
4. DECLARATIA UNIVERSALA A DREPTURILOR OMULUI din 10 decembrie 1948, http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Declaratia_Universala_a_Drepturilor_Omului.pdf

GLOBALIZAREA, INTERNETUL, ÎNVĂȚĂMÂNTUL: DISCUȚIILE IDEOLOGICE ACTUALE

- **Vladimir GUTOROV**, doctor habilitat în filozofie, profesor universitar,
- Șef Catedră Teoria și Filosofia Politicii, Universitatea de Stat
- din Sankt-Peterburg, Rusia
- (gut-50@mail.ru)

Rezumat

Nu este întâmplător faptul că concepțiile globalizării, deja mai multe decenii, au un rol important în discuțiile actuale despre perspectivele transformării proceselor de instruire din lumea contemporană. Savanții academici, dispuși indiscutabil să accepte „agenda globală” și participă activ la crearea manualelor internaționale voluminoase, diverselor ghiduri, dedicate problemelor „învățământului global”, de regulă, analizează globalizarea ca pe un proces fără alternative, obiectiv și de aceea preferă să se limiteze la critica moderată și să prezinte fenomenele crizei în domeniile economic, politic și desigur în cel al învățământului ca „costurile inevitabile”, care în viitor, în condițiile dezvoltării, acestea pot fi acoperite de prioritățile organizaționale, formate de noul model economic, universal. Globalizarea, în planul temporar, este legată de răspândirea internetului. Impactul lui asupra vieții economice, politice și sociale a societăților contemporane s-a dovedit așa de cuprinzător (în perioada contemporană mai mult de un miliard jumătatea de utilizatori), astfel, devine clar de ce nu doar în publicațiile populare, dar și în lucrările academice, începând cu mijlocul anilor 90 s-a stabilit „euforia presimțirii” și prognozelor în raport cu epoca schimbărilor revoluționare, inclusiv în domeniul învățământului. Dar nici una din speranțele așteptate nu s-a realizat, în felul în care acestea s-au înscris în imaginația adepților reformelor viitoare. În întregime, internetul n-a îndreptățit speranțele referitoare la intensificarea relațiilor internaționale, treptat transformându-se într-o oglindă gigantă, care reflectă la nivel global neajunsurile sociale tradiționale: inegalitatea, diversitatea lingvistică și culturală, conflictul valorilor și intereselor.

Cuvinte-cheie: globalizarea, internetul, democrația, universitatea, liberalismul.

GLOBALIZATION, THE INTERNET AND EDUCATION: MODERN IDEOLOGICAL DISCUSSIONS

- : **Vladimir GUTOROV**, Doctor Habilitat in Philosophy, University
- : Professor, Head of Department Theory and Philosophy of Politics,
- : St. Petersburg State University, Russia
- : (gut-50@mail.ru)

Abstract

It is no coincidence that the concepts of globalization have been playing an important role in modern discussions about the prospects for transforming educational processes in the modern world for several decades. Academic scholars who are inclined to unconditionally accept the “global agenda” and actively participate in the creation of voluminous international textbooks, various kinds of manuals, reference books, etc., devoted to the problems of “global education”, as a rule, regard globalization as an uncontested and “objective” process and therefore they prefer to limit themselves to moderate criticism and present the crisis phenomena in the economic, political and, of course, educational spheres as “inevitable costs”, which in the future, given a favorable development of events, can be more than covered by the organizational advantages of the emerging new global economic model. Globalization, both in purely temporary terms and in fact, is closely related to the spread of the Internet. Its enormous influence on the economic, political and social life of modern societies turned out to be so exciting (currently – more than one and a half billion users) that one can quite understand why not only in popular publications, but also in academic works, starting from the mid-1990s, a kind of “euphoria of premonitions” and predictions regarding the new coming era of revolutionary transformations, including in the field of education, reigned. However, none of the hopes that suddenly flared up were destined to come true in the form in which it seemed to the imagination of the adherents of future reforms. In general, the Internet did not justify the hopes of accelerating international understanding, gradually turning into a kind of giant mirror reflecting on a global scale traditional social ills – inequality, linguistic and cultural disunity, conflict of values and interests.

Keywords: globalization, education, internet, democracy, university, gamification, liberalism.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОЛИТИЧЕСКИЕ ТЕОРИИ, ФИЛОСОФИЯ ОБРАЗОВАНИЯ, ПОЛИТИЧЕСКИЕ ИДЕОЛОГИИ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ ЭТИКА, ИСТОРИЯ И ТЕОРИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

- **Владимир Александрович ГУТОРОВ**, доктор философских наук,
- профессор, заведующий кафедрой теории и философии политики
- факультета политологии Санкт-Петербургского государственного
- университета (Россия)
- (gut-50@mail.ru)

Аннотация

Концепции глобализации далеко не случайно уже несколько десятилетий играют важную роль в современных дискуссиях о перспективах трансформации образовательных процессов в современном мире. Академические ученые, склонные безоговорочно принимать «глобальную повестку дня» и активно участвующие в создании объемных международных учебников, различного рода руководств, справочников и т.п., посвященных проблемам «глобального образования», как правило, рассматривают глобализацию как безальтернативный и «объективный» процесс и поэтому предпочитают ограничиваться умеренной критикой и представлять кризисные явления в экономической, политической и, разумеется, образовательной сферах как «неизбежные издержки», которые в дальнейшем при благоприятном развитии событий могут быть с лихвой перекрыты организационными преимуществами формирующейся новой всемирной экономической модели. Глобализация и в чисто временном плане, и по сути тесно связана с распространением интернета. Его огромное влияние на экономическую, политическую и социальную жизнь современных обществ оказалось настолько захватывающим (в настоящее время – более полутора миллиардов пользователей), что можно вполне понять почему не только в популярных изданиях, но и в академических работах, начиная с середины 1990-х годов, воцарилась своеобразная «эйфория предчувствий» и прогнозов в отношении новой грядущей эпохи революционных преобразований в том числе и в области образования. Однако ни одной из внезапно вспыхнувших надежд не суждено было сбыться в том виде, в котором это представлялось воображению адептов будущих реформ. В целом интернет не оправдал надежд на ускорение международного взаимопонимания, постепенно превращаясь в некое гигантское зеркало, отражавшее в глобальном масштабе традиционные социальные недуги – неравенство, языковую и культурную разобщенность, конфликт ценностей и интересов.

Ключевые слова: глобализация, образование, интернет, демократия, университет, геймификация, либерализм.

Глобализация, интернет и образование: современные идеологические дискуссии¹.

Концепции глобализации далеко не случайно уже несколько десятилетий играют важную роль в современных дискуссиях о перспективах трансформации образовательных процессов в современном мире [Edwards 2018; UniversitiesandtheProductionof Elites 2018; 25 Years...2018; Competition in Higher Education...2018]. «Глобализация образования, – отмечает Дж. Спринг, – имеет отношение к мировым сетям, процессам и институтам, оказывающим влияние на образовательные и политические практики. Ключевым словом является „мировой масштаб“. События происходят на мировом уровне, воздействуя на национальные и местные школьные системы. Глобальная образовательная политика и практики представляют собой суперструктуру, возвышающуюся над национальными и местными школами. В этой суперструктуре на существует ничего статичного. Нации продолжают контролировать свои школьные системы, одновременно находясь под влиянием этой суперструктуры глобальных образовательных процессов. Сегодня многие народы предпочитают принять политику этой глобальной суперструктуры для того, чтобы быть конкурентоспособными в мировой экономике» [Spring 2015: 1; см. также: ResearchingEducation...2012].

Академические ученые, склонные безоговорочно принимать «глобальную повестку дня» и активно участвующие в создании объемных международных учебников, различного рода руководств, справочников и т.п., посвященных проблемам «глобального образования», как правило, рассматривают глобализацию как безальтернативный и «объективный» процесс и поэтому предпочитают ограничиваться умеренной критикой и представлять кризисные явления в экономической, политической и, разумеется, образовательной сферах как «неизбежные издержки», которые в дальнейшем при благоприятном развитии событий могут быть с лихвой пере-

¹ Статья подготовлена при поддержке Российского фонда фундаментальных исследований и Экспертного института социальных исследований, проект № 20-011-31349 «Либеральная традиция и ценности в современном мире: основные тенденции трансформации».

The article was prepared with the support of the Russian Foundation for Basic Research and the Expert Institute for Social Research, project No. 20-011-31349 “Liberal tradition and values in the modern world: the main trends of transformation”.

крыты организационными преимуществами формирующейся новой всемирной экономической модели. Характерно, что в большинстве из них (даже в тех, которые связаны с разработкой темы критического мышления) теме кризиса традиционных демократических институтов внимание уделяется довольно редко [Handbook of Global Education... 2016; Managing Universities 2017; The Routledge Handbook of Libertarianism 2017 ср.: The Palgrave Handbook... 2015: 549, 562, 569].

Аргументация сторонников глобализации, как правило прозрачна, и чисто внешне подчас даже кажется убедительной: «Если глобализация неизбежна..., отмечает С. Дж. Масвуд, – тогда остается выбор между двумя альтернативами. Несмотря на существование множества региональных амбиций, национальное государство остается притягательной силой. И действительно, многое указывает на рост националистических настроений. Глобализация разрушает свободу маневра для государств, но это происходит уже на стадии, предшествующей глобализации. Государства добровольно принимали ограничения свободы выбора в обмен на стабильные международные результаты и безопасность, достигаемую только через договорные отношения с другими государствами. Все договоры ограничивают меню, из которого государства могут выбирать. Но это вовсе не такая плохая вещь и все государства сегодня имеют договорные обязательства, ограничивающие их абсолютный суверенитет и рекомендующие им вести себя упорядоченным и, что самое главное, предсказуемым образом» [Maswood 2018: 155; ср.: Unger 2019]. Вместе с тем они также вынуждены признать правомерность широко распространенных опасений относительно того, что «глобализация ослабила демократические процессы на национальном уровне путем непредставительных способов управления, которые используют либо никем не выбранные глобальные технократы, представляющие различные многосторонние агентства, либо частные акторы, действующие в неформальном и политическом вакууме... Анализируя эту политическую трилемму, Дэни Родрик выдвинул предположение, согласно которому глобализация создает угрозу для нашей приверженности или национальному суверенитету, или демократии и он ожидал, что, дойдя до определенного пункта, мы будем вынуждены выбирать между государством и демократией для того, чтобы пользоваться преимуществами глобализации» [Maswood 2018: 158].

Речь, конечно, идет о практическом выборе, поскольку в области теоретического конструирования некоторые ученые уже давно преодолели обозначенный Родриком пункт и активно развивают свои идеи так называемой «космополитической демократии» (см.: [Archibugi 2008; ср.: Bhargava 2006; Walter 2017]). Бесконечные рассуждения о наступлении «пост-гражданских прав», наводнившие западную научную литературу и публицистику, постоянно провоцируют ступор мысли, порождая абстрактные риторические формулы относительно создания новой модели гражданского образования для «пост-нормативных» граждан, которая, естественно, плохо укладывается в традиционные теории гражданского общества и либеральной демократии [Strandbrink 2017; ср.: Post-Truth, Fake News 2018]. При этом камуфлируются вполне реальные парадоксы культурной и политической жизни. Один из них был обозначен в работе Сьюзан Жиру «Между расой и разумом» как «безрасовый расизм», тесно связанный с «перманентной цивилизационной войной», которая глубоко затрагивает и сферу образования, прежде всего университетского [Giroux 2010].

Процессы, происходящие в сфере образования на Западе, делают обозначенный выше парадоксальный вывод Родрика еще более правомерным с тем лишь различием, что псевдodemократическая риторика новоявленных автократов в равной степени разрушает как прогрессистскую концепцию государственного образования, в XIX в. теоретически обоснованную Д.С. Миллем [Mill 1984: 63], так и демократические образовательные традиции, развиваемые в эпоху модерна А. де Токвилем и Д. Дьюи и их многочисленными сторонниками. Иллюзии и надежды, вызванные в 1990-е гг. всемирной конференцией «Образование для всех» (ОДВ) в Джомтьене, к началу XXI в. довольно быстро сменяются глубоким скепсисом. Как отмечает М. Мейо, опубликованные после конгресса многочисленные ежегодные доклады, по существу, вращались вокруг одного очевидного пункта «о всеобщей важности образования», не выходя за пределы банальностей и благих пожеланий типа «образование – хорошая вещь, мы должны тратить больше, инвестировать в образование, улучшать качество» и т.д. [Mayo 2005: 168].

Глобализация и в чисто временном плане, и по сути тесно связана с распространением интернета. Его огромное влияние на экономическую, политическую и социальную жизнь современных обществ

оказалось настолько захватывающим (в настоящее время – более полутора миллиардов пользователей), что можно вполне понять почему не только в популярных изданиях, но и в академических работах, начиная с середины 1990-х годов, воцарилась своеобразная «эйфория предчувствий» и прогнозов в отношении новой грядущей эпохи революционных преобразований. Основу прогнозов составлял модифицированный технокентризм, который был плохо совместим со стремлением к строгому научному анализу интернет-технологий в социально-политическом контексте. Напротив, преобладало убеждение, что перспектива нового технологического бума и будущего всеобщего процветания «омолодит» демократическую традицию, и в результате внедрения таких нововведений как «электронное правительство» (“e-government”), «народный интернет-референдум» и др. приведет к всемирной эпохе «культурной демократии». Ее нормы будут несовместимы с существованием слабых, обездоленных и маргиналов, властью бюрократов и автократов. Глобальное медиа-пространство интернета «спрессует» мир, инициировав диалог между народами и ускорив их взаимопонимание. Революционные изменения, подобно тому, как это происходило с общественными структурами в результате распространения книгопечатания или открытия европейцами пороха, станут необратимыми в силу таких свойств интернета как предельная интерактивность, глобальная доступность, дешевизна, скорость, сетевая подвижность, способность сохранения гигантских массивов информации и ее практическая неконтролируемость [Curran, Fenton, Freedman 2012: 3 sq.]. В свете таких ожиданий вполне естественным представлялся и вывод, согласно которому интернет-технологии станут основой для создания принципиально новой революционной модели образования.

Однако ни одной из внезапно вспыхнувших надежд не суждено было сбыться в том виде, в котором это представлялось воображению адептов будущих реформ. В целом интернет не оправдал надежд на ускорение международного взаимопонимания, постепенно превращаясь в некое гигантское зеркало, отражавшее в глобальном масштабе традиционные социальные недуги – неравенство, языковую и культурную разобщенность, конфликт ценностей и интересов. Интернету не удалось расширить и «омолодить» демократию не только по той простой причине, что авторитарные режимы нашли способы его

контролировать, им даже удалось усилить с его помощью отчуждение масс от политики [Ibid.: 179 sq.]. Та же судьба ожидала и надежды на радикальное преобразование существующих моделей образования и образовательной политики.

В современной научной литературе проблема влияния интернета на политический процесс, демократические институты и образование является одной из наиболее дискуссионных [Researching Education...2012; The New Development Paradigm 2013; Peters, Jandrić 2018]. Наиболее серьезным последствием активного внедрения интернета и компьютерных технологий в образование стал разрыв между реальной действительностью и многочисленными виртуальными мирами. Главная причина развития в данном направлении заключалось в том, что повальное увлечение учащейся молодежи компьютерными играми сделало довольно популярными различные версии «геймификации» («игровизации») образования путем использования различных вариантов игр – War Games, Simulation Game, Serious Game, Alternate Reality Game (ARG) и др. Например, швейцарский ученый Флориан Брюльман в работе с весьма показательным названием «Эффекты приспособляемости в геймификации. Исследование провала», отмечая, что тотальное распространение компьютерных игр сделало чрезвычайно важным анализ результатов и последствий переноса «мотивационного пула» таких игр в сферу образования и здравоохранения, подчеркивает: «Новый термин *геймификация*... возникает в рыночной индустрии, в которой различные типы вознаграждений типа полетных миль и скидок для постоянных клиентов использовались на протяжении долгого времени... Геймификация стремится приспособить мотивационный характер компьютерных игр к другим контекстам, например, к обучению, физическим упражнениям, тегированию изображений с целью сделать их более интересными и тем самым поддерживать мотивировку пользователей на более длительный период времени. Использование одного или большего количества элементов игрового дизайна в контексте, для которого развлекательность не является главной целью, может быть охарактеризовано как геймификация» [Brühlmann 2016: 2].

Как показывают результаты специальных исследований и тестов, использование игровых методов в начальных классах и даже при изучении отдельных дисциплин в колледжах и университетах дей-

ствительно может дать положительный эффект [Kim, Song, Lockee, Burton 2018: 35]. Вместе с тем многие ученые постоянно подчеркивают крайне амбивалентный характер попыток придать «игровизации образования» всеобщий характер, прежде всего, в связи с тем, что, в силу своего происхождения игровые технологии оказываются тесно переплетенными с «либеральными играми» и соответствующими идеологическими технологиями. Например, как утверждает один из адептов подобных игр Н. Б. Неман: «И развитие игр, и обеспечение высшего образования, в сущности, являются предприятиями, которые пытаются способствовать приобретению участниками трансформативного опыта. И все же как будто бы кажется, что успешные игровые компании способны более эффективно реализовать эту цель по сравнению с колледжами и университетами. В связи с этим возникает вопрос: могут ли интуитивные способности игровой индустрии создать основу для эффективной бизнес-стратегии с целью ее использования в будущем традиционными университетами (bricksandmortaruniversities) для того, чтобы справиться с вызовами, создаваемыми постоянно увеличивающейся рыночной конкуренцией и возрастающими финансовыми трудностями? Такая стратегия будет предназначена не только для того, чтобы поддерживать достойный уровень университетского образования, но и для того, чтобы предоставить основополагающим институтам соответствующие средства, позволяющие им эффективно конкурировать в постоянно изменяющемся окружении, где рыночные приоритеты и новые технологии существенно изменили ландшафт» [Niman 2014: 2; см. также: Zichermann, Linder 2013; Burke 2014; Rethinking Gamification 2014; Palmer, Petroski 2016; Gamification 2017].

Но проблема как раз и состоит в том, что «рыночная психология», которая вполне совместима с игровыми приставками и правилами, в области образования нередко оказывается малоэффективной, постоянно демонстрируя утилитарную узость и ограниченные возможности. Результаты экспериментов с геймификацией образования свидетельствуют, что «перспектива вознаграждения» их участников при всей ее привлекательности выглядит вторичной по отношению к стремлению учащихся к автономии и в целом не может решающим образом изменить базовый характер образовательной деятельности [Brühlmann 2016: 62; ср.: Nowak 2006; Evolution, Games, and God

2013; Kapp, Blair, Mesch 2013; FormativeAssessment 2016; Bell 2018]. В этом плане сравнительный анализ «геймификации образования» с аналогичными попытками превратить игровые технологии в устойчивый фактор «демократии участия», несмотря временную эйфорию некоторых политологов от такой перспективы, в конечном итоге заставляет все же признавать очевидное: в странах с развитой системой местного самоуправления отдельные элементы этих технологий могут получить широкое распространение на уровне муниципальной политики. Но уже на региональном и, тем более, на общенациональном уровне они, как правило, быстро сходят на нет, сталкиваясь с такими обычными явлениями как индифферентность избирателей, эскапизм, непримиримость партийных позиций, влияние классовых конфликтов, внешнее воздействие и т.д. [Masser, Mory 2018: 107 sq.; Post-Truth, FakeNews 2018].

Литература

1. Archibugi D. The Global Commonwealth of Citizens: Toward Cosmopolitan Democracy. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. 2008. 298 p.
2. Bell C. Game On!: Gamification, Gameful Design, and the Rise of the Gamer Educator. Baltimore, Maryland: Johns Hopkins University Press, 2018. 203 p.
3. Bhargava V.K. Global Issues for Global Citizens: An Introduction to Key Development Challenges. Washington D.C.: The World Bank. 2006. 456 p.
4. Brühlmann F. The Effects of Framing in Gamification: A Study of Failure. Wiesbaden: Springer. 2016. 68 p.
5. Burke B. Gamify: How Gamification Motivates People to Do Extraordinary Things. Boston MA: Bibliomotion Inc., 2014. 195 p.
6. Competition in Higher Education Branding and Marketing: National and Global Perspectives. Ed. by A. Papadimitriou. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. 2018. 254 p.
7. Curran J., Fenton N., Freedman D. Misunderstanding the Internet. London; NewYork: Routledge. 2012. 194 p.
8. Edwards D. B.The Trajectory of Global Education Policy. Community-Based Management in El Salvador and the Global Reform Agenda. New York: Palgrave Macmillan. 2018. 304 p.

9. Evolution, Games, and God: The Principle of Cooperation. Ed. by M. A. Nowak, S. Coakley. Cambridge, Massachusetts; London: Harvard University Press. 2013. 400 p.
10. Formative Assessment, Learning Data Analytics and Gamification. In ICT Education. Academic Press, 2016. Ed. by S. Caballé, R. Clarisó. London: Academic Press. 2016. 359 p.
11. Gamification: Using Game Elements in Serious Contexts. Ed. by S. Stieglitz, Ch., Lattemann, S. Robra-Bissantz, R. Zarnekow, T. Brockmann. Cham, Switzerland: Springer. 2017. 164 p.
12. Giroux S. Between Race and Reason: Violence, Intellectual Responsibility, and the University to Come. Stanford, California: Stanford University Press. 2010. 283 p.
13. Handbook of Global Education Policy. Ed. by K. Mundy, A. Green, B. Lingard, A. Verger. Oxford: Wiley-Blackwell. 2016. 606 p.
14. Kapp K., Blair L., Mesch R. The Gamification of Learning and Instruction Fieldbook: Ideas into Practice. San Francisco: Wiley. 2013. 480 p.
15. Kim S., Song K., Lockee B., Burton J. Gamification in Learning and Education: Enjoy Learning Like Gaming. Cham, Switzerland: Springer, 2018. – 159 p.
16. Managing Universities: Policy and Organizational Change from a Western European Comparative Perspective. Ed. by I. Bleiklie, J. Enders, B. Lepori. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan, 2017. -329 p.
17. Masser K, Mory L. The Gamification of Citizens' Participation in Policy-making. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan; Springer. 2018. 140 p.
18. Maswood S. J. Revisiting Globalization and the Rise of Global Production Networks. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. 2018. 228 p.
19. Mayo M. Global Citizens: Social Movements and the Challenge of Globalization. London; New York: Zed Books. 2005. – 256 p.
20. Mill J.S. Essays on Equality and Education. London: Routledge & Kegan Paul; University of Toronto Press, 1984. – 502 p.
21. Niman N. B. The Gamification of Higher Education: Developing a Game-Based Business Strategy in a Disrupted Marketplace. New York: Palgrave Macmillan. 2014. 231 p.
22. Nowak M. A. Evolutionary Dynamics: Exploring the Equations of Life. 2006. Cambridge, Massachusetts; London: Belknap Press of Harvard University Press. 2006. 363 p.
23. Palmer Ch., Petroski A. Alternate Reality Games: Gamification for Performance. Boca Raton; London; New York: CRC Press, 2016. 114 p.

24. Peters M.A., Jandrić P. *The Digital University: A Dialogue and Manifesto*. New York: Peter Lang. 2018. 376 p.
25. *Post-Truth, Fake News: Viral Modernity & Higher Education*. Ed. by M. A. Peters, Sh. Rider, M. Hyvönen, T. Besley. Singapore: Springer. 2018. 224 p.
26. *Researching Education through Actor-Network Theory*. Ed. by T. Fenwick, R. Edwards. Oxford: Wiley-Blackwell. 2012. 119 p.
27. *Rethinking Gamification*. Ed. by M. Fuchs, S. Fizek, P. Ruffino, N. Schrape. Lüneburg: Meson Press. 2014. 344 p.
28. Spring J. *Globalization of Education. An Introduction*. Second Edition. London; New York: 2015. 230 p.
29. Strandbrink P. *Civic Education and Liberal Democracy: Making Post-Normative Citizens in Normative Political Spaces*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. 2017. 232 p.
30. *The New Development Paradigm: Education, Knowledge Economy and Digital Futures*. Ed. by M. A. Peters, T. Besley, D. Araya. New York: Peter Lang. 2013. 285 p.
31. *The Palgrave Handbook of Critical Thinking in Higher Education*. Ed. by M. Davies, R. Barnett. New York: Palgrave Macmillan. 2015. 636 p.
32. *The Routledge Handbook of Libertarianism*. Ed. by J. Brennan, B. van der Vossen, D. Schmidz. New York; London: Routledge. 2017. 465 p.
33. *Years of Transformations of Higher Education Systems in Post-Soviet Countries. Reform and Continuity*. Ed. by J. Huisman, A. Smolentseva, I. Froumin. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. 2018. 482 p.
34. Unger A. *The Death and Life of the American Middle Class*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. 2019. 55 p.
35. *Universities and the Production of Elites: Discourses, Policies, and Strategies of Excellence and Stratification in Higher Education*. Ed. by R. Bloch, A. Mitterle, C. Paradeise, T. Peter. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan. 2018. 392 p.
36. Walter S. *EU Citizens in the European Public Sphere: An Analysis of EU News in 27 EU Member States*. Wiesbaden: Springer VS. 2017. 328 p.
37. Zichermann G., Linder J. *The Gamification Revolution: How Leaders Leverage Game Mechanics to Crush the Competition*. New York: McGraw-Hill Education, 2013. 257 p.

ROLUL ÎNTELEGERII ÎN EDUCAȚIE

- : **Ionel NARIȚA**, doctor în filosofie, profesor universitar,
- : Universitatea de Vest din Timișoara
- : (ionel.narita@e-uvv.ro)

Rezumat

Actul de predare este un act de comunicare. Profesorul trimite în mod intențional și convențional un mesaj către elevii săi. Mesajul dobândește înțeles tocmai pentru că este intențional și convențional. Mesajele pot fi înțelese, deoarece există semne. Semnele sunt expresii care au un înțeles obiectiv, respectiv, înțelesul unui semn este un obiect. Dacă avem în vedere teza lui Saussure că limbajul este un sistem de semne, urmează că limbajul nu poate fi redus la semne, deci trebuie să existe expresii lingvistice care nu sunt semne. Înțelesul acestor expresii trebuie să fie subiectiv. Am ajuns la rezultatul că înțelesul nu este întotdeauna obiectiv, trebuind să aibă o componentă subiectivă. Prin urmare, elevii nu pot înțelege în întregime și în mod adecvat mesajele trimise de profesor. La rândul său, singurul lucru pe care îl poate face profesorul este să susțină un discurs, neavând la dispoziție mijloace de a controla modul în care elevii vor folosi discursul său.

Cuvinte-cheie: înțeles, înțelegere, comunicare, predare.

THE EDUCATIONAL ROLE OF UNDERSTANDING

- : **Ionel NARIȚA**, PhD, Professor, West University of Timișoara
- : (ionel.narita@e-uvv.ro)

Abstract

The teaching act is a communication act. The teacher sends intentionally and conventionally a message to his students. Since the message is intentional and conventional, it has a meaning. A message can be understood because there are signs. The signs are expressions with an objective meaning, namely, the meaning of a sign has to be an object. If we take into account the Saussure thesis that the language is a system of signs, it follows that language cannot be reduced to signs, and consequently, there are linguistic expressions having a subjective meaning. We reach the result that meaning is not entirely objective, but there should be a subjective component of it. It follows that the pupils cannot completely understand the messages sent by the teacher. The only thing that the teacher can do is to speak a discourse, and he cannot manage the ways the students will use his discourse.

Keywords: meaning, understanding, communication, teaching.

Introducere

Actul de predare este, de fapt, un act de comunicare unde, un emitent (profesorul) transmite în mod intențional și convențional un mesaj către unul sau mai mulți destinatari (elevii sau studenții). Deoarece este intenționat și se supune unor convenții, mesajul dobândește înțeles. În absența intenționalității sau a convențiilor, nu putem vorbi de un act de comunicare. De pildă, dacă o umbrelă se deschide în mod accidental nu avem de-a face cu un act de comunicare, deoarece nu există nici intenție, nici convenție. La fel, dacă cineva deschide umbrela pentru a se proteja de ploaie, nu comunică nimic deoarece, deși avem de-a face cu un act intenționat, nu există convenție. Abia dacă cineva deschide umbrela pentru a semnaliza sau indica ceva unor alte persoane, pe baza unui cod, putem vorbi de comunicare. De aceea, teza susținută de unii cercetători că oamenii comunică în orice moment, că nu pot fi fără să comunice, este exagerată, deoarece multe dintre manifestările umane nu întrunesc fie condiția intenționalității, fie pe aceea a convenționalității.

Deoarece mesajul are înțeles datorită intenționalității, înseamnă că înțelesul atribuit de către emitent mesajului constă tocmai în intenția din spatele emiterii unui mesaj. În acest fel, spunem că mesajul exprimă un înțeles, respectiv, mesajul este alcătuit din expresii, iar înțelesul său derivă din înțelesul expresiilor care îl compun.

Totodată, relația dintre mesaj și înțelesul său este una convențională, asta înseamnă că mesajul și înțelesul sunt independente între ele. Nu se poate ca mesajul să fie condiție suficientă sau necesară a înțelesului, respectiv, nu se poate ca mesajul să genereze înțelesul sau să fie produs de către înțeles. Cu privire la acest aspect, s-ar putea aduce obiecția că, unele expresii constau din sunete și asemenea expresii ar putea sta tocmai pentru sunetele respective. De exemplu, atunci când profesorul de muzică enunță „do” el surprinde tocmai sunetul do. Numai că, nu există rostiri identice ale aceleiași expresii, respectiv, dacă profesorul ar repeta expresia, nu ar reuși să redea același sunet. Pe de altă parte, indiferent cum ar fi rostită expresia „do”, chiar dacă nu ar fi rostită deloc, ar însemna același sunet do. Vedem că, nici în acest caz, înțelesul nu depinde de expresie.

De asemenea, o expresie poate fi utilizată pentru a surprinde orice înțeles și, la rândul său, un înțeles poate fi indicat prin orice expresie. Constatăm că, datorită relației de independență dintre expresie și înțeles, exprimarea este întotdeauna liberă. De aceea, pentru a înțelege o expresie,

sunt necesare convenții prin care expresia să fie legată de un anumit înțeles. Urmează că înțelesul unei expresii se extinde asupra unei comunități, respectiv, asupra celor care folosesc aceleași convenții în atribuirea de înțeles expresiilor, numită comunitate semiotică. De multe ori, asemenea convenții sunt codificate sub forma dicționarelor.

Însă, după cum am văzut, potrivit principiului libertății de exprimare, o expresie poate fi utilizată cu orice înțeles, în acest fel, putem folosi o expresie și cu alte înțelesuri decât cele cuprinse în dicționare. De aceea, trebuie să deosebim între înțelesul convențional al unei expresii și cel conversațional. De exemplu, în contextul „explozia unei bombe”, termenul „explozie” este folosit convențional, în timp ce, în contextul „explozia sentimentelor”, același termen este folosit conversațional.

Dacă ne-am opri doar la modul convențional de utilizare a expresiilor, capacitatea noastră de a exprima ar fi foarte limitată, deoarece, întotdeauna, numărul expresiilor pe care le avem la dispoziție este finit (deși putem oricând crea expresii noi), în vreme ce, numărul înțelesurilor este infinit. Mai mult, numărul convențiilor nu poate fi decât finit, la fel, nu putem utiliza convenții prea sofisticate. De asemenea, unele înțelesuri sunt atât de bogate sau de complexe, încât ele nu pot fi surprinse în mod convențional.

Exprimarea conversațională apelează la figuri semantice, cum sunt comparația, metafora, metonimia etc. Acestea permit surprinderea unor înțelesuri noi, care nu sunt prinse prin convențiile de la un moment dat, dar și a unor înțelesuri mult mai bogate decât cele convenționale. Nu este exclus ca, prin utilizare repetată, o figură semantică să fie acceptată într-o comunitate și, astfel, înțelesul ei conversațional să devină convențional. De aceea, odată cu trecerea timpului, dicționarele devin din ce în ce mai bogate, numărul convențiilor crește, chiar dacă nu sunt toate utilizate în mod frecvent.

Înțelesuri

Înțelesurile expresiilor nu pot fi decât rodul unor convenții, o expresie nu poate avea un înțeles natural deoarece, așa cum am văzut, înțelesul trebuie să fie independent de expresie. De aceea, înțelesul unei expresii nu poate fi ceva dat, ci este întotdeauna construit. În consecință, înțelegerea sau surprinderea înțelesului unei expresii nu poate fi un act de comprehensiune sau trăire, așa cum consideră unii autori, înțelesul nu poate fi

prins sau intuit; pentru a înțelege, expresiile trebuie aduse la componenta lor convențională. Obținem că datul (existentul, prezentul) nu poate fi exprimat, iar ceea ce poate fi exprimat nu este dat (nu există); oamenii nu reușesc să exprime ceea ce trăiesc sau simt.

Unele înțelesuri trebuie să fie obiective, trebuie să constea în obiecte, respectiv, trebuie să fie localizate în spațiu, la o oarecare distanță față de subiect. Dacă nu ar exista înțelesuri obiective, nu am putea explica de ce oamenii se pot înțelege între ei. Într-adevăr, dacă toate înțelesurile ar fi subiective, fiecare ar avea acces doar la propriile înțelesuri, nu am putea indica nici un înțeles comun, de aceea, orice expresie ar avea cu totul alt înțeles pentru fiecare utilizator.

Prin urmare, trebuie să existe expresii care au ca înțeles obiecte; datorită acestor expresii, înțelegerea este posibilă. Numim asemenea expresii, semne. Un semn este orice expresie care are ca înțeles un obiect. Dacă semnul ar avea ca înțeles mai multe obiecte, înțelegerea nu ar fi posibilă deoarece nu s-ar putea identifica obiectul pe care îl are în vedere emitentul. Înțelesul unui semn este constant, nu se schimbă în timp. Dacă un semn ar avea înțelesuri diferite la moment diferite, ar urma că, din momentul emiterii semnului până în momentul receptării lui, acesta și-ar modifica înțelesul, din nou, înțelegerea nu ar fi posibilă. Înțelesul unui semn trebuie să fie arbitrar deoarece, așa cum am văzut, nu poate exista vreo relație de dependență între expresie și înțelesul ei.

Aceste caracteristici sunt întrunite de o sigură categorie de expresii, numele proprii. Urmează că, numai numele proprii (numele) sunt semne, în afara lor, înțelegerea dintre oameni nu ar fi posibilă. De exemplu, mesajele datând de mii de ani, aparținând unor comunități semiotice diferite de comunitățile de astăzi, au fost descifrate (înțelese) numai după ce în cuprinsul lor au fost descoperite nume. În cazul scrierii hieroglifice, s-a pornit de la numele Ptolemeu și Cleopatra, iar pentru scrierea cuneiformă, au avut un rol esențial, numele Darius și Xerxes. Descifrarea acestor scrieri a fost posibilă deoarece aceste nume nu și-au schimbat înțelesul de-a lungul mileniilor, ceea ce înțelegeau vechii egipteni sau perși prin numele respective, se înțelege și astăzi.

Așa cum remarca Saussure, semnele alcătuiesc un sistem, numit limbaj. Datorită faptului că numele sunt elementele limbajului, înțelegerea poate avea loc numai în interiorul limbajului și numai prin limbaj. Înțelegem o imagine sau un gest numai dacă este interpretată, respectiv, dacă i

se asociază un text, dacă este tradusă prin expresii lingvistice. Un sistem nu se reduce la elementele sale, ci, pe lângă elemente, are o anumită structură. Prin urmare, nu se poate ca toate expresiile lingvistice să fie semne sau nume. Limbajul trebuie să conțină, pe lângă nume și alte expresii, care au un rol structural, dau structura limbajului. Prin urmare, nu se poate ca toate expresiile limbajului să aibă ca înțeles obiecte. Cu alte cuvinte, înțelesul acestora nu poate fi obiectiv, trebuie să fie subiectiv, iar un asemenea înțeles se numește sens. Convenim ca, asemenea expresii, care au ca înțeles un sens, să fie numite termeni.

În acest fel, deosebim numele, care sunt expresii cu înțeles obiectiv și termenii, care au un înțeles subiectiv, constând într-un sens. Așa cum numele sunt folosite intenționat pentru a exprima obiecte, intenția din spatele termenilor este de a exprima sensuri. Urmează că sensul unui termen este parametrul său intențional, unic și constant în timp, un termen este folosit întotdeauna cu același sens.

Nu putem caracteriza numele și termenii doar printr-un singur parametru. Frege observa că, dacă am reduce numele la denotatul lor, am cădea în paradox, nu am putea explica unele fenomene de limbaj. De pildă, numele „Hesperus” și „Phosphorus” sunt sinonime, ele au ca denotat (înțeles), același obiect, planeta Venus. Dacă numele ar fi caracterizate doar prin denotat, ar trebui ca numele sinonime să poată fi substituite în orice context. În acest caz, propozițiile „Hesperus este vizibil dimineața” și „Phosphorus este vizibil dimineața” ar trebui să aibă aceeași valoare de adevăr, ceea ce nu se întâmplă. Pentru a evita paradoxul, trebuie să admitem că, pe lângă denotat, numele se caracterizează și prin sens. În acest caz, deși numele sunt sinonime, diferența dintre valoarea de adevăr a celor două propoziții se explică prin diferența în ce privește sensul numelor.

Sensul este parametrul secundar, derivat al numelor, nu constituie înțelesul lor. Dacă ar trebui să precizăm ce înțelegem prin numele „Phosphorus”, am indica spre denotatul său și nu am avea în vedere când este vizibil pe bolta cerească. Nefiind intențional, sensul numelor este natural, respectiv, nu depinde de intenția utilizatorului numelui. Odată ce numele a dobândit un înțeles, sensul evoluează în chip natural. La fel, sensul unui nume este dinamic, evoluează în timp și este inepuizabil. De pildă, propoziția „România este regat” era adevărată în 1938 și este falsă în 2020. De fiecare dată, este vorba de aceeași țară, respectiv, de România, care rămâne aceeași de-a lungul timpului, dar caracteristicile sale, respectiv, sensul numelui „România”, sunt mereu altele.

Nevoind să recunoască existența unor parametri dinamici ai expresiilor, adepții teoriei cauzale a înțeleșului consideră că, de fapt, numele se caracterizează doar prin denotat, care rămâne neschimbat în orice context (în orice lume posibilă, cum spun ei), fiind un designator rigid. Numele dobândește înțeles printr-un act inițial, numit botezul originar, și păstrează acest înțeles în orice împrejurare deoarece oricând se poate face referire la actul respectiv.

Într-adevăr, oricine poate reface înțelesul unui nume dar nu datorită botezului originar, ci datorită faptului că înțelesul este un obiect și înțelesul numelor se conservă, fiind un parametru intențional. Pentru a înțelege un nume nu este nevoie să știm că un asemenea act ar fi avut loc și nici nu este nevoie să fi participat la el. De asemenea, teoria cauzală explică fenomenele paradoxale amintite prin aceea că numelor li se asociază descripții, iar aceste descripții pot diferi de la o lume posibilă la alta. Dar, descripțiile sunt, la rândul lor, expresii, ele trebuie să aibă un înțeles care, așa cum sunt de acord și promotorii teoriei cauzale, nu constă în obiecte, prin urmare, este un înțeles subiectiv, reprezentând un sens. Prin urmare, dacă asociem numelui descripții, îi asociem și un sens, căzând teza că numele s-ar caracteriza printr-un singur parametru semiotic.

La rândul lor, termenii se caracterizează printr-un parametru secundar, reprezentat de clasă. Prin clasa unui termen înțelegem toate obiectele care, într-un anumit context, satisfac sensul termenului respectiv. Clasa este parametrul neintenționat, natural și dinamic al termenilor și nu reprezintă înțelesul lor. De pildă, dacă avem în vedere termenul „regat”, vedem că, în 1938, clasa sa conține elementul România, pe când, astăzi, România nu mai aparține clasei respective.

Prin urmare, expresiile pot avea ca înțeles obiecte (înțeles obiectiv) sau sensuri (înțeles subiectiv). Convenim ca înțelesurile alcătuite din obiecte să fie numite extensiuni, iar celelalte să constituie intensiuni. Rezultă că numele au ca înțeles extensiunea lor, iar prin termeni înțelegem intensiunea lor. Pe lângă acestea putem imagina o a treia categorie de expresii, care să aibă ca înțeles fie o intensiune fie o extensiune, în funcție de modul în care sunt folosite. Pentru a obține asemenea expresii, trebuie să fixăm un anumit context. De exemplu, în vreme ce termenul „regat” are extensiunea variabilă, mereu alte și alte regate apar sau dispar, termenul „regat în anul 1938” are veșnic aceeași extensiune. La fel, expresia „România din anul 1938” include chiar și astăzi intensiunea regat etc. Pentru asemenea

expresii, care au atât intensiunea cât și extensiunea constatăte, folosim termenul „descripții”.

Deoarece descripțiile sunt caracterizate în orice context prin aceiași parametri, înseamnă că ele pot fi folosite pentru a surprinde atât intensiunea cât și extensiunea lor. De aceea, unele descripții, care au clasa formată dintr-un singur element, numite descripții definite, pot fi utilizate pentru a ne referi la un singur obiect. Dacă nu am avea la dispoziție acest mecanism, al descripțiilor, capacitatea noastră de exprimare ar fi foarte redusă, deoarece nu putem numi toate lucrurile, în ciuda performanței lui Adam. De pildă, ne putem referi la o persoană, chiar dacă nu îi știm numele prin descripția: „persoana care acum un minut stătea în colțul camerei”. După criteriul intensiunii și extensiunii nu pot exista decât aceste trei categorii de expresii: numele, al căror înțeles constă într-o extensiune, termenii care exprimă intensiuni și descripțiile folosite pentru a surprinde atât intensiuni cât și extensiuni.

După sensul avut în vedere, deosebim trei tipuri de termeni: empirici, teoretici și comunicaționali. Înțelesul termenilor empirici se apropie cel mai mult de ceea ce este dat, de trăirile și simțirile noastre, dar nu poate fi confundat cu acestea. După cum am văzut, culorile, gusturile, mirosurile etc., nu pot fi exprimate. De pildă, termenul „roșu” nu exprimă vreo culoare, deoarece nu există roșu, ci doar nuanțe de roșu. Înțelesul său nu este dat, ci este construit convențional. Nu poate exista roșu, deoarece este un gen compus din mai multe specii contrare. Putem să ne apropiem de culorile ca atare folosind, așa cum am pomenit, figurile semantice. De pildă, prin comparațiile „verde ca iarba” sau „verde ca smaraldul”, reușim să ne apropiem mai mult de nuanțele avute în vedere decât prin folosirea termenului „verde”.

Vedem că, întotdeauna, sensurile termenilor sunt genuri, respectiv, nu pot fi specii care să nu fie, la rândul lor, genuri. Întotdeauna există senzori mai bogate decât cele pe care le putem surprinde cu ajutorul limbajului. Acest lucru poate fi ilustrat cu ajutorul numerelor care sunt expresii și, de aceea, au întotdeauna o lungime finită. De aceea, cu ajutorul numerelor nu putem surprinde senzori precum raportul dintre circumferința și diametrul cercului sau raportul dintre diagonala și latura pătratului etc. Constatăm că sensurile sunt mai numeroase chiar decât numerele. Dacă sensurile care au loc, se petrec, sunt numite prime (sau intensiuni prime sau, cum le spunea Aristotel, substanțe prime), sensurile exprimate prin termeni sunt întotdeauna secunde.

Termenii teoretici sunt construiți pornind de la cei empirici. Din această categorie fac parte termeni precum „viteză”, „acelerație”, „forță”, „electron”, „foton” etc. Spre deosebire de termenii empirici, acestora nu le corespunde nimic dat sau trăit. Înțelesul termenilor comunicaționali este construit în întregime prin acte de comunicare. De pildă, termeni precum „președinte”, „director”, „stăpân”, „profesor” etc., nu ar avea înțeles dacă nu ar exista fenomenele de comunicare și organizare.

Profesorul

Profesorul poate transmite înțelesul unui nume fie indicând spre obiectul care poartă acel nume, fie folosind o descripție definită, respectiv, un termen a cărui clasă să conțină la un moment dat doar obiectul respectiv. De exemplu, pentru a preciza înțelesul numelui „Venus”, el ar putea indica spre bolta cerească înspre corpul denumit astfel sau ar putea folosi o descripție definită precum „a doua planetă de la Soare” subînțelegând că are în vedere contextul actual. De asemenea, ar putea utiliza o descriere care să se potrivească numai planetei Venus.

Înțelesul termenilor poate fi precizat cu ajutorul propozițiilor universale, iar un caz important îl reprezintă propozițiile numite definiții. Acestea presupun o relație de sinonimie între doi termeni, numiți definiend și definiens. Ultimul reprezintă, de regulă, compunerea a alți doi termeni, numiți gen proxim și diferență specifică. Prin compunerea acestora, se obține un sens mai bogat decât cel al genului, generând sensul unei specii a acestuia. Prin urmare, cu ajutorul definițiilor, putem circumscrie înțelesul speciilor relativ la genul lor. De pildă, când definim triunghiul isoscel drept un triunghi cu două unghiuri egale, genul proxim este triunghi, iar diferența specifică este poligon cu două unghiuri egale. Compunându-le, obținem definiensul, care are tocmai sensul termenului definit.

În general, cu ajutorul propozițiilor universale, presupunem că sensul unui termen este conținut în sensul altui termen. În acest fel, analizăm sau atribuim sens termenului subiect. De pildă, când spunem „Toate balenele sunt mamifere” presupunem că sensul termenului „balenă” conține sensul termenului „mamifer”. Dacă ținem seama că sensul reprezintă înțelesul termenilor, rezultă că, prin asemenea propoziții, precizăm sensul termenului subiect. Prin propoziția de mai sus, ajungem să înțelegem mai bine ce înseamnă termenul „balenă”. Pentru ca o asemenea operație să aibă succes, ar trebui să înțelegem termenul predicativ. Dacă nu înțelegem terme-

nul „mamifer”, propoziția de mai sus nu ne va ajuta să înțelegem ce sunt balenele.

Printr-o propoziție precum „Toate balenele sunt mamifere”, presupunem că, dacă am adăuga sensul termenului „mamifer” la sensul termenului „balenă”, clasa acestuia din urmă nu s-ar modifica. În acest caz, ținând seama că extensiunea unui termen este funcție de intensiunea sa, rezultă că sensul termenului „mamifer” trebuie să fie inclus în sensul termenului „balenă”, ajungând la o explicitare a acestuia, respectiv, la o înțelegere mai extinsă a termenului respectiv.

Constatăm că, în explicitarea înțelesului unui termen este nevoie să se meargă mai departe și să se utilizeze alte propoziții pentru a da seama de înțelesurile termenilor predicativi. Acest proces continuă până se ajunge la un nivel comun de înțelegere al elevilor, respectiv, până se ajunge la termeni pe care aceștia îi înțeleg deja. Dacă profesorul rămâne la un nivel superficial și introduce termeni noi prin termeni care nu sunt accesibili elevilor, aceștia nu vor fi în măsură să le circumscrie un înțeles adecvat.

În schimb, propozițiile particulare nu pot fi folosite pentru analiza sensului, mai curând, acestea duc la relații de excludere între sensuri. De exemplu, prin propoziția „Unele păsări zboară”, presupunem că, dacă am adăuga sensul termenului „zboară” la acela al termenului „pasăre”, clasa acestuia din urmă s-ar restrânge. Prin urmare, sensul zboară nu este inclus în sensul pasăre. Pentru a găsi termeni al căror sens este explicat prin zboară, ar trebui să coborâm la specii de păsări.

Propozițiile care au ca subiect nume nu contribuie la înțelegere. De pildă, propoziția „România este republică” nu adaugă nimic la înțelesul numelui „România”. Printr-o asemenea propoziție, presupunem că, dacă am adăuga sensul termenului „republică” la sensul numelui „România”, extensiunea acestuia nu s-ar modifica. În acest caz, înseamnă că sensul republică este inclus în sensul numelui „România”. O asemenea propoziție atribuie sau analizează sensul numelui, în schimb, denotatul său este presupus neschimbat. Dar, după cum am văzut, înțelesul unui nume nu constă în sensul său, prin urmare, utilizând asemenea propoziții nu ajungem la înțelegere.

În schimb, prin propoziții de acest tip, atribuim caracteristici sau proprietăți obiectelor, respectiv, cunoaștem. Prin propoziția „România este republică” atribuim sensul republică numelui „România”, ceea ce este același lucru cu a atribui proprietatea de a fi republică obiectului (țării) denu-

mit astfel. Pe această cale, dobândim noi cunoștințe despre România care reprezintă, într-un asemenea caz, obiectul cunoașterii.

Propoziția „Balenele sunt mamifere” nu oferă cunoaștere deoarece, printr-o asemenea propoziție, nu atribuim proprietăți unui obiect, ci analizăm un sens. Nu există nici un obiect balenă, ci sunt diferite obiecte care aparțin clasei termenului respectiv, ba clasa sa ar putea fi vidă (de pildă, care ar fi obiectul cunoașterii în cazul unei propoziții precum „Toți dinozaurii sunt reptile?”). Prin urmare, o asemenea propoziție duce la potențarea înțelegerii deoarece examinând sensul unui termen, avem în vedere înțelesul acestuia.

Constatăm că există o legătură strânsă între cunoaștere și înțelegere. În vreme ce, cunoașterea reprezintă procesul prin care determinăm sau precizăm proprietățile unui obiect, respectiv, sensul numelui acelui obiect, necunoașterea este prezentă acolo unde sensul nu este complet determinat cu privire la un anumit aspect. De pildă, prin propoziția „Luna se află la 384400 km față de Pământ” dobândim o cunoștință precisă despre Lună, în schimb, în urma propoziției „Luna se află la peste 300000 km față de Pământ”, cunoștința obținută este imprecisă, lasă loc necunoașterii. Constatăm că necunoașterea și, implicit, cunoașterea, sunt graduale, de cele mai multe ori, ele se împletesc. Gradul cel mai înalt de necunoaștere apare când nu suntem în măsură să determinăm în nici un fel o caracteristică a unui obiect, când intervine răspunsul „nu știu”.

Să constatăm că „nu știu” nu poate fi identificat cu „nu înțeleg”. Cineva ar putea înțelege expresiile „Lună”, „Pământ” și „distanță”, dar să nu fie în măsură să precizeze distanța dintre Lună și Pământ. El ar putea înțelege expresiile respective, dar nu ar reuși să le pună într-o relație cognitivă.

Într-o propoziție cognitivă, pot fi două surse de nedeterminare, respectiv, de necunoaștere, subiectul, care constă într-un nume sau o descripție definită și termenul predicativ. În primul caz, necunoașterea provine de acolo că nu suntem în măsură să stabilim obiectul care are o anumită proprietate. De exemplu, dacă are loc o crimă, problema este de a identifica sau determina făptașul. În al doilea caz, proprietatea atribuită unui obiect rămâne vagă, imprecisă. De pildă, s-ar putea să nu știm dacă Norvegia este republică sau regat.

Prima situație de necunoaștere se datorează înțelesului unui nume, iar a doua, înțelesului unui termen. Prin urmare, pentru a cunoaște, înțelegerea este o condiție necesară. Dacă nu stăpânim înțelesul numelui nu știm

cărui obiect să îi atribuim o proprietate, iar dacă nu înțelegem un termen nu putem preciza proprietatea atribuită. De pildă, degeaba am afirma că Norvegia este un regat, deoarece, dacă nu înțelegem termenul „regat” nu știm că Norvegia este un regat.

Pentru a transmite cunoștințe, profesorul trebuie mai întâi să-i facă pe elevi să înțeleagă expresiile pe care le folosește. În alt fel, dacă doar ar susține un discurs fără a insista asupra înțelesurilor expresiilor sau fără a se asigura de înțelegerea acestora de către elevi, s-ar putea ca elevii să rețină discursul, dar asta nu înseamnă că au dobândit cunoștințe, deoarece, așa cum am văzut, a cunoaște înseamnă a stabili o relație între înțelesuri și nu între expresii.

Actul receptării este independent de actul transmiterii unui mesaj. Receptorul intră în contact doar cu mesajul, nu și cu emitentul acestuia. De aceea, receptorul nu are acces la înțelesurile intenționate de către emitent. Pentru receptor, mesajul este doar un fenomen constatat cu ajutorul simțurilor. Receptorul va considera că un anumit fenomen este urmarea unui act de comunicare doar dacă admite că sunt îndeplinite condițiile de intenționalitate și convenționalitate.

Dacă receptorul consideră un fenomen ca neintențional, nu va căuta un înțeles transmis prin intermediul acestuia. Asemenea fenomene sunt explicate cu ajutorul legilor naturii. Dacă un fenomen este considerat intențional dar neconvențional, iar nu va încerca să determine înțelesul acestuia. De această dată, un asemenea fenomen poate fi explicat prin scop. În schimb, sub ipoteza că un fenomen are loc atât intențional cât și convențional, se poate pune problema degajării înțelesului intenționat de către emitent deoarece apare ca rezultatul unui act de comunicare.

De exemplu, am putea crede că urmele lăsate pe tăblițele de la Tărtăria ar fi consecința unui proces natural de eroziune. În această situație, nu ne-am întreba ce anume conțin aceste tăblițe. În al doilea rând, am putea considera urmele respective ca fiind realizate intenționat, dar fără o convenție anume. De această dată le-am considera ca un ornament, având scop estetic. Numai dacă, pe lângă intenționalitate, am considera că urmele respective sunt urmarea unor convenții, am fi tentați să încercăm să le descifrăm, să descoperim ce înțeles au.

De bună seamă, chiar în acest ultim caz, am putea apela la explicații, de pildă, ne-am putea întreba cum au fost realizate urmele respective sau ce instrumente au fost folosite sau în ce scop? Toate acestea nu ne-ar duce

la înțelesul intenționat de autor. Degajarea înțelesului nu este rodul unui act explicativ, ci a unui interpretativ. În ambele situații, unui fapt sau unui fenomen i se pune în corespondență un alt fapt.

De exemplu, am putea explica urmele de pe tăblițele amintite apelând la diferite instrumente și mișcări efectuate de către cei care le-au realizat. La fel, în cazul interpretării, unui fapt anume i se asociază un text lingvistic deoarece, așa cum am văzut, înțelegerea se realizează doar în interiorul limbajului.

Deosebirea între cele două acte, explicația și interpretarea este că, în cazul explicației, faptele asociate sunt dependente unul de celălalt, pe când, pentru interpretare, cele două fapte sunt independente. De fapt, așa cum am văzut, expresiile lingvistice trebuie să fie independente față de înțelesul lor.

Elevii

Prin urmare, elevii nu intră în contact cu înțelesurile intenționate de profesor, ci doar cu discursul acestuia, urmând să reconstituie independent de profesor care este înțelesul intenționat. În cazul numelor, această reconstrucție este posibilă. Elevii pot ajunge să înțeleagă printr-un nume ceea ce înțelege profesorul prin acel nume, deoarece, așa cum am precizat, înțelesul numelor constă într-un obiect. Fiind obiectiv, înțelesul unui nume este accesibil oricui. Bunăoară, elevii pot înțelege numele „Venus” deoarece pot identifica pe bolta cerească obiectul denumit astfel.

În cazul numelor al căror înțeles nu este accesibil, nu este posibilă înțelegerea completă și, ca urmare, nu este posibilă cunoașterea decât într-o formă vagă, analogică. Pentru asemenea nume, pot fi folosite substitute sau modele ale înțelesului, sub forma unor imagini sau a unor obiecte care au caracteristici similare cu înțelesul numelor respective. Am văzut că, pentru a cunoaște, atribuim proprietăți unor obiecte. De aceea, dacă folosim modele ale obiectelor care au unele proprietăți similare acelor obiecte, chiar dacă nu avem acces la înțelesul numelui, ajungem la o anumită cunoaștere a acestuia.

De exemplu, știm că Socrate a fost cărnă dar, în absența oricărui contact cu Socrate, nu vom ști niciodată ce fel de cărnitate a avut Socrate. Desigur, dacă s-ar fi păstrat imagini fidele ale chipului lui Socrate, elevii ar putea, pe baza acestor imagini, să se apropie de determinarea cărnității, altfel, rămân doar la un nivel vag al cunoașterii. Știm că Mihai Eminescu avea fruntea

înaltă, dar nu putem ști cât de înaltă, ne putem doar raporta la imaginile care îl înfățișează pe poet. La fel, știm că în Ciad este o climă cladă, dar nu putem ști ce fel de căldură este în Ciad până ce nu vom călători acolo, respectiv, până nu vom intra în contact cu înțelesul numelui respectiv.

Diferența între numele autentice și expresiile care sunt folosite ai domă numelor în limbaj dar, de fapt, nu sunt nume, este că, pentru asemenea expresii, nu are sens să punem întrebări precum cele de mai sus. De pildă, am putea să-i atribuim lui Moș Crăciun o barbă albă, dar nu are nici un rost să ne întrebăm cum este albeața bărbii lui Moș Crăciun pentru că, neexistând un asemenea personaj, nu există nici barba lui. Asemenea expresii sunt, de fapt, termeni, înțelesul lor constă într-un sens, nu într-un obiect. Prin urmare, cu privire la aceștia nu putem vorbi de cunoaștere. Nimeni nu poate pretinde că știe cum este barba lui Moș Crăciun, odată ce aceasta nu există. Culoarea bărbii ar putea fi fixată prin convenție, ca parte a înțelesului termenului respectiv sau ar putea fi lăsată la imaginația oricui când, sub acest aspect, înțelesul ar rămâne doar conversațional.

Înțelesul intenționat de către profesor pentru termenii pe care îi folosește nu poate fi recuperat în întregime de către elevi. Întotdeauna apare o diferență între înțelesul intenționat de profesor și înțelesul atribuit termenilor de către elevi, deoarece sensul, înțelesul termenilor, este subiectiv. Elevii se pot raporta la convențiile de limbaj pentru a recupera sensul unui termen, dar aceste convenții sunt întotdeauna intralingvistice, nu pot ieși în afara limbajului, dar sensul nu aparține limbajului. De aceea, chiar dacă elevul repetă o definiție a unui termen, nu înseamnă că a înțeles acel termen.

Pentru a înțelege un termen, elevul are la dispoziție discursul profesorului și convențiile de utilizare a termenului respectiv, în schimb, nu are acces la înțelesul intenționat de profesor. Discursul profesorului îi oferă un context în care este plasat termenul, iar sintaxa discursului pune termenul în relație cu alți termeni. La rândul lor, convențiile de limbaj, reduc înțelesul termenului la înțelesul altor termeni. Totuși, atât discursul, cât și convențiile nu pot fi decât finite, ori înțelesurile termenilor sunt infinite. De aceea, numai pe baza discursului și a convențiilor, elevul nu poate reface înțelesul intenționat de către profesor.

În fața unui termen folosit de profesor, elevul poate adopta două strategii, fie abandonează să îi atribuie un înțeles, când termenul rămâne doar o simplă expresie, fie încearcă să înțeleagă, să ajungă, măcar parțial, la înțe-

lesul intenționat de profesor. Elevul ar putea considera suficient discursul profesorului și să atribuie un înțeles care să fie conform cu acel discurs sau, pentru a descifra mai bine înțelesul, ar putea solicita profesorului să utilizeze termenul și în alte contexte și, în acest fel, să reiasă mai bine care este înțelesul intenționat. O altă cale ce ar putea fi urmată de elev, ar fi să caute el însuși alte contexte în care este folosit termenul, parcurgând texte suplimentare, de exemplu, căutându-i definiția într-un dicționar.

Profesorul emite un mesaj având în vedere un anumit înțeles intenționat, folosind convențiile sau codul unei comunități semiotice. Elevul are acces la mesajul trimis de profesor și, dacă face parte din comunitatea respectivă, la convențiile folosite de profesor. În acest fel, elevul poate încerca să recompună înțelesul mesajului, dar nu va reuși în totalitate, deoarece nu are acces la intensiunile profesorului. În degajarea înțelesului, elevul va utiliza propriile intensiuni care, fiind subiective, nu coincid cu înțelesurile intenționate de profesor.

Totuși, intensiunile sunt organizate în sisteme complementare, un asemenea sistem conține toate intensiunile contrare posibile. Asemenea sisteme sau scale de intensiuni sunt accesibile oricui, de aceea, odată ce elevul identifică tipul intensiunilor, el are la dispoziție aceeași scală ca și profesorul, numai că, modul în care se raportează cei doi la scala respectivă este diferit. De pildă, există o singură scală a culorilor, prin urmare, oricine, chiar și un orb, se va raporta la aceleași culori. Dacă profesorul folosește termenul „roșu” în contexte care indică o culoare, elevul îi va asocia o culoare, putând apela la convențiile de limbaj. Cu toate acestea, nuanța de roșu pe care o are în vedere profesorul nu poate fi recuperată de elev.

Mai mult, nu este exclus ca profesorul și elevul să aibă în vedere cu totul alte culori. De pildă, să presupunem că toate obiectele pe care profesorul le vede roșii, elevul le vede verzi. În acest fel, dacă profesorul va încerca să-l facă pe elev să înțeleagă termenul „roșu”, va indica spre obiecte pe care el le vede ca având culoarea roșu. Elevul va vedea verde și, în acest fel, deși, pentru profesor, înțelesul termenului „roșu” este roșu, pentru elev este verde și nu există nici un mijloc prin care cineva să recunoască diferența.

Profesorul ar putea încerca să verifice dacă elevul a atribuit mesajului înțelesul intenționat de el. În ce privește înțelesul numelor, testul poate fi făcut solicitând elevului să indice spre obiectul denotat. De această dată, fiind vorba de un înțeles obiectiv, verificarea poate duce la rezultatul așteptat.

În schimb, în cazul înțelesului termenilor, un asemenea test nu poate funcționa. Profesorul ar putea solicita elevului să folosească un termen în diferite contexte și să recunoască, după modul în care elevul folosește termenul, dacă l-a înțeles corespunzător. Numai că, termenii sunt expresii independente față de înțelesul lor, prin urmare, elevul ar putea folosi termenul corect, chiar dacă nu l-a înțeles. De multe ori, elevii folosesc această situație, învățând lecția pe de rost și reproducând-o fără greș. De aici, însă, nu rezultă că au înțeles termenii din lecția respectivă.

Pe de o parte, elevii nu sunt în măsură să reconstituie înțelesul mesajului transmis de profesor, iar pe de altă parte, profesorul nu are la dispoziție mijloace pentru a verifica înțelegerea. Prin urmare, teza că profesorul, atunci când predă, transmite informații sau cunoștințe nu are temei. De fapt, singurul lucru pe care îl poate face profesorul este să transmită un mesaj, respectiv, să susțină un discurs, deoarece elevii vin în contact doar cu mesajul, nicidecum cu înțelesurile intenționate de profesor. Mai departe, ce anume vor face elevii cu acest discurs, scapă controlului profesorului. Înțelegerea acestuia de către elevi și cunoștințele pe care ei le degajă depind de modul în care stăpânesc convențiile de limbaj, de propriul sistem de intensiuni și de capacitatea lor de a opera logic asupra acestora.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL CIVIC – MIJLOC SENSIBIL DE DEPĂȘIRE A INSECURITĂȚII

- : **Anatolii KRUGLAȘOV**, doctor habilitat în științe politice,
- : profesor universitar, Șef Catedră management de stat și politic,
- : Universitatea Națională „Yuri Fedkovici”, Ucraina
- : (akruglas@gmail.com)

Rezumat

În acest articol autorul analizează subiectul dezvoltării învățămîntului civic în Ucraina actuală ca factor ce stimulează consolidarea societății și fortificării statalității ei. De asemenea, autorul evidențiază unele succese, neajunsurile politicii de stat în segmentul învățămîntului civic. Fără a ține seama de eforturile depuse de comunitatea academică și societatea civilă, sistemul învățămîntului civil încă nu este format și solicită o atenție majoră din partea instituțiilor puterii de stat. Este vorba despre aceea provocare la care trebuie să răspundă societatea și puterea pentru a depăși provocările la securitate, atestate nu doar în Ucraina, dar și în întreaga Europă.

Cuvinte-cheie: insecuritatea crescândă, învățămînt civic, provocările contemporanității.

CIVIC EDUCATION AS A VULNERABLE TREATMENT OF MISLEADING INSECURITY

- : **Anatoliy KRUGLASHOV**, Professor, Yuriy Fedkovych Chernivtsi
- : National University, Ukraine
- : (akruglas@gmail.com)

Abstract

This article comprises some reflections on the Civic education in Ukraine as one of the key factor of making Ukrainian Society and State more resilient towards domestic and foreign destabilizing influences. The author considers some steps of the government and NGO's undertaken in order to promote Civic education programs in Ukraine. It's stated that despite some hectic affords the system of Civic education in the country still lacks governmental support and due public attention. This is a challenge, which should be faced with rational and all-comprehensive approach towards issues of securing further stabilization and consolidation of the Ukrainian Society.

Keywords: growing insecurity, civic education, contemporaneous challenges.

ГРАЖДАНСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК УЯЗВИМОЕ СРЕДСТВО ПРЕОДОЛЕНИЯ НЕБЕЗОПАСНОСТИ

- **Анатолий Николаевич КРУГЛАШОВ**, доктор политических
- наук, профессор зав. кафедрой политологии и государственного
- управления Черновицкого национального университета
- имени Юрия Федьковича
- (akruglas@gmail.com)

Аннотация

Данная статья вкратце рассматривает вопросы развития гражданского образования в современной Украине, как фактора, способствующего консолидации и повышению стойкости ее общества и государственности. Автор отмечает определенные успехи и, вместе с тем, недостатки государственной политики в сфере развития гражданского образования. Несмотря на значительные усилия научной общественности и гражданского общества, система гражданского образования в стране еще не сформировалась и требует более внимательного отношения со стороны властей. Это – тот вызов, на который должны ответить общество и власть, чтобы успешно преодолеть растущие угрозы безопасности, возникшие перед Украиной и Европой в целом.

Ключевые слова: растущая небезопасность, гражданское образование, вызовы современности.

В данном тексте будут представлены некоторые соображения по поводу развития гражданского образования в постсоветских странах в целом и как средства формирования культуры безопасности в них, в частности. При этом, попытаемся раскрыть роль гражданского образования (civic education) как фактора обеспечения национальной и, наверное, ещё и региональной безопасности на примере Украины. Данная тема пока еще остается недостаточно изученной в научной литературе и, к сожалению, все еще не является доминирующей в обсуждении комплекса проблем образования в стране и регионе.

Нет оснований утверждать, что в Украине гражданское образование является совсем «Terra incognita» или полностью отсутствует. Уже с девяностых годов прошлого века предпринимались попытки ввести его в курсы обучения в высшей школе, в частности университетах и так далее, а также и в средней школе. Эти попытки предпринимались группой энтузиастов, прежде всего, моими коллегами из Киево-Могилянской академии во главе с профессором Сергеем Рябовым [1; 4]. Данная Академия тогда недавно была восстановлена и играла роль

своего рода лидера-новатора процессов реформирования в высшей школе. И эти попытки предпринимались тогда, когда как компоненты гражданского образования рассматривались обязательные курсы по политологии и социологии для студентов всех специальностей как в университетах, институтах, так и в техникумах, колледжах [8]. При всех возможных разночтениях, регулярное и систематическое преподавание таких курсов позволяло передать студентам базовые знания о политической системе страны, ее внешней и внутренней политике, значении прав человека и верховенства права, функционировании демократической системы, избирательных процессах и о ряде других явлений и процессов, необходимых для зрелого гражданского поведения. Таким образом, гражданин, по крайней мере тот, кто получил высшее образование, мог осознанно принимать участие в общественно-политических и в частности избирательных процессах.

И этот процесс обучения основам гражданского образования шел достаточно успешно, невзирая на серьезные колебания украинской политики между демократическими и авторитарными тенденциями при разных президентах страны. Но парадоксальным образом, каждый раз, когда в Украине происходила очередная революция, система гражданского образования не получала своего ожидаемого развития, а наоборот существенно ограничивалась и сворачивалась. В первую очередь я имею в виду «Помаранчевую революцию» («Orange revolution») 2004 года. Тогда в Украине пришло к власти новое правительство во главе с Ю. Тимошенко. Министр науки и образования, уже покойный, бывший ректор Львовского университета Иван Вакарчук вывел все эти важные для системы гражданского образования курсы, прежде всего, «политологию», «социологию», из состава обязательных предметов для изучения студентами. И перевел их в дисциплины их свободного выбора, то есть необязательные для обучения предметы. Соответственно, такое «волевое решение» вывело важные для гражданского образования предметы из числа приоритетов государственного компонента высшего образования.

Позже, когда к власти пришёл Виктор Янукович, а министром образования и науки стал его правая рука и идеолог Дмитрий Табачник, по настоянию общественности, эти компоненты были возвращены в учебный процесс. Казалось бы, инцидент с излишним рвением министерских властей исчерпан. Но не тут-то было. История повторилась

парадоксальным образом в 2014 году, когда к власти пришло новое постреволюционное правительство во главе с Арсением Яценюком после «Революции достоинства» («Dignity revolution»). В его правительстве министром образования и науки стал Сергей Квит. Перед этим, кстати, ректор той же самой Киево-Могилянской академии, по профессии филолог. Он также вывел эти курсы, связанные с компонентой гражданского образования из системы обязательных предметов для подготовки студентов высшей школы [11].

С тех пор и поныне «политология», «социология» и связаны с ними общие курсы «правоведения», по сути дела исчезли из студенческих аудиторий. Потому что в университетах, в условиях сокращения поступления студентов, ощутимого и прогрессирующего сокращения государственного финансирования, каждая кафедра, каждый факультет стараются сократить непрофильные предметы. То есть, в Украине происходит тенденция такой откровенной коммерциализации высшей школы и перехода ее на предоставление тех услуг, которые приводят к краткосрочным рыночным эффектам. В таких условиях студенты, закончившие университет, получившие диплом определенной специальности, хотят видеть себя на этом рынке достаточно успешными и конкурентными. Всё, что с их точки зрения этой конкурентоспособности не благоприятствует, ими, как правило, отбрасывается. Те же тенденции действуют на уровне университетов.

Нужно признать, что в последние годы предпринимались попытки правительства, в том правительства Владимира Гройсмана, перед выборами 2019 года вернуться к вопросу о развитии системы гражданского образования. Была даже разработана и в октябре 2018 года одобрена Кабинетом министров Украины Концепция гражданского образования в Украине [1]. Она предусматривала ряд приоритетов, в том числе достаточно четко учитывала ключевые вызовы внешней и внутренней безопасности Украины, как то, российско-украинская гибридная война, боевые действия на востоке, аннексия Крыма, появление полтора миллиона как минимум внутренне перемещённых особ. Естественно, принимались во внимание другие вызовы национальной безопасности: угрозы сепаратизма, этнических, расовых (расовых практически нет), классовых и межконфессиональных конфликтов, они также были учтены в этой концепции.

Но в дальнейшем над логикой удовлетворения образовательных потребностей и обеспечения гражданской консолидации украин-

ского общества возобладала логика избирательного процесса. Еще на апрель 2019 года должна была быть принята Стратегия гражданского образования в Украине с последующей её легитимацией через ряд актов Верховной Рады, то есть парламента, правительства и так далее. Однако этого не произошло до сих пор. И таким образом общая позиция государства по отношению к гражданскому образованию оказалось не то что нечеткой, она оказалась контрпродуктивной.

Естественно, в Украине хватает разнообразных гражданских инициатив и со стороны международных организаций. Например, «EFES» внедрил при поддержке Министерством образования и науки в высшей школе такой курс как «Демократия: от теории до практики». В нем учитывается ряд элементов гражданского образования, в интерактивной форме осваиваются студентами такие темы как права человека, равенство граждан, гендерное равенство, разные формы демократического участия, политического участия, гражданского участия граждан – это и многое другое там учитывается. Но этот курс также является курсом свободного выбора. И студенты, имея формальную возможность избирать данный курс, вовсе не обязательно мотивированы делать именно такой выбор. Хотя в реализации этого проекта принимают участие уже более 30 университетов в Украине, в том числе и мой, в котором я работаю – Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича. Все же данный проект является добровольным, он является дополнительным, то есть кого-либо к чему-то обязывающим. И, увы, в современной системе высшей школы гражданскому образованию отводится если и не маргинальная, то недостаточная роль [8]. Стоит также отметить значительные усилия в данной сфере со стороны Украинской Академии лидерства.

Не много лучше обстоят дела в средней школе [9; 10]. С прошлого года начал преподаваться курс, раскрывающий основы гражданского образования в десятом классе, то есть в предвыпускном классе. В Украине школьники учатся 11 лет, хотя мы переходим на 12-летнюю систему официально, но это – очень постепенный переход. Конечно, определенные базовые и знания, особенно в сфере защиты личной и общественной безопасности детям даются на протяжении всего периода обучения в школе. Есть элементы изучения в предмете «Основы безопасности жизнедеятельности» уже с третьего класса и так далее. Ученики получают представление о том, что такое безопас-

ность, общие знания о том, что такое общество, государство, как в них можно жить и взаимодействовать. Такие элементы гражданского образования рассыпаны по разным образовательным предметам [2]. Однако целостной системы гражданского образования, к стыду, на тридцатом году существования украинского государства в нём нет. Более того, тревожным фактом является то, что ни одно из правительств не проявило достаточной воли и не выделило необходимых ресурсов на то, чтобы эту национальную программу на национальном государственном уровне принять.

В условиях тех угрожающих вызовов безопасности, с которыми столкнулась Украина в последние годы, я полагаю, что ей крайне необходимо развитие гражданского образования, как полноценной системы, охватывающей уровни обучения от дошкольного до элементов школьного, послешкольного и высшего образования, а потом последипломной профессиональной подготовки. Она необходима, потому что Украина столкнулась, как например и та же самая Молдова, теперь и очевидно Беларусь, и можно этот список уязвимых стран продолжать далее, с целым рядом вызовов безопасности. Начиная от угроз, которые обусловлены, к сожалению, развертыванием пандемии Covid-19, которая сейчас явно как в мировом, так и в наших региональных и национальных масштабах стремительно нарастает. И продолжая экологическими вызовами, конечно же терроризмом, военных угрозах и реально дрящимися и разрастающимися другими конфликтами. Стоит посмотреть, например, на территорию Украины, где с 2014 года искусственно созданы марионеточные ДНР и ЛНР, в Молдове – на замороженный Приднестровский конфликт, в Грузии – в Южной Осетии и Абхазии замороженные, но тоже конфликты. Сейчас началась новая горячая фаза Нагорно-Карабахского конфликта.

Очень тонкий и хрупкий баланс между миром и войной в Европе можно увидеть на примере турецко-греческих отношений, где недавно достаточно жесткие заявления прозвучали со стороны президента Р. Эрдогана. То есть, когда мы видим ситуацию в мире и в Европе, и в наших регионах Юго-восточной, Восточной, Центрально-восточной Европе, несложно увидеть, что и тут уровень конфликтности резко возрастает. Эта конфликтность порождает в том числе громадные волны ressentimentа, предъявления исторических счетов, территориальных претензий, рост ревизионизма и сепаратист-

ских тенденций, не только внешне, но и внутренне стимулируемого. А соответственно это – очень серьёзные вызовы для наших стран, в частности Украины и Молдовы, и других государств, которые поражены этими конфликтами. Так как именно они являются, кроме того и объектами внешних воздействий. Если вести речь о постсоветских странах – то стороны России, прежде всего.

Я приведу один маленький пример. Ещё в 2011 году я подал в достаточно престижный российский академический журнал «Современная Европа», который издаёт Институт Европы РАН, свою статью о Приднестровском конфликте. Виктор Мироненко там работает главным редактором, известный мой коллега, эксперт по Украине, бывший первый секретарь ЦК комитета Комсомола Украины, а потом ЦК Всесоюзного Комсомола, и кандидат в члены политбюро при Горбачёве, то есть достаточно видный представитель истеблишмента. Мою статью приняли. Но потом технический редактор прислал мне гранки с одним замечанием, написал письмо со следующим запросом. Вот тут Вы пишете такую фразу, что ключ от решения Приднестровского конфликта находится в Кремле». Понимаете, у нас сейчас канун президентских выборов, это очень деликатный вопрос, не могли бы Вы эту фразу снять? Я ответил, что, знаете, ведь это моя авторская позиция. Я уверен в том, что ключ от решения Приднестровского конфликта находится не Вашингтоне, не в Брюсселе, не в Кишинёве, не в Тирасполе, а именно в Кремле. Я могу разве что немного «мягче» написать. И я написал, что всё-таки ключевым игроком, определяющим формат и перспективы разрешения Приднестровского конфликта, была и остается Москва. И теперь возникает вопрос: «Вышла ли эта статья там вообще?». Нет, она там не появилась и осталась мне на память гранками. Потом позже я дополнил и переделал этот текст, взял в соавторы одного младшего коллегу – Константина Ткачева, и она уже на английском языке вышла в румынском журнале «Геополитика». Господин Василе Семилян с удовольствием ее принял. Таким образом, вот вам цена и рамки академической свободы в РФ.

В Украине нет такой проблемы с академической свободой. У нас были попытки её лимитировать при Л. Кучме и в меньшей мере при Януковиче, последний просто не успел дойти своим внимание до этой сферы. То есть с точки зрения академической свободы, как

основы формирования и распространения новых идей и разных подходов к имеющимся общественно-политическим проблемам, общий контекст обеспечения развития гражданского образования в Украине достаточно благоприятствующий [5]. Более того, запрос на гражданское образование значителен [3]. Но государство, его органы, представители исполнительной и законодательной власти практически не интересуется этой проблемой. И возникает закономерный вопрос: «А почему им настолько неинтересен образованный, сознательный действующий, осознанно понимающий свои права и обязанности гражданин?». Наверное, краткий ответ состоит в том, что у власти и в Украине частности прибывают популистские политические силы. Такие эффекты от «слуг народа» и лично господина В. Зеленского показывают, что такое пандемия популизма. Она оказалась опережающий пандемию Covid-19. С одной стороны, вполне обоснован объективный запрос на простоту и доступность коммуникации политиков и открытого дискурса. А с другой стороны он привел к обратным эффектам – примитивизации повестки дня, механизмов вовлечения граждан в её составление и решение насущных вопросов. Это обратная сторона популизма. И нужно отметить, что дальнейшее отсутствие системы гражданского образования имеет далеко идущие негативные последствия. Ясное дело, что тут можно упрекнуть, что автор подходит к проблемам гражданского образования и его составляющей – обеспечению общественной и национальной безопасности, в рамках просветительской парадигмы, оперирует рациональными аргументами. Можно критиковать предположение теории рационального выбора, ожидания, что рост уровня знаний граждан поможет им воспринимать ту информацию, которая для них действительно важна, которая подтверждена научно, а на самом деле, люди и каждый из нас остаются существами иррациональными, реагирующими на основные события своей жизни прежде всего эмоционально. И вот развивать этот эмоциональный интеллект мы вообще не учим. Я имею ввиду не обучаем в средней школе. Да и в высшей школе мы этому не учим, это относительно новое веяние и только вовлеченные в психологические, социально-психологические программы и тренинги люди получают современные знания и навыки в данной сфере.

Искренне рад, что повестка дня нашей конференции выбрана очень удачно. Потому что, когда мы обсуждаем факторы и тенденции

развития образования, его краткосрочных, среднесрочных и стратегических, долгосрочных эффектов, то, наверное, нужно признать, что действительно вызовы безопасности ныне являются ключевым для каждого из нас, для каждой из наших стран и человечества в целом. Мы на самом деле подошли к тому рубежу, когда игнорирование этих вызовов безопасности может быть чревато катастрофами не только в индивидуальном, но и в общепланетарном масштабе. И я полагаю, что гражданин, осознающий эти угрозы, знающий доступные механизмы и способы реагирования на них, понимающий возможности и формы взаимодействия с другими для достижения конструктивных целей и по крайней мере минимизации угроз, вот кто должен являться центральной фигурой образования, как такового, от первоначального до самых высших форм. Эта задача должна реализовываться, прежде всего, в формате целостных программ, сквозных поли-дисциплинарных, кросс-дисциплинарных программ гражданского образования. И я полагаю, что мы, как представители академического сообщества должны обращаться не только к властям своих стран разного уровня и к соответствующим международным организациям, к которым принадлежим, но и к своим гражданам с убедительной, в том числе эмоционально убедительной, подчеркнутой, аргументацией. Даже, в некотором смысле, миссионерской проповедью того, что наша безопасность без качественного образования, гуманистического и гуманитарного, и гражданского не может быть обеспечена. Она настоятельно требует сознательных усилий и поддержки как со стороны обществ, так и государств, в которых мы имеем честь или обязанность пребывать.

Литература

1. Боренько, Ярина. «Громадянська освіта в Україні». *Режимдоступа: https://rpr.org.ua/wpcontent/uploads/2017/11/171108_citizenship-education-Ukraine-ukr_YB.pdf*.
2. Власенко, Ольга. «Основні пріоритети реформування громадянської освіти в Україні». *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки* 1 (92) (2018): 70-74.
3. Галактіонова, Ірина. «Громадянська освіта як фактор впливу на формування політичної культури громадян України». (2002). Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14001/>

[Halaktionova_Hromadianska_osvita_yak_faktor_vplyvu_na_formuvannia.pdf?sequence=1c.](#)

4. Дем'янчук, Олександр. «Теорія і практика громадянської освіти: світовий досвід». (2001). Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/12791>
5. Іванюк, І. «Сучасний стан громадянської освіти в Україні». (2013). Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/1088/1/civic_education.pdf
6. Кизенко В. Громадянська освіта і виховання – основа громадянського суспільства // Біологія і хімія в рідній школі. – 2015. – № 1. – С. 34–37
7. Клепко С. Громадянська освіта: утопії, моделі, філософії / С. Клепко // *Наук. і освітня методології та практики.* – К.: ЦГОНАНУкраїни. – 2003. – С. 409–424.
8. Когут, Оксана. «Громадянська освіта та культура України в сучасному контексті (на основі наукової спадщини Рябова СГ)». (2017). Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13074>
9. Концепція «Нова школа. Простір освітніх можливостей» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>. – 40 с.
10. Концепція середньої загальноосвітньої школи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naps.gov.ua/ua/activities/nsko/>. – 26 с.
11. Круглашов, Анатолій. «Інтеграція української політичної науки в Європейський простір». *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. ІФ Кураса НАН України* 3-4 (2016): 175-186.
12. Рябов, Сергій. «Особливості громадянської освіти у формуванні політичної культури перехідного суспільства». (2004). Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8120/Riabov_Osoblyvosti.pdf
13. Шестопалюк О. Громадянська освіта як фактор формування громадянських компетентностей сучасної молоді / О. Шестопалюк // *Рідна школа.* – № 3 (березень). – 2010. – С. 33–35

EDUCAȚIE ȘI SPIRITUALITATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ROMÂNESC CONTEMPORAN

: **Constantin PISĂU**, profesor, Inspector Școlar General Prahova,
: România

Rezumat

Idealul educațional exprimă o stare anumită de spirit. Nu pot fi concepute valorile etice în afara vieții sociale și a filosofiei morale, așa cum nu poate fi concepută educația în afara paradigmatelor spirituale specifice comunităților umane. Omul se dezvoltă fizic și intelectual, iar odată cu asta trebuie să se maturizeze și spiritual. Procesul de învățare este raportat la schimbarea experienței, este considerat un proces de achiziție. Rezultatele învățării – exprimate în termeni de cunoștințe (noțiuni, idei, norme), priceperi, deprinderi, capacități, atitudini, valori, comportamente – au un caracter relativ stabil și reflectă o dezvoltare/un progres, stabilit prin comparație cu stadiul anterior. Educația înseamnă nu numai punerea individului în contact cu valorile, ci și ridicarea lui la treapta de valorizare, de apreciere și valorificare a realității ce-l înconjoară. Educația începe din copilărie și în condițiile societății contemporane devine permanentă. Ea are un caracter prospectiv, fiind principalul canal prin care cultura și civilizația sunt difuzate în masă. Ca zonă de interferență cu civilizația și cultura, ea poate acționa spre fiecare și împreună cu ele spre realizarea idealului social. Școala, prin idealul său educativ, umanist și democratic, subordonat celui social, pe care-l urmărește, contribuie neîncetat la realizarea unei concordanțe și la unificarea elementelor caracteristice modului de viață al unei colectivități.

Cuvinte-cheie: educație, spiritualitate, ideal, învățământ românesc.

EDUCATION AND SPIRITUALITY IN CONTEMPORARY ROMANIAN EDUCATION

: **Constantin PISĂU**, teacher, General School Inspector, Prahova,
: Romania

Abstract

The educational ideal expresses a certain state of mind. Ethical values cannot be conceived outside social life and moral philosophy, just as education cannot be conceived outside the spiritual paradigms specific to human communities. Man develops physically

and intellectually, and with this he must also mature spiritually. The learning process is related to the change of experience; it is considered an acquisition process. Learning outcomes—expressed in terms of knowledge (notions, ideas, norms), skills, habits, abilities, attitudes, values, behaviors – have a relatively stable character and reflect a development/progress, established by comparison with the previous stage. Education means not only putting the individual in contact with values, but also raising him to the stage of valorization, appreciation and valorization of the reality that surrounds him. Education begins from childhood and in the conditions of contemporary society becomes permanent. It has a forward-looking character, being the main channel through which culture and civilization are disseminated en masse. As an area of interference with civilization and culture, it can act towards each and with them towards the realization of the social ideal. The school, through its educational, humanistic and democratic ideal, subordinated to the social one, which it pursues, contributes incessantly to the achievement of a concordance and to the unification of the elements characteristic of the collective's way of life.

Keywords: education, spirituality, ideal, Romanian education.

Idealul educațional exprimă o stare de spirit anumită. Nu pot fi concepute valori etice în afara vieții sociale și a filosofiei morale, așa cum nu poate fi concepută educația în afara paradigmatelor spirituale specifice comunităților umane.

Omul crește fizic și intelectual odată cu vârsta, însă el trebuie să crească și spiritual. Aceasta înseamnă a te îmbogăți de tot ceea ce lumea a acumulat în decursul timpului și a aduna înlăuntrul celei mai alese valori.

Procesul de învățare este raportat la schimbarea experienței, este considerat un proces de achiziție. Rezultatele învățării – exprimate în termeni de cunoștințe (noțiuni, idei, norme), priceperi, deprinderi, capacități, atitudini, valori, comportamente – au un caracter relativ stabil și evidențiază o creștere prin comparație cu stadiul lor anterior.

Educația înseamnă nu numai punerea individului în contact cu valorile, ci și ridicarea lui la treapta de valorizare, la capacitatea de a valoriza realității din jurul său. Educația începe din copilărie și în condițiile societății contemporane devine permanentă. Ea are un caracter prospectiv, fiind principalul canal prin care cultura și civilizația sunt difuzate în masă. Ca zonă de interferență cu civilizația și cultura, ea poate acționa spre fiecare și împreună cu ele spre realizarea idealului social. Școala, prin idealul său educativ, umanist și democratic, subordonat celui social, pe care-l urmărește, contribuie neîncetat la realizarea unei concordanțe și la unificarea elementelor caracteristice modului de viață al unei colectivități.

Spiritualitatea reprezintă ansamblul de idei și de sentimente care caracterizează o colectivitate, un popor, o națiune, din punctul de vedere al vieții spirituale, al specificului culturii sale, iar pătrunderea spiritului se realizează dincolo de suprafața materială a lumii. Paradigma spirituală sintetizează aproape tot ceea ce ține de viața spirituală a unui individ sau popor, fiind o concepție despre lume și viață, un fel de sensibilitate pentru valorile spiritual-morale și cultural-religioase.

În lumea contemporană, a vorbi despre tradiție ar părea ca înseamnă a fi ancorat într-un timp revolut sau a promova lucruri perimate. Trecem însă prea ușor cu vederea faptul ca tradiția înseamnă o sumă de valori, o experiență comunitară, în mijlocul căreia ne naștem și de la care plecăm, care ne definesc, ne conferă identitate. Astfel, conservarea și perpetuarea identității leagă tradiția de școală și biserică, de educație, de credință, de cultură și tehnică, de toate domeniile vieții, de noi înșine, care astfel, trebuie să devenim responsabili pentru valorile pe care le creăm și le transmitem celor care ne vor urma. Transmiterea unei tradiții sănătoase ține, în ultimă instanță, și de calitatea noastră de oameni și de creștini. În societatea în care trăim, ca urmare a înțelegerii în sens peiorativ a tradiției, dar mai ales a grabei și presiunilor care ni se fac pentru introducerea și acceptarea, în societatea românească, a unor valori care nu o definesc și pe care marea majoritate a oamenilor nu le acceptă, s-a ajuns la deteriorarea tradiției, la înnoirea forțată cu anumite valori, care nu se pot numi identitare, întrucât nu au de a face cu valorile comunității românești. De aceea, se cuvine să abordăm cu toată seriozitatea.

Problema păstrării valorilor identitare, mai ales în această perioadă când în societatea tradițională românească se simte tot mai mult mișcarea către lumea tehnologică și pierderea, cu timpul, a patrimoniului viu.

În contextul schimbărilor profunde și numeroase care caracterizează societățile contemporane, educația trebuie să ofere soluții pentru diferitele probleme, nevoile care apar. Alături de dimensiunile tradiționale, clasice ale educației, în ultima vreme și-au făcut apariția și alte dimensiuni, încadrate în categoria „noilor educații”. Cele mai multe dintre ele au în vedere probleme globale legate de securitatea fizică, psihică, emoțională a oamenilor, dar și de cea a mediului fizic, social în care aceștia trăiesc. Nevoia rezolvării rapide și eficiente a acestor probleme ale lumii contemporane a determinat sistemele de educație și învățământ din întreaga lume să facă schimbări importante la nivelul politicilor educaționale, la nivelul finalită-

ților generale ale educației, la nivelul tuturor componentelor curriculare, să propună programe educative, discipline de învățământ care să asigure formarea tinerilor în acord cu nevoile societății actuale.

Puternica legătură între educație și spiritualitate este convingător oglindită în preocupările școlii românești, începând cu cel mai înalt nivel – Ministerul Educației. Astfel, în urmă cu zece ani, a fost inițiat un concurs național ce a căpătat, în timp, forță și amploare. Este vorba de Concursul național interdisciplinar de limbă și literatură română și religie – *Cultură și spiritualitate românească*, pentru elevii din ciclul gimnazial liceal.

Așa cum se precizează în *Regulamentul Specific* privind organizarea și desfășurarea Concursului (nr.24720/16.01.2019), obiectivul său fundamental este centrat pe promovarea interdisciplinarității, prin identificarea arhetipului literaturii de inspirație sacră. Concursul valorifică personalitatea culturală deschisă, flexibilă a elevului capabil de performanță din învățământul preuniversitar și se adresează elevilor creativi, cu un orizont cultural adecvat vârstei, care pot valorifica elemente de antropologie culturală din programele disciplinelor limba și literatură română și religie. Elevii participanți la concurs trebuie să dețină abilități de documentare, de lectură și de interpretare a mesajului textului literar cu tematică sacră și a textului nonliterar despre lume, corelate cu categoria estetică a frumosului, a adevărului și a binelui, conform precizărilor din anexa Regulamentului, care valorifică programele de Limba și literatura română și de Religie. Tematica propusă se circumscrie genericului *Frumusețea sacră a lumii*, competiția desfășurându-se pe două secțiuni, cu câte două niveluri fiecare, după cum urmează: Secțiunea Gimnaziu: nivelul claselor a V-a – a VI-a: *Creația, ca dar al iubirii divine*; nivelul claselor a VII-a – a VIII-a: *Omul în comuniune cu semenii și divinitatea*; Secțiunea Liceu: nivelul claselor a IX-a – a X-a: *Natura, ca dar și responsabilitate*; nivelul claselor a XI-a – a XII-a: *Existența între sacru și profan*.

Un alt exemplu edificator îl reprezintă un curs opțional – „Cultură și spiritualitate românească- curriculum integrat- derulat cu succes în județul Prahova, la nivelul claselor a V-a și a VI-a. Tematica disciplinei cuprinde o arie largă de teme și subiecte care privesc cultura și spiritualitatea poporului român. Caracterul interdisciplinar a permis predarea/evaluarea, în parteneriat atât la nivelul cadrelor didactice, cât și la nivel instituțional (activități în parteneriat cu instituții din comunitatea locală). Elaborarea opționalului, ca urmare a oportunității noului Plan-cadru de învățământ

pentru gimnaziu, cf. OMENCS 3590/05.04.2016, a avut ca scop bucuria descoperirii valorilor culturale, spirituale, tradiționale românești și frumusețea omului, cunoașterea identității personale și naționale, precum și înțelegerea și respectarea celor din jurul nostru. Activitățile opționalului propus răspund și nevoilor categoriilor de elevi aflați în risc și oferă acestora situații/sarcini de învățare care corespund posibilităților lor de adaptare, învățare și integrare.

Desigur, am selectat două exemple semnificative. Preocupările, însă, pentru formarea elevilor în sensul aprecierii adevăratelor valori etice și estetice, prin cunoașterea aprofundată a fondului spiritualității românești sunt constante, profunde, cu un ecou incontestabil.

UNELE OBSERVAȚII PRIVIND VIOLENȚA PSIHOLICĂ/BULLYING

- : **Ion IFRIM**, doctor habilitat, conferențiar universitar, doctor,
- : cercetător științific gr. II la Institutul de Cercetări Juridice,
- : „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române
- : (ionut_ifrim24@yahoo.com)
- : **Mihaela SHILBAYA MATEI**, Ec., Cercetător științific extern la Centrul
- : de Studii și Cercetări de Biodiversitate Agrosilvică al Academiei Române
- : (mt_ellamatei@yahoo.co.uk)

Rezumat

În comunicarea de față, expunem, schițat, unele observații cu privire la proiectul de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 221/2019 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr.1/2011, privind violența psihologică/bullying. Astfel, în prezenta comunicare, nu reluăm examinarea tuturor problemelor legate de bullying, ci doar vom căuta să adâncim unele chestiuni în legătură cu faptele de bullying și în special să răspundem la unele întrebări: cum trebuie să se acționeze în cadrul activității de organizare și coordonare a luptei preventive împotriva bullyingului? ce prevenim, când prevenim și cine poate preveni? cine este factorul organizator și coordonator și cum trebuie să acționeze acesta? În rezolvarea pe care am căutat să dăm acestor întrebări, ne-am condus de necesitatea reală de perfecționare a Legii educației naționale într-o viziune nouă și importantă cu privire la fenomenul de bullying în școală.

Cuvinte-cheie: Legea educației naționale, bullying, prevenția, probleme.

SOME OBSERVATIONS ON PSYCHOLOGICAL VIOLENCE/BULLYING

- : **Ion IFRIM**, Dr. habilitate, associate professor, Dr., scientific researcher
- : of the II degree at the Institute of Legal Research “Acad. Andrei Rădulescu”
- : of the Romanian Academy
- : (ionut_ifrim24@yahoo.com)
- : **Mihaela SHILBAYA MATEI**, Ec., External scientific researcher at Center for
- : Studies and research of agroforestry biodiversity of the Romanian Academy
- : (mt_ellamatei@yahoo.co.uk)

Abstract

In the present communication, we show some observations regarding the draft Government Decision for the approval of the Methodological Norms for the application of the provisions of Law no. 221/2019 for the amendment and completion of the National Education Law no. 1/2011, regarding psychological violence / bullying. Thus, in the communication, we do not resume the examination of all issues related to bullying, but only seek to deepen some issues related to the prevention of bullying and especially to answer some questions: how to act in the organization and coordination of the fight preventive against bullying? what do we prevent, when do we prevent and who can prevent? who is the organizing and coordinating factor and how should it act? In solving the question we sought to give to these questions, we were guided by the real need to improve the National Education Law in a new and important vision regarding the phenomenon of bullying in schools.

Keywords: National Education Law, bullying, the prevention, questions.

1. Este știut că, proiectul de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 221/2019 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr.1/2011 privind violența psihologică/bullying ridică numeroase probleme de interpretare și aplicare. Dintre aceste probleme ne propunem să examinăm cel puțin două și anume: *Cum trebuie să se acționeze în cadrul activității de organizare și coordonare a luptei preventive împotriva buliyngului?* și cea de a doua problemă *cine este factorul organizator și coordonator și cum trebuie să acționeze acesta?*

2. În legătură cu primă problemă, arătăm, mai întâi, faptul că, termenul *prevenire* îl are ca și în *vorbirea curentă*. Astfel, conform dicționarului limbii române [1, p. 659], „prevenirea are ca scop preîntâmpinarea *unui rău*, împiedicarea *aparității unei boli*, etc.”

În știința penală, cuvântul *prevenire* înseamnă activitate desfășurată în vederea preîntâmpinării, evitării săvârșirii *de infracțiuni* [2, p. 721-722], iar prevenirea în sensul criminologiei este frecvent asemănată cu funcția de prevenție generală și specială pe care o exercită legea penală.

Pe lângă explicațiile și răspunsurile date noțiunii de prevenire ne mai întrebăm: ce prevenim, când prevenim și cine poate previne?

De asemenea, nu trebuie confundat desigur, activitatea de prevenire a săvârșirii *in concreto* a faptelor ilicite (activitatea care face preocuparea studiilor de criminalistică sau poliție tehnică) cu activitatea de prevenirea fenomenelor de tip bullying, prin lupta împotriva cauzelor sale în școală.

Activitatea de prevenire a fenomenului faptelor de tip bullying urmărește în esență prevenirea cu metode, procedee adecvate a *cauzelor și condițiilor* cărora sunt datorate măsurile extrajuridice din educație. Sfera de prevenire în acest scop se desfășoară la toate nivelele: individ (elev), sat – comună județ, precum și în fiecare unitate din învățământ, menirea sa fiind combaterea izvoarelor oricăror fapte de bullying în școală, în vederea împiedicării acestui fenomen antisocial.

Tot astfel, activitatea de prevenire a fenomenelor de tip bullying trebuie să se ocupe de combaterea *cauzelor și condițiilor* acestor fenomene negative.

Sub acest aspect, observăm că proiectul de hotărâre *nu* reglementează *cauzele*, ci numai *efectele și ca atare*, propunem ca legiuitorul să trateze mai întâi cauzele și condițiile care favorizează bullyingul și apoi efectele acestuia, fiindcă, cauzele sunt întotdeauna justificate de un interes al prevenirii faptelor de bullying. Un singur exemplu este suficient, credem, pentru a argumenta această afirmație. Astfel, este demonstrat că lipsa de nesupraveghere a minorilor denotă dezinteres și delăsare din partea părinților, reprezentanților legali sau chiar din partea celor însărcinați cu organizarea și normala funcționare a învățământului resfrângându-se în mod negativ, inevitabil asupra acestora. Pe lângă această cauză, am putea menționa însă și alte cauze, cum ar fi, drogurile, alcoolul etc.

3. O atenție deosebită trebuie dată și alin. 3 al art. 4 din proiectul citat. În acest caz, credem că ar trebui înlocuit termenul *agresor* cu o altă interpretare autentică contextuală, cum ar fi *elev/minor cu un comportament necorespunzător*.

Această propunere își găsește consacarea și în dispozițiile dreptului constituțional potrivit cărora legiuitorul folosește termenul de *minori*. Mai mult decât atât, subliniem și faptul că, minorii, spre deosebire de adulți, se găsesc într-un proces *continuu și intensă transformare, de maturizare a condițiilor lor fizice și psihice* și pentru a se evita ulterior, unele consecințe asupra elevului/minorului „*agresor*”, respectând-se totodată, și principiul nediscriminării, conform căruia fiecărui copil trebuie să i se asigure respectarea tuturor drepturilor, fără deosebire, rasă, culoare, sex, limbă, religie etc.

Precizăm, de asemenea, că, pentru determinarea *concretă* a unei măsuri eficiente prezintă un interes deosebit cunoașterea capacității minorului

de a percepe și de a gândi, emotivitatea, temperamentul și caracterul acestuia, capacitatea de a reacționa la o anumită măsură etc. Enumerarea nu este desigur completă. Acestea mai sunt: *starea fizică a minorului* (are o construcție debilă ori una viguroasă); *dezvoltarea intelectuală și morală* a minorului (dacă are un nivel intelectual și moral ridicat ori deficient); *comportarea* morală în familie, școală, cu prietenii; condițiile în care minorul a crescut și trăit (de pildă, dacă a trăit în condiții vitrege, improprii pentru o bună educație, sau a trăit într-o familie organizată și în condiții de viață optime); sau alte elemente de natură să caracterizeze persoana minorului (de exemplu, dacă este în apropierea vârstei majoratului, ori a mai săvârșit anterior fapte de bullying etc.).

Teoretic, aceste date trebuie să se găsească la dosarul elevului. Practic, însă, informațiile cu privire la persoana elevului sunt reduse la câteva date biografice, pregătirea școlară și fișa medicală. De aceea, considerăm că ar fi de mare utilitate existența la dosarul fiecărui minor a unei fișe personale a minorului. Această fișe tip, cuprinzând date esențiale pentru caracterizarea minorului/elevului.

Față de argumentele arătate, propunem deci: în loc de *agresor* să fie menționat în lege elev/minor cu un comportament necorespunzător, cel puțin pentru elevii care nu au împlinit vârsta 14 sau chiar de 16 ani dacă nu au capacitatea de a înțelege. Sub un anumit aspect, arătăm că, asigură o protecție largă și *efectivă* a drepturilor elevilor, *dând prioritate spiritului și nu literei legii*, dar fără a cădea în subiectivism, având simțul responsabilității și realismului.

4. Cea de a doua problemă *cine este factorul organizator și coordonator și cum trebuie să acționeze acesta?* În rezolvarea acestei întrebări, observăm, în raport de caracterele sale specifice, activitatea de prevenire a faptelor de bullying din domeniul educației constă într-un complex de măsuri și mijloace generale și speciale, economice-organizatorice, cultural-educative și de constrângere, care cad în sarcina organelor competente în domeniu, cum ar fi, cadre didactice, părinții etc. Aceste măsuri au ca scop combaterea izvoarelor faptelor de tip bullying în școli. Pentru a spori eficiența aceste activități, trebuie să fie asigurată *înțelegerea clară* de către toate cadrele didactice, de părinți de elevi a conceptului de prevenire potrivit cu specificul faptelor de bullying din domeniul educației. Trebuie să spunem însă, că, este o problemă de *relații și de metodă*.

5. Pe baza observațiilor făcute, în legătură cu bullyingul/violență psihologică, afirmăm că, „un legiuitor înțelept, va *preveni* faptele de bullying/violență psihologică, pentru a nu fi nevoit să pedepsească”. De aici, s-ar putea deduce că, ordinea în școală gravitează în *jurul prevenirii* faptelor de tip bullying și nu a sancțiunii. Aceasta este, după părerea noastră, rezolvarea corectă a problemei pe care ne-am propus să o analizăm în comunicarea de față.

Referințe bibliografice

1. Dicționarului limbii române, Editura Academiei Române.
2. George Antoniu, Costică Bulai, *Dicționar de drept penal și procedură penală*, Ed. Hamangiu, 2011.
3. Proiectul de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 221/2019 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr.1/2011 privind bullyingul.

DIMENSIUNI ȘI APRECIERI BIOETICE ALE SECURITĂȚII UMANE: ABORDARE SOCIOFILOSOFICĂ ȘI POLITOLOGICĂ

- **Teodor N. ȚÎRDEA**, doctor habilitat în filosofie, profesor universitar,
- Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”
- din Republica Moldova
- (tirdea_teodor@mail.ru)

Rezumat

Actualmente, strategia de asigurare a securității civilizației contemporane, mai ales, după Summitul de la RIO-92, se realizează de omenire prin intermediul diverselor mecanisme științifico-practice, printre care se regăsesc cele economice, politice, filosofice, tehnice, tehnologice, ecologice, demografice, informaționale, morale, religioase noosferice etc.

În articol, utilizând abordările sistemico-sinergetică, activitațional-sistemică, sociofilosofică și politologică, se scot în evidență unele dimensiuni și aprecieri bio-etice ale strategiei de asigurare a securității umane, accentul fiind pus pe fenomenele: „bioetizarea sociumului” și „acomodarea bioeticii” la fragmentele acestuia, în afara cărora dvine imposibilă elaborarea paradigmatelor „bioetică socială” și „bioetica globală”, prin urmare edificarea și optimizarea parametrilor Strategiei de supraviețuire a omenirii.

Cuvinte-cheie: bioetica, bioetizarea sociumului, bioetica socială, bioetica globală, acomodarea bioeticii, securitatea umană.

DIMENSIONS AND BIOETHICAL ASSESSMENTS OF HUMAN SECURITY: SOCIOPHILOSOPHICAL AND POLITICAL APPROACH

- **Teodor N. ȚÎRDEA**, PhD in Philosophy, University professor,
- State University of Medicine and pharmacy “Nicolae Testemițanu”
- from the Republic Of Moldova
- (tirdea_teodor@mail.ru)

Abstract

Currently, the strategy of ensuring the security of contemporary civilization, especially after the RIO-92 Summit, is carried out by mankind through various scientific-practical mechanisms, among which are economic, political, philosophical, technical, technological, ecological, demographic, informational, moral, religious noospheric, etc.

In the article, using the systemic-synergetic, activity-systemic, sociophilosophical and political approach, some dimensions and bio-ethical assessments of the strategy for ensuring human security are highlighted, the emphasis being on the phenomena: "bioethics of society" and "accommodation of bioethics" "To its fragments, outside of which it is impossible for you to elaborate the paradigms" social bioethics "and" global bioethics "; therefore building and optimizing the parameters of the Human Survival Strategy.

Keywords: bioethics, bioethization of solum, social bioethics, global bioethics, accommodation of bioethics, human security.

Introducere

Problema asigurării securității umane, edificării strategiei de supraviețuire a omenirii a devenit, actualmente, una primordială, una decisivă pentru viitorul civilizației contemporane. Pronosticurile savanților la acest capitol devin, cu regret, din ce în ce mai pesimiste. De exemplu, unul dintre cei mai renumiți matematicieni ai secolului al XX-lea, din Federația rusă, academicianul N.N. Moiseev (1917-2000), afirma prin anii '90 ai secolului al XX-lea, că dacă civilizația contemporană nu se va dezmetici, adică nu va lua măsuri concrete, radicale și urgente în depășirea crizelor ecologico-economice, socio-politice și socio-morale în aplanarea conflictelor politice și militare globale etc., omenirea ar putea dispărea pe la sfârșitul primei jumătăți sau la începutul celei de a doua jumătăți a secolului XXI. Actualmente, sunt prezente nu puține premise de desfășurare a unui asemenea scenariu, ceea ce nu corespunde din start intereselor populației de pe Terra.

Rezultatele investigației. Benefice ar fi pentru noile generații și alte exemple din activitatea științifico-practică a acestui mare savant, din secolul XX, Moiseev N.N., care s-a manifestat nu doar ca matematician și tehnician, dar, și ca și politolog, și etician. De exemplu, în anul 1989 el organizează Conferința științifică internațională cu genericul: „Moralitatea globală”, la care participă cercetători științifici din toate fostele republici ale URSS. A elaborat și publicat cărțile: „Destinul civilizației. Călea rațiunii”; „Va exista sau nu va exista Omenirea”; „Egoismul politic” ș.a. cu un conținut vădit socio-politic și moral, orientat spre realizarea Strategiei de asigurare a securității umane.

N. N. Moiseev a fost și fondatorul (executând și funcția de Rector) UNIVERSITĂȚII ECOLOGICO-POLITOLOGICE din Federația rusă. Țara noastră, inevitabil are nevoie de asemenea specialiști care ar poseda

o pregătire profesională și morală avansată atât în domeniile științelor socio-umane și ecologice, cât și în domeniile științifico-tehnologice, bioetice și manageriale. În această ordine de idei venim cu o propunere care ar aduce un beneficiu real procesului de instruire, în primul rând a viitorilor politologi, politicieni și ecologi. Ar fi cazul, în această ordine de idei, ca facultăților de Politologie să li se confere un statut cu un conținut mai „ecologic”, poate chiar de modificat denumirea facultăților în această direcție: Facultatea ecologico-politologică (specialitatea – ecologie); Facultatea politologico-ecologică (specialitatea – politologie). Instruirea în domeniul științelor politice să se realizeze, de exemplu, în strânsă legătură cu Ecologia socială, cu dezvoltarea durabilă. Tot aici de inclus în Programele de studiu fragmente din Bioetica potteriană, de exemplu, „bioetica socială”, „bioetica globală” etc. Același scenariu cu unele modificări poate fi recomandat și viitorilor specialiști din domeniul ecologiei.

Un alt moment extrem de important, care, actualmente, necesită abordări nestandarde ține de statutul și specificul filosofic al fenomenului Strategiei de supraviețuire: este el unul al Filosofiei științei cu cifrul respectiv sau nu? Răspunsul îl găsim, ca și în alte cazuri, în operele marelui umanist al secolului al XX-lea, fondatorul eticii biologice, biochimistul și chirurgul cancerolog nordamerican – Van Rencellaier Potter (1911-2001). Savantul afirmă că *„Știința supraviețuirii nu poate fi o simplă știință, sau chiar o nouă știință, ea reprezintă mai întâi de toate o nouă înțelepciune, care ar fuziona două dintre cele mai necesare și extrem de importante elemente/componente ale științei: cunoștințele periculoase (biologice) și valorile general-umane* [1, c. 9]. Noua înțelepciune (filosofie) și prezintă Strategia de asigurare a securității umane în dimensiuni planetare, adică oferă răspuns la întrebarea formulată mai sus: Strategia supraviețuirii este parte componentă a Filosofiei științei, cu cifrul său respectiv și nici de cum altceva cum afirmă unii colegi ai noștri din Chișinău.

În ce condiții bioetica potteriană ar putea să-și îndeplinească funcțiile sale de instrumentariu moral al edificării strategiei de asigurare a securității umane? Etica biologică, după cum deja este cunoscut, ar realiza această funcție doar în cazul, când ar deveni un fenomen planetar (o bioetică), adică o teorie a moralei acceptată și promovată de majoritatea populației Terrei. Cu regret, aceasta nu se întâmplă de la sine, prin urmare apare necesitatea de a elabora noi mecanisme teoretico-practice care ne-ar permite să implementăm în spațiile sociale noile cerințe ale eticii biologice,

V. R. Potter în ultimul său articol: „Bioetica globală: orientarea culturii spre utopiile mai vitale cu scopul de a supraviețui” (2001) [2, c. 4], ne indică doar calea spre un asemenea exercițiu, fără a concretiza metodele sau mecanismele de realizare a acestei proceduri. Vom încerca să interpretăm această definiție a bioeticii globale, utilizând noile paradigme de bioetizare a sociumului și de acomodare a bioeticii la fragmentele acestuia.

În primul rând, bioetizarea sociumului și acomodarea bioeticii reprezintă noțiunile cheie în definiția Bioeticii sociale, introdusă și formulată de noi pentru prima dată în literatura științifică în anul 2011 [3, c. 95-100].

În al doilea rând, în acest exercițiu au fost utilizate noi metode de investigație, cum ar fi cea sinergetică și activitațional-sistemică. Societatea și bioetica, fiind sisteme deschise, neliniare, neechilibrate și autoorganizate, interacționează mereu și se influențează reciproc: pe de o parte, societatea se bioetizează treptat, adică asimilează noi valori sub influența cunoștințelor bioetice, iar, pe de altă parte, etica cu prefixul „bio”, contactând cu societatea, cu membrii ei, sub influența tradițiilor și obiceiurilor, dogmelor religioase și particularităților naționale etc., tot mai mult se adaptează la segmentele sociosferei, adică se acomodează socio-cultural, adesea și socio-politic la valorile spirituale ale comunității, la normele etice și juridice ale unui stat, popor sau regiune a lumii etc. Aici, asistăm la apariția și constituirea a două procese și fenomene noi, neordinare, reciproc opuse, de o natură socio-culturală, parțial socio-politică – *bioetizarea societății și acomodarea bioeticii*, care trebuie studiate detaliat, pentru a identifica tendințele apariției și dezvoltării lor, pentru a găsi modalitatea de evaluare a acestora și de ce nu de măsurare cantitativă a fenomenelor nominalizate, utilizând suplimentar potențialul sociologilor, matematicienilor, juriștilor, specialiștilor din domeniu statisticii etc.

Bioetizarea societății și adaptarea eticii biologice, manifestându-se ca procese socio-culturale și neordinare, sunt caracterizate de indicatori cantitativi și calitativi. Este dificil, poate chiar imposibil, să calculăm exact coraportul lor care variază mereu de la o țară la alta, de la o regiune la alta, de la o perioadă istorică la alta, de la o confesie religioasă la alta etc.

Până în anii ‘70 ai secolului al XX-lea, când influența problemelor globale asupra dezvoltării socio-naturale era aproape de Zero, predominau, de regulă, indicatorii calitativi, care în cuplu cu caracteristicile cantitative erau nesemnificative. Criza antropo-invairomentală globală a sporit arealul „de activitate”, atât a bioetizării societății, cât și a adaptării bioeticii;

a multiplicat factorii calitativi care influențează dezvoltarea durabilă și minimalizează factorii cantitativi.

Maximalizarea factorilor bioetici calitativi în strategia de asigurare a securității umane prin minimalizarea celor cantitativi reprezintă o problemă morală complicată în contextul strategiei securității umane, care, la rândul său, este problema-cheie, problema fundamentală nu doar a filosofiei sociale, dar și a politologiei. Dacă pe primul plan evidențiem practica, apoi bioetizarea devine o activitate axată pe implementarea principiilor metodologice și a imperativelor normelor și regulilor bioetice în mediul social, cu toate consecințele ce reies din acesta.

În procesul sistemico-activitațional de bioetizare interacționează toate componentele activității, adică subiectul, obiectul, mijloacele, necesitățile, condițiile, scopurile, rezultatele etc. Apariția și implementarea diverselor cerințe și principii ale eticii biologice în sociosferă, în lumea biomedicală duce la modernizarea și chiar transformarea întregului sistem de activitate a omului, cum ar fi, de exemplu: cea medicală, tehnologică, informațională, ingineria genetică în care „se înscrie bioetica”.

Elemente revoluționare, care cauzează schimbări radicale în mediul social prezintă, de asemenea, noile mijloace de muncă, obiectivele, condițiile și rezultatele bioetizării care, în cele din urmă, în comun acord cu adaptarea eticii biologice, contribuie, în mod decisiv, la constituirea bioeticii globale, bioeticii planetare – drept instrumentariu moral, decisiv în strategia de asigurare a securității umane.

Vorbind despre definiția bioeticii sociale, despre statutul, despre obiectul de studiu și spectrul de probleme a acesteia din punctul de vedere al abordărilor socio-filosofică, activitațional-sistemică, sinergetică și socio-politologică, trebuie să ținem cont nu doar de impactul permanent al cunoștințelor bioetice asupra societății, dar, cum am menționat anterior, și de efectul advers al sociumului asupra eticii biologice – adaptarea la fragmentele acestuia.

Adaptarea la nivelul nu doar socio-cultural, dar și socio-politic este determinată, îtai de toate, de natura activă, energetică a indivizilor. În societate, natura activă este determinată de scopurile activității, de necesități și condiții, de regulile și normele social-politice, moral-culturale, de modalitățile de realizare a acestora și de sancțiunile pentru abaterile de la aceste imperative (vezi, de exemplu: problema avortului, a homosexualității etc.). Aici vorbim despre acomodarea cunoștințelor bioetice, adică despre adap-

tarea lor la percepția unei părți a comunității, iar în cazul noosferizării societății ne referim la întreaga populație a Terrei. Principiile și regulile morale ale bioeticii au în calitate de purtători – oamenii, inclusiv savanții, filosofii, teologii, liderii religioși, practicienii, tinerii, vârstnicii, femeile și bărbații etc.

Din această perspectivă, când vorbim despre adaptarea bioeticii, trebuie luată în calcul și multitudinea punctelor de vedere ale grupurilor sociale, cu concepțele și tradițiile morale existente, în anumite fragmente ale sociumului pe care ne propunem să le bioetizăm sau dorim să ne acomodăm la acestea. Prin urmare la nivelul relațiilor umane, adaptarea se identifică cu capacitatea unor oameni de a dialoga cu alții cu scopul de a se înțelege și interpreta reciproc, în loc de a se respinge, de a se confrunta. În acest context, este binevenită toleranța bioetică, care ar permite omenirii să găsească un consens, cel puțin parțial, cu referire la cerințele eticii biologice (vezi mai detaliat: [5, p. 78-83]).

În final, vom aborda încă o problemă de perspectivă, pentru care este important de găsit instrumentarii morale suplimentare. Este vorba despre asigurarea securității umane în epoca noosferică, în sfera de influență a rațiunii umane, care include în sine rațiunea globală și activitatea intelectuală a omenirii. Acest tandem va funcționa, deoarece raportul dintre componentele lui, reflectă condiția de bază a apariției Noosferei din Socsferă prin intermediul dezvoltării socio-naturale. O asemenea activitate umană, în ultimul timp, a devenit o necesitate. Teoria moralei, inclusă în gestiunea activității intelectuale a societății, este logic a fi etichetată drept *noetică*, iar implementarea acesteia în procesul de noosferogeneză și de noosferizare se va califica prin nooetizarea sociumului [6, p. 47].

Menționând ferm și clar deosebirea esențială dintre „*bioetică*” și „*nooetică*”, concomitent atenționăm că ele au și unele tangențe: atât etica biologică, cât și cea noosferică, caracterizează atitudinea morală față de anumite fenomene, cum ar fi corespunzător: *lumea vie* și *activitatea intelectuală*.

Noua etica, concepută drept o etică a orientării noosferice și a activității intelectuale a Homo sapiens sapiens, trebuie să devină un instrumentar moral de control al sferei rațiunii în condițiile dezvoltării vertiginoase a tehnologiilor avansate la nivel planetar, a crizei antropoinvironmentale globale.

În opinia noastră, primul component al binomului *bioetica-nooetica* nu tranzitează, nu se transformă în nooetică și viceversa, ele funcționează

concomitent și de sinestătător, completându-se reciproc. Binomul devine un tandem, un cuplu, care se va manifesta la etapa actuală a dezvoltării sociumului, ca un instrumentariu moral cheie, nou al teoriei morale în epoca tehnologiilor planetare avansate.

În concluzie, menționăm că cele expuse anterior, în condițiile realizării idealului etic și potențialului formativ al bioeticii [7, p. 49-52], optimizării sectorului de securitate cu aportul metodologic al bioeticii politice și concepției Strategiei de supraviețuire a omenirii [4, p. 42-45], va permite civilizației contemporane să edifice mai eficient un mediu durabil și sustenabil.

Referințe bibliografice

1. Поттер В.Р. Биоэтика: мост в будущее. – Киев: Видавец Вадим Карпенко, 2002, 216 с.
2. Поттер В.Р. Глобальная биоэтика: движение культуры к более жизненным утопиям с целью выживания. În: Практична філософія – Киев: 2004, №1. – С. 4-14.
3. Цыря Теодор Н. Социальная биоэтика: теоретико-методологические аспекты. În: Экологический Вестник. Научно-практический журнал-Минск: 2011. – № 2. С. 95-100.
4. Sprincean S. Perspective de optimizare a sectorului de securitate din Republica Moldova cu aportul metodologic al bioeticii politice și concepției securității umane. În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, antropologiei, filosofiei și medicinei. Culegere de articole științifice. Vol. 25, redactor responsabil: dr. hab. în filos., profesor universitar, Teodor N. Țirdea. – Chinău: Medicina, 2018, n. 25, 2019, p. 42-45.
5. Teodor N. Țirdea, Rolul și locul toleranței bioetice în elaborarea și implementarea strategiei planetare de asigurare a securității umane: profil teoretico-metodologic. În: Regiuni istorice și euroregiuni la Dunărea de Jos. – Interconexiuni social-politice, economice și culturale/ Lucrările Conferinței Internaționale. 27 martie 2015, Galați, România. Editor Rarița Mihail. – Galați University Press, 2015. p. 78-83.
6. Teodor N. Țirdea, Binomul „bioetica-nooetica” – un nou imperativ cheie al teoriei morale în epoca tehnologiilor planetare avansate: abordare discursiv-sistemică. În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, antropologiei, filosofiei și medicinei. Materialele conferinței XXV-a științifice

internaționale. Culegere de articole științifice. Vol. 25, redactor responsabil: dr. hab. în filos., profesor universitar, Teodor N. Țirdea. – Chișinău: Medicina, 2018, n. 25, 2019, P. 45-48.

7. Roșca Ludmila, Idealul etic, supraviețuirea omului contemporan și potențialul formativ al bioeticii. În: Strategia supraviețuirii din perspectiva bioeticii, filosofiei și medicinei. Materialele conferinței a XX – a științifice internaționale. Culegere de articole științifice. Vol. 20, redactor responsabil: dr. hab., profesor universitar, Teodor N. Țirdea. – Chișinău: Medicina, 2014, n. 20, P. 49-52.

REGLEMENTS JURIDIQUES SUR LA PSYCHOLOGIE DES MASSES FASCISTES

- : **Manuel Cristian FIRICA**, doctor, conferențiar universitar,
- : Universitatea Spiru Haret, România
- : **Jean FIRICA**, doctor, conferențiar universitar,
- : Universitatea din Craiova, România
- : **Camelia FIRICA**, doctor, conferențiar universitar,
- : Universitatea Spiru Haret, România

Résumé

Notre analyse se réfère à la crise sociale et politique en Allemagne nazie concernant le succès de la propagande nazie. Il est novateur et contredit la théorie marxiste reflétée dans les siècles précédents. Le fondement du fascisme est l'une de ses incarnations les plus réussies, avec le libéralisme, de sorte qu'un Führer est inscrit dans l'histoire de l'ensemble de la société occidentale, de tous les peuples qui appartiennent à cette société. Le caractère unique du fascisme fait partie d'un processus. Le Reich place les masses face à face avec leurs responsabilités et dans les couches petites-bourgeoises allemandes unies à l'idéologie dominante de la classe bourgeoise, en totale contradiction avec leur situation économique insatisfaisante. La foule craignait la liberté et préférait la docilité et la répression instinctive, bien connues à sa sortie. La seule entité qui a rendu possible l'assemblée des membres de la petite bourgeoisie était la propriété individuelle défendue par l'institution familiale autoritaire. Le fascisme a également conquis la classe prolétarienne en raison de sa gentrification progressiste, idéologique et parfois matérielle. Les nationaux-socialistes ont repris tout soutien révolutionnaire symbolique et ont transmis leur programme réactionnaire. Le fascisme n'a pas endoctriné les masses, mais seulement les mystiques et a amené le fascisme au pouvoir. L'erreur des communistes a été de faire appel à leur raison au lieu d'essayer de comprendre les processus psychologiques en jeu chez l'homme mystique. Les masses n'ont assumé aucune responsabilité, elles ont abandonné les contours de toute base structurelle et idéologique indispensable à un mouvement véritablement universel. Le mouvement socialiste international s'est scindé en de nombreux petits mouvements nationaux, ce qui a accru la puissance du fascisme allemand et italien vers une internationalisation fulgurante.

Introduction

Il y a 70 ans certains scientifiques sociaux ont essayé de comprendre la psychologie des phénomènes collectifs associés à l'émergence de régimes

fascistes, les États totalitaires et les régimes autoritaires. Ils ont été étudiés les phénomènes sociaux de masse. Les thèmes étaient sur la relation entre la politique et la sexualité, pulsions d'autoconservation (Eros) et la mort (Thanatos), techniques de manipulation des émotions et les formes conscientes ou inconscientes de l'identification à des leaders Führer, Duce, Caudillo, et les préjugés réactionnaires (le racisme) et les attitudes autoritaires ou l'érotisme pervers du pouvoir. La psychologie psychanalytique de phénomènes collectifs était liés au mouvement du travail européen et la lutte anti-fasciste internationale. Les tendances importantes des sciences sociales et à la lutte antifasciste internationale ils étaient freudo-marxisme et l'École de Francfort. Le freudo-marxisme, qui a fait couler beaucoup d'encre perfide chez les lacaniens et les stalino-althusseriens français a surtout été étudié en Allemagne. De nombreux textes essentiels restent encore à traduire de Wilhelm Reich à Otto Fenichel, en passant par Erich Fromm, Siegfried Bernfeld et tant d'autres. À propos de l'école a écrit Voir Jay Martin et Wiggershaus Rolf. Ces tendances ont tenté de lier le marxisme et la psychanalyse freudienne et a eu des conséquences en sciences humaines: psychohistoire et histoire psychanalytique (Moscovici, 1955), analyse institutionnelle, courants désirants et schizanalyse (Deleuze et Guattari, 1972.), ethnopsychanalyse (Nathan, 1977) et leurs diverses combinaisons rhizomatiques. Dans la psychologie du fascisme apparaît en masse du la confrontation entre l'histoire politique du fascisme et la psychanalyse.

Nous voyons la relation psychopolitique entre les structures caractérielles autoritaires des individus, notamment celles des meneurs, et les bases psychologiques de masse des régimes fascistes. Cette relation a été discutée par de nombreux auteurs inspirés par le freudomarxisme, en particulier par Erich Fromm qui a surtout insisté sur les rapports sado-masochistes existant sous le nazisme entre Hitler (et les hitlériens) et la masse de la population allemande, notamment la petite bourgeoisie humiliée, frustrée, revancharde et haineuse, en tant que *terreau humain* de la barbarie. Erich Fromm, psychanalyste humaniste, dans le livre *La crise de la psychanalyse, Essais sur Freud, Marx et la psychologie sociale* a dit: „...de milliers de petits bourgeois qui n'ont que peu d'occasions de s'enrichir ou de conquérir des situations influentes, comme agents de la bureaucratie nazie, d'une large part de richesses et de prestiges qu'ils obligeaient les classes possédantes à leur céder. À ceux qui n'étaient pas les bras de la croix gammée, on distribua

les postes et les affaires enlevées aux Juifs et aux ennemis politiques. Quant à la population, si elle ne reçut pas plus de pain, César lui offrit des jeux de cirque (Brohm, 1983). Les défilés spectaculaires, les manifestations sadiques et les ressources d'une idéologie qui lui donnait le sentiment d'être supérieure au reste de l'humanité lui procuraient assez de satisfactions pour compenser le fait que sa vie était appauvrie matériellement, autant qu'intellectuellement. L'effet psychologique des bouleversements sociaux et économiques, notamment du déclin de la classe moyenne, était amplifié ou systématisé par l'idéologie politique. Les forces psychologiques ainsi éveillées furent orientées dans un sens opposé à leur intérêt véritable. Moralement, le nazisme insufflait une nouvelle vie à la petite bourgeoisie tout en ruinant ses vieilles forteresses. La personnalité d'Adolf Hitler, ses enseignements et son système, représentaient le symbole d'une forme extrême du caractère autoritaire aimant puissamment les groupes qui lui ressemblaient mentalement...“.

Après Erich Fromm la relation de pulsions sadiques entre destructivité et de haine de l'autre – et de tendances masochistes qui permet de comprendre en grande partie les rapports de Hitler aux masses allemandes: “Mein Kampf nous offre de multiples exemples d'un désir sadique de puissance [...], les foules éprouvent de la satisfaction dans la domination“ [...]. Le peuple allemand et Hitler sont toujours innocent set leurs ennemis des brutes hypocrites [...], celles ci servent toujours à se défendre contre des êtres inventés de toutes pièces pour servir d'exutoire à son propre sadisme et à sa soif de destruction. Chez Hitler, ce mécanisme défensif se passe de tout raisonnement [...]. Il dénonce le judaïsme, les communistes et les Français de nourrir des ambitions, dont il proclame franchement qu'elles sont ses buts légitimes.”

Les politiques d'Hitler sont bien connus. Le pôle sadique eu conséquences exterminatrices sur les juifs, les Tsiganes, les *peuples dégénérés*, les *communistes* et les populations civiles de l'Europe dévastée par les hordes hitlériennes (Hilberg, 1993). Le pôle masochiste se manifeste dans les rapports de Hitler avec les masses. À cet égard, Erich Fromm a dit: „On enseigne leur répète, on les persuade que l'individu n'est rien et ne compte pas. Il doit accepter son inactivité et s'incorporer à un mouvement puissant qui lui donnera assurance et prestige”.

Donc, en le système totalitaire a été une aimantation réciproque du sadisme et du masochisme, du leader et de la masse, fait enregistré de

Erich Fromm: „Le principe du chef permettait à tout un chacun d’obéir à un supérieur et de commander un subalterne. Au sommet de la pyramide, le Führer s’inclinait devant le Destin. Ainsi l’hitlérisme contenait les désirs des classes moyennes et donnait une satisfaction et une orientation à toute une humanité perdue dans un monde inhumain et déboussolé.” L’attraction psychopolitique a aujourd’hui des conséquences considérables du point de vue des sciences politiques et historiques. Erich Fromm a dit: „partie de la population allemande s’inclinait devant le régime nazi, mais non plus sans admirer sa doctrine et ses pratiques. Une autre partie de l’Allemagne était véritablement aimantée par ces nouvelles idées et fanatiquement attachée à leurs hérauts”.

L’écrivain Daniel Jonah Goldhagen a réalisé l’évaluation correcte d’une double dialectique: d’une part le rapport entre l’idéologie du Führer et celle de la masse des Allemands, en particulier en ce qui concerne l’anti-sémitisme obsessionnel, agressif et meurtrier du national-socialisme. Le rapport entre l’activisme militant des partisans fanatiques du Reich et la passivité plus ou moins complice des Allemands ordinaires, leur participation plus ou moins volontaire, enthousiaste, consciente, à la mobilisation totalitaire du nazisme a pu varier selon les étapes de la politique hitlérienne. Les crimes hitlériens a trouvé chez Wilhelm Reich a déclenché le scandale chez les *marxistes orthodoxes* parce que de l’Allemagne a refusait d’exonérer les masses populaires de leur responsabilité dans l’avènement, la consolidation et l’exacerbation du fascisme. Le psychanalyste Wilhelm Reich et la plupart des freudo-marxistes, soutenait que le nazisme était en accord avec la structure caractérielle des masses allemandes, notamment petites bourgeoises et prolétariennes paupérisées. Wilhelm Reich affirmait que pour expliquer pourquoi „des millions de gens applaudissaient à leur propre asservissement”, il fallait comprendre que l’efficacité psychologique de Hitler, son idéologie, son programme „étaient en harmonie avec la structure moyenne d’une large couche d’individus nivelés par la masse”. Aussi, Wilhelm Reich affirmer: „Un *Führer* ne peut faire l’histoire que si les structures de sa personnalité coïncident avec les structures et de la psychologie de masse. C’est pourquoi on a tort d’attribuer le succès d’Hitler exclusivement à la démagogie des national-socialistes, à *l’égarement des masse*, à la *psychose nazie*, ce qui ne veut rien dire du tout, bien que des politiciens communistes se soient servis par la suite de ces explications très vagues. Il s’agit précisément de comprendre pourquoi les masses ont pu

être trompées, égarées, soumises à des influences psychotiques. C'est là un problème qu'on ne peut résoudre si on ne sait pas ce qui se passe au sein des masses." La relation est dialectique: le Führer a certes manipulé des masses manipulables, mais celles ci ont également produit Hitler en tant que leur représentant psychologique: „C'est la structure autoritaire qui a permis à sa propagande d'accrocher les masses. L'importance sociologique de Hitler ne réside pas dans sa personnalité, mais dans ce que les masses ont fait de lui".

L'implication et la volonté des masses

La culpabilité allemande peut-elle se comprendre dans la perspective reichienne. Les Allemands n'eurent difficulté à obéir aux ordres du Führer parce que ils étaient psychologiquement et idéologiquement préparés à accepter le pire et la culture allemande era d'une „conception du monde partagée par la grande majorité du peuple allemand", conception essentiellement gouvernée par l'orgueil nationaliste et surtout l'antisémitisme. Daniel Jonah Goldhagen a écrit: „ L'aspect important de la société allemande n'est resté à l'abri de la politique antisémite...L'exclusion systématique des Juifs de la vie économique et sociale de l'Allemagne, a été réalisée au grand jour, sous des yeux approbateurs, et avec la complicité de presque tous les secteurs de la société allemande [...]. Les convictions antisémites des Allemands ont été la cause centrale de l'Holocauste, l'origine non seulement de la décision de Hitler d'exterminer les Juifs d'Europe et de la bonne volonté mise par les exécutants à faire violence aux juifs et à les assassiner [...], des idées sur les Juifs répandues dans toute l'Allemagne, depuis des décennies, ont amené des Allemands ordinaires à tuer des Juifs sans armes, sans défense, hommes, femmes et enfants, par centaines de milliers, systématiquement, et sans la moindre pitié [...]. Le génocide a été connu de presque tout le monde, sinon approuvé. Aucune autre politique n'a été conduite avec autant de persévérance et de zèle, et avec moins de difficultés que le génocide, sauf peut-être la guerre elle-même. L'Holocauste définit non seulement l'histoire des Juifs au milieu du 20e siècle, mais aussi celle des Allemands". Daniel Jonah Goldhagen se référait à une théorie de la psychologie de masse des agents de l'Holocauste, cherchant à comprendre leurs *motivations*, l'intentionnalité de leurs actes de tueurs, leur mentalité, leur vision du monde, leurs croyances, leur *Lebenswelt*. La *révolution* national socialiste visait d'abord à transformer les consciences, les sensibilités et les comportements des Allemands ordinaires en leur

inculquant une culture *porteuse de mort*, sadique et brutale, une culture de la cruauté méthodique, une culture pure de la pulsion de mort pourrait on dire en ternies marcusiens. Et cette culture a trouvé son apothéose mortifère dans le système des camps de la mort. L'auteur soutien: „L'essence de cette révolution, la façon dont elle transformait la substance psychique et morale du peuple allemand et dont elle détruisait la substance humaine des non Allemands, se lit dans l'institution emblématique de l'Allemagne nazie, le camp”. Même notre culture a trouvé son apothéose mortifère dans le système des camps de la mort.

L'historien Saul Friedländer conteste la radicalité de la thèse intentionnaliste de Daniel Jonah Goldhagen sur l'antisémitisme éliminationniste allemand. Saul Friedländer a écrit: *Le camp*, „lieu des pulsions et des cruautés déchaînées révèle que la Kultur de Himmler était, dans une large mesure, déjà devenue la Kultur de l'Allemagne. Le massacre collectif, la réintroduction de l'esclavage sur le continent européen, la liberté officielle de traiter les sous hommes comme on le voulait et sans aucune contrainte, tout montre que le camp était l'institution emblématique de l'Allemagne nazie et le paradigme du Reich de mille ans promis par Hitler. Le monde des camps révèle l'essence de l'Allemagne, de même que les agents de l'Holocauste révèlent la barbarie meurtrière par laquelle les Allemands entendaient protéger l'Allemagne et son peuple de leur plus grand ennemi, der Jude”. De l'évaluation de l'adhésion de la population aux obsessions idéologiques de Hitler, Friedländer souligne: „À l'intérieur du parti il existait des noyaux d'antisémitisme irréductibles, suffisamment puissants pour relayer et amplifier les pulsions de Hitler .Parmi les élites traditionnelles et dans de vastes pans de la population, le comportement anti juif releva davantage du consentement tacite ou de la passivité à des degrés divers. La société allemande a été pleinement consciente de la férocité toujours croissante des mesures prises à l'encontre des Juifs, elle n'a opposé que des désaccords mineurs. Il semble cependant que les Allemands, bien qu'indiscutablement dominés par maintes formes d'antisémitisme traditionnel et acceptant la ségrégation des juifs, aient été réticents aux déchaînements de violence à leur égard et n'aient pas appelé à leur expulsion du Reich ou leur anéantissement physique”. Saul Friedländer remarquer le degré de passivité et de consentement tacite délibérée de Daniel Jonah Goldhagen pour qui „sans une bonne volonté largement répandue chez les Allemands ordinaires à accepter, tolérer la persécution déjà radicale

des Juifs allemands dans les années trente, le régime n'aurait jamais réussi à en tuer six millions. L'accession des nazis au pouvoir et l'adhésion des Allemands à leur politique antisémite étaient les deux conditions nécessaires de l'Holocauste". Les questions sur les masses qui s'identifient-elles à des démagogues fascistes, qui succombent-elles à la mystification politique, qui agissent-elles contre leurs propres intérêts objectifs les masses qui transforment-elles en exécuteurs des basses oeuvres exterminatrices et autodestructrices, Erich Fromm nous permet de comprendre la dialectique psychologique de masse de l'activisme et de la passivité, de la liberté individuelle et de la pression collective, de la résistance et de la collaboration au sein des régimes totalitaires: „Quand Hitler arriva au pouvoir la majorité de la population se rallia à lui, car son gouvernement s'identifiait à l'Allemagne. Quand les autres partis furent abolis, le national socialisme bénéficia à son tour du loyalisme de la population. Si peu de sympathie qu'un citoyen allemand ressentit pour les principes du nazisme, s'il devait choisir entre la solitude et la communauté nationale. Des Allemands qui n'étaient nullement hitlériens défendirent le régime contre les étrangers par pure solidarité nationale. La peur de l'esseulement et la faiblesse relative des principes moraux viennent au secours du vainqueur et lui apportent la fidélité traditionnelle d'un large secteur de la population”.

L'antisémitisme ou fausse conscience

L'École de Francfort à l'étude l'antisémitisme et la fausse conscience. Les philosophes Theodor W. Adorno et Max Horkheimer ont étudié *la mystérieuse disposition qu'ont les masses à se laisser fasciner par n'importe quel despotisme, leur affinité autodestructrice avec la paranoïa raciste*. Les philosophes ont souligné la critique de *l'assujettissement* par la propagande industrielle d'un système tout entier centré sur la rationalité de la domination, la *mystification des masses* et l'administration totalitaire des choses (Marcuse, 1968). La critique de la culture de masse : „masses démoralisées par une vie soumise sans cesse aux pressions du système, le signe de civilisation est un comportement d'automate susceptible de rares sursauts de colère et de rébellion”, exposées aux injonctions idéologiques, d'un système d'aliénation, ainsi sur le critique impitoyable d'une *société de désespérés*, proie facile pour le gangstérisme” (Horkheimer et Adorno). Les auteurs ont proposé d'être soumis à l'analyse critique et l'antisémitisme: „Les fascistes ne considèrent pas les Juifs comme une minorité, mais comme l'autre race, l'incarnation du principe négatif absolu: le bonheur du

monde dépend de leur extermination”. Dans leur document ont souligné le rôle des stéréotypes et des étiquettes dans les préjugés antisémites (racistes): „L’antisémitisme n’est pas une caractéristique de l’étiquette antisémite, c’est un trait propre à toute mentalité acceptant des étiquettes. La haine féroce pour tout ce qui est différent est téléologiquement inhérente à cette mentalité”. Les auteurs ont favorisé les recherches empiriques sur les préjugés antisémites, les discriminations racistes, l’ethnocentrisme, les tendances antidémocratiques, les personnalités autoritaires en tant que supports d’intelligibilité des adhésions de masse aux politiques fascistes ou totalitaires. À l’école de Francfort ils publiaient toute une série d’articles ou d’ouvrages visant à disséquer l’antisémitisme d’un point de vue psychanalytique, sociologique et historique. Ils ont contribué à l’étude de la sociologie du racisme et de l’antisémitisme. Ils ont contribué à l’étude de la sociologie du racisme et de l’antisémitisme. L’étude de fascisme et l’antisémitisme étaient importantes pour: psychologie, psychologie sociale, anthropologie, linguistique, marxisme, psychanalyse. Ils ont constaté que *marxisme-léninisme* orthodoxe n’a pas été en mesure de comprendre les bases psychologiques de masse du fascisme et de l’idéologie raciste (antisémite) qui incita les freudo-marxistes et les théoriciens de l’École de Francfort à utiliser les ressources critiques de la psychanalyse pour étudier le rôle de la famille autoritaire et du mysticisme religieux dans la formation des personnalités autoritaires, antidémocratiques et racistes et dans la consolidation idéologique d’une structure caractérielle de masse asservie. Ils ont stimulé la recherche théorique sur l’antisémitisme. Ils ont été mis en évidence les *origines juives* de la psychanalyse pour disqualifier ses investigations et conclusions.

Ceci a été observé par Freud en 1925: „ce n’est peut être pas par un simple hasard que le promoteur de la psychanalyse se soit trouvé être juif Pour prôner la psychanalyse, il fallait être amplement préparé à accepter l’isolement auquel condamne l’opposition, destinée qui est familière au Juif” (Freud, 1979). L’étude du racisme, du fascisme et de l’antisémitisme est prédisposée à mieux comprendre les mesures de discrimination, de persécution, puis d’extermination dont furent victimes des millions de juifs en Europe. En ce sens, Saul Friedländer a dit: „beaucoup d’historiens de ma génération savent que le pénible défrichage des événements de ces années ne les contraint pas seulement à exhumer et à interpréter un passé collectif, à affronter leur propre vie. Au sein de cette génération les analyses

ne concordent évidemment pas qu'il s'agisse de définir le régime nazi, d'en décrypter la dynamique interne, d'en restituer correctement la criminalité absolue ou la banalité tout aussi absolue. En dépit de nos polémiques, nous sommes nombreux cependant à partager un sentiment d'urgence suscité à la fois par notre vécu et par la fuite du temps. Passé cette génération le Reich de Hitler, la Seconde Guerre mondiale et le sort des juifs d'Europe n'appartiennent déjà plus à une mémoire commune". Tout cela a été dit par les victimes de l'antisémitisme génocidaire et les survivants des camps de la mort: „Il est essentiel d'entendre leurs voix pour parvenir à comprendre ce passé. Elles révèlent ce qu'on sut à l'époque et ce qu'on aurait pu savoir; elles seules transpirent à la fois la perception claire et la cécité totale d'êtres humains face à une réalité inédite et terrifiante”.

Les réactions émotionnelles nous trouvons dans la déclaration de Hannah Arendt: „guerre mondiale d'une férocité sans équivalent” et „un crime de génocide sans précédent accompli au sein même de la civilisation occidentale”. Les nouveaux révisionnistes ont caché la réalité. Bien que les nouveaux révisionnistes ont essayé de cacher la réalité, ils ne nient pas les événements et sûrement pas „nier ce qui est révoltant” ou „déduire à partir de précédents ce qui est sans précédent: ce n'est pas expliquer des phénomènes par des analogies et des généralités telles que le choc de la réalité s'en trouve supprimé. Cela veut examiner et porter en toute conscience le fardeau que les événements nous ont imposé, sans nier leur existence ni accepter passivement leur poids comme si ce qui est arrivé en fait devait fatalement arriver”. Cette attitude implique une position éthique et une identification avec les victimes, leurs souffrances, leurs luttes et leur volonté de vivre.

Le psychanalyste Georges Devereux dit à propos de la torture: „réduire artificiellement nos angoisses en considérant la torture des prisonniers simplement comme une coutume, implicitement que ces pratiques aient quelque rapport avec des êtres de chair et de sang, avec lesquels nous aurions à nous identifier. On a recours ainsi à de telles dénégations implicites de toute similarité entre soi et les autres: quand on cherche, par exemple, à justifier l'esclavage qui n'affecte que des quasi animaux”. Les scientifiques ont besoin d'être objectif et ne pas être solidarité avec d'autres sujets anéantis par la barbarie hitlérienne. En ce sens, le philosophe Max Horkheimer a écrit: „intellectuels juifs, rescapés de la mort dans les supplices hitlériens n'avons qu'un seul devoir: agir pour que l'effroyable ne se reproduise pas

ni ne tombe dans l'oubli, assurer l'union avec ceux qui sont morts dans des tourments indicibles. Notre pensée, notre travail leur appartiennent: le hasard par lequel nous y avons échappé ne doit pas mettre en question l'union avec eux; toutes nos expériences doivent se placer sous le signe de l'horreur qui nous était destinée comme à eux. Leur mort est la vérité de notre vie, nous sommes ici pour exprimer leur désespoir et leur nostalgie”.

D'un point de vue éthique, nous devons être unis avec les survivants qui permettent de tenir des positions théoriques respectables pour être du côté des victimes du fascisme.

Conclusions

La crise sociale et politique en Allemagne nazie contredit la théorie marxiste reflétée dans les siècles précédents. Le fondement du fascisme avec le libéralisme et le Führer se trouve dans l'histoire de toute la société occidentale. Le caractère unique du fascisme fait partie d'un processus. Le Reich place les masses face à face avec leurs responsabilités et avec l'idéologie dominante de la classe bourgeoise. La seule entité qui a rendu possible l'assemblée des membres de la petite bourgeoisie était la propriété individuelle défendue par l'institution familiale autoritaire, et le fascisme a conquis la classe prolétarienne, mais aussi les mystiques et porté le fascisme au pouvoir. L'erreur des communistes a été de faire appel à leur raison au lieu d'essayer de comprendre les processus psychologiques en jeu chez l'homme mystique. Les masses n'ont assumé aucune responsabilité et ont abandonné les fondements structurels et idéologiques indispensables à un mouvement véritablement universel. Le mouvement socialiste international était divisé en de nombreux petits mouvements nationaux, ce qui augmentait la puissance du fascisme allemand et italien vers une internationalisation fulgurante.

Bibliographie

1. Arendt Hannah, *Les origines du totalitarisme. Sur l'antisémitisme*, Paris, Seuil, 1984.
2. Bastide Roger, *Sociologie et psychanalyse*, Paris, 1950.
3. Brohm Jean-Marie, *Jeux olympiques à Berlin*, 1936, Bruxelles, Complexe, 1983.
4. Burrin Philippe, *Hitler et les Juifs. Genèse d'un génocide*, Paris, Seuil, 1985.
5. Dadoun Roger, *La psychanalyse politique*, Paris, PUF, 1995.

6. Deleuze Gilles et Guattari Félix, *L'Anti-Oedipe*, Paris, Minuit, 1972.
7. Devereux Georges, *Ethnopsychanalyse complémentariste*, Paris, Flammarion, 1985.
8. Devereux Georges, *De l'angoisse à la méthode dans les sciences du comportement*, Paris, Flammarion, 1980.
9. Eberhard Jäckel, *Hitler idéologue*, Paris, Gallimard, 1995.
10. Enriquez Eugène, *De la horde à l'État. Essai de psychanalyse du lien social*, Paris, Gallimard, 1983.
11. Erich Fromm, *La crise de la psychanalyse : essais sur Freud, Marx et la psychologie sociale*, Éd. Anthropos, 1971.
12. Erich Fromm, *La Peur de la liberté: «La psychologie du nazisme»*, Paris, Buchet/Chastel, 1962.
13. Freud Sigmund, «*Résistances à la psychanalyse*» dans *Nouvelle Revue de psychanalyse*, n°20, automne 1979.
14. Friedländer Saul, *Histoire et psychanalyse*, Paris, Seuil, 1975.
15. Friedländer Saul, *L'Allemagne nazie et les Juifs, tome 1: Les Années de persécution (1933-1939)*, Paris, Seuil, 1997, p 16.
16. Friedländer Saul, *L'Antisémitisme nazi. Histoire d'une psychose collective*, Paris, Seuil, 1971.
17. Gabel Joseph, *La fausse conscience*, Paris, Minuit, 1962, notamment le chapitre 5: «L'idéologie raciste».
18. Goldhagen Daniel Jonah, *Les Bourreaux volontaires de Hitler. Les Allemands ordinaires et l'Holocauste*, Paris, Seuil, 1997.
19. Hermann Imre, *Psychologie de l'antisémitisme*, Paris, L'Éclat, 1986.
20. Hilberg, Raul, *Documents of destruction: Germany and Jewry, 1933-1945* (Quadrangle Books, Chicago, 1971.
21. Horkheimer Max et Adorno Theodor W., *La Dialectique de la raison*, Paris, Gallimard, 1974.
22. Horkheimer Max, «*Die Psychologie des Nazitums*» et «*Antisemitismus: der soziologische Hintergrund des psychoanalytischen Forschungsansatzes*» dans *Gesammelte Schriften*, t. 5, Francfort, Fischer Verlag, 1987.
23. Jacoby Russel, Fenichel Otto, *Destin de la gauche freudienne*, Paris, PUF, 1986.
24. Jay Martin, *L'imagination dialectique, L'École de Francfort. 1923-1950*, Paris, Payot, 1977.
25. Kogon Eugen, Langbein Hermann, Rückerl Adalbert, *Les Chambres à gaz, secret d'État*, Paris, Seuil, 1987.
26. Loewenstein Rodolphe, *Psychanalyse de l'antisémitisme*, Paris, PUF, 1952.

27. Marcuse Herbert, *Éros et civilisation*, Paris, Minuit, 1963.
28. Moscovici Serge, *L'Âge des foules. Un traité historique de psychologie des masses*, Bruxelles, Complexe, 1985.
29. Nathan Tobie, *Sexualité idéologique et névrose*. Grenoble, La Pensée Sauvage, 1977.
30. Poliakov Léon, *Bréviaire de la haine. Le 3e Reich et les Juifs*, Bruxelles, 1986.
31. Reich Wilhelm, *La psychologie de masse du fascisme*, Paris, Payot, 1972.
32. Reich Wilhelm, *La révolution sexuelle*, Paris, Bourgois, 1968.
33. Reiche Reimut, *Sexualité et lutte des classes*, Paris, Maspero, 1971.
34. Schmidt Véra, Reich Annie, *Pulsions sexuelles et éducation du corps*. Paris, UGE, 1979.
35. Stern J-P., *Hitler Le Führer et le peuple*, Paris, Flammarion, 1995.

IMPORTANȚA COMPONENTEI EDUCAȚIONALE ÎN PROCESUL DE ASIGURARE A SECURITĂȚII UMANE

- : **Serghei SPRÎNCEAN**, doctor habilitat în științe politice,
- : conferențiar universitar, ICJPS
- : (sprinceans@yahoo.com)
- : **Tudorița-Sanda SOHOȚCHI**, doctorandă, USM
- : (tudorita.sanda@gmail.com)

Rezumat

Accesul cetățeanului la educație, alfabetizarea, obținerea unui nivel minim de cultură generală, asistență socială și medicală; producția și accesul echitabil al oamenilor la alimente și mărfuri de primă necesitate; participarea democratică efectivă a cetățenilor în diverse procese sociopolitice; integrarea migranților în comunitățile de destinație etc., sunt provocări capitale și cele mai vulnerabile aspecte ale vieții sociale contemporane, ce pot fi amenința societatea cu destabilizarea prin pericole securitare. Ieșirea de sub controlul autorităților a fenomenelor globale antroposociale, inclusiv degradarea nivelului culturii generale în societate, amplificarea analfabetismului, discordanța funcțională dintre oferta sistemului educațional și necesitățile reale ale omului contemporan, vor genera inevitabil conflicte violente inter-sociale.

Psihologul și pedagogul canadian W.E. Blatz, introduce în circuitul academic în 1966 termenul de „Securitate umană”. Identificarea unor modalități eficiente și sustenabile de depășire a crizei globale în condiții optime de securitate și bunăstare pentru persoana umană, prin dezvoltarea capacităților de cercetare și aplicare a cunoștințelor în viața de zi cu zi cu privire la securitatea persoanei și a biosferei, educarea și cultivarea etico-morală ale persoanei și comunităților, dezvoltarea tehnologiilor sociale de dirijare și management societal, devin cele mai importante sarcini trasate de concepția contemporană a securității umane în condițiile crizei globale sociocivilizaționale.

Cuvinte-cheie: Securitate umană, educație, asistență socială, criză globală, vulnerabilitate, pericol.

THE IMPORTANCE OF THE EDUCATIONAL COMPONENT IN THE PROCESS OF ENSURING HUMAN SECURITY

- : **Serghei SPRINCEAN**, doctor habilitat, associate professor, ILPSR
- : (sprinceans@yahoo.com)
- : **Tudorița-Sanda SOHOȚCHI**, PhD student, SUM
- : (tudorita.sanda@gmail.com)

Abstract

Citizen' access to education, literacy, obtaining a minimum level of general culture, social and medical assistance; production and equitable access of people to basic foodstuffs; effective democratic participation of citizens in various socio-political processes; the integration of migrants etc., are crucial challenges and the most vulnerable aspects of contemporary social life, which can be threatening society with destabilization through security dangers. Getting out of the authorities' control of global anthroposocial phenomena, including degradation of the level of general culture in society, the increase of illiteracy, the functional discrepancy between the offer of the educational system and real needs of contemporary man, will inevitably generate violent inter-social conflicts.

The Canadian psychologist and pedagogue W.E. Blatz, introduced the term "human security" in the academic circuit in 1966. The identifying of most effective and sustainable ways to overcome global crisis in optimal conditions of security and well-being for human person, by developing research on the security and its application, as well as the education and ethical cultivation of the person and communities, the development of social technologies of leadership and societal management, become the most important tasks, outlined by the contemporary conception of human security in conditions of global socio-civilizational crisis.

Keywords: Human security, education, social assistance, global crisis, vulnerability, danger.

Introducere

Problematika securității umane a fost abordată prima dată de ONU în 1992 în „Agenda pentru Pace: diplomație preventivă, pacificare și menținere a păcii” – un raport în care Secretarul general al ONU B. Boutros-Ghali marca necesitatea realizării unei „*abordări integrate asupra securității umane*” în contextul proceselor de pacificare în epoca de după finalizarea „războiului rece”, cu scopul de a elucida cauzele profunde ale conflictelor de diferit nivel din acea perioadă de pe mapamond și din Europa, cu impact determinant asupra domeniilor economic, social și politic [1, 2]. La etapa actuală, securitatea prin această prismă nu mai e considerată simpla absență a războiului și a violenței într-o anumită regiune, ci constituie o abordare comprehensivă și complexă, bazându-se pe trei principii fundamentale: (1) Lipsa sau eliberarea de teamă, tratată și ca securitate contra violențelor; (2) Eliberarea de nevoi ce ține de asigurarea cu alimente și hrană a protecției personale, cu îngrijire medicală și securitatea sănătății sau de securitatea locuinței și mediului și (3) Libertatea de a trăi cu demnitate prin promovarea principiilor dezvoltării umane sustenabile și protecția drepturilor omului [3, 4].

Conținut de bază. Raportul de Dezvoltare Umană al PNUD din 1994 a consacrat pe plan mondial concepția privind securitatea umană [4]. În Raport securitatea umană a fost prezentată ca o concepție nouă ce impunea primatul asigurării securității persoanei, substituind conceptul tradițional al securității centrat pe siguranța statului. Securitatea umană era definită doar într-un dublu sens, ca eliberare de frică și ca eliberare de nevoi.

În martie 1999, Guvernul Japoniei în colaborare cu Secretariatul ONU au pus bazele Fondului de Trust pentru Securitate Umană al ONU. Obiectivul acestui fond a devenit acordarea suportului financiar și logistic pentru proiectele ONU în domeniul fortificării securității umane în regiunile cele mai vulnerabile și afectate din perspectiva siguranței persoanei umane, precum și activitățile, acțiunile și inițiativele care au ca scop creșterea importanței impactului operațional al activităților de asigurare a securității umane.

În dezvoltarea conceptului de securitate umană un rol special l-a avut Raportul din 2003 „*Human Security Now*” al Comisiei pentru Securitate Umană a ONU, susținând că securitatea umană are ca scop să protejeze esența vitală a tuturor ființelor în așa mod ca aceste acțiuni să sporească libertățile umane și posibilitățile de realizare a omului [5]. Raportul separă amenințările în două tipuri: critice sau severe și persuasive sau pe larg răspândite. Securității umane i-au fost atribuite șapte sectoare specifice: *securitatea economică, alimentară, a sănătății, de mediu, personală, comunitară și politică.*

Raportul subliniază repetat specificul securității umane de a fi tratată doar în concordanță sistemică cu apărarea drepturilor omului și dezvoltarea umană, înaintând noi abordări asupra fortificării securității umane pe două căi: 1) prin protecție și 2) prin investirea cu puteri și capacități (empowerment) a persoanei vizate sau a comunității. Importanța Raportului în cauză este subliniată și de faptul specificării pentru prima dată a celor cinci elemente umane ale concepției comune a securității, drepturilor și dezvoltării: 1) concentrarea pe persoana umană, 2) aspectul multi-sectorial al concepției, 3) caracterul comprehensiv, 4) cel contextual și 5) cel orientat către prevenirea pericolelor.

O altă etapă de îmbogățire a conceptului securității umane s-a produs în 2005, când în documentul final al Summit-ului Mondial a fost menționat că „toți indivizii umani, în special persoanele vulnerabile, au dreptul la eliberarea de frică și de nevoi, precum și la oportunitate egală de a

se bucura de drepturile proprii și a-și dezvolta plenar potențialul uman” (paragraful 143 al Rezoluției 60/1 adoptate la 16 septembrie 2005 de Adunarea Generală a ONU) [6].

În 2012 Adunarea Generală a ONU a propus, prin Rezoluția 66/290 din 10 septembrie, o viziune nouă a conceptului [7]. Astfel, securitatea umană vine în sprijinul statelor membre ale ONU pentru identificarea mai facilă a provocărilor globale de vârf la adresa supraviețuirii, vieții și demnității oamenilor. Securitatea umană este recunoscută ca făcând conexiunea dintre pace, dezvoltare și drepturile omului precum cele civile, politice, economice, educaționale, sociale și culturale. Este promovat și al treilea element intrinsec și fundamental al concepției, cel ce se referă la libertatea individului uman de a trăi cu *demnitate*, în afara sărăciei și disperării, pe lângă eliberarea de teamă și de nevoi, consfințite ca elemente de bază ale drepturilor omului încă din anul 1948 de la adoptarea de către ONU a Declarației universale a drepturilor Omului.

Rolul ONU în elaborarea concepției securității umane a fost enorm. Totuși, în afara elaborărilor conceptului sub egida ONU au fost propuse în șir de contribuții adiționale de către comunitatea academică. La fel de adevărat este faptul că comunitatea academică mereu a asistat ONU în efortul ei susținut de a moderniza paradigma ref. la securitatea societății.

Pe lângă contribuția fundamentală a ONU la elaborarea și promovarea concepției securității umane, este de remarcat și aportul UE, prin grupul de lucru specializat, format în 2003 din numeroși oameni de știință și personalități în domeniul studiilor de securitate, studiilor de pace, relațiilor internaționale, dreptului etc., precum M. Kaldor, U. Albrecht, Ch. Chinkin, G. Schmeder. „Raportul Barcelona” referitor la capacitățile securitare ale Europei – „Doctrina de securitate umană a Europei”, a fost prezentat pe 15 septembrie 2004. Doctrina de securitate umană pentru Europa presupune fortificarea cadrului legal și a aplicării ocazionale a forței nu doar în limitele geografice ale Europei. Astfel, UE se declară obligată să-și elaboreze politicile comunitare de securitate în conformitate cu această concepție și pe viitor să dezvolte un efectiv civil-militar de 15000 de persoane (din care cel puțin o treime sunt specialiști civili în managementul de criză) cu capacitatea de a interveni în zonele de conflict și cu situații de criză pentru populație [8, p. 18].

Aportul UE la dezvoltarea conceptului securității umane a continuat cu publicarea pe 8 noiembrie 2007 a Raportului de la Madrid, ținând cont

de toate propunerile de îmbunătățire a raportului precedent [9]. În acest raport se remarcă rolul UE ca actor global, iar securitatea umană reprezintă o concepție ce poate aduce o plusvaloare de coerență și coeziune politicilor europene de securitate, stabilindu-se șase principii ale viziunii UE asupra securității umane: supremația drepturilor omului, legitimizarea autorității politice, abordare la nivelul persoanei și comunității locale, abordare multilaterală și eficientă, abordare regională integrată și direcționare strategică clară și transparentă [9, p. 5].

În anul 2008, în contextul regândirii relațiilor dintre UE și Federația Rusă, la inițiativa Președintelui rus, D. Medvedev, și a Înalțului reprezentant al UE pentru afaceri externe și politica de securitate, J. Solana, grupul de lucru în domeniul securității umane a purces la elaborarea unui nou raport „Helsinki Plus: Towards a Human Security Architecture for Europe”, publicat în mai 2010 [10]. O bună parte din acest raport se referă la definirea amenințărilor din perspectiva celor doi parteneri, din cea a managementului conflictelor, a crizelor, sub aspect energetic, economic și al controlului armamentului, sensul său fiind găsirea tangențelor dintre Rusia și UE pentru o dezvoltare viitoare și modernizare a spațiului comun. Dar, date fiind schimbările geopolitice din perioada 2014-2016 în relațiile dintre UE și Federația Rusă, vectorul dialogului academic și civil în spațiul european în problematica securității umane s-a direcționat asupra conlucrării dintre oamenii de știință din UE cu cei din SUA.

Problematica securității umane preocupă constant pe parcursul a mai bine de două decenii pe cei mai versați cercetători din diverse domenii ale științei, iar aportul acestora s-a dovedit de o importanță crucială în procesul de elaborare, dezvoltare și promovare a acestei noțiuni [11]. În acest context, se remarcă un șir de precursori ai apariției teoriei date încă până la lansarea conceptului cu privire la securitatea umană în documentele ONU. Astfel, se remarcă aportul psihologului și pedagogului canadian W.E. Blatz, un important cercetător al necesităților și nevoilor umane, adept al dezvoltării domeniului asistenței sociale în Canada, în 1966 utilizează acest termen de „*Securitate umană*” și îl introduce în circuitul academic [12, p. 18]. În viziunea sa, dimensiunea umană și preocuparea pentru securitatea persoanei, la toate etapele dezvoltării sale, trebuie să fie centrale în strategiile naționale ale statelor de educare a unor cetățeni sănătoși. Omul, în opinia lui W.E. Blatz, este factorul determinant al schimbării oricărei societăți, deci necesită o protecție deosebită din partea statului

prin politici și strategii speciale. Cu tot meritul incontestabil, abordarea lui William Ernest Blatz referitor la securitatea umană comportă un caracter psihologic și psihosociologic mai mult decât politicologic, nefiind interesat de aspecte și implicații ale utilizării acestui termen în relațiile internaționale.

Zece ani mai târziu, cercetătorii americani P. Mische și G. Mische încearcă să diversifice agenda de securitate în contextul încălzirii relațiilor internaționale dintre SUA și URSS la mijlocul anilor '70 ai sec. XX [13, p. 31]. În condițiile când șefii de stat devin tot mai puțin influenți într-o lume tot mai deschisă, se propunea de a redimensiona politica internațională de securitate către apărarea libertăților persoanei și de a depăși conflictele civilizaționale și religioase prin instituirea unor valori comune pentru toate statele lumii care vor sta la baza noii ordini mondiale. Evenimentele politice care au urmat în deceniul următor au demonstrat că securitatea internațională încă se mai bazează pe forța brută, iar apărarea libertăților și drepturilor fundamentale ale omului necesită și o protecție militară adecvată.

Un precursor de o importanță fundamentală al concepției securității umane, un important teoretician al fenomenului social – M. Foucault, și-a lăsat amprenta în elaborarea concepției postmoderne și structuraliste a securității centrate pe individ [14, p. 178]. La fel, acest autor subliniază necesitatea conceptualizării securității exclusiv în concordanță cu factorul puterii politice și factorul biologic – uman, elaborând și teoria sa referitor la biopotere [15, p. 209].

Securitatea umană, în calitate de concepție teoretică, a fost elaborată în strânsă legătură cu evoluția teoriei societății riscului, în cadrul căreia un rol deosebit se acordă securizării persoanei umane. În acest sens, sunt bine cunoscute contribuțiile unor astfel de cercetători ca Fr. Fukuyama, care a atenționat omenirea de nenumărate ori privitor la pericolul pentru om a dezvoltării tehnologiilor, amplificând riscurile și amenințările de securitate [16, p. 104]; un alt cercetător important din a doua jumătate a sec. XX, precursor al concepției securității umane, a fost D. Bell care aborda această problemă prin prisma transformării societății umane contemporane în una post-industrială cu multiple pericole pentru individul uman [17, p. 318].

În cohorta precursorilor concepției securității umane se înscrie și sociologul U. Beck, considerând că securitatea persoanei umane poate fi asigu-

rată într-o societate a riscului numai prin diminuarea efectelor violente nocive ale amenințărilor civilizaționale și tehnologice [18, p. 9]. A. Giddens s-a remarcat de asemenea ca un cercetător care a cercetat la sfârșitul sec. XX aspectele importante referitoare la securitatea omului și a comunității umane în contextul aprofundării riscurilor multiple în contextul crizelor moderne identitare și confesionale, dar și a relațiilor dintre societate și individ [19, p. 129].

Concluzie

Se impune necesitatea de a introduce în circuitul academic propunerea de a redirecționa cercetările ce țin de securitatea umană către protecția comunităților și nu a persoanelor, pe motiv că anume comunitățile umane sunt structurile cele mai vulnerabile, purtătoare de cultură și modele civilizaționale și în mai puțină măsură indivizii. Astfel, factorul etic devine unul firesc pentru natura umană, fără de care nu poate fi concepută apropierea constructivă, neconflictuală și nonviolentă dintre culturi și civilizații în epoca globalizării. Prin urmare, componenta pedagogică, educațională și cea socio-culturologică își face tot mai vizibilă prezența în cadrul concepției securității umane pe parcursul evoluției ei, mai cu seamă în contextul diversificării conceptuale și elaborării metodologiei de implementare a principiilor dezvoltării sustenabile a societății.

Referințe bibliografice

1. Sprincean S. *Securitatea umană și bioetica*. Chișinău: Tipogr. Centrală. 2017, 304 p.
2. *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping*. <http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/shared/Winter/protected/Boutros%20Boutros%20Ghali%20Agenda%20for%20Peace.pdf> (vizitat 14.10.2020).
3. Sprincean S. *Imperative bioetice și securitare ca repere în educație și cercetare*. În: *Educația din perspectiva valorilor*. Tom XIV. Summa Paedagogica. Cluj Napoca, București: Eikon, p. 80-85.
4. *Raportul de Dezvoltare Umană al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare 1994*. <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1994> (vizitat 14.10.2020).
5. *The Report Human Security Now*. http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org/humansecurity/files/chs_final_report_-_english.pdf (vizitat 14.04.2018).

6. *World Summit Outcome 2005*. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf> (vizitat 21.10.2020).
7. *Rezoluția 66/290 adoptată la 10 septembrie 2012 de Adunarea Generală a ONU* <http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/hsu%20documents/GA%20Resolutions.pdf> (vizitat 26.10.2020).
8. *A Human Security Doctrine for Europe. The Barcelona Report of the Study Group on Europe's Security Capabilities*. 15 September 2004. 26 p. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/solana/040915CapBar.pdf (vizitat 16.10.2020).
9. *The Madrid Report of the Human Security Study Group comprising a Proposal and Background Report*. Madrid, 8th November, 2007. 31 p. <http://www.lse.ac.uk/internationalDevelopment/research/CSHS/humanSecurity/madridReport.pdf> (vizitat 26.10.2020).
10. *Helsinki Plus: Towards a Human Security Architecture for Europe. The First Report of the EU-Russia Human Security Study Group*. May 2010. 27 p. <http://www.lse.ac.uk/internationalDevelopment/research/CSHS/humanSecurity/HelsinkiPlusEnglish.pdf> (vizitat 02.10.2020).
11. Sprincean S. *The Role of Human Security in Identifying New Perspectives of Development of the Education in the Field National Security*. În: Current and Future Perspectives on Teaching and Learning. Univ. „1 Decembrie 1918” Alba-Iulia. Nr. 1 (1), 2019, p. 36-43.
12. Blatz W. E. *Human Security: Some Reflections*. Toronto: University of Toronto Press, 1966. 132 p.
13. Mische P., Mische G. *Toward a Human World Order: Beyond the National Security Straitjacket*. New York: Paulist Press, 1977. 399 p.
14. Фуко М. *Безопасность, территория, население. Курс лекций, прочитанный в Коллеж де Франс в 1977–1978 учебном году*. / Пер. с фр. В. Ю. Быстрова, Н. В. Сулова, А. В. Шестакова. СПб.: Наука. 2011. 544 p.
15. Foucault M. *The Birth of Biopolitics. Lectures at the Collège de France, 1978–1979*. London: Palgrave Macmillan UK. 2008. 346 p.
16. Fukuyama Fr. *Viitorul nostru postuman: consecințele revoluției biotehnologice*. București: Editura Humanitas. 2004. 304 p.
17. Bell D. *The coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. 2nd ed. New York: Basic Books. 1976. 507 p.
18. Бек У. *Общество риска. На пути к другому модерну* / Пер. с нем. В. Седельника и Н. Федоровой; Москва: Прогресс-Традиция, 2000. 384 p.
19. Giddens A. *Fate, Risk and Security*. In: A. Giddens „Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age”. Cambridge: Stanford University Press. 1991. 264 p.

CUNOAȘTEREA DIPLOMAȚIEI ECONOMICE, CA INSTRUMENT PENTRU ATINGEREA OBIECTIVELOR ECONOMICE EXTERNE

⋮ **Ludmila GOLOVATAIA**, doctor în științe economice,
⋮ conferențiar universitar, AAP

Rezumat

Acest articol se concentrează pe aspectele teoretice și practice ale activităților din domeniul diplomației economice, deoarece instrumentele economice ale politicii externe ocupă astăzi un loc din ce în ce mai proeminent în arsenalul de politică externă al statelor și, în special, al țărilor dezvoltate economic. Statele conduc politica externă și își apără interesele naționale, folosind diverse instrumente. În această lucrare este indicată diferența principală dintre instrumentele economice ale politicii externe și politica economică externă a statului, precum și motivele apariției diplomației economice în prim plan în politica mondială.

Diplomația economică ca obiect al cercetării științifice este atât de polifacetică, este la intersecția științelor politice, economice, juridice, psihologice, iar factorii care o influențează sunt atât de supuși schimbării (starea economiei mondiale și economia țărilor individuale, crizele economice, dezvoltarea rapidă a tehnologiilor informaționale, în sistemul politic mondial etc.) că necesită actualizarea constantă a aspectelor teoretice.

Cuvinte-cheie: diplomație economică, instrumente economice, globalizare, politică economică externă, politică externă.

THE ACQUAINTANCE OF ECONOMIC DIPLOMACY AS A TOOL FOR ACHIEVING EXTERNAL ECONOMIC GOALS

⋮ **Ludmila GOLOVATAIA**, PhD, associate professor, APA

Abstract

This article focuses on the theoretical and practical aspects of activities in the field of economic diplomacy, since the economic instruments of foreign policy today occupy an increasingly prominent place in the foreign policy arsenal of states, and especially economically developed countries. States conduct foreign policy and defend their national interests using various instruments. This paper points out the fundamental difference between the economic instruments of foreign policy and the foreign economic policy of the state, as well as the reasons for economic diplomacy appearance to the fore in world politics. Economic diplomacy as an object of scientific research is so multifaceted, located at the

intersection of political, economic, legal, and psychological Sciences, and the factors that influence it are so subject to change (the world economy conditions and the economy of individual countries, economic crises, rapid development of information technologies, changes in the world political system, etc.) that it requires constant updating of theoretical aspects.

Keywords: economic diplomacy, economic instruments, globalization, foreign economic policy, foreign policy.

Diplomația economică (*economic statecraft*) este utilizarea întregii game de instrumente economice pe care statul le deține pentru a-și atinge obiectivele politicii externe.

Instrumentele utilizate în diplomația economică sunt împărțite în negative (sanțiuni) și pozitive (recompense) și pot lua diferite forme. Cele mai cunoscute sunt sancțiunile economice, pe de o parte, și pe de altă parte, diverse „recompense de loialitate”, inclusiv asistența economică și militară, accesul pe piețe etc. [1].

De ce instrumentele de constrângere economică devin din ce în ce mai mult baza pentru o politică de izolare și principalul instrument de presiune din țările occidentale?

Oare nu de aceea diplomația economică este atât de eficientă în comparație cu alte instrumente de politică externă? Sau există un alt motiv pentru o utilizare atât de frecventă a instrumentelor economice ale politicii externe?

Să determinăm locul diplomației economice în arsenalul politicii externe. Statele desfășoară o politică externă și își protejează interesele naționale prin diverse instrumente.

Instrumentele de politică externă de care dispune statul, pot fi împărțite în mai multe grupuri:

1) informaționale și propagandiste – înseamnă – fapte furnizate în timp util și corect;

2) instrumente de „soft power” prin care se promovează atractivitatea modelului său socio-economic, cultura națională;

3) diplomatice – negocieri, acorduri și alianțe;

4) instrumente de forță – amenințarea violenței, violenței;

5) instrumente economice-mărfuri – servicii și investiții;

6) instrumente monetare prin care se deschide accesul pe piețe.

Este necesar de distins, de a trasa o linie între instrumentele economice ale **politicii externe** și **politica economică externă** a statului.

Diferența fundamentală dintre cele două este că instrumentele economice ale politicii externe sunt folosite pentru a atinge obiectivele neeconomice, în timp ce politica economică externă, dimpotrivă, utilizează instrumente economice și neeconomice pentru a atinge obiectivele economice ale statului.

Următorul exemplu ilustrează diferența dintre aceste două categorii. Impunerea unui embargo comercial împotriva unei țări pentru a o forța să renunțe la programele sale de dezvoltare a ADM (arme de distrugere în masă) este clasificată drept diplomație economică [2].

Utilizarea presiunii politice pentru a forța o țară să reducă restricțiile de import este clasificată drept politică economică externă.

Embargoul SUA împotriva Cubei ilustrează o încercare nereușită de a utiliza sancțiunile economice în scopuri politice.

Introducerea taxelor compensatorii de către Statele Unite ca răspuns la subvenționarea chineză a exporturilor de piese auto în 2012 ilustrează utilizarea sancțiunilor în scopuri comerciale.

Desigur, nu este întotdeauna posibil să se facă distincția între aceste două tipuri de politici publice, deoarece statele urmăresc adesea atât obiective politice, cât și economice simultan.

Economizarea politicii externe a început nu cu mult timp în urmă

Instrumentele economice ale politicii externe au ocupat un loc proeminent în arsenalul de politică externă al țărilor dezvoltate economic după al doilea război mondial, când comerțul mondial cu bunuri și servicii a început să se dezvolte rapid [3].

Multe țări, în special Statele Unite, au considerat creșterea comerțului internațional ca o oportunitate excelentă de a influența guvernele străine.

În anii 1990, Statele Unite și alte țări puternice din punct de vedere economic au obținut controlul operațional asupra unui instrument important de politică externă. Stimularea sau limitarea participării statelor străine la procesele economice globale a făcut posibilă atingerea obiectivelor de bază ale politicii externe fără a recurge la forța militară, în timp ce metodele diplomatice tradiționale au eșuat.

Posibilitatea utilizării măsurilor economice este determinată de vulnerabilitatea economică a statului și de tipul politicii comerciale externe pe care o urmărește.

Este dificil să influențezi o națiune precum Coreea de Nord, deoarece comerțul exterior este neglijabil. Pe de altă parte, este ușor de stabilit o

influență asupra unei țări care importă toate bunurile vitale și nu produce niciunul din ele însele.

Instrumentele economice externe pe care statele le au astăzi la dispoziție includ comerțul internațional și sancțiunile economice, crearea de blocuri și regimuri comerciale regionale, gestionarea fluxurilor financiare internaționale și utilizarea datoriei externe, utilizarea investițiilor străine directe, ajutorul economic și umanitar și influența asupra activităților instituțiilor financiare internaționale.

Instrumentele financiare ale politicii externe devin astăzi mai importante decât instrumentele legate de comerț. Astfel, sancțiunile comerciale de patruzeci de ani nu au reușit să forțeze Iranul să-și reconsidere poziția cu privire la problema nucleară, în timp ce sancțiunile financiare impuse de Occident au condus rapid Iranul la masa de negocieri.

Creșterea eficienței utilizării instrumentelor financiare în economia globală se datorează în primul rând particularităților etapei moderne a globalizării. Volumul tranzacțiilor financiare depășește cu mult volumul serviciilor financiare prestate în comerțul internațional cu bunuri și servicii.

Globalizarea comerțului a diversificat piețele mondiale, cu excepția anumitor bunuri specifice (cum ar fi armele, unele produse de înaltă tehnologie și gazul).

Bunurile pot fi cumpărate și vândute pe multe piețe, ceea ce face din ce în ce mai dificilă manipularea piețelor de mărfuri în scopuri politice. În schimb, sistemul financiar global devine din ce în ce mai vulnerabil la interferențe direcționate.

Numărul monedelor de rezervă globale utilizate în tranzacțiile internaționale este în scădere, iar conturile corespunzătoare sunt decontate în cele trei sau patru centre care deserveșc o pondere tot mai mare din economia mondială. 90 la sută din tranzacțiile FOREX și 80 la sută din finanțarea comerțului din întreaga lume au fost efectuate în dolari americani [6].

Utilizarea în comun a mecanismelor comerciale și de presiune financiară pare a fi un instrument politic deosebit de eficient pentru promovarea intereselor politicii externe ale statului.

Nu toți jucătorii se bucură de posibilitatea de a folosi instrumente economice (financiare și comerciale) în politica externă pentru a-și proteja interesele în lumea modernă. Economiiile minore sunt neajutate într-o lume zguduită de lupta politică, la fel cum țările slabe din punct de vedere

militar nu pot folosi puterea militară pentru a-și promova interesele politice.

Aplicarea cu succes a instrumentelor economice necesită cel puțin un control parțial asupra „înălțimilor dominante” ale economiei mondiale, cum ar fi moneda de rezervă mondială, un centru financiar și de plăți important, poziții puternice în organizațiile economice internaționale care oferă o oportunitate de a utiliza nu numai propriile resurse financiare, dar și cele din alte țări (care sunt gestionate de instituțiile financiare internaționale) în scopurile sale politice.

Majoritatea sancțiunilor care s-au dovedit a avea succes politic au fost impuse de Statele Unite, deși au existat cazuri de sancțiuni reușite impuse de alte țări (Marea Britanie împotriva Rodeziei în 1966). În schimb, sancțiunile rusești împotriva Georgiei și Moldovei la mijlocul anilor 2000 nu au reușit să își atingă obiectivele politice, deși au avut un succes relativ economic.

Sancțiunile ca instrument principal al diplomației economice

După cel de-al doilea război mondial, practica impunerii de sancțiuni economice a căpătat impuls. De la mijlocul secolului al XX-lea, impunerea înregistrată de sancțiuni economice în lume a crescut constant.

Majoritatea au fost impuse unilateral de Statele Unite, iar în ultimii ani țările din Europa de Vest au început să aplice sancțiuni mai activ, deși astfel de coalitii de sancțiuni au fost formate de obicei de către Statele Unite [7].

În ultimul deceniu, atitudinea guvernelor și a opiniei publice internaționale cu privire la momentul în care sancțiunile sunt justificate și adecvate sa schimbat. De la începutul primului război mondial până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, au fost impuse sancțiuni pentru a preveni intervenția militară.

În deceniile care au urmat, gama de obiective care trebuie atinse prin impunerea de sancțiuni s-a extins pentru a include încetarea conflictelor regionale, promovarea răspândirii democrației și a libertăților politice, asigurarea respectării drepturilor omului, prevenirea proliferării armelor nucleare, eliberarea ostaticilor și eliberarea teritoriilor ocupate.

Eficiența sancțiunilor comerciale și economice ca instrument politic a fost mult timp discutată serios. Din ce în ce mai mulți experți [8] tind să creadă că sancțiunile nu sunt eficiente în principiu. Cu toate acestea, sancțiunile rămân un instrument favorizat al politicienilor, iar frecvența cu care sancțiunile sunt impuse în întreaga lume nu scade.

Motivul acestei scăderi a eficienței sancțiunilor economice ar trebui căutat în natura economiei globalizate moderne. Lumea devine și, în multe privințe, a devenit o piață unică, iar dominația relativă a economiei americane și a economiilor aliaților săi politici din lume slăbește.

Statele Unite și Occidentul în ansamblu au pierdut o parte semnificativă din controlul și influența lor asupra economiei mondiale și a comerțului cu bunuri și servicii. Întrucât, din punct de vedere istoric, majoritatea sancțiunilor economice au fost impuse de acestea, efectul impunerii lor s-a diminuat și el.

Ponderea Marii Britanii la exporturile globale de mărfuri a scăzut de la 18,5 la sută la 2,6 la sută (2012), ponderea Germaniei – de la 18 la sută la 7,7 la sută [9], iar cea a Statelor Unite a scăzut de la 12,56 la sută în 2000 la 8,21 la sută în 2012 [10].

Globalizarea a avut un impact dublu asupra utilizării sancțiunilor în politica mondială. Pe de o parte, globalizarea diversifică piețele de export și import, ceea ce face ca impunerea efectivă a sancțiunilor să fie mai dificilă, deoarece orice stat poate găsi căi alternative pentru exporturi și importuri. Pe de altă parte, componentele financiare și informaționale ale globalizării facilitează urmărirea plăților internaționale și a fluxurilor financiare, oferind țărilor dezvoltate monede de rezervă mondiale cu oportunități mai mari de a interveni în finanțarea comerțului mondial și de a bloca tranzacțiile comerciale. De aceea, în ultimii ani, accentul pus pe introducerea sancțiunilor economice sa schimbat de la sancțiunile comerciale la sancțiunile financiare. În condițiile sancțiunilor financiare, accesul limitat la piețele de capital iesă în prim plan.

Astfel, scăderea relativă a eficienței comerțului și a sancțiunilor economice se datorează în mare măsură naturii globale a economiei mondiale, care oferă puține oportunități, pentru introducerea și menținerea unor restricții, adevărat severe asupra fluxului de bunuri și servicii, cu excepția grupuri specifice de bunuri, cum ar fi armele, tehnologia cu dublă utilizare etc.

Un alt motiv pentru eficacitatea limitată a sancțiunilor este că acestea afectează populația țării-obiectul sancțiunilor, mai degrabă decât elita politică care ia decizii. Într-o societate democratică, elita politică, conștientizând nemulțumirea publică cauzată de scăderea nivelului de trai, va reacționa cel mai probabil la adoptarea deciziei necesare. Elita în sistemele politice autoritare, împotriva căreia sancțiunile sunt cel mai adesea

impuse, rămâne neafectată de sancțiuni și își poate permite să le ignore. Introducerea sancțiunilor împotriva Irakului la Saddam Hussein servește drept o ilustrare adecvată a acestui moment.

Motive pentru diplomația economică

De ce diplomația economică a intrat în prim plan în politica mondială în ultimii 20-30 de ani, devenind principalul instrument al politicii externe a Occidentului? Această schimbare a fost cauzată de factori politici, militari, sociali și economici.

Restricțiile privind utilizarea forței militare reprezintă un obstacol important în calea politicii externe prin metode tradiționale de constrângere. Aplicarea forței militare este împiedicată nu numai de dreptul și instituțiile internaționale (cum ar fi reglementările ONU, Consiliul de securitate al ONU), ci și, mai important, de puterea militară obișnuită esențială și de armele nucleare pe care multe țări le au în arsenalul lor. Doar țările slabe pot fi atacate în mare măsură fără durere, în timp ce principalele puteri globale și regionale sunt aproape imune la utilizarea forței militare din exterior.

Al doilea factor care face atât de populară diplomația economică este că politicienilor, executivilor și legislatorilor le plac astfel de metode. Sunt în orice fel mai puțin costisitoare decât acțiunile militare, nu se opun oamenilor care nu vor să ia armele și să meargă în front și par relativ umane: nu există vărsare de sânge la televizor, nu există rapoarte despre victime în masă. Desigur, unii producători naționali pot suferi pierderi ca urmare, mai ales dacă sunt exportatori, dar impunerea sancțiunilor nu este reglementată de dreptul internațional, astfel încât autorii sancțiunilor nu trebuie să intre în conflict cu dreptul internațional. Pe scurt, diplomația economică pare o metodă mult mai confortabilă și acceptabilă din punct de vedere politic decât războiul.

Al treilea motiv pentru care diplomația economică este atât de utilizată astăzi este de natură ideologică. Occidentul, în sens larg, reprezintă o viziune liberală asupra lumii care evidențiază interesele individului. Unul dintre interesele de bază ale individului pare să fie beneficiile și consumul maxim posibil oferite de liberul schimb. Introducerea sancțiunilor economice reduce consumul, face ca piața de consum să fie mai scumpă și mai rară.

Cu toate acestea, eficacitatea politică a acestei presiuni economice depinde nu numai de înrăutățirea situației economice, ci și de angaja-

mentul societății în cauză față de idealurile de câștig și consum privat, în afară de disponibilitatea regimului politic de a consulta interesele private ale cetățenilor săi. În acest sens, societatea din diferite țări diferă foarte mult și un prim exemplu în acest sens este Cuba și Iranul, care au trăit timp de decenii sub sancțiuni.

Același lucru este valabil și pentru stimularea instrumentelor economice ale politicii externe. Există multe state care sunt gata să facă concesii politice în schimbul unor beneficii economice, în timp ce există puține exemple contrare. Ucraina, care a refuzat un pachet gigantic de asistență economică oferit de Rusia din motive politice, este unul dintre ele.

Statu quo-ul devine mai puțin acceptabil pentru puterile emergente și ele (BRICS, de exemplu) încep să construiască o arhitectură financiară globală alternativă și să își formeze propriile reguli pentru comerțul internațional și investițiile.

Se pare că aceste eforturi încep să dea primele rezultate. De exemplu, s-a luat decizia de a înființa Noua Bancă de Dezvoltare (BND) [11]. Aceasta înseamnă că diplomația economică în forma sa actuală se va confrunta cu noi restricții.

Devine din ce în ce mai dificil să punem în aplicare diplomația economică într-o lume a finanțelor, comerțului și investițiilor alternative, folosind politica tradițională „a biciului și a zăhărelului”, iar proiectele regionale de integrare economică vin în prim plan astăzi ca instrumente ale concurenței politice și economice globale.

Concluzii

În fiecare situație specifică, este dificil să se determine ce rol a avut influența externă și ce – procesele interne dintr-o anumită țară. În orice caz, sancțiunile nu funcționează imediat. Statele cu economie înapoiată, ponderea redusă a sectorului inovativ și mecanismele de adaptare slabe depășesc consecințele sancțiunilor cu prețul reducerii nivelului de trai al populației. Suprimarea opoziției, propaganda masivă, lipsa concurenței politice, a instituțiilor societății civile și a discuțiilor libere permit acest lucru. Datorită atenuării generale a moravurilor din lume, sa format ideea că sancțiunile cuprinzătoare care rănesc populația sunt inumane.

În anii 1990, Congresul SUA a decis că aprovizionarea cu alimente și medicamente nu ar putea servi drept instrument de sancțiuni. Până în prezent, ultima dată când au fost aplicate sancțiuni pe scară largă a fost înainte de 2003 împotriva Irakului.

Acum, sunt la modă sancțiunile care afectează anumite sectoare ale economiei, organizațiilor și persoanelor fizice, ceea ce, desigur, le reduce semnificativ eficacitatea. Potrivit observatorilor, sancțiunile împotriva unor oficiali de rang înalt sunt deosebit de ineficiente. În Statele autoritare, conducătorii și pe plan intern își vor lua propriul. Le este mult mai frică să le arate oamenilor că pot fi presați.

Totodată, aceiași experți indică faptul că influența factorului extern asupra stării economiei, în special în perspectivă, nu trebuie subestimată. Nu există atât de multe sancțiuni în vigoare, deoarece climatul investițional se deteriorează, cooperarea în toate domeniile este restrânsă, izolarea față de realizările mondiale și creșterea inevitabilă a cheltuielilor militare în condiții de confruntare.

În opinia mea, sancțiunile vor rămâne în arsenalul politicii mondiale, deși eficacitatea lor politică este din ce în ce mai contestată. Vor fi tentative de a contesta sancțiunile și contrasancțiile în instanțele internaționale și OMC. Va fi interesant să observăm evoluțiile, dar elaborarea unor reguli recunoscute pe plan internațional privind sancțiunile pare puțin probabilă.

În general, prevalează opinia că, în cazurile necesare, sancțiunile trebuie aplicate.

După cum spune binecunoscuta maximă – fă ceea ce trebuie și lasă-l să fie, ceea ce va fi. „Sancțiunile sunt mai bune decât nimic: sunt mai sensibile decât o luptă împotriva Ambasadorului și sunt mai puțin sângeroase decât introducerea trupelor. Ele pot aduce satisfacție morală. Și uneori chiar lucrează”, a scris revista Economist din Londra în 2006.

Referințe bibliografice

1. Братский М. Невоенные рычаги внешней политики России. Региональные и глобальные механизмы. Москва, 2012, с. 78.
2. Steil B., Litan R. E., Financial Statecraft. 2006.
3. <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=167>
4. http://www.world-exchanges.org/files/2013_WFE_Market_Highlights.pdf
5. <http://www.bloomberg.com/news/2014-07-15/dollar-dominance-intact-as-u-s-fines-on-banks-raise-ire.html>
6. Гэри Клайд хаф-Бауэр, Джеффри Дж. Шотт, Кимберли Энн Эллиот и Барбара Оегг . Экономические Санкции Пересмотрены. N.Y., 2008

7. Elliot K. A., Hufbauer G. C., Oegg B., Sanctions, <http://www.econlib.org/library/Enc/Sanctions.html>, С. 1-15;
8. Димитриевич В., Санкции, режим и люди: обзор международных дел, 1993 г., С. 11-12.
9. Выступление заместителя министра экономического развития А. Е. Лихачева в Совете Федерации 9 сентября 2013 года. <http://wits.worldbank.org/>
10. Совместное заявление Пятого саммита БРИКС в Дурбане, март 2013 года <http://www.cfr.org/emerging-markets/joint-statement-fifth-brics-summit-durban-march-2013/p30341>

SERVICIUL PSIHOLOGIC – PARTE A SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT DIN ISRAEL

- : **Julia SIROTA**, doctor, Carmel College, Israel
- : **Dasman ELFAHEL**, doctorand, AAP

Rezumat

Studiul cuprinde rezultatele analizei potențialului instruktiv-educativ al programelor psihologiei educative din Israel. Scopul urmărit de psihologia educativă în sistemul de învățământ rezidă în transmiterea profesională, la timp a informațiilor. În concluzie, în acest articol este descrisă metodologia adoptării deciziilor, care n-a existat până la crearea Serviciului de consultanță psihologică.

Cuvinte-cheie: serviciul psihologic, sistemul de învățământ, Israel, decizie.

PSYCHOLOGICAL SERVICE – PART OF THE EDUCATIONAL SYSTEM IN ISRAEL

- : **SIROTA Julia**, PhD, Colegiul Carmel, Israel
- : **ELFAHEL Dasman**, PhD student, APA, Moldova

Abstract

The study includes the results of the analysis of the instructive-educational potential of the educational psychology programs in Israel. The purpose of educational psychology in the education system lies in the professional, timely transmission of information. In conclusion, this article describes the methodology of decision-making, which did not exist until the creation of the Psychological Counseling Service.

Keywords: psychological service, education system, Israel, decision.

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ СЛУЖБА КАК ЧАСТЬ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ ИЗРАИЛЯ

Аннотация

Воспитательная психология в Израиле характеризуется постоянным движением и изменениями, в поисках точек устойчивого равновесия с точки зрения образования

и общества¹. Цель профессии психолога в сфере образования – своевременно и профессионально предоставить знания, инструменты и информацию в комбинации с профессиональным подходом, способствующим поддержке педагогического персонала, детей и родителей, а также общественности.

Ключевые слова: психологическая служба, воспитательная служба, Израиль, решение.

Психо-образовательная служба в Израиле считается особым местным достижением и пользуется уважением международного профессионального содружества в области образовательной психологии. На это есть две веские причины: одна связана со строением психологической службы в стране, другая – с развитием профессионального направления образовательной психологии.

Ещё с 60-х годов, в Израиле действует обще-национальная психо-консультационная служба, которая обвечает за две профессиональных дочерних организации – психологическая служба и служба образовательной консультации. Психо-консультационная служба отвечает за развитие этих двух организаций, и является в свою очередь отделением Министерства образования, культуры и спорта. Этим Психо-консультационная служба Израиля разительно отличается от подобной стужбы в Англии и в некоторый странах Америки, строение которых более узко и дейсвуют они только на региональном уровне.

В течении многих лет, образовательные психологи Израиля, в рамках Психо-консультационной службы, выработали профессиональные методы помощи ученикам в области душевного здоровья, и много сделали для достижения этой цели внутри школы (и детского сада). Так, были разработаны подходы и методы терапевтического вмешательства на уровне системы и на личном уровне, которые подпитывались новейшими знаниями в различных областях психологии.

В десятилетие 70-х годов, произошёл значительный прорыв в области психологической поддержки школьников, школ и дестких садов. Вследствии войн и других экстренных ситуаций, были созданы

¹ סגיות בפסיכולויה חינוכית מהלכה למעשה. משרד החינוך. המנהל הפדגוגי. אגף א, שרות פסיכולוגי
 ייעוץ. כרך א. ירושלים. 2018. עמ' 252. זמין ב
https://meyda.education.gov.il/files/shefi/psihologia/Sugiot_Psychologia_Halacha_Lemaase_kerech_alef.pdf (Hebrew)

удобные условия для оказания психологической помощи в школах Израиля.

Приведём пример организации адаптации детей с особыми потребностями дошкольного возраста к школьному обучению. В Израиле, одна из задач системы образования – оказать помощь при переходе из детского сада в школу. Иногда, принимается решение оставить ребёнка на дополнительный год в подготовительной группе детского сада, что часто облегчает переход в школу. Иногда, такое решение является ошибочным и неоправданным¹.

В любом случае, решение оставить ребёнка на дополнительный год в детском саду – это решение, которое принимается в процессе наблюдения, в который вовлечены родители, воспитатель детского сада, психолог и другие специалисты в сфере образования и терапии (например, логопед, трудотерапевт, и т.д.)

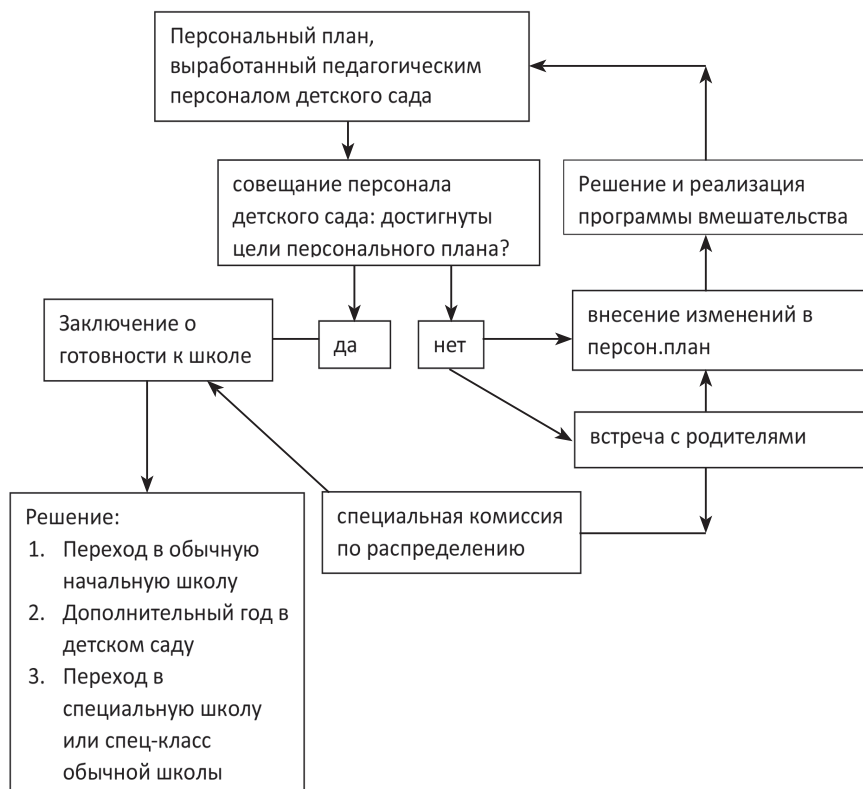
Дети, подошедшие к последнему году в детском саду, но по ряду причин есть подозрение, что ещё не готовы к переходу в школу – рассматриваются как кандидаты остаться в детском саду. Это дети, которые постоянно отстают в развитии (иногда, вследствие болезни), или же дети в состоянии стресса в семье, такого как тяжелая болезнь родителя, развод родителей, эмиграция, когда персонал замечает отставание в развитии.

При принятии решения, берутся в расчёт личные характеристики ребёнка и его семьи, наличие и количество братьев и сестёр, характеристики детского сада и школы, в которую пойдёт ребёнок. Важно правильно оценить насколько ребёнок интересуется окружающей средой и хочет учиться, готов ли он слушать старших, насколько коммуникабелен со сверстниками, способен ли сдерживать свои порывы и эмоции в зависимости от обстоятельств, как преодолевает трудности, как долго способен выполнять задания. Если отстаёт в развитии относительно своего возраста, то насколько; временно ли это отставание или имеет продолжительность; насколько серьёзно отставание влияет на функционирование и затрудняет нахождение в учебной среде; способно ли и насколько намеренное вмешательство сократить отставание. Также,

¹ עבר מגן הילדים לכיתה א. מדינת ישראל, משרד החינוך. פורטל הורים. זמן ב: <https://parents.education.gov.il/prhnet/parents/transitions/move-up-to-first-grade> (Hebrew)

важно когда родился ребёнок – в первой половине года (январь-июнь) или во второй (октябрь-декабрь), и сопоставить возраст с отставанием в развитии.

Следующая схема описывает данный процесс принятия решения.

Таким образом, в данной статье мы описали методику принятия решения о переходе в школу, которая не существовала до создания Психо-консультационной службы. С тех пор как этот метод был предложен и активно практикуется в образовательной системе Израиля, решения принимаются на основе психологической (и других) оценок экспертов в области дошкольного и школьного образования, что уменьшает возможности ошибок.

Литература

- מעבר מגן הילדים לכיתה א. מדינת ישראל, משרד החינוך. פורטל הורים. זמין ב:
<https://parents.education.gov.il/prhnet/parents/transitions/move-up-to-first-grade>
(Hebrew)
- סוגיות בפסיכולוגיה חינוכית מהלכה למעשה. משרד החינוך. המנהל הפדגוגי. אגף א, שרות פסיכו-
לוגי ייעוצי. כרך א. ירושלים. 2018. עמ' 252. זמין ב
https://meyda.education.gov.il/files/shefi/psihologia/Sugiot_Psychologia_Halacha_Lemaase_kerech_alef.pdf (Hebrew)

EDUCAȚIA MILITAR-PATRIOTICĂ. JUMĂTATE DE SECOL DE LA REÎNFIINȚAREA ȘCOLII MILITARE DE OFIȚERI ACTIVI DE ARTILERIE

⋮ Adrian STROEA, doctor, profesor universitar, general de brigadă (r)

Rezumat

În acest studiu autorul actualizează istoria învățământului românesc militar de artilerie, menționând că Școala Militară de Ofițeri de Artilerie oferă un model incontestabil de educație patriotică. Prin hotărâre, perseverență, grijă și rodnică exigență, generalul Ion Popescu a contribuit decisiv la redobândirea prestigiului școlii.

Cuvinte-cheie: învățământ de artilerie, educație militar-patriotică, Școala Militară de Ofițeri de Artilerie.

Reînființarea Școlii Militare de Ofițeri de Artilerie, la 1 decembrie 1970, este unul din momentele de referință ale istoriei învățământului de artilerie. Acest eveniment a marcat renașterea uneia dintre cele mai vechi și prestigioase instituții de învățământ românesc, creuzet de servanți de nădejde ai artileriei, oștirii și națiunii române A reprezentat un act de justiție, de redobândire a identității sale instituționale. Reamintesc că în urmă cu un deceniu, la 1 iunie 1961, în conformitate cu Ordinul Ministerului Forțelor Armate C.L. 00700 din 13 mai 1961, Școala Militară de Ofițeri de Artilerie, a fost desființată, intrând în componența nou înființatei Școli Militare de Ofițeri „Nicolae Bălcescu”, destinată să formeze – inițial – ofițerii de infanterie, artilerie, geniu, transmisiuni, chimie și inten-dență. De reținut că nou înființata instituție de învățământ militar, a fost dislocată în cazarma în care și-a desfășurat până atunci activitatea Școala Militară de Ofițeri de Artilerie și că, în urma acestei reorganizări a învățământului militar, fostul comandant al Școlii Militare de Ofițeri de Artilerie, colonelul Ștefan Nazarie a fost numit comandant al Școlii Militare de Ofițeri „Nicolae Bălcescu”. Viitorii ofițeri de artilerie, 107 la număr, au fost încadrați într-un divizion de elevi, constituit din 3 baterii, câte una pentru fiecare an de studiu. În nou înființata școală, spațiile alocate artileriei coincid cu cele în care astăzi funcționează Centrul de Instruire pentru Comunicații și Informatică.

Reînființarea nouă a Școlii Militare de Ofițeri Activi de Artilerie s-a produs în baza Hotărârii Consiliului de Miniștri nr. 1500 din 26 octombrie 1970 și a Ordinului Ministrului Forțelor Armate nr. M. 69 din 10 noiembrie 1970 (chiar de ziua artileriei). Reaparitia școlii, ca entitate distinctă în sistemul de învățământ militar românesc a fost firească, pe deplin benefică îmbunătățirii procesului de învățământ destinat formării viitorilor ofițeri de artilerie. Benefică a fost nu numai reînființarea școlii, ci și subordonarea sa nemijlocită Comandamentului Artileriei, structură de comanda de excepție a Armatei României. Această măsură a asigurat o mai bună corelare a procesului de învățământ cu realitățile și cerințele specifice din unitățile și marile unități de artilerie, cu tendințele de evoluție ale acestei arme, identificate și incluse în instrucțiuni și manuale de către Comandamentul Artileriei. De reținut că în subordinea acestui comandament se găsea deja Centrul de Instrucție pentru Artilerie și Rachete de la Ploiești, destinat perfecționării pregătirii artileriștilor și rachetiștilor. Această din urmă instituție de învățământ artileristic era rezultatul comasării logice a Centrului de Pregătire pentru Rachete de la Ploiești, cu structura de perfecționare a pregătirii artileriștilor, desprinsă din Centrul de Perfecționare a Ofițerilor de la Făgăraș, instituție care asigura perfecționarea pregătirii cadrelor militare din mai multe arme.

Toate aceste aspecte succint relevate, evidențiază fără putere de tăgadă necesitatea ineluctabilă de atunci a reînființării școlii și subordonării sale logice comandamentului de armă. De altfel, de-a lungul deceniului în care formarea artileriștilor s-a făcut în cadrul Școlii de Ofițeri „Nicolae Bălcescu”, cu precădere în ultimii ani ai acestuia, liderii artileriei au desfășurat o constantă activitate de convingere a factorilor decidenți ai timpului de necesitatea imperativă de reînființare a școlii. Un rol excepțional în acest demers l-a avut generalul Ion Popescu care, din anul 1969 se afla la comanda Comandamentului Artileriei. Fără a fi fost unul dintre cei mai rasați artileriști, generalul Ion Popescu are merite excepționale în dezvoltarea artileriei române. Grație eforturilor sale perseverente, în vremea în care a fost comandantul Comandamentului Artileriei, într-o perioadă favorabilă dezvoltării industriei naționale de armament (după 1968), au intrat în dotarea armatei cele mai numeroase (majoritatea) tipurilor de guri de foc de artilerie de producție românească. De asemenea, are meritul de a fi influențat (re)aparitia ca entități distincte a celor două instituții de învățământ artileristic mai sus amintite. Revenind la școală, este

obligatoriu a reaminti că nu numai reapariția acesteia ci și dezvoltarea sa ulterioară, sub toate aspectele, sunt legate de numele său. Prin hotărâre, perseverență, grijă și rodnică exigență, generalul Ion Popescu a contribuit decisiv la redobândirea prestigiului școlii, a renumelui imprimat de-a lungul timpului de mari personalități ale artileriei: generalul Eracle Arion, generalul Alexandru Tell, generalul Petre Vasiliu – Năsturel, generalul Eremia Teofil Grigorescu, generalul Paul Angelescu, etc.

Cu certitudine școala a fost unul dintre cele mai dragi proiecte profesionale ale sale. Trebuie apreciată inspirația sa în stabilirea momentului favorabil intensificării eforturilor de convingere a decidenților despre necesitatea reînființării școlii, în argumentarea persuasivă a acestui proiect. Astfel, în momentul subordonării Școlii Militare de Ofițeri „Nicolae Bălcescu” Comandamentului Infanteriei și Tancurilor, generalul Ion Popescu a sesizat conducerea ministerului despre eroarea acestei decizii, în sensul că acest comandament nu avea expertiza necesară conducerii unei arme complexe precum artileria, în cadrul căreia un loc nou, aparte îl ocupau rachetele, tehnică nou introdusă în înzestrare. A relevat totodată persuasiv că între timp, Școala Militară de Ofițeri „Nicolae Bălcescu” devenise un colos, destinat formării unui număr prea mare de specialități militare (infanterie, grăniceri, tancuri, auto, artilerie, geniu, transmisiuni, intendență, finanțe, pompieri, trupe de securitate), cu posibilități didactice și logistice sub nevoile reale. Argumentația sa a avut ca efect nu numai Înființarea Școlii Militare de Ofițeri Activi de Artilerie în anul 1970, ci și a Școlii Militare de Ofițeri Activi de Transmisiuni și a Școlii Militare de Ofițeri de Securitate în 1971, precum și a Școlii Militare de Ofițeri Activi de Geniu în 1973. De aceea, la aniversarea unei jumătăți de secol de la reînființarea școlii se impune ca artileriștii în activitate, rezervă și retragere să dea cuvenitul onor al pioasei recunoștințe, generalului mereu vrednic de laudă Ion Popescu.

Reînființarea școlii a impus părăsirea de către personalul acesteia a cazarmii din centrul Sibiului (în care astăzi funcționează Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”) în care se mutase de la Pitești în 1948, în altă cazarmă sibiană, pe strada Avrig, nr. 2-4. În această locație se desfășoară și astăzi învățământul artileristic, de formare și perfecționare, în cadrul Centrului de Instruire pentru Artilerie Terestră și Artilerie Antiaeriană „Ioan Vodă”, instituție ce poartă tradițiile fostelor instituții de învățământ artileristic și implicit ale Școlii Militare de Ofițeri Activi

de Artilerie „Ioan Vodă”. Această cazarmă a găzduit înainte de realizarea României Mari, Școala de Cadeti și armatei austro-ungare și mai apoi, de la 1 iulie 1920, Școala de Infanterie nr. 2, până în anul 1953, când aceasta s-a unificat în 1953 cu Școala Militară de Cavalerie.

Comandant al Școlii Militare de Ofițeri Activi de Artilerie a fost numit la reînființare colonelul Nicolae Pavelescu cel ce avea să comande într-un mod admirabil școala timp de mai bine de un deceniu, până la trecerea în rezervă. Colonelul Nicolae Pavelescu a reprezentat o perfectă îmbinare între profesionalism și moralitate. Profesionalismul i-a fost imprimat de temeinica pregătire militară generală și de specialitate, dobândită la Liceul Militar din Chișinău, la Școala Militară de Ofițeri de Artilerie din Pitești și la Academia Militară Generală din București, precum și de vasta experiență acumulată la comanda eşaloanelor pluton, baterie și divizion și de activitatea didactică ca șef de catedră artilerie la Făgăraș și șef al secției învățământ și loțiitor al comandantului în Școala Militară de Ofițeri „Nicolae Bălcescu”. Înainte de a fi numit la comanda reînființatei școlii, a îndeplinit timp de 2 ani funcția de șef al Gărzilor Patriotice din județul Sibiu. A rămas în memoria afectivă a tunarilor nu numai pentru contribuția consistentă la dezvoltarea învățământului militar ci și pentru faptul că a fost cel mai longeviv comandant al instituției denumită generic, Școala Militară de Artilerie, din 1970 până în 1981. Personalitatea sa complexă, exprimarea profesională și extraprofesională de excepție l-au așezat în galeria marilor personalități și spiritelor alese ale artileriei. Din nefericire, calitățile sale au stârnit nu numai admirație și respect, ci probabil și invidia și temerea șefilor săi care l-au perceput ca pe un incomod contracandidat la propria lor evoluție în carieră. Astfel, deși a fost 11 ani comandantul școlii, funcție prevăzută cu gradul de general, nu a trăit bucuria înaintării la acest onorant grad, nici măcar la trecerea în rezervă. Cu certitudine, din acest punct de vedere a fost un mare nedreptățit, precum colonelul Barac Gheorghe, cel care a deținut funcția de comandant a Centrului de Perfecționare a Pregătirii Ofițerilor de Artilerie și Rachete de la Ploiești din 1965 până în 1988, fără a fi înaintat la cuvenitul grad de general...

Eforturile colonelului Nicolae Pavelescu de renaștere a școlii s-au îmbinat în mod fericit cu cele ale personalului mutat din Școala Militară de Ofițeri „Nicolae Bălcescu”, între care s-au regăsit vrednicii de neuitare coloneii Neamțiu Eugen, Dobrovici Emil și Mităchescu Petru, precum și

cu cele ale personalului selecționat cu grijă, după criteriile riguroase, de Comandamentul Artileriei și încadrat în școală.

Reînodarea tradițiilor învățământului artileristic a creat o puternică emulație în comunitatea artileriștilor. Aceasta a fost relevată din plin pe timpul desfășurării ceremoniei reînființării școlii din date de 1 decembrie 1970. La ceremonie a participat din partea Ministerului Forțelor Armate locțiitorul ministrului, generalul-colonel Marin Nicolescu, strălucit ofițer de artilerie. De asemenea au participat numeroși șefi de direcții centrale din minister, comandanți de mari unități și unități din teritoriu, comandanți de instituții militare de învățământ, numeroși ofițeri, maiștri militari și subofițeri, precum și reprezentanți ai organelor locale de partid și de stat. După desfășurarea impresionantului ceremonial militar, invitații au vizitat școala pentru a cunoaște noile condiții de trai și de pregătire asigurate elevilor. Apoi au vizionat reușitul spectacol artistic, „Artileriști la datorie”, prezentat de elevi.

Manifestările prilejuite de reînființarea școlii s-au încheiat potrivit cutumelor ostășești cu tradiționalul „ospăț al artileriei”, consacrat de primul comandant al școlii, legendarul colonel Eracle Arion, devenit mai târziu general. La acesta au participat într-o atmosferă pe deplin sărbătorească, de bună dispoziție, invitații, personalul școlii și elevii acesteia.

Trebuie menționat că prima lună de existență a școlii în noua cazarmă a fost marcată pe lângă festivitatea de redeschidere a școlii de alte două evenimente impotrante. Primul l-a reprezentat înmânarea drapelului de luptă colonelului Nicolae Pavelescu de către comandantul Comandamentului Artilerie, generalul maior Ion Popescu, la 21 decembrie. Al doilea eveniment l-a reprezentat festivitatea de absolvire de către o nouă promoție de ofițeri, la 30 decembrie, prima după schimbarea duratei școlii, în urma evenimentelor din 1968 din Cehoslovacia, de la 4 la 3 ani.

La redeschiderea școlii, în noua locație din strada Avrig nr. 2-4, pe cele aproximativ 10,9 hectare se găseau numai 4 clădiri, între care de departe cea mai importantă, spațioasă și impozantă era clădirea „comandament” în care au fost dispuse birourile statului major al școlii, ale catedrelor, sălile de clase, dormitoarele dar și bucătăria și sălile de mese la subsol, respectiv baia și o serie de magazii la demisol. Era evident că această clădire monumentală, inaugurată la 24 octombrie 1906, ce până în anul 1918 a găzduit Școala de Cadeti de Infanterie a armatei austro-ungare, începând din 1 iulie 1920 Școala Militară de Infanterie nr. 2, până în anul 1953 când această

școală s-a unificat cu Școala Militară de Cavalerie, nu oferea îndeajuns spațiu nevoilor de funcționare a școlii. Ca urmare, Comandamentul Artileriei a inițiat demersurile de ridicare de noi pavilioane, moderne, adecvate pe deplin nevoilor de cazare și desfășurare a procesului de învățământ și de reabilitare a celor existente. Astfel, în anul 1973 a fost ridicat pavilionul înscris în cartea tehnică a cazărmii sub indicativul „A 1” („clădirea cu ceas”), destinat cazării elevilor, iar în 1974 pavilionul „A 2” („clase”), destinat sălilor de clasă și unor laboratoare. Ulterior au fost ridicate și alte construcții între care, centrala termică, laboratoarele pentru cunoașterea tehnicii auto și artileristice, poligonul redus și pavilionul magazii, ridicat în regim parter și etaj. Tot în acei ani a fost betonat platoul de adunare al școlii, inclusiv cu efortul elevilor, care așa a rămas de atunci. Prin eforturi susținute, Cazarma 700 a devenit spațiul ideal al învățământului militar de artilerie, sediul „laboratorului artileristic”, creuzetul de spirite alese devotate armei, oștirii și țării, fieful de suflet al tuturor artileriștilor. Este locul drag unde anual se reunesc la ceas aniversar promoții de artileriști pentru a retrăi cu nostalgie emoțiile din anii formării lor profesionale. Toate aceste aspecte și nu numai, pledează pentru necesitatea menținerii Cazărmii 700 exclusiv ca locație destinată învățământului militar de artilerie. Dislocarea în acest spațiu a unor structuri ale recent înființatului Comandament al Corpului Multinațional Sud-Est și cedarea unor spații destinate învățământului artileristic, promovării în continuare a tradițiilor acestuia nu este cea mai inspirată decizie...

În final, la ceas de sărbătoare îmi îngădui să-mi exprim recunoștința față de această instituție de învățământ în care m-am format, să-i îmbrățișez cu gândul bun al recunoștinței pe toți foștii comandanți și instructori care au contribuit decisiv la formarea mea profesională. Totodată, doresc să-mi confesez uriașa bucurie pentru faptul că într-o vreme am avut șansa de a fi fost comandant al instituției ce poartă peste timp tradițiile instituției rămasă în conștiința afectivă a tunarilor, de 139 de ani, sub denumirea generică de Școala Militară de Artilerie. De asemenea, le urez succes mai tinerilor camarazi ce continuă onorant tradiția învățământului de artilerie.

SEMINARUL TEOLOGIC DIN CHIȘINĂU ȘI MARELE RĂZBOI

- **Anatolie LEȘCU**, doctor, profesor universitar,
- locotetent-colonel (r), Academia Militară a Forțelor Armate
- „Alexandru cel Bun”, Republica Moldova
- (lescuanatol@yahoo.com)

Rezumat

Articolul de față ilustrează unele aspecte ce țin de interdependența calităților morale și religioase cu cele de curaj și eroismul personal în baza unor exemple concrete ale absolvenților Seminarului Teologic din Chișinău în timpul Primului Război Mondial.

Cuvinte-cheie: regiment, încartuire, armata, Basarabia, localitate, companie, divizion, rezistență, ostaș.

THEOLOGICAL SEMINAR IN CHISINAU AND THE GREAT WAR

Abstract

The article highlights the problem of the the interdependence of moral and religious qualities with those such as courage and heroism. Short biographical sketches of some officers, graduates of the Theological Seminary in Chisinau, are presented.

Keywords: regiment, quartering, army, Bessarabaia, locality, company, division, resistance, soldier.

Introducere

Pe parcursul deceniilor, odată cu înființarea sa în 1813 de către mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, Seminarul Teologic din Chișinău era un centru spiritual a Basarabiei, unde elementul național printre elevi era covârșitor. Educația în spiritul religios și caracterizându-se printr-o morală impecabilă, unii din ei au îmbrățișat cariera militară, demonstrând exemple de curaj și eroism pe câmpurile de luptă. Printre aceste persoane se evidențiază colonelul Alexandru Ghepețchi, șef al Marelui Stat Major din Republica Democratică Moldovenească, înființată de către Sfatul Țării.

Alexandru Ghepețchi s-a născut la 24 august 1879 în Hîncești, în familia preotului moldovean din localitate, părintele Alexandru. În anul 1894 este admis la studii la Școala spirituală din Chișinău, după terminarea căreia intră la studii la Seminariul Teologic din capitala Basarabiei. La 7 iunie 1900,

după numai trei ani de studiu, se retrage din Seminarul [1, inv. 9, dosar 178, f. 6.] și depune acte pentru a fi înrolat voluntar în armata cu termen redus de serviciu, în baza cenzului de studii. Este încorporat în Regimentul 54 Minsk Infanterie de unde detașat la studii în Școala militară de elevi din Odesa. În anul 1902 absolvește studiile și se reîntoarce în regiment în grad de plutonier. La 13 martie 1903, plutonierul A. Ghepețchi, este înaintat în grad de podporucic [4, nr. 719, Ordin din 16 iulie 1904, p. 807].

În anul 1904 începe războiul ruso-japonez și la decretarea mobilizării parțiale, podporucicul A. Ghepețchi este transferat, la 16 iulie 1904, în Regimentul 288 Kulikovo Infanterie, care se afla pe teatrul de operațiuni din Extremul Orient [2, F.408, inv. 1, d. 867, f. 18]. Pentru meritele sale pe câmpul de luptă a fost decorat cu ordinul Sf. Ana clasa a 4-a cu inscripție „Pentru vitejie” și avansat în grad de porucic [2, F.408, inv. 1, d. 867, f. 18]. După terminarea războiului și demobilizării armatei se reîntoarce în regimentul său, 54 Minsk Infanterie, unde continuă serviciul militar. În anul 1906 este înaintat în grad de șat-căpitan, iar în 1909 decorat, pentru succesele obținute în pregătirea de luptă, cu ordinul Sf. Stanislaw clasa a 3-a. La 29 noiembrie 1913 este nunit în funcție de comandant compania 11 – un important pas înainte în cariera sa militară, și înaintat în grad de căpitan (28.02.1914) [5, nr. 1219, p. 92].

Din prima zi a marelui Război, căpitanul A. Ghepețchi participă la luptele de pe Frontul de Sud-vest în cadrul Armatei 8, care înainta în direcția or. Lvov, ducând lupte crâncene pe râul Gnilaia Lipa și cucerind trecătoarea de la Mezo Laborici din Carpați. Pentru curaj și abnegație, demonstrate în luptele pentru cucerirea Galiției, când a și fost rănit, dar a rămas în formație, căpitanul Alexandru Ghepețchi este decorat, la 11 februarie 1915, cu ordinul Sf. Ana clasa a 3-a cu spade și fundă [6, nr. 1271, Ordin din 11 februarie 1915, p. 154]. După campania reușită din anul 1914, sub presiunea armatelor germano-austro-ungare, armata rusă a început să se retragă pe întreaga întindere a teatrului estic de război. Nu făcea excepție și Divizia 14 Infanterie, care se retrăgea din Galiția, ducând lupte grele de ariergardă, amplificate în zilele de 15-23 mai 1915, în vecinătatea localităților Calcuv, Malniv, Meleşchi și Strzawa. În lupta din 21 mai, lângă localitatea Strzawa, s-a evidențiat în mod deosebit comandantul Batalionului 2, Regimentului 54 Minsk Infanterie, căpitanul Alexandru Ghepețchi, care, atacând cu subunitatea sa în flanc și spatele austro-ungarilor, a oprit înaintarea lor, alungându-i din localitatea respectivă și, întărind pozițiile

cucerite, a respins toate contratacurile furibunde a forțelor superioare, întărite de un foc puternic de artilerie. Pentru eroismul și curaj, demonstrate în această luptă, căpitanul A. Ghepețchi a fost decorat cu ordinul Sf. Gheorghe, clasa a 4-a [7, Ordin din 22 decembrie 1915, p. 7]. Pentru merite demonstrate în luptă din 3 decembrie 1915, este avansat în grad de locotenent-colonel [8, Ordin din 3 decembrie 1915, p. 2], iar la 31 august 1916 decorat cu ordinul Sf. Stanislaw clasa a 2-a cu spade [7, Ordin din 31 august 1915, p. 38].

S-a evidențiat din nou în mod strălucit în ofensiva generalului A. Brusilov, din vara anului 1916. La 3 iulie 1916, aflat la comanda Batalionului 2 (rezerva diviziei), a atacat localitatea Pustomiți și însuflețând prin propriul său exemplu alte subunități ale regimentului, în elanul comun, a străpuns apărarea inamicului, ocupând localitatea respectivă, capturând 2 mitraliere și 200 de prizonieri. Pentru curajul său excepțional a fost decorat cu sabia de onoare „Sfântul Gheorghe”, iar la 7 iulie 1916, este avansat în grad de colonel [8, Ordin din 7 iulie 1916, p. 4]. Vârful carierei în armata rusă îl atinge în martie 1917, când este numit comandant Regiment 55 Podolsk infanterie, cu care face campania din România și participă la bătălia de la Mărășești. Pentru acțiunile sale în funcție de comandant de regiment în bătălia de la Mărășești este decorat cu ordinul Sf. Vladimir clasa a 3-a cu spade, devenind unul dintre cei mai blazonați ofițeri moldoveni din armata rusă. Recent numit în funcție, colonelul A. Ghepețchi cu greu suporta „democratizarea” armatei și spiritul defetist și pacifict, tot mai popular printre ostași. Nu era de acord cu anularea principiului conducerii unice și introducerea principiului electiv în numirea comandanților de toate nivelurile. De aceea, când efectivul regimentului l-a ales, în octombrie 1917, în calitate de comandant regiment pe căpitanul Isai Parfeniuc (în unele surse și Isai Parfeliuc), fostul său subaltern, Alexandru Ghepețchi nu a stat mult pe gânduri și s-a întors în Basarabia, unde cunoștințele sale au fost pe deplin întrebuințate, el fiind, la 16 februarie 1918, numit în funcție de șef Mare Stat Major. După înfăptuirea Mareu Uniri, se demobilizează din armată și trece în rezerva armatei române, locuind un timp la Chișinău, iar apoi trece cu domiciliu la Tighina [1, F. 1588, inv. 1, dosar 39], unde duce o viață plină de lipsuri de ordin material.

Este bine cunoscut faptul că calitatea trupei depinde în mod direct de nivelul pregătirii de luptă, care se fortifică în timpul orelor de instrucție. Nu este întâmplător că în cadrul Ministerului de Război, Biroul Instrucție juca un rol foarte important. Funcția de șef Birou Instrucție îndeplinea

locotenent-colonelul Eugen Budescu, născut la 1 ianuarie 1880, în familia parohului din satul Sălcuța, părintele Nicolae. Studiile primare le-a făcut la Școala Spirituală din Chișinău, iar cele secundare la Seminarul Teologic din capitala Basarabiei. După clasa a patra abandonează Seminariul și în baza cenzului de studii se înrolează, la 29 septembrie 1901, în armată, în calitate de ostași cu termen redus de serviciu cu detașarea sa la studii la Școala militară de cavalerie din or. Elisavetgrad. Studiile terminate, la 9 august 1904, este avansat în grad de cornet și repartizat cu serviciul în regimentul 17 Volânia de dragoni, ulterior 7 Volânia de ulani. În acest regiment s-a desfășurat toată cariera sa militară până la Marele Război. La 11 septembrie 1907 este înaintat în grad de porucic, iar în 1909 decorat cu ordinul Sf. Stanislaw clasa a 3-a. Succesele obținute în instruirea efectivului i-au adus nu numai decorația primită, ci și deplasarea sa, la 2 februarie 1913, la Școala de cavalerie din or. Tver, în calitate de cadru didactic [2, F. 408, inv. 1, d.1205, f. 6]. Cu începerea războiului, ștab-rotmistru Eugén Budescu este rechemat în regiment, cu care face campaniile militare din anii 1914 – 1916. Comportamentul său, plin de bravură, a fost recompensat cu mai multe distincții militare, ordinele Sf. Ana clasa a 3-a cu spade și fundă [Пт., 1915, p. 18], Sf. Stanislaw clasa a 2-a cu spade [8, Ordin din 31 august 1915, p. 38], Sf. Vladimir clasa a 4-a cu spade și fundă [7, от 3 августа 1915. Пт., 1915, p. 11], Sf. Ana clasa a 4-a cu inscripție „Pentru vitejie” [7, от 15 ноября 1915. Пт., 1915, p. 16], înaintat excepțional în grad de rotmistru. Campania din 1915 aduce cu sine pierderi enorme în corpul de ofițeri care erau suplițiți cu cadre din rezervă, pregătiți sumar pe timpul războiului. Pentru a compensa lipsa ofițerilor în regimentele de cazaci, o parte de ofițeri-cavaleriști au fost transferați în aceste unități, inclusiv și tormistru E. Budescu, care a fost detașat pentru completarea regimentului 52 de Cazaci de pe Don. Și în noua sa unitate el s-a evidențiat ca un ofițer curajos, fiind decorat cu ordinul Sf. Ana clasa a 2-a cu spade [9, Ordin din 6 octombrie 1916, p. 27], spade și fundă pentru ordinul Sf. Stanislaw clasa a 3-a [10, 8 марта 1917. Пт., 1917, p. 31], și înaintat excepțional în grad de locotenent-colonel [11, nr. 161, 13 июля 1917, Приказ от 1 апреля 1917 г., p. 1]. La începutul anului 1928 revine în patrie și este numit în funcție de șef Birou Instrucție. După demobilizare, trece, în iulie 1918, în cadrul activ ale armatei române, Regimentul 22 Roșiori, cu care participă, în 1918, la ofensiva de la Tisa [3, nr. 182 din 4(17) noiembrie 1918, p. 3190].

Șef Serviciu Juridic, căpitanul Mihail Hamchevici s-a născut în loc. Nemirovca, ținutul Sorocii, în familia preotului din localitate, părintele Gheorghe. Studiile primare le face la Școala Spirituală din Edineț, iar cele gimnaziale la Seminarul Teologic din Chișinău pe care absolveste în anul 1908. Perioada anilor 1909 – 1913 nu este atestată documentar, dar din sursele colaterale și inderecte putem să presupunem că el a studiat dreptul în unile din cele 12 universități existente în imperiul Rus. Cu începerea Marelui Război este mobilizat de către Cercul de Recrutare Soroca și îndreptat în cadrul regimentului 54 Minsk Infanterie. La 1 august 1914, susține cu succes examenul pentru conferirea gradului militar de praporgic (ajutor sublocotenent). Din primile zile ale aflării sale pe front a demonstrat capacități excepționale de comandant, fiind numit, în scurt timp, comandant compania 12. Însuflețit de credința în Dumnezeu, se evidențiază prin curaj, atrăgând simpatia camarazilor său cu o experiență mai mare de serviciu militar. Pentru faptele sale pline de curaj, demonstrate în lupta din 23 noiembrie 1914 în vederea cuceririi galiției, a fost decorat cu ordinul Sf. Ana clasa a 4-a cu inscripția „Pentru vitejie”. Tot pentru campania din Galiția a fost decorat cu ordinul Sf. Stanislav clasa a 3-a cu spade și fundă și avansat, excepțional, pentru curaj demonstrat în lupta din 1 decembrie 1914, în grad de podporucic. Pentru comportamentul excelent din lupta din 6 mai 1915, a fost decorat cu ordinul Sf. Ana clasa a 3-a cu spade și fundă. Așadar, în mai puțin de un an de zile, a fost decorat cu trei ordine și avansat în grad, fapt destul de rar întâlnit, chiar și pe timp de război [2, F.400, inv. 12, d. 821, f. 261 verso].

S-a remarcat în mod deosebit în lupta din 19 mai 1915 de lângă localitatea Kalnikow. În aceasta zi, Reg. 54 Inf., avea sarcina să înainteze și să cucerească înălțimea 203 și satul Kalnikow. Flancul stâng al dispozitivului de luptă era asigurat de către batalionul 4 Infanterie, comandat de către locotenent-colonelul Piotr Novosadco. Inițial, avansarea se desfășura cu succes, batalionul străpungând inamicul a ocupat pozițiile austriece dispuse pe panta de sud-vest ai înălțimii 203 și continuând atacul spre localitate [2, F.400, inv. 12, d. 821, f. 363 verso]. În acest timp, austriecii au adus întăriri și au postat două mitraliere care au deschis foc nimicitor asupra flancului stâng, foc, care a scos din luptă majoritatea ofițerilor, inclusiv și pe comandantul batalionului. Conducerea unității fiind pierdută, ostașii au intrat în panică și au început retragerea în debandadă de pe pozițiile cucerite. În această situație critică pentru întreg regiment, unicul ofițer rămas

nevătămat pe câmpul de luptă, praporgicul M. Hamchevici, comandantul companiei 13, a preluat comanda batalionului, a oprit panica și, adunând efectivul împrăștiat, prin exemplul propriu, s-a avântat în atac, recucerind pozițiile pierdute [2, F.400, inv. 12, d. 821, f. 363 verso], capturând cele două mitraliere ale inamicului și ajutând vecinul său din dreapta, batalionul 2 Infanterie, comandat de către căpitanul A. Ghepețchi, alt absolvent al Seminarului Teologic din Chișinău. Pentru fapta sa eroică, la 27 septembrie 1915 este decorat cu sabia „Sfântul Gheorghe”. La fel de eroic s-a comportat pe parcursul întregului război. Odată cu „moldovenizarea” Diviziei 14 Infanterie din inauarie 1918, se întoarce la Chișinău unde, datorită studiilor sale de drept, este numit la funcție de șef Serviciu Juridic. Cu regret, nu cunoaștem soarta sa de după Unire, deoarece numele său nu se regăsește în niciun document al epocii.

Concluzie

Acestea sunt numai câteva nume, cu regret uitate, care demonstrează faptul că spiritualitatea, morală și eroismul merg mână în mână în domeniul militar.

Referințe bibliografice

1. Arhiva Națională a Republicii Moldova (în continuare ANRM), F. 1862.
2. Arhiva Istorică Militară a Federației Ruse (în continuare AIMFR), F.408.
3. Monitorul Oficial, nr. 182 din 4(17) noiembrie 1918. București, 1918.
4. Разведчик. Журнал военный и литературный. Спб. 1904
5. Разведчик. Журнал военный и литературный. Спб. 1914.
6. Разведчик. Журнал военный и литературный. Спб. 1915.
7. Высочайший Приказ. СПб., 1915, Ordin din 22 decembrie 1915.
8. Высочайший Приказ. П., 1916, Ordin din 30 noiembrie 1916.
9. Приказы о чинах военных. Октября 1 дня-октября 30 дня 1916. П., 1916, Ordin din 6 octombrie 1916.
10. Приказ Армии и Флоту о военных чинах сухопутного ведомства. 8 марта 1917. Пт., 1917.
11. Армия и Флот Свободной России, nr. 161, 13 июля 1917, Приказ от 1 апреля 1917 г.

ANTREPRENORIATUL: CUNOAȘTERE, EXERSARE, VECTOR SPRE INTEGRAREA EUROPEANĂ

- : **Petru JELESCU**, doctor habilitat, profesor universitar, UPS „Ion Creangă”
- : **Olga ELPUJAN**, master în științe sociale, doctorand, LT Republican
- : „Ion Creangă”, Bălți
- : **Dumitru JELESCU**, doctorand, ULIM, Chișinău

Abstract

In this article we highlight the importance of training entrepreneurial skills among young people. The modern national school must promote and facilitate entrepreneurship education. However, the prospect of becoming an entrepreneur, initiative and entrepreneurship can be formed and developed through school curricula at all levels of education.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurial skills, entrepreneurial spirit, entrepreneurial education.

După cum este stipulat în Constituția Republicii Moldova, odată cu stabilirea suveranității, independenței, unității și indivizibilității sale, Republica Moldova a devenit un „stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate” [5, art. 1, 2, 3]. În *Legea* Supremă a statului și a societății este specificat că „Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă” [ibidem, art. 126 (1)]. Astfel, de rînd cu proprietatea publică, în RM a fost programată și început trecerea la proprietatea privată, la modul privat de producere a bunurilor materiale și spirituale. În acest sens, statul trebuie să asigure: „a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii; b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție; g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții” [ibidem, art. 126 (2)]. Statul, de asemenea, trebuie să garanteze „realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății” [ibidem, art. 127 (2)].

În cadrul modului privat de producere un rol important îl joacă antreprenoriatul. Dacă ne dorim prosperitate, antreprenoriatul trebuie să devină un nou mod de viață și activitate. La etapa actuală antreprenoriatul reprezintă o temă de maxim interes, fiind un termen, dar și o activitate complexă. Pentru depășirea actualelor provocări ale secolului XXI, depășirea actualei crize economice, inovația, abordările creative și spiritul antreprenorial sunt posibilele răspunsuri [3].

Carta Verde a antreprenoriatului a Comisiei Europene (Comisia Europeană, 2003) a fost primul document UE care a scos în evidență virtuțile antreprenoriatului ca fiind cel mai important factor în economie. [4, p. 6]. Una dintre inițiativele importante la nivelul Uniunii Europene „*Noi competențe pentru noi locuri de muncă*”, își propune: să promoveze o mai bună anticipare a cererii de competențe; să apropie mediul educațional de cel profesional, să obțină o mai bună corelare a competențelor cu nevoile de pe piața muncii.

Ca factor de producție propriu sistemelor economice bazate pe concurență și liberă inițiativă, **antreprenoriatul** se referă la capacitatea unei persoane de a-și pune în practică ideile. Antreprenoriatul este definit de către Comisia Europeană ca fiind „starea de spirit și procesul generării și inovării unui management rațional, într-o organizație nouă sau deja existentă”. Lucrul acesta este relevant și pentru Republica Moldova [10].

În *Legea cu privire la antreprenorat și întreprinderi* a Republicii Moldova, antreprenoriatul este tratat ca o „activitate de fabricare a producției, executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri” [8].

În conformitate cu politicile educaționale autohtone, perspectiva de a deveni antreprenor, spiritul de inițiativă și antreprenoriatul pot fi **formate, învățate și dezvoltate** prin intermediul programelor școlare la toate treptele de învățământ, întrucât *Codul Educației al Republicii Moldova* (cap. II, art. 6) [2]. reorientează finalitățile educației spre formarea unui sistem de competențe ce permit implicarea activă a individului în viața socială și economică. Idealul educațional este descris în comportamente concrete, corespunzătoare așteptărilor sociale, și anume: „Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și

independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate”. Unul dintre obiectivele specificate în *Strategia „Educația-2020”* a Republicii Moldova, de asemenea, accentuează *„modernizarea curriculumului universitar din perspectiva centrării pe competențe, pe cel ce învață și pe necesitățile mediului economic”* [11].

La moment, „în scopul optimizării și operaționalizării unui sistem de planificare strategică riguros, a demarat procesul de elaborare a Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”, care se va axa prioritar pe Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 și prevederile Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. Pentru elaborarea capitolului privind domeniul educației, cercetării și inovării și asigurarea unui proces participativ de elaborare a Strategiei, în Ministerul Educației, Culturii și Cercetării a fost constituit un Grup de lucru, care se va convoca conform calendarului aprobat. Ședințele Grupului de lucru vor fi deschise pentru toate persoanele interesate de a participa la elaborarea Strategiei, iar materialele aferente activității Grupului (datele convocării și agendele ședințelor, materialele elaborate și validate etc.) vor fi postate pe site-ul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și pe pagina particip.gov.md” [12]. Sperăm că Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030” care se preconizează a fi elaborată va dezvolta în continuare ideile despre antreprenoriat, perspectiva de a deveni antreprenor, de a practica afacerile mici și mijlocii, competențe care pot fi **formate, învățate și dezvoltate** prin intermediul programelor școlare la toate treptele de învățământ și pe tot parcursul vieții.

Astfel, educația antreprenorială timpurie este vitală pentru formarea aptitudinilor și a comportamentului întreprinzător. Din acest raționament, toate instituțiile de învățământ (de la educația timpurie până la învățământul superior) trebuie să adopte metode și instrumente de învățare specifice secolului XXI, pentru dezvoltarea creativității, a inovației și a capacității de a gândi dintr-o nouă perspectivă.

Potrivit lui Joseph Shumpeter „orice om este un antreprenor, când, de fapt, el realizează noi combinații”. În esență, aceste „noi combinații” constituie modalități mai reușite de a răspunde cererii existente sau de a crea noi produse, servicii. Constatăm astfel că antreprenoriatul presupune un proces de creare, și anume un proces de creare a ceva nou, dar, în același timp, valoros. Or, valoarea este determinată de utilitatea produsului/serviciului oferit, atât pentru antreprenor cât și pentru beneficiarii pentru care ea este creată.

În viziunea specialiștilor, antreprenorii pot aparține oricărui grup profesional și trebuie promovată ca alternativă pentru cariera profesională clasică. Ar fi incorect să afirmăm că există meserii „predestinate” pentru a pregăti întreprinzători. Antreprenorii cu vocație pot avea orice meserie, dar au nevoie, în mod obligatoriu, de competențe antreprenoriale. Competențele antreprenoriale (transversale) pot fi definite ca „*un sistem de cunoștințe de afaceri, aptitudini și atitudini esențiale, printre care se regăsește creativitatea, spiritul de inițiativă, tenacitatea, spiritul de echipă, capacitatea de înțelegere și asumare a riscului, simțul responsabilității, care ajută indivizii să transforme ideile în acțiuni și care mărește în mod radical capacitatea de inserție profesională*” [9, p. 6].

Astfel, sistemul de educație din Republica Moldova trebuie să promoveze și să faciliteze educația antreprenorială, având ca obiective formarea și consolidarea spiritului de inițiativă și a competențelor antreprenoriale. Or, „tinerii care beneficiază de studii antreprenoriale asimilează *cunoștințe de afaceri*, precum și *aptitudini și atitudini esențiale*, printre care se numără *creativitatea, spiritul de inițiativă, tenacitatea, spiritul de echipă, capacitatea de înțelegere a riscului și un simț al responsabilității*. Aceasta este starea de spirit antreprenorială care ajută antreprenorii să *transforme idei în acțiuni* și care mărește în mod radical capacitatea de inserție profesională [11, p. 6].

În general, în formarea competențelor antreprenoriale putem identifica multiple direcții, două dintre care ar fi: practicarea antreprenoriatului propriu-zis și a doua stăpânirea de competențe și a unei conduite de întreprinzător, dar nu neapărat și practicarea antreprenoriatului propriu-zis. Din a doua perspectivă, *educația* antreprenorială nu trebuie confundată cu studiile economice ce se referă la *afaceri*, deoarece obiectivele acesteia de la urmă, a afacerii, sunt *promovarea* creativității, inovării și a activităților practice de afaceri independente/colective.

Educația antreprenorială, în cadrul formării profesionale, favorizează apropierea viitorilor specialiști de piața muncii, inițiază în lansarea afacerilor și în practica antreprenorială, sporește șansele de a începe afaceri proprii, modifică mentalitatea tinerilor de la „*a fi angajat*” la „*a fi angajator*”. În felul acesta, absolventul din țara noastră va putea să obțină profilul specific absolventului din Uniunea Europeană, cu care RM a semnat Acordul de Asociere, ratificat la ședința în plen a Parlamentului European din 13 noiembrie 2014 [1]. Acest tratat internațional între Republica Moldova, pe de-o parte, și Uniunea Europeană, pe de alta, care prevede cooperare

în domeniul precum comerțul, politica de securitate și cultură, va contribui la construirea unei integrări mai profunde atât din punct de vedere politic cât și economic între RM și UE [ibidem]. Acordul de Asociere include, de asemenea, un *Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător*, ceea ce va reduce barierele în calea comerțului între UE și RM, contribuind astfel la creșterea economiei [ibidem].

Data fiind importanța vitală a formării și dezvoltării competențelor antreprenoriale de la cea mai fragedă vârstă și pe tot parcursul vieții, sub egida primului dintre autorii actualului articol, împreună cu doctoranzii Olga Elpujan și Dumitru Jelescu în anul 2016 a fost lansată o *paradigmă nouă* pentru sistemul de învățământ din Republica Moldova, *Educația antreprenorială* [7], inclusă astăzi în Curricula educației din țara noastră [6]. La moment, asupra formării și dezvoltării premiselor de activitate antreprenorială la copiii de vârstă preșcolară lucrează doctoranda UPS „Ion Creangă” din Chișinău Florentina Vargan. Formarea și dezvoltarea capacităților antreprenoriale la elevii claselor primare este atacată de doctoranda Raluca Rățoi. Doctoranda Gabriela Mihaela Lupașcu cercetează formarea și dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale la elevii claselor gimnaziale. Cel de al doilea autor al acestui articol, doctoranda Olga Elpujan, a studiat și studiază formarea și dezvoltarea competențelor antreprenoriale la studenții psihologi. Pe viitor preconizăm să investigăm formarea și dezvoltarea competențelor antreprenoriale la celelalte vârste pe parcursul vieții. Prin aceste cercetări științifice sperăm să ne aducem aportul modest la dezvoltarea și implementarea teoretică și practică a antreprenoriatului în Republica Moldova ca vector spre integrarea europeană.

Referințe bibliografice

1. Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. Wikipedia [online]. [citat 28.07.2020]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Acordul_de_Asociere_Republica_Moldova%E2%80%93Uniunea_European%C4%83.
2. Codul educației al Republicii Moldova [online]. [citat 28.07.2020]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156>.
3. Comisia Europeană/EACEA/Eurydice, 2012. *Dezvoltarea competențelor cheie în școlile din Europa: Provocări și Oportunități pentru Politică. Raport Eurydice*. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene.
4. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. Planul de Acțiune

Antreprenoriat 2020. Relansarea spiritului de întreprindere în Europa. On-line <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0795> (vizitat 30.04.2020).

5. Constituția Republicii Moldova. [online]. [citat 28.07.2020]. Disponibil: <http://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/language/ro-RO/Default.aspx>
6. Educație. [online]. [citat 28.07.2020]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/invatamantul-general>.
7. JELESCU, Petru, ELPUJAN, Olga, JELESCU, Dumitru. O paradigmă nouă pentru sistemul de învățământ din Republica Moldova: educația antreprenorială. În: „*Institutul de Științe ale Educației: Istorie, Performanțe, Personalități*”, Conferința Științifică Internațională (2016; Chișinău). Institutul de Științe ale Educației: Istorie, Performanțe, Personalități: Materialele Conferinței Științifice Internaționale consacrate aniversării a 75 de ani de activitate, 20-21 octombrie 2016, Chișinău / coord. șt.: Lilia Pogolșa, [et al.]; com. șt.: Aglaida Bolboceanu [et al.]. – Chișinău: Institutul de Științe ale Educației (Tipogr. „Impressum”), 2016, p. 315 – 318. – 370 p. ISBN 978-9975-48-104-5.
8. Legea Republicii Moldova cu privire la antreprenoriat și întreprinderi nr. 845 din 03.01.1992 on-line <http://lex.justice.md/viewdoc.php?id=311735&lang=1> (vizitat 21.01.2016).
9. Promovarea educației antreprenoriale în cadrul caravanei cultură și antreprenoriat. Buletin informativ în cadrul Proiectului „Coerență între formarea pe tot parcursul vieții și piața muncii prin relevanță, accesibilitate și interactivitate”. Timișoara: Fundația pentru cultură și învățământ „Ioan Slavici”, 2013.
10. Thematic Working Group on Entrepreneurship Education Final Report, november 2014, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=-COM:2012:0795:FIN:ro:PDF>, (vizitat 18.03.2020).
11. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020” https://ust.md/wp-content/uploads/2019/03/2.Strategia-de-dezvoltare-a-educatiei-2014-2020_2014.pdf (vizitat 27.07.20).
12. Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030” [online]. [citat 28.07.2020]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/search/node/Strategia%20Na%C8%9Bional%C4%83%20de%20Dezvoltare%20%2C%2CMoldova%202030%E2%80%9D>.

DREPTURILE CULTURALE ȘI OBLIGAȚIILE STATULUI

- : **Manuel Cristian FIRICA**, conf. univ. dr., Universitatea Spiru Haret,
- : România
- : **Jean FIRICA**, conf. univ. dr., Universitatea din Craiova, România
- : **Camelia FIRICA**, conf. univ. dr., Universitatea Spiru Haret, România

Rezumat

Accesul la cultură este un drept fundamental garantat de lege. Persoanele au dreptul la dezvoltarea spirituală și pot accede la valorile culturii naționale și universale. Statul asigură păstrarea identității spirituale, sprijină cultura națională, stimulează artele, protejează și conservă moștenirea culturală, dezvoltă creativitatea contemporană, promovează valorile culturale și artistice ale României în lume.

Cuvinte-cheie: cultură, accesul la cultură, drept fundamental, obligațiunile statului, valori culturale.

CULTURAL RIGHTS AND OBLIGATIONS OF THE STATE

- : **Manuel Cristian FIRICA**, Associate professor, dr., Spiru Haret University
- : **Jean FIRICA**, Associate professor, dr., Spiru Haret University
- : **Camelia FIRICA**, Associate professor, dr., Spiru Haret University

Abstract

Access to culture is a fundamental right guaranteed by law. People have the right to spiritual development and can access the values of national and universal culture. The state ensures the preservation of the spiritual identity, supports the national culture, stimulates the arts, protects and preserves the cultural heritage, develops the contemporary creativity, promotes the cultural and artistic values of Romania in the world.

Keywords: culture, access to culture, fundamental right, state obligations, cultural values.

Lucrările internaționale de specialitate conțin puține cercetări cu privire la drepturile culturale. Din analiza instrumentelor juridice internaționale observăm o abordare neunitară în privința acestora, chiar dacă drepturile culturale fundamentale sunt recunoscute. Drepturile culturale se regăsesc în multe instrumente juridice cu implicații negative în recunoașterea

și vizibilitatea lor, dar și în privința coerenței și eficacității protecției lor juridice.

Instrumentele juridice internaționale importante care prevăd explicit drepturile culturale sunt: *Declarația universală a drepturilor omului* (Adoptată și proclamată de Adunarea generală a O.N.U prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. România a semnat Declarația la 14 decembrie 1955, iar prin R 955 (X) a Adunării generale a O.N.U. a fost admisă în rândurile statelor membre); *Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale* (Adoptat și deschis spre semnare de Adunarea generală a O.N.U. la 16 decembrie 1966 prin Rezoluția 2200 A (XXI). Intrat în vigoare la 3 ianuarie 1976, cf. dispozițiilor art. 27. România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, publicat în Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 46 din 20 noiembrie 1974); *Declarația universală a UNESCO privind diversitatea culturală* (adoptată la Paris la 17 octombrie 2003).

Pentru eliminarea aspectelor cu incidență asupra drepturilor culturale și pentru asigurarea protecției coerente a drepturilor fundamentale a unor categorii de persoane sau anumite grupuri, pe lângă instrumentele internaționale menționate mai întâlănim: *Convenția internațională privind eliminarea oricărui forme de discriminare rasială*; *Convenția pentru eliminarea oricărui forme de discriminare împotriva femeilor*; *Convenția privind drepturile copilului*; *Convenția Internațională pentru protecția drepturilor muncitorilor migranți și a membrilor familiilor lor*; *Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități*; *Convenția cadru pentru protecția minorităților naționale*; *Declarația O.N.U. privind dreptul la dezvoltare*.

Aceste instrumentele formează categoria drepturilor culturale, exprimate prin dreptul de: acces la cultură; participare la viața culturală; protecția intereselor morale și materiale provenite din orice producție proprie științifică, literară sau artistică; libertatea de exprimare, de creație și de cercetare.

Drepturilor culturale specifice contribuie în mod direct la dezvoltarea umană și personală prin protejarea elementelor de referință culturale necesare la propriile procese de identificare și explorare a capacităților. Drepturile culturale permit persoanelor să aleagă propriul mod de exprimare a identității sau a multiplelor apartenențe identitare, să protejeze capacitățile și sistemul de referință individual sau de grup, să dezvolte relații cu mediul înconjurător și să pretindă să fie astfel recunoscut.

Drepturile culturale sunt importante și permit individului să practice și să trăiască identitatea culturală bazate pe accesul la resursele culturale necesare dezvoltării diversității de cunoștințe și pentru construcția propriului sistem de referință și definirea lui în dialog cu ceilalți. Accesul la cultură ne permite să folosim toate resurse culturale care privesc sistemul educațional și informațional pentru a căpăta cunoștințe necesare selecționarea și consumarea resursele culturale accesibile. În procesul de aplicarea principiilor universalității, interdependenței și indivizibilității drepturilor fundamentale, drepturile culturale se completează cu toate celelalte categorii de drepturi.

Comentariul Comitetului ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale consideră că dreptul de a participa la viața culturală presupune:

- dreptul individual sau al unei comunități să participe la viața culturală, să aleagă propria identitate, să se identifice sau nu cu una sau mai multe comunități, să modifice alegerea, să desfășoare propriile practici culturale, să se exprime în limba pe care o alege, să urmărească dezvoltarea cunoștințelor culturale și transmiterea lor către terți, să acționeze creativ și să participe la activitățile creative;
- dreptul individual sau al unei comunități să acceadă la cultură, să cunoască și să înțeleagă propria cultură sau a altora prin intermediul sistemului educațional și informațional, să primească o educație calitativă bazată pe identitatea sa culturală, să învețe despre formele de exprimare și diseminare cu privire la un mod de viață asociat cu folosirea bunurilor și resurselor culturale și să beneficieze de patrimoniul cultural și de creațiile altor comunități sau indivizi;
- dreptul fiecăruia să contribuie la cultură prin crearea de expresii spirituale, materiale, intelectuale și emoționale ale comunității, să participe la dezvoltarea comunității de care aparține și să definească, elaboreze și să implementeze politicile și deciziile cu impact asupra exercițiului drepturilor culturale ale persoanei respective.

Dintre condițiile importante exercițiului drepturilor culturale prezentăm:

- disponibilitatea la bunurile și serviciile culturale de care indivizii se pot bucura și beneficia (biblioteci, muzee, teatre, cinematografe, literatură, artele sub toate formele lor, spațiile publice destinate interacțiunilor culturale, bunurile culturale intangibile precum și valorile care contribuie la diversitatea culturală a indivizilor și comunităților);

- accesibilitatea și oportunitatea indivizilor de a se bucura de oferta culturală la care se poate ajunge fizic și financiar în zonele urbane și rurale, fără discriminare;
- accesibilitatea la strategiile, politicile, cadrul normativ și administrativ pentru satisfacerea drepturilor culturale și implementarea lor pe baza consultării cu indivizii și comunitățile, pentru a fi acceptabile tuturor;
- adaptabilitatea la importanța și flexibilitatea strategiilor, politicilor, cadrului normative, în raport cu diversitatea culturală a indivizilor și comunităților;
- adecvarea la relevanța modalităților de realizare a drepturilor culturale în funcție de contextul specific și de respectul datorat culturii fiecărui individ sau comunitate.

Cel mai important instrument juridic european îl reprezintă Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, a cărei lectură la prima vedere vom observa că problematica drepturilor culturale pare să fie absentă. Dar, analiza jurisprudenței Curții europene a drepturilor omului (CEDO) remarcă existența unui număr important de decizii care susțin universalitatea, indivizibilitatea și interdependența drepturilor fundamentale și permit să fie protejate drepturile de natură culturală prin intermediul drepturilor civile. Convenția prevede la art. 8 dreptul la respectul vieții private și familiale, apoi la art. 9 indică dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie, la art. 10 specifică dreptul la libertatea de exprimare și la art.2 din Protocolul nr.1 stabilește dreptul la educație. Aceste prevederi sunt folosite tot mai mult în deciziile CEDO pentru a proteja anumite drepturi materiale sau aspecte ale acestora ce intră în sfera de cuprindere a ceea ce alte foruri internaționale le denumesc „drepturi culturale”.

Drepturile culturale, pe baza dezvoltării jurisprudenței CEDO și al studiilor în materie, au fost inventariate ca dreptul la: libertatea de exprimare artistică; accesul la cultură; identitate culturală; folosirea limbii materne; protejarea patrimoniului cultural; libertatea academică. Tot în materia drepturilor culturale și a instrumentelor juridice internaționale este Proclamată Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene cu prilejul Consiliului european de la Nisa din 7 decembrie 2000. Din acest moment Carta a primit aceeași valoare juridică cu a tratatelor europene odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona din 1 decembrie 2009 și a devenit obligatorie. Carta se aplică instituțiilor și organelor Uniunii cu

respectarea principiului subsidiarității statelor membre conform art. 51 și când sunt punse în operă dreptul Uniunii. În capitolul II și III al Cartei întâlnim un număr important de drepturi culturale privind egalitatea și dreptul la libertatea de: gândire, conștiință și religie; exprimare și informare; proprietate intelectuală; diversitate culturală, religioasă și lingvistică și libertatea artelor și științelor, inclusiv libertatea academică.

Pe lângă drepturile menționate, după diferite dezbateri teoretice internaționale au fost adoptate unele instrumente politice și juridice care au completat sferile de cuprindere a drepturilor culturale cu dreptul de a: participa la viața culturală și la formularea politicilor culturale; accede la cultură și la patrimoniul cultural; se identifica cu o comunitate culturală; participa la diversitate culturală, religioasă și lingvistică; proteja creațiile și proprietatea intelectuală; acționa asupra educației generale și artistice; desfășura în mod liber activități culturale (circularea creatorilor, artiștilor și creațiilor).

În afară de drepturile specifice și după prevederile din Pactul Internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, statele membre au obligațiile de a: respecta dreptul cultural fără ca Statul să întreprindă diferite practici sau politici cu atingerea acestui exercițiu; proteja dreptul cultural cu implicarea Statului și împiedicarea unei terțe părți de a se suprapune cu exercițiul dreptului cultural; executa și facilita exercițiul dreptului cultural bazat pe măsuri pozitive; promova și asigura exercițiul acestui drept prin servicii directe sau indirecte adresate celor care sunt în imposibilitatea de exercitare a aceste drepturi cu propriile mijloace.

Pentru îndeplinirea acestor obligații vom urmări să eliminăm orice forme de discriminare directă sau indirectă bazate pe identitate culturală sau forme de excludere ori asimilare forțată. De multe ori, aceste obligații legale și diversele drepturi culturale sunt interconectate și se găsesc în strânsă legătură. Așadar, dreptul la identitate culturală determină obligația de a respecta, de a proteja și de a pune în executare măsuri specifice pentru accesul și participarea la viața culturală, la creația contemporană și la patrimoniul cultural național sub formă materială și imaterială. De asemenea, dreptul la diversitate culturală implică și facilitarea accesului la acestea prin înființarea și susținerea unor instituții publice, unei infrastructuri culturale, a unor programe de sprijin pentru susținerea diverselor oferte de către actorii privați și obligația de a asigura o educație de natură să elimine intoleranțele, discriminările și refuzurile culturale.

Sub diferitele efecte și impactul puternic al globalizării, Statul va urmări îndeplinirea obligațiilor legale și va adopta măsurile necesare pentru evitarea consecințelor adverse în exercițiul drepturilor culturale și în privința indivizilor și grupurilor dezavantajate, marginalizate sau în pericol de excluziune socială.

Constituția României recunoaște și garantează în mod expres dreptul la identitate etnică, culturală, lingvistică și religioasă pentru membrii minorităților naționale precum și dreptul de acces la cultură, astfel:

„Articolul 6. Dreptul la identitate:

(1) Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.”

„Articolul 33. Accesul la cultură:

(1) Accesul la cultură este garantat, în condițiile legii.

(2) Libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale nu poate fi îngădită.

(3) Statul trebuie să asigure păstrarea identității spirituale, sprijinirea culturii naționale, stimularea artelor, protejarea și conservarea moștenirii culturale, dezvoltarea creativității contemporane, promovarea valorilor culturale și a tistice ale României în lume.”

Recunoașterea și garantarea constituțională a acestor drepturi sunt întâlnite în actele normative din domeniile culturii care definesc explicit sau implicit obiectivele și măsurile cu privire la dezvoltarea culturii și realizarea drepturilor culturale.

Ministerul Culturii recunoaște și susține în mod explicit legătura dintre drepturile culturale și principiile care îi guvernează întreaga activitate cuprinse în actul normativ de organizare și funcționare întâlnite la:

„Art. 3. Ministerul Culturii își desfășoară activitatea pe baza următoarelor principii fundamentale:

a) creația culturală este domeniul privilegiat al libertății de exprimare, fiind o sursă a progresului uman;

b) susținerea și promovarea drepturilor culturale fundamentale ale tuturor cetățenilor: acces la cultură și participare la viața culturală, în interdependența și relația acestora cu celelalte drepturi fundamentale;

c) susținerea, respectarea și protejarea dreptului la diversitate culturală, religioasă și lingvistică, recunoscut ca atare de Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene;

...

h) protejarea și respectul identităților culturale, a tradițiilor și a moștenirii culturale, a patrimoniului material și imaterial;

i) protejarea și respectarea dreptului la proprietate intelectuală al creatorilor și artiștilor”.

Înregul exercițiu al drepturilor culturale nu se disociază de exercițiul celorlalte drepturi ale omului. Atât statul, indivizii și comunitățile vor îndeplini obligațiile și vor adopta o atitudine pro-activă. Exercițiul drepturilor culturale urmărește ca indivizii și comunitățile să devină conștiinți de existența lor și de conținutul acestora. Pentru un exercițiu liber și activ al acestor drepturi sunt recomandate programe specifice de educare și formare. În privința respectului drepturilor omului sau pentru drepturile specifice cu caracter politic, civil sau social au fost dezvoltate diferite programe de educare și formare, dar pentru înțelegerea drepturilor culturale încă nu există programe. Considerăm că o mai bună conștientizare a importanței drepturilor culturale din cadrul grupului de drepturi economice sociale și culturale va determina recunoașterea generală a statutului lor ca drepturi fundamentale. Totodată, demersul de promovarea culturii poate fi fundamentat și pe baza obligațiilor pozitive atribuite fiecărui stat pentru respectarea drepturilor fundamentale.

Bibliografie:

1. Cinti, T., 2008, Cultural clusters and districts: the state of the art' în Cooke, P. și Lazzaretti, L., *Creative cities, cultural clusters and local economic development*, Edward Elgar Publishing House, Cheltenham, UK.
2. Negrin, L., 2012, *Art and gastronomy: An analysis of the significance of new cultural spaces that blur the boundary between art and the food and wine experience*.
3. Pop, Raluca, 2012, *Analiza socio-economică. Grupul Cultura cu impact social și educațional*.
4. Towse, R., 2010, *A textbook of cultural economics*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
5. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Nisa, decembrie 2000.
6. Council of The European Union. 2011. *Council conclusions on cultural and creative competences and their role in building intellectual capital of Europe*.

7. Comunicare a Comisiei din 2011 (786/2) către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor intitulată „*Europa Creativă – un nou program cadru pentru sectoarele culturale și creative pentru 2014-2020*”.
8. Conseil de l'Europe /Cour européenne des droits de l'homme (Division de la Recherche). 2011. *Les droits culturels dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme*. Strasbourg.
9. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 2011, *Concluziile Consiliului privind contribuția culturii la punerea în aplicare a Strategiei Europa 2020* (2011/C 175/01).
10. Hotărârea Guvernului nr. 90/2010.
11. ONU, 1948, *Declarația universală a drepturilor omului*.
12. ONU, 1966, *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*.
13. Open Method of Coordination-Expert Working Group, 2010, *Expert Working Group on maximising the potential of Cultural and Creative Industries, in particular that of SMEs*.
14. UNESCO, 2003, *Declarația universală a UNESCO privind diversitatea culturală*.

SECURITATEA UMANĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA: O ABORDARE PRIN PRISMA SISTEMULUI DE EDUCAȚIE

- : Aurelian LAVRIC, doctor în istorie, conferențiar universitar,
- : AMFA „Alexandru cel Bun”
- : (aurelian.lavric@mail.ru)

Rezumat

Securitatea umană reprezintă un element esențial în contextul Studiilor de Securitate la etapa contemporană. Există mai multe laturi ale securității umane, precum: a hranei, a mediului, a sănătății, cea social-economică. În Republica Moldova se observă un grad sporit de insecuritate umană. Pentru eradicarea acesteia trebuie găsite modalități potrivite, iar aplicarea lor poate însemna necesitatea implementării unui șir de reforme. De fapt, scopul ultim al reformelor din fiecare domeniu al societății ar trebui să fie asigurarea securității umane. Pe lângă hrană, adăpost, asistență medicală, omul are nevoie și de o dezvoltare individuală, bazată pe consolidarea capacităților sale, prin acces la o educație de calitate, care să-i ofere cunoștințe temeinice, să-l ajute să-și formeze abilități profesionale. Astfel el va putea să-și proiecteze un viitor asigurat, va putea să-și creeze o stare de liniște și siguranță. În condițiile asigurării egalității accesului echitabil la oportunități, persoanele care performează în educație sunt cele avantajate. Ele cu precădere pot eradica propria insecuritate umană. Obținerea unei educații calitative de către o persoană și aplicarea abilităților căpătate în activitatea profesională reprezintă factorul-cheie în asigurarea securității umane. O asemenea persoană va putea fi angajată la un loc de muncă bine plătit sau își va putea crea o proprie afacere.

Cuvinte-cheie: Securitate umană, insecuritate umană, educație, securitate națională, Republica Moldova.

HUMAN SECURITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: AN APPROACH THROUGH THE PRISM OF THE EDUCATIONAL SYSTEM

- : Aurelian LAVRIC, PhD in history, associate professor,
- : „Alexandru cel Bun” Armed Forces Military Academy (AMFA)

Abstract

Human security is an essential element in the context of Security Studies at the contemporary stage. There are several aspects of human security, such as: food, environment, health, socio-economic. In the Republic of Moldova there is a high degree of human inse-

curity. Appropriate ways must be found to eradicate it, and their application may mean the need to implement a series of reforms. In fact, the ultimate goal of reforms in every area of society should be to ensure human security. In addition to food, shelter, medical care, man also needs an individual development, based on strengthening his abilities, through access to a quality education, which will provide him with thorough knowledge, to help him train his professional skills. Thus he will be able to project an assured future; he will be able to create a state of peace and security. In the conditions of ensuring equal access to opportunities, the people who perform in education are the most advantaged. They can mainly eradicate their own human insecurity. Obtaining a quality education by a person and applying the skills acquired in the professional activity is the key factor in ensuring human security. Such a person will be able to be employed in a well-paid job or will be able to create his own business.

Keywords: Human security, human insecurity, education, national security, Republic of Moldova.

Introducere

Securitatea umană reprezintă un element esențial în contextul Studiilor de Securitate la etapa contemporană. Există mai multe laturi ale securității umane, precum: a hranei, a mediului, a sănătății, cea social-economică [2]. „Problema securității umane are două aspecte: în primul rând ea implică lipsa unor pericole precum foametea, îmbolnăvirile, represaliile; în al doilea rând, implică protejarea individului contra unor evenimente nedorite ale vieții cotidiene (îmbolnăvirile, accidente la locul de muncă, în societate). Prin securitatea umană se subînțelege un fenomen cu multe componente: securitatea economică, securitatea alimentară, securitatea ocrotirii sănătății, securitatea ecologică, securitatea personală, securitatea publică, securitatea politică. Elementele structurale menționate ale securității umane, sunt deosebit de importante pentru om în orice țară, în orice situație socială, dar problemele de securitate ale prezentului se cer formulate și soluționate din perspectiva viitorului [1].

În Republica Moldova (RM) se observă un grad sporit de insecuritate umană. O consecință a acestui fapt este fenomenul migrației în masă, care a atins cote alarmante, constituind una dintre principalele amenințări la adresa securității naționale a RM, care pune în pericol supraviețuirea statului moldovenesc. Pentru eradicarea insecurității umane trebuie găsite modalități potrivite, iar aplicarea lor poate însemna necesitatea implementării unui șir de reforme. De fapt, scopul ultim al tuturor reformelor ar trebui să fie asigurarea securității umane. Pe lângă hrană, adăpost,

asistență medicală, un sistem de justiție credibil, omul are nevoie și de o dezvoltare personală, bazată pe consolidarea capacităților sale, prin acces la un sistem de educație de calitate, care să-i ofere cunoștințe și deprinderi temeinice, să-l ajute să-și formeze abilități profesionale, dar și o cultură generală, bazată pe valorile poporului din care face parte. Astfel, el va putea să-și proiecteze un viitor asigurat, va putea să-și creeze o stare de liniște și siguranță. În condițiile asigurării egalității accesului echitabil la oportunități, persoanele care performează în educație sunt cele avantajate. Ele cu precădere pot eradica propria insecuritate umană. Obținerea unei educații calitative de către o persoană și aplicarea cunoștințelor și abilităților căpătate în activitatea profesională reprezintă factorul-cheie în asigurarea securității umane la etapa contemporană. O asemenea persoană va poseda o gândire creativă și inovativă, care îi va permite să rezolve problemele în vederea îndeplinirii eficiente a sarcinilor sale de serviciu. Deci, va putea fi angajată la un loc de muncă bine plătit sau își va putea crea o proprie afacere profitabilă.

De mai menționat, că drepturile enumerate în contextul asigurării securității umane reprezintă „drepturi garantate prin Declarația Universală a Drepturilor Omului: sănătatea, educația, condițiile decente de muncă, securitatea și alte drepturi” [3, p. 92-93]. Iar un indicator relevant al asigurării acestor drepturi este indicele ONU privind dezvoltarea umană. Referindu-se la acest indicator, reputatul savant american Noam Chomsky menționează: „O măsură standard a sănătății sociale este indicatorul dezvoltării umane al ONU” [3, p. 159]. Este interesant că în ciuda progreselor înregistrate în plan economic de state ca India și China, de exemplu, în calculele pe anul 2008, „India se situează pe locul 134, cu puțin deasupra Cambogiei și sub Laos și Tadjikistan, cam acolo unde a fost multă vreme. China ocupă locul 92 – la egalitate cu Belize, puțin deasupra Iordaniei și sub Republica Dominicană și Iran. India și China au discrepanțe enorme, așa că peste un miliard dintre locuitorii lor se încadrează mult mai jos pe această scară” [3, p. 159]. Această situație ne arată că un stat poate să urmărească atingerea unor indicatori înalți ai dezvoltării economice, dar să nu acorde atenția cuvenită calității vieții propriei populații. Pentru RM, exemplul demn de urmat îl reprezintă modelul statului social, așa cum se prezintă în Europa Occidentală (țările scandinave, Franța, Germania, Luxemburg etc.).

De remarcat, că sistemul de educație din spațiul civilizației occidentale, în care tinde să se integreze și RM, în demersul său de modernizare, nu

este lipsit de anumite probleme. Chiar dacă reprezintă o multitudine de state care împărtășesc valori comune – asociate în structuri ca UE, NATO, sau state neutre precum Elveția ș.a., aceste state și-au implementat sisteme de educație specifice, cere se deosebesc calitativ – de exemplu, există diferențe majore între sistemele de educație din SUA, Regatul Unit pe de o parte și sistemele de educație din Finlanda, Germania Luxemburg pe de altă parte.

Cu certitudine, RM trebuie să preia practicile cele mai bune, care să țină seama de valori și principii proclamate la noi, ca: stat social, învățământ gratuit – accesul la sistemul de educație pe baza meritelor elevului, nu pe baza capacității părinților de a achita taxe exorbitante. Un stat ca Republica Moldova este obligat să asigure un învățământ gratuit și de calitate tinerilor săi, iar aceasta este chezașia faptului că va contribui astfel la realizarea potențialului său uman și în consecință, la asigurarea securității umane a cetățenilor săi, respectiv la întărirea securității sale naționale.

1. Viziunea lui Noam Chomsky asupra educației la etapa contemporană

Reputatul savant american Noam Chomsky s-a referit la privatizarea și creșterea taxelor de școlarizare în învățământ. Până în prezent s-a impus opinia, că numai într-o instituție cu taxe mari un student poate obține o educație calitativă. „După anii '70, taxele de școlarizare la universitate au început să crească, atingând azi niveluri ridicol de mari. În plus, nu cred că avem documente care să arate că acest lucru era prevăzut în mod explicit, dar vedem consecințele – pentru a începe, asta privează o parte însemnată a populației de posibilitatea de a face studii superioare. Și chiar pe cei care sunt în măsură să facă, ajung, în bună măsură, să fie prinși în capcana îndatorării. Dacă un student părăsește universitatea cu o datorie de 5 000 de dolari, este prins în capcană. (...) Datoria este structurată astfel încât să nu poată fi plătită; nu poate fi declarat falimentul, așa cum se întâmplă în cazul datoriilor comerciale sau personale. Ea rămâne suspendată deasupra capului său pentru tot restul vieții și inclusiv securitatea socială poate face obiectul unei popriri. Atunci, trebuie să te supui puterii. Se întâmplă același lucru în școala primară și în cea secundară” [4, p. 44].

Pe de altă parte, referindu-se la calitatea procesului de învățământ Chomsky remarcă: „Tendința este de a reduce educația la competențe mecanice, restrângând creativitatea și independența – atât a profesorilor, cât și a elevilor” [4, p. 44].

Din expunerea lui Chomsky cu privire la relația companii multinaționale – guvern, rezultă câteva întrebări:

1. Guvernanții unei țări, care au ajuns la putere fiindu-le finanțate campaniile electorale de către corporații multinaționale, și care promovează și realizează în primul rând interesele acelor corporații, sunt oare interesați în dezvoltarea sistemului de educație, care reprezintă un domeniu de investire pe termen lung, care depășește mai multe cicluri electorale?

2. Guvernanții unei țări își doresc un electorat educat, cu gândire critică, care să fie capabili să evalueze corect atât activitatea unei guvernări, cât și promisiunile unei forțe politice ce aspiră la guvernare? „Prima sarcină a industriei de publicitate este să-i determine pe consumatorii neinformați să facă alegeri iraționale, subminând astfel teoriile pieței bazate pe contrariul acestui comportament” [3, p. 96], notează Chomsky. Dacă partidele politice vor să determine – prin intermediul industriei de publicitate – alegătorii să facă alegeri iraționale, mizând pe un număr tot mai mare de alegători neinformați (neinstruiți), nu cumva rezultă că pentru partidele politice este avantajoasă degradarea sistemului de educație, sporirea mării mase a persoanelor neinstruite, care pot fi mai ușor manipulate prin recurgerea la emoții (partea rațională fiind ignorată de ei)?

Referindu-se relația guvernare – studențime, N. Chomsky remarcă încercările ținării sub control de către autoritățile statului a studențimii: „De la începutul anilor ‘70, am observat o serie de procese demarate pentru a controla studenții din universități. (...) Acest control poate lua diferite forme. Arhitectura universitară a acestei epoci (era de altfel un fenomen internațional) era sistematic concepută pentru a evita locurile în care se puteau aduna studenții. Așa încât erau croite alei, dar nu și locuri precum Sproul Hall în Berkeley, unde studenții puteau să se adune și să militeze” [4, p. 43].

Enumerând mai mulți factori defavorabili (taxe de studii mari, reducerea educației la competențe mecanice ș.a.) autorul american se întreabă: „Cum să facem educația superioară mai accesibilă? Foarte ușor: făcând-o. Privind lumea, privindu-ne pe noi, vom găsi răspunsuri simple pentru această problemă. Finlanda ajunge în fruntea tuturor clasamentelor care evaluează reușita educațională; cât se plătește pentru a merge la universitate? Nimic. Este gratuit. Să luăm Germania, o altă țară bogată cu un sistem educațional performant; cât se plătește în Germania? Aproape nimic. Să luăm o altă țară săracă învecinată: Mexicul are un sistem educațional superior destul de bun și am fost impresionat de ceea ce am văzut acolo.

Salariile sunt foarte mici, pentru că e o țară săracă, dar cât se plătește? Nimic” [4, p. 91]. Chomsky conchide: „Nu există vreun motiv economic ca educația să nu fie accesibilă tuturor, în mod gratuit – din rațiuni sociale și politice. Dar acestea sunt decizii sociale și politice. De fapt, economia ar merge cu siguranță mai bine dacă mai mulți oameni ar avea posibilitatea de a urma studii și de a contribui la societate prin ceea ce poate oferi o educație superioară” [4, p. 91]. Exemplele Finlandei, Mexicului demonstrează că este posibil un sistem de educație performant și gratuit. Depinde de voința politică, de înțelepciunea guvernanților, de conștientizarea necesității de a investi în educație, întru asigurarea securității umane și a celei naționale. Fără un sistem performant de educație nu poate exista dezvoltare pe multiple planuri, respectiv o țară fără un sistem performant și accesibil de educație se va confrunta cu probleme grave la capitolul asigurarea securității naționale.

2. Relația securitate umană – educație în Republica Moldova

RM nu dispune de zone de atracție turistică – ieșire la mare, munți ș.a., de resurse energetice ș.a. Principala sa resursă sunt oamenii. Investind în educație, tinerii care ies de pe băncile facultăților vor putea aduce beneficii țării. Cu regret, cea mai mare parte a tinerilor se văd nevoiți să plece peste hotare, în căutarea unor locuri de muncă mai bine plătite. Obiectivul strategic al guvernării RM, care trebuie stabilit într-un proiect de țară, ar trebui să fie asigurarea unor condiții bune pentru lucrătorii moldoveni la ei acasă, așa încât să nu mai plece, iar cei plecați să revină. În prezent, nu există foarte multe domenii în care angajații pot să obțină venituri satisfăcătoare. Atunci când un tânăr își proiectează viitorul, el se gândește la cerințele pieței, la domenii în care valoarea adăugată este mai mare, respectiv estimează că va avea venituri mai mari. Desigur, domeniul agriculturii rămâne unul de forță în Republica Moldova. Trebuie folosită eficient resursa noastră strategică – pământul fertil, prin aplicarea unor tehnologii moderne. În legătură cu produsele agricole de calitate, se poate dezvolta sectorul HoReCa. Dar din cauza secetelor care s-au înmulțit în ultimul timp, sectorul agricol nu poate garanta venituri stabile an de an. De asemenea, nu există resurse pentru dezvoltarea industriei. De altfel, trebuie ținut cont și de primejdiile pentru mediul ambiant. Chiar dacă ar fi puse în aplicare asemenea proiecte, este de așteptat ca investițiile să vină de peste hotare, respectiv profiturile să fie scoase peste hotare, țara alegându-se cu un mediu ambiant poluat, iar

angajații moldoveni să primească salarii mult mai mici decât angajații din țările din care pot veni investitori, datorită nivelului scăzut de salarizare din RM. Scopul strategic al guvernărilor de la Chișinău trebuie să fie asigurarea unui sistem de educație și instruire de performanță, care să determine creșterea valorii forței de muncă.

Din perspectivă strategică, se impune dezvoltarea sectorului IT, care poate aduce cele mai mari profituri. Construirea unor parcuri tehnologice trebuie să constituie o prioritate, mai ales că există specialiști buni în acest domeniu, care însă lucrează în RM pentru comanditari de peste hotare și care nu întotdeauna achită impozite în bugetele de stat moldovenești. Exportul de software și servicii IT trebuie să devină o preocupare de bază pentru strategii dezvoltării economice a RM. Acordarea unei atenții sporite digitalizării face parte din pregătirea tinerilor pentru economia viitorului. Este util să se acorde ajutor întreprinzătorilor care inițiază și desfășoară afaceri pe internet.

Starea excepțională în domeniul sanitar pe parcursul anului 2020 a arătat că implementarea sistemelor informaționale în instituțiile de învățământ este o necesitate stringentă. Aceste sisteme trebuie să asigure în cele mai bune condiții învățământul On-line. O formulă bună ar fi asigurarea unui sistem hibrid: atât a părții On-line, cât și a celei cu prezența fizică a elevilor în sălile de curs. Tendința ce poate fi observată este că un asemenea sistem va deveni normalitate, în condițiile proliferării virusurilor. Oferind condiții egale, statul trebuie să asigure toți elevii cu infrastructură (rețea de internet) și gadget-uri, măcar cu împrumut. În același timp, școala trebuie să contribuie la formarea unor deprinderi corecte: elevul să nu devină dependent de tehnica electronică, ci să o folosească doar ca un instrument (util).

Pentru îmbunătățirea sistemului de educație al RM este important să fie trasate sarcini realiste. Trebuie să se știe că sistemul de educație nu își propune să formeze persoane care într-un timp scurt vor deveni milionare. Sistemul de educație nu poate garanta că absolventul unei instituții de învățământ va reuși, în condițiile unei concurențe acerbe pe piața muncii, mai ales în condițiile globalizării, să se îmbogățească rapid. Scopul educației este să formeze personalități capabile să răspundă provocărilor timpului, să se adapteze noilor condiții, să se deprindă să muncească, să învețe continuu pe parcursul vieții. Iar succesul financiar îi poate surâde și unei persoane fără studii superioare (a se vedea exemplul lui Bill Gates).

Mai concret, educația trebuie să se axeze pe cel puțin patru piloni importanți [5, p. 285]:

1. Dezvoltarea intelectului: formarea inteligenței – o minte ascuțită, capabilă să pătrundă orice problemă și s-o rezolve prin găsirea de soluții.

2. Dezvoltarea părții afective: echilibrul interior, bunăvoința, dragostea față de colegii din instituție și față de consumatori, față de publicul larg, față de societate.

3. Dezvoltarea caracterului: o voință puternică, disciplina de a realiza în termen obiectivele stabilite de conducerea instituției.

4. Mai poate fi adăugată partea fizică – sănătatea corpului fizic, prin sport.

Aceste dimensiuni sunt indisolubil legate între ele. O persoană cu pregătire bună pe toate aceste planuri va avea un avantaj competitiv indiscutabil față de ceilalți. Un scop al vieții omului este căutarea fericirii – unul dintre drepturile incluse în Declarația de Independență a SUA, adoptată la 4 iulie 1776. Iar fericirea ține de starea de echilibru a unei persoane și nu neapărat este legată de cantitatea banilor din conturile sale bancare [6, p. 219]. Mai mult, sunt cunoscute cazuri când persoane bogate au fost nefericite.

N. Chomsky folosește două noțiuni: „instruire profesională” și „educație” [3, p. 230]. Aș interpreta această distincție astfel: educația trebuie să vizeze formarea personalității studenților pe baza valorilor unui stat și a celor universale, în timp ce instruirea profesională vizează acumularea de cunoștințe, formarea de abilități și deprinderi care să-i permită studentului să poată îndeplini o activitate profesională eficientă.

Concluzii

Securitatea umană trebuie să reprezinte o preocupare permanentă pentru autoritățile RM. Un stat capabil să asigure securitatea umană a cetățenilor săi este un stat consolidat, care și-a îndeplinit principala misiune. Conceptul securitate umană trebuie abordat și prin prisma sistemului de educație. Pe lângă elemente ca asigurarea hranei, adăpostului, a unui mediu ambiant sănătos, a sistemelor de asistență medicală, asistență socială, statul trebuie să ofere și un sistem de educație performant.

Mai mult ca în alte state europene, cetățenii RM se confruntă cu un grad sporit de insecuritate umană. Aceasta duce la o emigrare în masă a forței de muncă. O cale de eradicare a insecurității umane este asigurarea

unui sistem de educație performant (inclusiv în sectorul vocațional). Acest lucru se poate realiza prin conștientizarea de către autorități a necesității investirii în sistemul de educație. Atâta timp cât salariile pedagogilor vor fi mici, sistemul de educație nu va fi atractiv pentru specialiști.

Statul trebuie să contribuie la instruirea, calificarea forței de muncă, așa încât lucrătorii moldoveni să poată răspunde cerințelor pieții muncii, să nu mai fie o forță de muncă ieftină. Este important ca absolvenții instituțiilor de învățământ să-și poată proiecta un viitor asigurat, o stare de liniște și siguranță. În condițiile crizelor economice actuale acest lucru este mai dificil, dar el poate fi realizat prin implicarea instituțiilor statului în reglementarea activității agenților economici. Este important ca atingerea obiectivului firesc în economia de piață – profitul financiar – să nu fie obținut cu prețul nedreptățirii lucrătorilor care asigură prin munca lor acel profit.

Procesul de modernizare a sistemului de educație din RM trebuie să țină cont de problemele cu care se confruntă unele state din Occident. Autoritățile RM trebuie să asigure un sistem de educație gratuit și performant. Exemplul Finlandei este demn de a fi urmat. RM trebuie să preia practicile străine cele mai bune, dar să nu renunțe la valorile sale autohtone.

Referințe bibliografice:

1. Bostan L., Securitatea umană în contextul asigurării dezvoltării durabile, <http://www.security.ase.md/publ/ro/pubro27.html>, accesat: 15.10.2020.
2. Cavaropol Dan Victor, Securitatea umană – concepte și abordări moderne, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3429670, accesat: 15.10.2020.
3. Chomsky N., Noi creăm viitorul. – București: Editura Corint, 2012, – 254 p.
4. Chomsky N., Requiem pentru visul american. Cele 10 principii ale concentrării bogăției și puterii. – București: Editura Cartex, 2018, – 173 p.
5. Lavric A., Componentele profesiogramei specialistului în Relații Internaționale, în: Relațiile Internaționale – domeniu specific de activitate intelectuală. Contribuția instituțiilor de profil. Materialele conferinței științifico-practice internaționale, 2 aprilie 2013, – Chișinău: PRINT-CARO, 2013, – 446 p.
6. Tracy B., Strutzel D., Știința banilor. Cum să-ți mărești venitul și să devii bogat. – București: For You, 2018, – 269 p.

SECURITATEA ȘI IMPACTUL TENDINȚELOR FUNDAMENTALE DE DEZVOLTARE A ECONOMIEI MONDIALE

⋮
⋮ **Elena BĂDĂRĂU**, doctor în economie, AAP
⋮

Rezumat

În acest articol se evidențiază problema globalizării sporite a economiei mondiale și tempoul revoluționar înalt a dezvoltării tehnico-științifice, ce asigură trecerea treptată a economiilor naționale la etapa postindustrială de dezvoltare. Astfel economia mondială a trecut la un nivel calitativ nou de dezvoltare. Sunt evidențiate cele mai importante condiții ale globalizării economice. În acest context creșterea globalizării economice în perspectivă, va duce la o schimbare considerabilă, dar nu radicală în transformarea spațiului mondial.

Cuvinte cheie: securitate, impact, corporații transnaționale (CTN), economie mondială, diviziunea muncii, inovații, investiții internaționale, globalizare.

SECURITY AND THE IMPACT OF THE FUNDAMENTAL DEVELOPMENT TRENDS OF THE WORLD ECONOMY

⋮
⋮ **Elena BĂDĂRĂU**, PHD, associate professor, APA
⋮

Abstract

This article highlights the problem of the increased globalization of the world economy and the high revolutionary technological-scientific development, which ensures the gradual transition of the national economies to the post-industrial development stage. Thus the world economy has passed to a new qualitative level of development. The most important conditions of economic globalization are highlighted. In this context, the growth of the economic globalization in perspective will lead to a considerable but not radical change in the transformation of the world.

Keywords: security, impact, transnational corporations (TNCs), world economy, division of labor, innovation, international investment, globalization.

Introducere

În calitate de cele mai semnificative tendințe a dezvoltării economiei mondiale se poate evidenția globalizarea sporită a acesteia și tempoul revoluționar înalt a dezvoltării tehnico-științifice, ce asigură trecerea trep-

tată a economiilor naționale la etapa postindustrială de dezvoltare. Astfel economia mondială a trecut la un nivel calitativ nou de dezvoltare a procesului internaționalizării aspectelor economice, culturale, politice, de drept și a altor componente a vieții sociale, ca urmare a aprofundării tendințelor globale [1].

Printre cele mai importante condiții ale globalizării economice, putem evidenția: atragerea de noi țări în cooperarea economică internațională în limitele spațiului mondial unic, creșterea dependenței de resurse externe a țărilor economic dezvoltate și dorința acestora de a îmbunătăți eficiența și fiabilitatea asigurării cu resurse, nivelul prea ridicat și în permanentă creștere a producerii în țările economic dezvoltate, care necesită încadrarea în procesul de consum public, a tot mai multe grupe de populație, calitățile utilizării generale a potențialului și competențelor gospodăririi economice mondiale pentru întreținerea nivelului înalt a activității de producere și a controlului asupra spațiilor concurențiale de pe piața mondială, eficiența și necesitatea lărgirii diviziunii internaționale a muncii, specializării și cooperării pentru domeniile de producere și tehnico-științifice, îmbunătățirea continuă a mijloacelor de comunicare și tehnologiilor informaționale, care oferă posibilitatea de a construi un sistem global de control, de a verifica și realiza coordonarea activității de antreprenoriat în diferite colțuri ale lumii în regim online, tranziția globală la o nouă paradigmă a activității economice externe, care permite comutarea accentelor de la comerțul internațional la investiția internațională.

Metodologia cercetării. Sub influența proceselor globalizării au loc schimbări fundamentale a parametrilor geo-economiци în economia mondială. În primul rând în procesele de concentrare și internaționalizare a produselor de capital, rezultatul cărora a devenit crearea corporațiilor transnaționale (CTN), a alianțelor de afaceri internaționale și rețelelor [2]. Cu apariția formelor transnaționale a organizării producerii pentru întreprinderile, care sunt parte componentă a structurii acestora, potențialul de concurență sporește multiplu în rezultatul utilizării facilităților comparative și a oportunităților întreprinderilor diferitor țări, la fel și a efectului sinergiei, care are loc la contopirea acestora. Toate acestea le oferă o poziție dominantă în economia mondială.

Apariția unor personaje noi geo-economice, schimbă hotarele economiei mondiale și caracterul diviziunii internaționale a muncii [3]. Procesele de interacțiune și schimb au loc nu atât între țări, cât între centrele

specializate a formărilor transnaționale și în interiorul acestora. Conform propriei configurări, centrele mondiale de producere sunt mobile, din ce cauză noile hotare economice a economiei internaționale continuă în mod constant să se schimbe. Anume în limitele acestor hotare în rezultatul luptei de concurență are loc redistribuirea continuă a lumii.

Într-adevăr, ponderea structurilor transnaționale reprezintă aproximativ $\frac{2}{3}$ din volumul comerțului internațional. Aproximativ $\frac{1}{3}$ constituie comerțul internațional între secțiile uneia și aceiași corporații transnaționale (CTN). Dacă de luat în calcul rețelele firmelor asociate, la CTN în procesul de cooperare în producere și realizare, atunci cota de comercializare a rețelei interne de comerț va fi considerabil mai înaltă.

De aici rezultă două concluzii: în primul rând, subiecții principali a diviziunii muncii în spațiul modern mondial îl constituie structurile mari transnaționale și asociațiile acestora și, în al doilea rând, o parte considerabilă a ceea ce noi numim comerț internațional, de facto este o producere externă în limitele uneia și aceiași unități de producție. Referitor la proporțiile schimbărilor analizate, se poate constata conform datelor: că deja la începutul secolului XXI au fost înregistrate 53 de mii de CTN, care au 450 mii de asociații și un circuit de mărfuri comun de 9,5 trilioane de dolari SUA. Pe cota lor revenea 30% din volumul comun a producerii mondiale și până la 70% din comerțul internațional [4].

O altă transformare în diviziunea internațională a muncii este legată de apariția în economia mondială contemporană a «centrului», care are un potențial economic și științifico-tehnic dezvoltat și care semnificativ rămâne în urmă în baza indicilor indicați a «periferiei» mondiale.

Ca rezultat al acestei transformări, în schimbul diviziunii tehnologice a muncii are loc diviziunea muncii după concepția ciclului de viață. Specificăm, că țările «centrului» depun efort pentru a fixa după sine stadiul cercetărilor științifice și a elaborărilor, stimulând pe de o parte, creșterea nivelului de educație a cetățenilor și a nivelului de trai a țărilor sale, reducerea stresului ecologic în rezultatul transferului producției industriale în țările slab dezvoltate și înrăutățirea rămânerii în urmă a țărilor «periferice» – pe de altă parte.

În rezultatul circulației libere de capital la nivel mondial devin neactuale, la compartimentul disponibilității competitivității naționale, facilitățile comparative ale țărilor, ce se bazează pe o disponibilitate mai bună a acestora cu factorii cheie de producere, care reprezentau baza speciali-

zării naționale anterioare. Datorită utilizării tehnologiilor progresive, țara primește de asemenea și facilități în utilizarea resurselor de producere în vederea optimizării forței de muncă, resurselor materiale și de capital, care pe bună dreptate, conform concluziei Consiliului american privind politica de competitivitate, joacă un rol central în definirea competitivității naționale [5]. Acest punct de vedere și-a găsit confirmarea și în programul OCDE «Tehnologia și economia», în conformitate cu dispozițiile căreia, baza competitivității naționale conține, pe de o parte, eficiența utilizării capitalului uman, a sistemelor inovaționale, tehnologiei, mediului general social și instituțional, iar pe de altă parte – prețurile și salarizările, rolul cărora diminuează.

Schimbările considerabile au loc de asemenea în structura cooperării economice exterioare. O perioadă lungă de timp comerțul mondial cu mărfuri constituia forma de bază a legăturilor economice în comerțul exterior. Dar la sfârșitul secolului XX – începutul secolului XXI rolul acesteia se micșorează, oferind locul investițiilor internaționale. Aceasta se explică prin aceea că, în condițiile globalizării și datorită liberalizării mișcării mărfurilor dintre state, a serviciilor și factorilor de producere, însușirea pieții și realizarea resurselor naturale a țărilor lumii prin investire și producere, necesare pentru piața națională a mărfurilor, este mai convenabilă decât exportul mărfurilor. Ea permite economisirea costurilor de transport, taxelor vamale, salariilor angajaților (salariul în țările dezvoltate considerabil este mai mare decât în țările în curs de dezvoltare), și nu numai pentru a evita ratele ridicate ale impozitelor și plăților ecologice, specifice pentru țările dezvoltate, dar, și pentru a primi beneficiile oferite în bună parte de țările în curs de dezvoltare pentru investitorii externi.

Astfel, la egalitate cu concurența de mărfuri, tot mai clar se evidențiază concurența pentru implicarea capitalului internațional în țările cu deficit de resurse investiționale. Cu alte cuvinte, este vorba nu despre caracteristicile produselor și a serviciilor, ci despre parametrii condițiilor pentru administrarea activității comerciale și științifice – de producere, pe care le propune economia națională. Motivul acesteia îl găsim în răspândirea profundă în lume și în deosebi în țările în curs de dezvoltare, a diferitor tipuri de zone economice favorizate, care concurează între ele în dorința de a atrage atenția capitalului internațional.

Creșterea volumului investițiilor internaționale, destul de frecvent ia forma de fuziuni internaționale și investiții (60% din volumul total al inves-

țițiilor externe existente), este în legătură strânsă cu extinderea corporațiilor internaționale transnaționale, ca producători de bază în economia mondială. Ponderea CTN reprezintă o pătrime din investițiile în producția internațională, ceea ce ne permite să-i considerăm ca agenți ai internaționalizării producției și a consumului.

Consecința liberalizării relațiilor economice internaționale, a devenit, de asemenea, deschiderea tot mai mare a piețelor naționale pentru producătorii externi și a rețelelor internaționale de comerț. În același timp, posibilitățile elaborării a politicii protecționiste din partea statelor naționale sub presiunea organizațiilor internaționale economice de comerț, se micșorează constant, ceea ce înaintea principal noi cerințe referitor la competitivitatea producătorilor și a comercianților naționali, cel puțin în cele mai profitabile și atractive pentru producătorii străini și comercianți cu amănuntul, domenii ale spațiului de piață.

Se poate remarca, că globalizarea sectorului de producere, a determinat schimbări corespunzătoare în relațiile de distribuție și în relațiile de schimb. Au apărut pieți globale de mărfuri, servicii, capital. În același timp dacă piața mondială ca parte componentă a economiei globale reprezenta sfera formării interstatale a cererii și ofertei, la fel și a schimbului comercial de mărfuri și servicii, participanții cărora erau statele, întreprinzătorii și organizațiile comerciale, legate prin separarea internațională a muncii, atunci, în condițiile globalizării, acestea pierd granițele naționale și cele teritoriale. În baza acestora s-a format cererea cu adevărat globală și oferta globală.

Astfel, în contextul globalizării comunitatea economică internațională din o totalitate nestabilă și mobilă de țări interdependente, se transformă într-un sistem economic coerent, unde societățile naționale și economice sunt elemente structurale ale mecanismului economic mondial general, unit nu doar prin diviziunea internațională a muncii, dar, de asemenea, și prin structurile valorice globale, sistemul financiar planetar și rețeaua informațională mondială.

Concluzii: Creșterea globalizării economice în perspectivă, va duce la o schimbare considerabilă, dar nu radicală în transformarea spațiului mondial. Următoarele modificări pot fi observate în viitorul apropiat:

- modificarea formelor de corelație și relațiilor dintre mecanismele de reproducere naționale de stat și mecanismul global de reproducere;

- intensificarea proceselor de restructurare a economiei mondiale în rezultatul schimbărilor produse în centrele puterii economice la nivel global;
- intensificarea inevitabilă a tendințelor anti-globale, formarea contradicțiilor interne, interstatale și interregionale;
- creșterea tendințelor pentru crearea spațiilor economice mari ca rezultat al intensificării luptei de concurență.

În rezultatul dezvoltării tendințelor post-industriale se formează un tip nou al economiei – economia inovațională, progresul căreia este determinat atât de nivelul acumulat de cunoștințe și modalități de aplicare al acestuia, cât și de capacitatea de producere continuă a noilor aptitudini și abilități.

Bibliografie:

1. Абрамов В.Л. Мировая экономика. Издательство „Эксмо”, Москва 2008. с.156
2. Bari I. Globalizarea economiei. București: editura Economică, 2005. 562 p.
3. Bădărău E. Gribincea A., Eficientizarea comerțului exterior la începutul secolului XXI, Chișinău 2017 IRIM, tipografia Prin-Caro, 270 p.
4. Global Competition. The new Reality Report of the President’s Commission in Industrial Competitiveness. Washington, 2015.

PARADIGMA INTERCULTURALĂ ÎN EDUCAȚIE

- **Simion ROȘCA**, doctor în filosofie, profesor universitar interimar,
- Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
- simonrosca@gmail.com

Rezumat

Pluralismul cultural european este produsul unei istorii lungi și continue care implică acceptabilitatea altuia, toleranța, coexistența plurală, dar cu șansa afirmării pozițiilor proprii. Există o identitate culturală europeană și aceasta este constituită din istoria și experiența comună, decantată în miile de ani – Imperiul Roman, Creștinismul, Iluminismul, Umanismul, etc. Acest pluralism spiritual se explică prin anumite elemente fundamentale ale culturii: curentele religioase, care au fost întotdeauna transnaționale, gândirea științifică, ce a circulat liberă din zorii epocii moderne, modelele și curentele artistice, ideologiile.

Dacă la început reflecția asupra interculturalului în învățământ a fost restrânsă doar la soluționarea problemelor imigranților, astăzi se constată că vechea paradigmă nu mai este suficientă. O dată cu perspectiva construirii unui spațiu unitar european, a internaționalizării economiei, a globalizării informațiilor, problemele se pun altfel. A învăța recunoașterea diversității codurilor culturale diferite, a ști să comunici într-un context intercultural, a lua cunoștință de propria identitate culturală, a fi capabil de a trece dincolo de stereotipuri și prejudecăți, de a cunoaște mai bine instituțiile, caracteristicile sociale, formele de viață din diverse țări europene, acestea ar putea să fie obiectivele unei practici interculturale largite în educație.

Cuvinte cheie: cultura, educație, educație interculturală, învățare intereulturală, pedagogie interculturală, diversitatea culturală, proces educațional.

INTERCULTURAL PARADIGM IN EDUCATION

- **Simion ROȘCA**, doctor of philosophy, interim university professor,
- „Ștefan cel Mare” Academy of the Ministry of Internal Affairs

Abstract

European cultural pluralism is the product of a long and continuous history that implies the acceptability of another, tolerance, plural coexistence, but with the chance to assert one's own positions. There is a European cultural identity and it consists of common history and experience, settled in thousands of years – the Roman Empire, Christianity, the Enlightenment, Humanism, etc. This spiritual pluralism is explained by certain fundamental elements of culture: religious currents, which have always been transnational, scientific

thinking, which circulated freely since the dawn of the modern era, artistic models and currents, ideologies.

If at the beginning the reflection on the intercultural in education was restricted only to solving the problems of immigrants, today it is found that the old paradigm is no longer enough. With the perspective of building a unitary European space, the internationalization of the economy, the globalization of information, the problems are different. To learn to recognize the diversity of different cultural codes, to know how to communicate in an intercultural context, to get acquainted with one's own cultural identity, to be able to go beyond stereotypes and prejudices, to know better the institutions, social characteristics, forms of living in various European countries, these could be the objectives of a broader intercultural practice in education.

Keywords: culture, education, intercultural education, intercultural learning, intercultural pedagogy, cultural diversity, educational process.

Educația în perspectiva deschiderii către valori multiple reprezintă un demers pe deplin justificat, deoarece vizează o mai bună inserție a individului într-o lume spirituală polimorfă și dinamică. Această abordare formativă îndeplinește atât dezideratele individualității, prin valorizarea unor trăsături particulare, unice, care merită a fi recunoscute sau amplificate, cât și în beneficiul societății, asigurându-i un anumit grad de coerență, solidaritate și funcționalitate. Solidaritatea comunitară este potențată prin felul cum se gestionează reproducerea marilor simboluri în interiorul spațiului cultural respectiv, dar și prin modul cum este reglată deschiderea spre alte formațiuni socio-culturale.

O cultură este mare nu numai prin ea însăși, prin propriile mecanisme autoreproductive sau autocontemplative, ci și prin metabolismul creșterii și transformării ei, prin felul în care permite deschideri spre reflecții din exterior. Se concretizează cu acest prilej o dinamică specifică dintre închidere și deschidere, o relație pulsatorie care generează sporirea culturală. Acest raport dintre general și particular, dintre continuu și discontinuu, dintre asumare și negare trebuie actualizat într-un mod specific și la nivel educațional. Experimentarea diferenței trebuie să înceapă încă de pe băncile școlii și va continua întreaga viață printr-o componentă specifică, dar extrem de necesară, a educației – educația interculturală.

Obiectivul principal al educației interculturale rezidă în pregătirea persoanelor pentru a percepe, accepta, respecta și a experimenta alteritatea. Scopul îl reprezintă netezirea terenului întâlnirii cu celălalt. A face educație interculturală presupune ca însuși procesul educațional să se realizeze într-un mediu interacțional, prin punerea alături, față în față, a

purtătorilor unor expresii culturale diferite. Alteritatea trebuie să devină un motiv de bucurie, o ocazie de întărire a sentimentului viețuirii laolaltă, o dorință a unei împreună simțiri și binevenite conlucrări. Altul este un prilej de descoperire și conștientizare a realei identități. Căci, în căutarea celui alt, ne descoperim pe noi înșine, ne dăm seama de ceea ce suntem, sperăm sau merităm. Frumusețea existențială ne este dată de celălalt, de miracolul ieșirii din sine, de proiectarea în altul, de iubirea celui apropiat – ca și a celui îndepărtat!

Topica interculturalității a apărut în ultimele decenii, ca răspuns în plan educațional la fenomenele de creștere a interconexiunilor și a globalizării. Se știe că multe conflicte, aparent economice, istorice, sociale etc. au în subsidiar o componentă culturală. Incomunicabilitatea de ordin spiritual generează și întreține celelalte stări conflictuale sau de tensiune.

Educația interculturală este parte componentă a pedagogiei interculturale. Dar ce este educația interculturală? În mod sintetic, educația interculturală vizează o abordare pedagogică a diferențelor culturale, strategie prin care se iau în considerație specificitățile spirituale sau de alt gen (diferența de sex, diferența socială sau economică etc.), evitându-se, pe cât posibil, riscurile ce decurg din schimburile inegale dintre culturi sau, și mai grav, tendințele de atomizare a culturilor. Abordarea interculturală, se arată în lucrarea lui Antonio Perotti [13] editată de Consiliul Europei, nu este o nouă știință, nici o nouă disciplină, ci o nouă metodologie ce caută să integreze, în interogația asupra spațiului educațional, datele psihologiei, antropologiei, științelor socialului, politicii, culturii, istoriei. Discursul asupra interculturalului își extrage seva din perspectivele deschise de conexiunile disciplinare.

Educația interculturală are ca obiectiv dezvoltarea unei educații pentru toți în spiritul recunoașterii diferențelor ce există în interiorul aceleași societăți și se referă mai puțin (sau deloc) la realizarea unei educații pentru culturi diferite, ceea ce ar presupune staticism și o izolare a grupurilor culturale. Educația interculturală privilegiază interacțiunea și dialogul, curajul de a ieși din sine și dorința de proiecție în celălalt. O educație concepută în perspectiva interculturală va resemnifica relațiile dintre școală și alte spații educative; ea va deborda zidurile școlii, prelungindu-se și insinuându-se în activitățile informale, în viața de zi cu zi. Cum multiculturalul nu se regăsește doar în perimetrul școlii (deseori acesta este și dincolo sau după școală), trebuie să ne pregătim în prealabil pentru a-l întâmpina și valoriza.

Despre importanța rolului formativ al procesului educațional ne-a atras atenția, încă în secolul al XVII-lea, filosoful și pedagogul ceh Comenius (născut Jan Amos Komenský și considerat, în momentul de față, părintele educației moderne.), în lucrarea sa *Didactica magna* în care afirmă că, deși oamenii sunt înzestrați la naștere cu „semintele științei, ale moralității și religiozității”, acestea devin un bun al fiecăruia numai prin educație. În concepția lui Comenius, nimeni „nu poate deveni om decât dacă este educat”, ceea ce înseamnă că activitatea de formare și stimulare a resurselor individuale conduce, de o manieră implicită, la desăvârșirea omului. Toate aceste eforturi ale pedagogului, menționează Comenius, vor da roade doar atunci, „când educația generală a tineretului va începe cu o metodă bună” după care „nimănui nu-i va lipsi ceea ce îi este necesar pentru a gândi și a acționa bine”. [10]

Rolul de influențare pe care îl are educația, este acela prin care se urmărește dezvoltarea continuă a unor calități umane specifice și explorarea de noi orizonturi de cunoaștere pentru individ. Prin acest rol, este exploatată întocmai atitudinea activă a omului față de propria împlinire, dar și simțul responsabilității pentru generațiile viitoare, exprimat prin intenția și preocuparea permanentă de a transmite urmașilor idealul educației, acela de „a fi” și „a deveni”. În sens restrâns, acest ideal educațional reprezintă „tipul de personalitate pe care o anumită societate, într-o anumită etapă istorică, îl proiectează, și la care aspiră sau pe care îl impune, ca pe modelul cel mai general de referință pentru valorile împărtășite de societatea respectivă, în orizontul de timp care îi este accesibil”. În sens larg, idealul educațional este expresia idealului sau modelului cultural de personalitate, care sintetizează valorile supreme ale unei societăți, ale unei culturi și ale unei civilizații circumscrise unui anumit spațiu geografic, socio-cultural, economic, politic, precum și unei anumite perioade de timp care, prin caracteristicile și sensurile esențiale ale evoluției sale interne, se detașează ca o epocă istorică. [11] Așadar, idealul educațional oferă un model de proiectare a personalității, în care se întrepătrund resursele interne ale acesteia cu dezideratele dinamicii sociale, în care personalitatea este implicată ca fiind subiect creator.

Din această perspectivă, în condițiile globalizării accentuate și a modernizării societății, rolul educației poate fi privit, în mod deosebit, ca având, o influență complexă, de natură să determine atât pregătirea tinerei generații, din toate punctele de vedere, pentru ca aceasta să se poată integra repede și cât mai bine în societate, cât și menținerea omului, pe parcursul

vieții sale, la nivelul cerințelor societății în continuă schimbare și restruc-turare. [18] Rolul de mediator al educației, se remarcă prin aceea că faci-litează interacțiunea dintre premisele ereditare și condițiile de mediu, orientând procesul formării și dezvoltării personalității individului, către asimilarea și interiorizare progresivă a elementelor socio-culturale din mediul ambiant. Prin intermediul rolului de mediator al educației, orice individ transferă în propriul comportament modele, norme, valori, atitu-dini, cunoștințe, ce asigură trecerea de la realitatea pur biologică la cea socială, umană. Pe această bază, având ca premisă predispozițiile eredi-tare, se edifică personalitatea individului.

Firește că, odată cu dezvoltarea oamenilor ca entități singulare, dis-tincte, dar care activează în spațiul aceleiași colectivități, educația este aceea care contribuie la evoluția întregii societăți umane. Avantajele pro-cesului educațional revin, astfel, nu doar celui care beneficiază în mod direct de instruire, ci ele își dovedesc, în timp, contribuția majoră la solu-ționarea anumitor situații problematice, de natură socială și economică. În acest sens, este cunoscut faptul că, prin caracterul ei dinamic și flexi-bil, educația generează mai mult efecte pozitive la nivel de societate, cum sunt: consolidarea democrației într-un stat, creșterea economică, inovația tehnologică, diminuarea comportamentelor anti-sociale, delincvențe și criminale, însă eficiența acestora rămâne controversată, în special în cazul în care programele educaționale vizează generalități, nefiind adaptate con-textului în care se aplică și particularităților acestuia.

Pluralismul cultural european este produsul unei istorii lungi și conti-nue care implică acceptabilitatea altuia, toleranța, coexistența plurală, dar cu șansa afirmării pozițiilor proprii. Există o identitate culturală europeană și aceasta este constituită din istoria și experiența comună, decantată în miile de ani (Imperiul Roman, Creștinismul, Iluminismul, Umanismul) [19]. Acest pluralism spiritual se explică prin anumite elemente funda-mentale ale culturii: curente religioase, care au fost întotdeauna trans-naționale, gândirea științifică, ce a circulat liberă din zorii epocii moderne, modelele și curente artistice, ideologiile, tehnicile de producție.

Ultimii 50 de ani au lăsat urme adânci în țările europene: 1. Migrațiile internaționale dinspre fostele colonii au condus la implantări de popula-ții de origine străină. 2. Dezvoltarea informațiilor și canalelor mediatice care au facilitat schimbul cultural. 3. Procesul construirii unei unități economice în plan european conduce la regândirea politicilor educative și culturale. Spre sfârșitul anilor 70 ai sec. XX, școala a fost pusă în fața

unei mari sfidări: aceea a deschiderii către pluralitatea culturală. Imigrarea masivă în țările occidentale a deschis problema posibilității și căilor școlarizării copiilor nou sosiți în aceste țări. Imigrarea, ca fenomen social, a pus și întreprinderile în fața unor dileme: cum poate fi străinul din punct de vedere profesional, ce randament poate da și cum se integrează în noi structuri de producție. Așa se face că școala va prelua și sarcinile întreprinderilor pentru pregătirea celor veniți pentru o integrare de calitate. Numai că între discursul școlii și discursul socio-economic se naște rapid o prăpastie. Școala se va centra nu numai spre imigranți, ci spre întreaga societate, pentru schimbarea unor repere mentale și de acțiune.

Școala a trebuit să facă față eterogenității lingvistice și culturale a grupurilor școlare ivite din urma imigrării. Prima sa gesticulație a fost aceea de a elimina diversitatea, de a considera pluralismul ca ceva rău. Diferența a fost înțeleasă ca un handicap ce trebuia rezolvat. Educația interculturală, în această fază, se reducea la o practică educativă asimilaționistă, ca o pedagogie reparatorie pentru eșecul sau excluziunea școlară. Aceste practici erau puse în practică mai ales în zonele unde componenta pluriethnică era evidentă. S-a recurs, de aceea, la o pedagogie compensatorie, de susținere, de ștergere a diferențelor, de achiziționare de către toți, pentru o „corectă” integrare, a acelorași instrumente culturale, mai ales lingvistice. Alteritatea culturală a fost conotată negativ și a fost disprețuită.

S-a constatat însă că această strategie nu numai că nu a dat rezultate, ci a și generat fenomene adverse, fiind supusă la numeroase critici din partea pedagogilor sau a reprezentanților populațiilor imigrante. Perspectiva inițială de desconsiderare culturală s-a schimbat.

Așa dar, diversitatea culturală nu mai este un prejudiciu, ci o realitate ce trebuie fructificată în mediul școlar. Optica se schimbă: fiecare copil are dreptul, individual, să-și cultive limba, tradițiile, obiceiurile. Profesorii nu se mai raportează la culturi abstracte, dezincarnate sau folclorizate, ci la culturi vii, puse acum în relație cu modelul cultural dominant. Concepția fixistă și oarecum reificată asupra culturilor este depășită. Recunoașterea eterogenității culturale a publicului școlar generează o tensiune nouă între universal și particular, pentru că se încearcă construirea din fragmente a unității culturale. Școala ia legătura cu reprezentanții noilor veniți, cu părinții copiilor, pentru a colabora și a proiecta strategii educative bazate pe o pedagogie diferențiată. Educația interculturală era înțeleasă ca o pregătire a copilului pentru două culturi diferite. Alfabetizarea se realizează în limba de origine a fiecăruia, progresiv făcându-se pași și în

direcția limbii majoritare. Sunt valorizați în acest scop profesori de aceeași origine ca și a copiilor. Fiecărui i se garantează specificitatea. Dar nu era de ajuns. Pedagogia diferențiată cultivă diferențele luate separat. Punctele de întâlnire și de comuniune culturală sunt neluate în seamă. Există riscul, la indivizii altfel formați, de a rămâne „între culturi”, nefiind bine instalați nici în cultura de origine, nici în cea a țării de primire.

O altă strategie se concentrează pe conceptul de cetățenie, pe o învățare cooperatoare, pe crearea de situații de învățare la un loc, pornind de la un fond comun, pe seama unui transfer intercultural, alcătuit cu premeditare. Școala este nu numai un loc de primire, ci și de realizare a interferențelor, al schimburilor egale dintre culturi.

Dacă la început reflecția asupra interculturalului în învățământ a fost restrânsă doar la soluționarea problemelor imigranților, astăzi se constată că vechea paradigmă nu mai este suficientă. O dată cu perspectiva construirii unui spațiu unitar european a internaționalizării economiei, a globalizării informațiilor problemele se pun altfel. „A învăța recunoașterea diversității codurilor culturale diferite, a ști să comunici într-un context intercultural, a lua cunoștință de propria identitate culturală, a fi capabil de a trece dincolo de stereotipuri și prejudecăți, de a cunoaște mai bine instituțiile, caracteristicile sociale, formele de viață din diverse țări europene, acestea ar putea să fie obiectivele unei practici interculturale largite în educație” [8, 15].

Școala, ca principal instrument de socializare, devine locul unei armonizări culturale ce o devansează pe cea socială. Gestionarea cât mai operativă și timpurie a diferențelor obligă cu necesitate la întronarea unui model educativ care să favorizeze întâlnirea și cooperarea între mai mulți parteneri. Prelungirea perioadei de școlarizare face din școală principalul mediu de construire a identității culturale. Antonio Perotti [14, 37-39] identifică trei niveluri de restructurare interculturală a funcțiilor școlii și anume: 1. Nivelul de transmitere a cunoștințelor. 2. Nivelul capacităților sau aptitudinilor dezvoltate. 3. Nivelul modelelor educative.

În acest proces educativ un rol deosebit îi revine învățării interculturale. Dacă admitem că interdependențele lumii de azi ne ating și ne implică pe toți, apoi trebuie poate să căutăm noi modalități de a trăi împreună, de a-l înțelege pe celălalt ca pe cineva ce trebuie respectat profund în toate diferențele sale.

Învățarea interculturală poate fi o unealtă în eforturile noastre de a înțelege complexitatea lumii de azi, înțelegându-i pe alții și pe noi înșine un

pic mai bine. Pe lângă aceasta, poate fi una din cheile ce deschid ușile unei noi societăți. Învățarea interculturală ne poate permite să facem față mai bine provocările realităților curente. O putem înțelege ca o împuternicire, nu doar pentru a face față, personal, dezvoltărilor curente, ci și pentru a face față potențialului schimbării, ce poate avea un impact pozitiv și constructiv în societățile noastre. De capacitatea noastră de învățare interculturală este nevoie acum mai mult ca niciodată.

Cum se poate de descifrat această sintagmă – *învățarea interculturală*? Să le luăm pe rând. Mai întâi să elucidăm noțiune *învățarea*. DEX-ul ne explică, că „*învățare* este acțiunea de a învăța și rezultatul ei” [4, 542]. Învățarea este procesul care determină o schimbare în cunoaștere și comportament. Nu orice schimbare este expresia învățării. Numai schimbările selective, permanente și orientate într-o direcție determinată pot fi considerate schimbări ale învățării.

DEX-ul ne explică numai ce este *învățare*, pe când *învățarea* este ceva mai mult. Învățarea este un process care generează performanța, este o precondiție a performanței: „nu orice performanță este un rezultat al învățării și nu orice învățare va avea ca rezultat o performanță observabilă” [3, 5].

Învățarea are loc pe trei niveluri diferite și inter-dependente: nivelul cognitiv, nivelul emoțional și nivelul comportamental. Învățarea reală implică toate aceste trei niveluri. De exemplu: dacă vrei să știi să mănânci cu bețișoarele pentru mâncat orez, trebuie să știi cum să le ții și trebuie să înveți mișcărilor corecte. Dar amândouă nu ar avea un efect permanent dacă nu vei învăța să-ți placă să mănânci cu ele sau cel puțin nu vei vedea un avantaj făcând-o.

Învățarea poate avea loc atât dintr-un accident cât și ca rezultat al unui proces planificat. Dacă ne uităm înapoi, vom realiza că am învățat multe lucruri din experiențe în care nu ne-am angajat pentru a învăța. Pe de altă parte, cea mai mare parte a timpului de învățat implică un fel de proces structurat, sau cel puțin intenționat. Nu vom învăța dintr-o experiență întâmplătoare dacă nu reflectăm intenționat asupra ei.

A doua noțiune din sintagma *învățarea interculturală* este *cultura* cu prefixul *inter*. Toate ideile despre învățarea interculturală se construiesc pe o idee despre cultură. Toate au în comun faptul, că percep cultura ca pe ceva făcut de om. Sunt foarte multe argumente și discuții, teoretice și practice, despre conceptele culturii. Îndeosebi, s-au amplificat aceste

discuții, începând cu anii 50 ai secolului trecut [A se vedea mai detaliat despre aceste discuții 6, 9, 12, 16, 17, 18].

Făcând o analiză a acestui conglomerat de concepte, propunem o definiție mai generală a culturii – *cultura este o totalitate de valori materiale, spirituale și intelectuale ale omenirii create pe parcursul evoluției sale și transmise din generație în generație urmașilor.* (Simion Roșca, Cultural Diversity: Conceptual Approaches).

Foarte des, analiza culturii implică analiza interacțiunii culturilor. Mulți autori susțin că dacă nu suntem pentru existența a mai mult de o cultură, nu ne-am gândi la cultură deloc. Diferențele aparente dintre cum oamenii gândesc, simt și acționează, sunt cele care ne fac conștienți de cultură. Prin urmare, cultura nu poate fi gândită doar ca o *cultură*, trebuie gândită și ca *culturi*. În consecință, este logic să avansăm în acest capitol de la ideile axate în principal pe însăși cultura, la ideile axate mai mult pe interacțiunea culturilor, pe experiențele interculturale.

Ca să fie mai simplu și pe înțelesul tuturor, să folosim unul din cele mai cunoscute modele ale culturii care este aisbergul. (Vezi figura 1)

Centrul modelului se bazează pe elementele ce alcătuiesc cultura și pe

Figura 1: Conceptul de aisberg al culturii.

Sursa: AFS orientation handbook: volume IV, New York, N.Y.: AFS International/Intercultural Programs, ©1984, p. 14

faptul că unele dintre aceste elemente sunt foarte vizibile, în timp ce altele sunt greu de descoperit.

Ideea ce se află în spatele acestui model, este aceea că, cultura poate fi schițată asemeni unui aisberg: numai o porțiune foarte mică din aisberg se poate vedea deasupra apei. Acest vârf al aisbergului este susținut de o parte mult mai mare, dedesubtul apei, adică invizibilă, dar care este fundamentul puternic al aisbergului.

De asemenea, în cultură sunt câteva părți vizibile: arhitectura, sculptura, pictura, muzica, literatura – ca să numim doar câteva. Dar fundamentul puternic al culturii este mai greu de observat: istoria, normele, valorile, adoptările/părerile lor despre spațiu, natură, timp, diverse noțiuni și concepte, teorii și modele etc.

Modelul de aisberg relevă faptul că părțile vizibile ale culturii sunt doar expresiile părților sale invizibile. De asemenea, acest model scoate în relief cât de dificil este și când să înțelegi oameni cu medii culturale diferite – pentru că noi putem să observăm părțile vizibile ale „aisbergului lor”, dar nu putem să vedem imediat care este fundamentul pe care aceste părți se fundamentează.

Pe de altă parte, modelul de aisberg lasă niște întrebări fără răspunsuri. De cele mai multe ori, este folosit ca punct de plecare pentru o analiză mai în adâncime a culturii, o primă vizualizare a faptului de ce este uneori așa de dificil să înțelegi și să „vezi” cultura.

Așa dar, modelul de aisberg ne concentrează atenția asupra aspectelor ascunse ale culturii. Este de menționat, că în întâlnirile interculturale pot fi găsite similitudini la prima vedere ce pot fi bazate pe păreri complet diferite asupra realității. Diferențele culturale, de exemplu, între tineri, uneori nu sunt chiar atât de evident percepute. A învăța intercultur – ar înseamnă, în primul rând, a fi conștient de partea de jos a propriului aisberg și a fi capabil să discuți cu alții despre aceasta pentru a-i înțelege pe alții mai bine și pentru a găsi domenii comune.

Analizând diferitele idei despre învățarea intercultură și experiențele interculturale, se poate să se fi clarificat că învățarea interculturală este un proces. Acest proces cere să te cunoști tu pe tine însuși și locul de unde vii, înainte ca să fii în stare să-i înțelegi pe alții. Este un proces provocator, deoarece implică idei adânc înrădăcinate despre ceea ce este bine și rău, despre structurarea lumii și a propriei vieți. În învățarea interculturală ceea ce considerăm de la sine înțeles și simțim necesar să stăruim, este ridicat ca întrebare. Învățarea interculturală este o provocare pentru identitatea

unei persoane – dar poate deveni un mod de a trăi, o modalitate de a-ți îmbogăți identitatea în timp. În fine, învățarea interculturală este punctul de plecare pentru o conviețuire pașnică.

În trecut, educația a fost oferită pe o bază socială egală, o școală pentru toată lumea, promovând dreptatea pentru a diminua diferențele și țintind integrarea socială. Astăzi marea problemă a societății noastre este cum să te descurci cu diferența? Cum ar trebui să recunoaștem și să valorificăm diferențele culturale și, în același timp, să promovezi integrarea culturală autentică și dezvoltarea integrală a tineretului studios, în primul rând în instituțiile educaționale, iar mai târziu, în societate?

Principiile interculturale se concentrează pe deschiderea către ceilalți, respectul activ pentru diferență, înțelegerea mutuală, toleranța activă, confirmarea prezentului culturilor, furnizarea egalității oportunităților, combaterea discriminării. Comunicarea între identitățile culturale diferite poate părea paradoxală în sensul în care necesită recunoașterea celorlalte două ca similare și ca diferite. În acest context, conform lui [15], educația interculturală poate fi conturată ca promovând și dezvoltând:

- O mai bună înțelegere a culturilor în societățile moderne;
- O mai mare capacitate de comunicare între oameni din diferite culturi;
- O atitudine mai flexibilă la adresa contextului diversității culturale în societate;
- O mai bună capacitate de participare în interacțiunea socială și recunoașterea moștenirii comune a umanității.

Principalul țel al educației interculturale este să promoveze și să dezvolte capacitățile de interacțiune și comunicare între elevi și lumea care îi înconjoară. Totuși, în dezvoltarea demersurilor educației interculturale există pericolul, ca acțiunile noastre să fie părtinitoare, mai mult sau mai puțin conștient. Intenționând să-i avertizeze pe profesori despre acesta, savanții francezi Jean-René Ladmiraal și Edmond Lipianskiy [7] au sugerat două „capcane” pe care profesorii ar trebui să le evite. Este vorba de, prima, reducerea realității culturale a copiilor spre o rapidă generalizare și, a doua, interpretarea sistematică a tuturor conflictelor dintr-un punct de vedere cultural, uitând factorii psihologici și sociologici ce au contribuit la un asemenea comportament. Martine Abdallah-Preteceille [1], cunoscut savant francez contemporan în științele educației, mai cu seamă în comu-

nicare interculturală, adaugă și o a treia capcană – încercarea de a rezolva dificultățile exclusiv prin cunoștințele raționale ale altora.

Profesorii trebuie să-și amintească că educația este o activitate extrem de pretențioasă. Este extrem de pretențioasă nu numai din perspectiva elevului dar și ținând cont de mediul înconjurător și chiar de personalitatea profesorului. Profesorii ar trebui să-și analizeze propriile lor identități și personalități culturale pentru a-și forma propria lor practică pedagogică. Din această cauză, Hoopes [15] sfătuiește profesorii să-și dezvolte capacitățile pentru analizarea modelelor lor de percepție și stilurilor de comunicare și să-și crească abilitatea de a asculta.

În plus, este extrem de necesar ca profesorul să fie conștient de propria sa cultură și să-și perceapă mecanismele preconcepțiilor sale, credinței, principiilor morale și valorilor.

Educația interculturală plasează pe ceilalți în centrul relațiilor. Încurajează o continuă chestionare a presupuzițiilor, a lucrurilor considerate bune și încurajează o deschidere constantă spre necunoscut și neînțeles. În procesul interacțiunii și a descoperirii mutuale fiecare om se poate împlini – personal, social și global. Relația educațională este bazată pe promovarea împuternicirii elevilor pentru a-i face să funcționeze deplin în interiorul societății.

Nu este îndeajuns să definești o viziune în legislația a tot ceea ce instituțiile educaționale trebuie să facă în promovarea educației interculturale, în orice națiune sau o regiune anume. Ceea ce este într-adevăr urgent în zilele noastre este, ca aceste viziuni să fie în mod real implementate, promovate și dezvoltate în inițiativele de instruire ale profesorilor și eventual în promovarea unei schimbări a conștiinței în rândul populației în general. Acest lucru nu mai poate fi întârziat pentru că dacă nu facem acest lucru, ce oameni ne vor ajuta să creștem? Și pentru noi profesorii, de asemenea, aflați într-un proces permanent de împlinire, care ne sunt punctele de referință? Avem nevoie de mai multă cercetare făcută de profesori înșiși. În sens larg, prezentul și viitorul se află în mâinile profesorilor și este urgent să se facă schimbări!

Dubla funcție a instituțiilor educaționale, de educare și instruire, trebuie să asigure dezvoltarea maximă a fiecărui tânăr, asigurându-se că, culturile să fie transmise în spiritul deschiderii către ceilalți. Profesorul, ca agent central al schimbării, ar trebui să ofere experiențe de învățare și oportunități ce promovează și acceptă toate culturile în spiritul democrației. Astfel educația interculturală ar trebui să fie obiectul tuturor instituți-

ilor educaționale din societatea de azi. Dacă nu ținem cont de acest lucru riscăm să creăm o uniformitate împovărătoare ce este bazată pe segregare și elitism.

Dacă eforturile noastre educaționale pot arăta oamenii în toate diferențele și asemănările lor culturale, demonstrând dreptul culturilor de a se dezvolta prin ele însele, ar trebui să vedem o participare mai activă în societate. Vom lucra într-un sistem educațional ce este împotriva diviziunii și pentru o nouă conștientizare într-o societate deschisă spre respectul între oameni. Educația interculturală trebuie să cuprindă școala și societatea, atât orizontal cât și vertical, dacă dorim să lucrăm pentru împlinirea fiecărei ființe umane.

Definind educația ca modalitatea esențială de promovare a interculturalității, suntem obligați de a analiza capacitatea pedagogiei și a sistemului de științe pe care se bazează, de a răspunde eficient și calificat numeroaselor probleme pe care le aduce în societate diversitatea și interculturalitatea.

Educația interculturală poate avansa astfel ca importanță în sistemul nostru educațional. Propunerea, în acest sens, este ca specialiștii în științele educației să analizeze posibilitățile abordării educației interculturale, ca disciplină distinctă. Asistența psihologică și psiho-pedagogică, realizată în diverse medii, ar trebui și ea reevaluată și completată cu teme de educație interculturală. Se recomandă și o colaborare mai strânsă între specialiștii din științele educației, specialiștii în științele juridice, prin teme de cercetare și centre autorizate. Fără să epuizăm lista de sugestii, avem în vedere oportunitatea de a promova proiecte europene, având ca tematică educația interculturală.

Referințe bibliografice:

1. Abdallah-Pretceille, Martine, *La formation des enseignants face au défi de la pluralité culturelle et de l'alterité*, în *Guide de l'interculturel en formation* (coord. J. Demorgon, Ed. Marc Lipiansky), Retz, Paris, 1999.
2. AFS orientation handbook: volume IV, New York, N.Y.: AFS International/ Intercultural Programs, 1984.
3. Galperin P. I. (coord.), *Studii de psihologia învățării*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.
4. DEX, ediția a II, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.

5. F. Dors, P. Mercier, *Les fondements de l'apprentissage et de la cognition*, Morin G., Quebec, 1992.
6. Drimba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, vol. 1, Editura Vestala și Saeculum I.O., București, 2001.
7. Ladmiral J.R., Lipiansky, E.M., *La communication interculturelle*, Armand Colin, Paris, 1989.
8. Lipiansky, Edmond Marc, în J. Demorgon, E. M. Lipiansky (coord.), *L'école confrontée a la diversite culturelle*, în Guide de l'interculturel en formation, Paris, Tetz 1999, p.15).
9. Kluckhohn, C., Kroeber, A.E., *Culture: a Critical Review of Concepts and Definitions*, Harvard University Press, Cambridge, MA, 1952.
10. Jan Amos Komenský, *Didactica magna*, București, 1970.
11. Nicola Ioan, „Pedagogie”, Ediția a II-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994.
12. Moles, Abraham, *Sociodinamica culturii*, București, Editura Științifică, 1974.
13. Perotti Antonio, *La lutte contre l'intolerance et la xenophobie*, Conseil de la Cooperation Culturelle, Strasbourg, 1992.
14. Perotti, Antonio, Role et projet de l'école dans les societies pluriculturelles d'Europe, în Education et pedagogie, Revue du Centre International d'Etudes Pedagogiques, nr.19, 1993.
15. Ouellet, F, *L'éducation interculturelle*, essai sur le contenu de la formation des maitre, Harmattan, Paris, 1991.
16. Roșca, Simion, Culture – a secondary objective of the European Union? În: Cultural diplomacy at the and western borders of the European Union / Alona Stoica, Ioan Horga, Mircea Brie. – Oradea: Editura Universității din Oradea, 2015.
17. Roșca, Simion, Cultural Diversity: Conceptual Approaches. În: Modern Historical and Political Issues: Joirnal in Historical & Political Sciences. – Chernivitsi: Chernivitsi National University, 2018, Volume 37-38, p. 234-241)
18. G. Socolov, S. Roșca, L. Roșca ș.a., *Istoria și filosofia culturii*. Manual. – Chișinău: F.E.P. „Tipografia centrală” 1998.
19. O. Șofran, *Instrucție și educație*, Editura Enciclopedică, București, 1970.
20. Wintle, Michael (edited by), *Culture and Identity in Europe*, Avebury, Singapore, Sydney, 1996, p. 26.

COMUNICAREA INTERNAȚIONALĂ ABORDATĂ DIN PERSPECTIVA STILURILOR DE CONDUCERE

• **ȘINGHIREI Valentina Mihai**, doctor în filologie engleză, conf. univ.,
• șef Catedra Sociologie și Psihologie, Universitatea Americană din Moldova
• (singhire@mail.ru)

Rezumat

William Arthur Wood menționa că „Comportamentul managerial este bazat pe imaginație, nu dominație, conducerea însăși se bazează pe cooperare, în nici un caz intimidare” [1] Un adevărat lider mereu va fi ghidat de percepțiile proprii, mereu va găsi calea spre inimile oamenilor. El va ști care îi sunt atuurile și puterile, dar niciodată nu le va folosi spre a provoca pagube în primul rând pentru persoana-i însuși, iar în al doilea caz pentru cei din jur. În acest articol vom înțelege, analiza și vom percepe care sunt funcțiile de bază ale unui lider. De asemenea, vom înțelege care este stilul nostru de conducere în activitățile de zi cu zi. Vom înțelege de ce liderii au nevoie de puterea de a-i îndruma pe ceilalți, sau în caz contrar trebuie să aibă grijă doar de ei?

Cuvinte-cheie: Stil de conducere, organizație, diferență, adepți, succes, probleme, încercări.

INTERNATIONAL COMMUNICATION FROM THE PERSPECTIVE OF DIFFERENT STYLES OF LEADERSHIP

• **ȘINGHIREI Valentina Mihai**, doctor în filologie engleză, conf. univ.,
• șef Catedra Sociologie și Psihologie, Universitatea Americană din Moldova
• (singhire@mail.ru)

Abstract

William Arthur Wood once mentioned that “Leadership is based on inspiration, not domination, on cooperation, not intimidation”, a true leader will always find his own ways of leadership. He will never ever use his power against the people. In this article, we will analyse, understand and find out what does a good leader do? How do we know what type of leadership to use? And should leaders have the capability to empower others? Or they should take care only of themselves?

Keywords: Leadership, organisation, difference, followers, success, problems, challenge

Introduction

International communication is the communication practice that occurs across countries. The need for international communication was due to the increasing effects and influences of globalization. As a field of study, international communication is a branch of **communication studies**, concerned with the scope of “government-to-government”, “business-to-business”, and “people-to-people” interactions at a global level. [3, p. 1]

Due to the increasingly globalized market, employees who possess the ability to effectively communicate across cultures are in high demand, in parallel with leadership communication on international arena “encompasses political, economic, social, cultural and military concerns”. [4]

The theory of leadership is universal. Nowadays, leaders are facing difficult problems, they are fighting daily with crisis, outbreaks, pollution, racism, all these problems have just one result, specifically in identifying the leader.

Agreeing with a well-known writer John Maxwell, “90 per cent of leaders are found not on the top of an organisation, but in the middle of it”; and we believe that it is true, because we judge them according to their results, not positions. “Many managers with leadership responsibilities feel that because they are not the main leader, that they cannot influence their bosses, peers, and subordinates. Even if managers report to someone else, they can use the three different skills of leading up, leading across, and leading down the enterprise.” [2, p. 1]

We assume that leadership analysed from the point of international communication can bring well determined ideas, concepts, because all that we know, all that we see on international arena is controlled by leaders.

The practical part of our investigation consists of analysing different styles of leadership. Why it is important? Because it affects all the domains of our life, from economics to media, from culture to education. In this article we will show the relationship between all of them.

The uniqueness of this investigation consists in analysing concrete styles of leadership based on international theory of leadership and on examples from history and contemporaneity. In this article we will see names of well-known politicians, businesspersons, animators, writers.

The method and material applied John C. Maxwell identifies three principles to help leaders bring value and influence to and from every level of the organization:

1. Lead-Up: Leading up is the process of influencing a leader. This process includes lightening the leader's load by being willing to do what others won't, while knowing when to push forward and when to back off.
2. Lead-Across: Leaders in the middle of an organization are leaders of leaders. These leaders help peers achieve positive results, let the best idea win, and garner mutual respect. These leaders must develop and maintain credibility, and continually exert influence.
3. Lead-Down: Leaders at the top who lead down help people realize their potential, become a strong role model, and encourage others to become part of a higher purpose. This involves walking through the halls, transferring the vision, and rewarding for results.

In order to understand the core of leadership we should identify some challenges, leaders in the middle of an organization often experience frustration and struggle to succeed. There are some common challenges that leaders in the middle of an organization face. Recognizing and identifying these challenges enables leaders to devise solutions and resolve issues.

As John Maxwell mentioned the first challenge is referred to the position of a leader, that means the attitude, because sometimes they are not sure about where they stand, and as a result that brings consequences on psychological level. "Good managers think in terms of opportunities and learn to take initiative without overstepping their boundaries. Tension impacts leaders by empowerment, initiative, environment, job parameters, and appreciation. Leaders must empower others to make their own judgments and take appropriate action. These leaders make things happen. The more leaders initiate, however, the more they can conflict with others and experience tension." [2, p. 2]

Furthermore, an organisation represents something unique, and in many cases this organisation takes as an example the character of the leader. Speaking about leaders, they should have a positive environment while solving positive aspects.

The second challenge explains why the leaders sometimes are frustrated, this feeling can bring ineffectiveness, and economical crash. "These leaders tend to react to situations with anger when something makes them look bad, maintain the status quo to avoid change, and keep the team constantly off balance." [2, p. 3]

The third challenge consists in pressure that leaders are facing every day, people that works on the bottom of an organisation usually have just one responsibility. In this case we can speak about Chinese examples of organisations, where one person can practice all his life just one work, he or she can practice it till the perfection, where they can do it with their eyes closed. Those people usually don't want to become leaders, but they prefer to do their best in order to help the organisation. On the other hand, leaders on the top of the organisation might choose what they want to do, and all the responsibility are on their shoulders.

The fourth challenge is represented by the "ego challenge", this is a term given by Maxwell, for leaders who can "know the difference between self-promotion and self-less promotion. The former has a me-first mentality, whereas the latter puts others first." [2, p. 4]

The fifth challenge "appeared when the leaders tend to like the front than the middle", what is essential in this case is that it is natural for leader to want to move, to create, to prosper, but "there are advantages to being at the top, which include recognition and praise. However, recognition can be negative when things go wrong. Leaders at the top don't have the freedom to neglect what they see from above. Leaders also must be careful to avoid moving forward too fast, risking the loss of their followers." [2, p. 4]

As an illustration of all mention above, we can mention that on the global arena, politicians, writers, animators, such as Mahatma Gandhi, Napoleon Bonaparte, Abraham Lincoln, Winston Churchill, Martin Luther King Jr, Franklin D. Roosevelt, George Washington, Margaret Thatcher, Walt Disney were prominent above all their success by their style of leadership, sometimes their style could confuse us. Some of us might think that Walt Disney approached a democratic style of leadership, but what if we can prove that actually it was an autocratic one?

In order to prove it we should analyse all the styles, there are five different styles of leadership according to the book, "Leadership and practice" written by Peter G. Northouse, visionary expressed by phrases as "*come with me*", coaching, "*try this*", democratic "*what do you think*", commanding "*do what I tell you*", affiliative "*people come first*", [3, p. 91] or in other words transformational, democratic, charismatic, autocratic and laissez-fair.

Speaking about the second categorization, we should mention that all of the styles are characterised by some specific peculiarities.

Transformational leadership is a theory of leadership where a leader works with teams to identify needed change, creating a vision to guide the change through inspiration, and executing the change in tandem with committed members of a group.[4, p. 1]

Democratic leadership, also known as participative leadership or shared leadership, is a type of leadership style in which members of the group take a more participative role in the decision-making process. This type of leadership can apply to any organization, from private businesses to schools to government. [5, p. 1]

Charismatic leadership is basically the method of encouraging particular behaviors in others by way of eloquent communication, persuasion and force of personality. Charismatic leaders motivate followers to get things done or improve the way certain things are done. [6, p. 1]

Autocratic leadership, also known as authoritarian leadership, is a leadership style characterized by individual control over all decisions and little input from group members. Autocratic leaders typically make choices based on their ideas and judgments and rarely accept advice from followers.[6, p. 1]

Laissez-faire leadership, also known as delegative leadership, is a type of leadership style in which leaders are hands-off and allow group members to make the decisions. Researchers have found that this is generally the leadership style that leads to the lowest productivity among group members. [7, p. 1]

The results of the investigation As previously stated, there are five styles of leadership, all of them have different approaches, that can be differentiated according to their principles. As a result of our investigation, we will analyse concretely all the styles according to some well-known leaders.

Firstly, speaking about transformational style of leadership, one prominent leader is Ariana Huffington, she is a Greek-American author, syndicated columnist, and businesswoman. She is co-founder of The Huffington Post, one of the most popular American website, with localized and international editions. It is edited from a left wing political perspective. It was founded in 2005 by Andrew Breitbart, Arianna Huffington, Kenneth Lerer, and Jonah Peretti. The site offers news, satire, blogs, and original content and covers politics, business, entertainment, environment, technology, popular media, lifestyle, culture, comedy, healthy living, women's

interests, and local news. Her style of leadership is characterised by a vast creation of changes through inspiration, and execution of the change in tandem with the group of Haffington Post.

Secondly, speaking about democratic style of leadership, here we can mention personalities such as Abraham Lincoln, George Washington. Why was George Washington a democratic leader? Because unlike commanding troops during the American Revolution, Washington was notably democratic when guiding the U.S. government. He showed early signs of his democratic leadership style by appointing strong leaders to his staff.

Thirdly, speaking about charismatic style of leadership, “these individuals are very eloquent verbally and they have the ability to communicate with the people they lead on a profound, emotional level. One of the advantages of charismatic leadership is the ability of these individuals to articulate a captivating or compelling vision. They have the capacity to evoke strong emotions in their followers as well.” [6, p. 2] A prominent example of charismatic style of leadership is Sir Richard Charles Nicholas Branson, a British business magnate, investor, author and philanthropist. The founder of the Virgin Group, a group of companies that produces books, commercial aviation, consumer electronics, films, health care, internet, jewellery, mobile phones, music, radio, retail, travel, rail transport.

Fourthly, the autocratic style of leadership implies individual control over all decisions and little input from group members. Autocratic leaders typically make choices based on their ideas and judgments and rarely accept advice from followers. Autocratic leadership involves absolute, authoritarian control over a group. Like other leadership styles, the autocratic style has both some benefits and some weaknesses. While those who rely on this approach too heavily are often seen as bossy or dictator-like, this level of control can have benefits and be useful in certain situations. When and where the authoritarian style is most useful can depend on factors such as the situation, the type of task the group is working on, and characteristics of the team members. Some prominent examples of autocratic leadership are Adolph Hitler, Walt Disney, Donald Trump. Why Walt Disney? Because at the heart of the company was a business model that is closely associated with an autocratic leadership style, which means that whatever Disney said, it was to be complied. Plus, he was known for firing people on the spot who disagreed with him. In contrast to the magical

nature that is associated with Disney's brand, the man behind it was, in some cases, seen as ruthless.

As previously mentioned, the Walt Disney leadership style is authoritarian, which is characterized by sole control over all decisions and little input from employees. The leader is the one making choices based on their own judgments and ideas, and would rarely accept advice from his followers.

Speaking about the pros and cons of such leadership we should mention that, this type of leadership can be beneficial in some situations, such as those when a decision needs to be made quickly without having to consult a group of individuals. However, to get things accomplished efficiently and quickly, some projects need a strong leader.

This leadership style is also good in a situation that is particularly stressful. It allows employees to focus on performing specific tasks without worrying about making complex decisions and to become highly skilled at performing particular tasks, which can benefit the whole company. The Cons of such style of leadership are that people who abuse this style of leadership are often viewed as dictatorial, controlling and bossy, which can lead to resentment among his subordinates. Because authoritarian leaders make decisions without consulting other people, employees may be disappointed from not being able to contribute ideas. According to research, this type of leadership would often result in lack of creative solutions to problems.

Fifthly, *laissez-faire* style of leadership is characterised by allowing groups to make their own decisions. Researchers have found that this is generally the leadership style that leads to the lowest productivity among group members. [8, p. 62] One prominent example of *laissez-faire* style of leadership was approached by Warren Buffett, an American business magnate, investor, and philanthropist, who is the chairman and CEO of Berkshire Hathaway. Buffett has employed a *laissez-faire* or free reign approach to managing his company. It's a style that allows employees to carry out tasks without much guidance from leaders. Much freedom is given to the employees to make the right decision about what they are going to do. In other words, they are expected to solve problems on their own.

He gives the people who work for him a lot of freedom, and possibility to solve their problems. In order to understand if this style of leadership

works we should take a look at the economical part of the company over the years.

According to Alice Shroeder, the author of the book, “Warren Buffett and the Business of Life”, W.Buffett employs a hands-off management style because “he knows that people perform best when given autonomy” and in many cases people are more creative when they are on their own.

“Buffett’s company, Berkshire, operates as a holding company which purchases other companies. Shroeder believes that Buffett’s style works because the firms he has been purchasing already have experienced CEOs who are self-sufficient and are focused on profitability.” [9]

After analysing all the types of leadership, we should determine what are the scopes of international communication, it is a widely spread and multi-layered in contemporary society, however it is not considered as a separate academic discipline because of its overlapping with other subjects. International communication is a topic and it studies global policies and not only. The domains of international communication are: theories of international communication, core international communication processes, global media firms, global media policies, global news flows, world cinema, development communication, the Internet, intellectual property law, non-hegemonic communication flows. This is a categorization proposed by John D. Drowning. The relationship between leadership and international communication consists in creating new opportunities for each other, because as internet developed, the gradual proliferation is eroding space and time barriers, and leaders can lead effectively, they can read up to date information and think about their future actions.

Conclusion.

In conclusion, international communication can be analysed from the point of different styles of leadership, because all of them contribute to a prosperous world. A world where on international arena, leaders can choose whether they agree something or not. We, in concordance with our theme analysed the relationships between well-known leaders and their styles of leadership, we understand what are the methods of evolving, international communication analysed from the perspective of different styles of leadership contribute to a better world and understanding.

Bibliographical references

1. Maxwell, C. John, *The 360 Degree Leader, developing your influence from anywhere in the organisation*, Thomas Nelson Inc. HarperCollins Leadership; Reprint edition (October 17, 2011), 2005, – 368 p.
2. Northouse, Peter G, *Leadership: Theory and Practice Fifth Edition*, Western Michigan University, SAGE Publications, Inc; 8 edition (February 9, 2018), – 526 p.
3. Thussu, D.K. *International Communication: Continuity and Change*. London: Hodder Education, 2006.
4. Fortner, R. S. *International communication: History, conflict, and control of the global metropolis*. Wadsworth Pub. Co. pp. 1., 1993

Internet sources:

5. <https://www.quotes.net/authors/William+Arthur+Wood>, last visited 04.04.2020
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Transformational_leadership, last visited 04.04.2020
7. <https://www.verywellmind.com/what-is-democratic-leadership-2795315>, last visited 04.04.2020
8. <https://teamworkdefinition.com/charismaticleadership/>, last visited 04.04.2020
9. <http://www.josephchris.com/9-warren-buffett-leadership-style-doctrines>

SECURITATEA ALIMENTARĂ ÎN CONTEXTUL REGLEMENTĂRII MULTILATERALE A RELAȚIILOR ECONOMICE EXTERNE

- : **Vitalie CAZACU**, doctor în economie, conferențiar universitar, AAP
- : (vitalie_cazacu@mail.ru)

Rezumat

Problema securității alimentare este una complexă și globală, de prioritate maximă pentru asigurarea stabilității pe plan mondial. Ea este strâns legată de alimentația populației, dezvoltarea producției agricole și utilizarea resurselor. Alimentația trebuie privită atât sub aspectul cantitativ cât și calitativ al produselor alimentare disponibile. Lipsa alimentelor de bază în anumite părți ale lumii duce la foamete, aceasta fiind o problemă majoră a securității alimentare. Doar cooperarea internațională la nivelul tuturor statelor va putea conduce la găsirea unor soluții optime ale acestei probleme globale.

Cuvinte-cheie: OMC, FAO, OECD, GATT.

FOOD SECURITY IN THE CONTEXT OF MULTILATERAL REGULATION OF EXTERNAL ECONOMIC RELATIONS

- : **Vitalie CAZACU**, PhD in Economic Sciences, Associate professor, APA

Abstract

Scientific analysis of food security from the perspective of modern realities is impossible without taking into account the processes of globalization and the profound changes taking place in the world economy and economic policy. The industrial structure of the world economy has undergone dramatic changes in recent decades. One of these is the sharp drop in the share of agriculture in world GDP from 10 to 3% in 1950-2016, in international trade from 38 to 10%, while maintaining its role as a key guarantor of the sustainable development of the global economy.

Keywords: food security, globalisation, world economy, economic policy, sustainable development.

Introducere

O analiză științifică a problemei securității alimentare din punctul de vedere al realităților moderne este imposibilă fără a lua în considerare

procesele de globalizare și schimbările profunde din economia mondială și politica economică.

În ultimele decenii, structura sectorială a economiei mondiale a suferit modificări cardinale. Una dintre ele este o scădere accentuată a ponderii agriculturii în PIB-ul mondial de la 10 la 3% în perioada 1950-2016, în comerțul internațional – de la 38 la 10% [1], păstrându-și în același timp rolul de garant cheie al dezvoltării durabile a economiei globale. După cum arată experiența țării dezvoltate și în curs de dezvoltare, implementarea acestei misiuni necesită o îmbunătățire sistematică a mecanismului de reglementare a sectorului agricol la nivel național și internațional, în primul rând în ceea ce privește stabilirea sprijinului de stat.

Impulsul pentru discuția sprijinului statului pentru sectorul agrar al economiei este dat de procesele de globalizare, care necesită o coordonare internațională sporită a politicii agrare. Unul dintre obiectivele sale de bază presupune refuzul statelor de la practica utilizării instrumentelor care denaturează condițiile pieței, activității economice.

La începutul secolelor XX–XXI, rolul instituțiilor internaționale precum OMC, FAO, OECD a crescut semnificativ. Rolul principal în reglementarea multilaterală a piețelor mondiale pentru materie primă agricolă și produsele alimentare este jucat de OMC. Regulile convenite inițial pentru circulația internațională a mărfurilor au fost elaborate în temeiul Acordului general privind tarifele și comerțul (GATT), semnat în 1947. GATT-1947 a permis o discrepanță fundamentală în interpretarea regulilor de reglementare a piețelor bunurilor industriale și agricole.

În primul rând, în politica agrară internă, majoritatea țărilor dezvoltate, au aderat la politica de susținere a prețurilor pieței. În același timp, prețurile au fost majorate administrativ, subvențiile la export au fost utilizate din ce în ce mai mult pentru a furniza surplusul de alimente și produse pe piețele mondiale, reducând astfel prețurile mondiale. Aceste politici, inclusiv sistemul de bariere la import, au creat un sentiment de vânzare garantată a tuturor produselor produse de producătorii agricoli naționali, reducând astfel stimulentele pentru fermieri pentru a crește producția și a-i îmbunătăți eficiența.

În al doilea rând, normele GATT au permis aplicarea restricțiilor de import pentru produsele agricole importate, inclusiv a cotelor de import pentru a preveni o scădere a prețurilor interne, dar cu condiția ca închiderea completă a pieței interne a produselor străine să fie inadmisibilă. De

fapt, comerțul internațional cu bunuri agricole (în special cereale, carne, zahăr, fructe și legume) a fost dominat de măsuri netarifare de reglementare: cote de import, prețuri minime de import etc., ca o consecință a corectării distorsiunilor de preț cauzate de prăbușirea prețului în timpul Marii Depresii din anii 1930. ani, și vizează prevenirea reapariției deficitului acut de alimente în timpul celui de-al doilea război mondial.

În al treilea rând, țărilor membre ale GATT li s-a permis să aplice subvenții la export pentru produse agricole, cu condiția să nu capteze decât o cotă „echitabilă” din piața mondială, dar să fie interzise în ceea ce privește furnizarea de produse industriale în străinătate.

Discuțiile privind comerțul cu mărfuri agricole, inițiate în runda Uruguay (1986-1994), au culminat cu semnarea Acordului privind agricultura. Runda Uruguay a acoperit trei programe principale de reglementare agricolă:

1. Reglementarea exporturilor (subvenții la export, credite la export, ajutoare alimentare, întreprinderi comerciale de stat).

2. Sprijin intern (costuri de sprijin agregate (suma totală a subvențiilor guvernamentale interne care denaturează comerțul); „cutie galbenă” (subvenții care denaturează comerțul; lista acestor subvenții este furnizată de fiecare țară în mod individual); subvenții minime care nu sunt legate de un anumit produs, mai puțin de 5% din cost, subvenții minime legate de produs (subvenții care sunt mai mici de 5% din valoarea unui produs dat produs); „cutie verde” (subvențiile care au un impact minim asupra pieței bunurilor agricole nu sunt limitate)).

3. Acces pe piață (tarife obligatorii și aplicate; mărfuri sensibile; contingente tarifare; mecanism special de reglementare (MSU)).

Trebuie remarcat faptul că pentru țările în curs de dezvoltare sa oferit un tratament special și diferențiat: un volum mai mic și o perioadă de tranziție mai lungă, mai multă flexibilitate și alte beneficii. Țările cel mai puțin dezvoltate au fost supuse unei clauze gratuite (fără cerințe noi).

În ceea ce privește sprijinul intern, acest lucru este abordat în articolul 6-7 din Acordul privind agricultura, care se referă la măsuri de sprijin agregate (AMS). Se afirmă în continuare că sprijinul intern este permis atâta timp cât nu denaturează comerțul agricol. Pentru a regla mai bine caracteristicile suportului intern, se utilizează principiul „coșurilor”, care includ diverse forme de suport, iar culoarea coșului arată caracteristicile acestuia.

„Coșul galben” include programe de sprijin care afectează în mod direct sau indirect comerțul exterior, destabilizând funcționarea normală a pieței de mărfuri agricole. Caseta verde include măsuri care au un impact minim sau deloc asupra comerțului. Pentru a face acest lucru, trebuie să îndeplinească anumite criterii (de exemplu, aceste programe nu ar trebui să afecteze prețul produselor vândute). De fapt, acest „coș” include costurile cercetării științifice și ale proiectelor de infrastructură. Acordul prevede, de asemenea, posibilitatea acordării de subvenții în cazul în care valoarea acestora nu depășește 5% din valoarea bunurilor vândute. Pentru țările în curs de dezvoltare, această cifră nu trebuie să depășească 10%.

În ceea ce privește sistemul de sprijin, principala problemă a fost că principiul împărțirii „coșurilor” de culoare nu a fost clar definit, ceea ce a dus la o interpretare destul de arbitrară a semnificației semantice a „coșurilor”. Au fost luate măsuri active pentru transferul fondurilor de sprijin din „coșul galben” în cel „verde”. Utilizarea culorii pentru a diferenția „coșurile” a devenit o modalitate destul de utilizată de legitimare a diferitelor tipuri de subvenții. În același timp, chiar principiul utilizării „coșurilor” a făcut posibilă punerea în ordine a diferitelor sisteme de sprijin de stat pentru fermieri.

Un alt punct important al acordului încheiat este faptul că nivelul agregat (mediu) al sprijinului de stat pentru agricultură a trebuit să fie redus la 4/5 din nivelul 1986-1988 până la sfârșitul secolului. Această reducere a necesitat, de asemenea, ajustări minime în majoritatea țărilor dezvoltate, întrucât o mare parte din sprijin a fost deja redusă la mijlocul anilor nouăzeci.

Accesul pe piață a fost reglementat de articolele 4 și 5 din Acordul privind agricultura, care conțin dispoziții pentru înlocuirea restricțiilor netarifare cu taxe. Actul adițional subliniază că măsurile netarifare pot fi foarte diverse. Revenirea la utilizarea sistemului de protecție netarifară a fost permisă în cazurile în care prețul unui produs a scăzut sub prețul „prag” sau în cazul unei creșteri bruste a volumului produsului agricol importat (detaliile aplicării acestor excepții nu au fost clar explicate în lege). Datorită faptului că acordul nu a specificat sistemul de tarifare a restricțiilor netarifare la importul de bunuri agricole, în practică, țările l-au interpretat individual în fiecare caz.

Perioada de referință selectată 1986-1988 a fost caracterizată de cele mai ridicate rate și nivel de protecție, ceea ce a condus la faptul că peri-

oada cu cel mai înalt grad de protecție a fost luată ca perioadă de referință. Reducerea rezultată a nivelului comisioanelor „obligatorii” a fost mai mare decât cea reală sau efectiv aplicată. După cum sa indicat în studiul OECD, perioada de bază a avut cel mai înalt nivel de sprijin. Aceasta a însemnat că reducerile tarifare scad protecția piețelor agricole naționale.

O serie de întrebări au rămas nerezolvate. În primul rând, restricțiile tarifare pot avea un efect protector asupra pieței, nu mai puțin semnificativ decât măsurile netarifare. De exemplu, nivelul final al „obligatoriei tarifare la sfârșitul anilor 1980 și începutul anilor 1990 a fost cu două treimi mai mare decât, „plafonul ”, în timp ce în Statele Unite excesul era de trei sferturi.”

O consecință naturală a acestui tip de obligativitate tarifară a fost faptul că a permis țărilor să stabilească tarife reale sub nivelul „consolidat” și, prin urmare, noua reglementare a făcut posibilă stabilizarea pieței interne în același mod în care s-a făcut mai devreme în UE cu taxe de import modificate și subvenții la export. În practică, acest lucru a însemnat că noile reguli au împiedicat ajustări semnificative ale pieței alimentare, așa cum se temeau criticii.

Ar trebui să se recunoască faptul că unele țări au convenit să ofere un nivel minim de admitere pe piața lor pentru produsele agricole străine, astfel încât nivelul de admitere a mărfurilor străine pe piața internă să crească cu 5% în cadrul contingentului tarifar. Pe de altă parte, normele permit un nivel de discriminare datorită faptului că importurile în cadrul contingentului stabilit prevăd un nivel mai scăzut de protecție tarifară în comparație cu importurile în afara acestui contingent.

Precizând aceste teze, trebuie remarcat faptul că principala realizare a acordului nu a fost atât reducerea protecționismului, cât introducerea unor reguli și reglementări uniforme pentru reglementarea importurilor. Principiul tarifificării ne-a permis să ajungem la principii unificate pentru reglementarea activităților membrilor OMC.

Subvențiile la export sunt tratate în articolele 8-11 din Acordul privind agricultura, care presupunea o reducere globală a volumului subvențiilor la export. Volumul și valoarea subvențiilor au fost propuse să fie reduse pentru țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare cu 36% și, respectiv, 21%, comparativ cu perioada de bază 1986-1990. Deși sistemul de subvenții la exportul agricol a fost în mare parte limitat de Runda Uruguay, majoritatea subvențiilor au continuat să existe, deși într-o formă limitată, foarte

puține state și-au „ajustat politicile pentru a adapta schimbările programelor lor de export în prezent. sau viitorul”.

Printre celelalte aspecte cele mai importante, este necesar să se indice posibila asumare a utilizării standardelor sanitare și fitosanitare. Utilizarea lor a fost permisă, dar s-a propus ca acestea să fie utilizate exclusiv pentru a proteja viața și sănătatea cetățenilor și să fie introduse în strictă conformitate cu recomandările autorităților medicale responsabile pentru sănătatea și siguranța consumatorilor. S-a subliniat în mod special inadmisibilitatea utilizării lor pentru a reglementa fluxurile comerciale externe de bunuri și produse agricole.

Acordul privind măsurile sanitare și fitosanitare (SPS) își propune să asigure că restricțiile la import sunt impuse numai în măsura și în forma în care acestea sunt necesare pentru a asigura siguranța oamenilor, animalelor și plantelor. Baza acestor acorduri ar trebui să fie informații științifice solide cu privire la sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor și, în același timp, să afecteze cât mai puțin posibil comerțul exterior. În ciuda ambiguității evidente a unei astfel de definiții, practica arată că acest acord se dovedește a fi destul de eficient și eficient.

Toate programele de mai sus (introducerea NTB-urilor, tarifarea NTB-urilor, restricționarea programelor agregate de sprijin și necesitatea informării OMC cu privire la toate programele de sprijinire a reglementărilor agricole naționale) au reprezentat un pas important către sporirea transparenței politicii agricole. Sarcina lor era de a preveni creșterea protecționismului în țările dezvoltate și în curs de dezvoltare, asigurând o mai mare certitudine și stabilitate pe piața agricolă globală. Problema cea mai importantă a fost specificitatea aplicării acestor norme în contextul priorității acordate țărilor în curs de dezvoltare pentru a asigura dezvoltarea lor economică.

Concluzii.

Acordul privind agricultura a fost dezvoltat cu cea mai directă (și de fapt, exclusivă) participare a conducerii Statelor Unite și a țărilor UE. A fost o încercare de a introduce normele OMC în sfera comerțului exterior cu produse agricole bazate pe principiile liberalizării. În esență, a fost un acord-cadru care a lăsat nerezolvate o serie de probleme legate de aplicarea specifică a acestor reguli. Condiția prealabilă obiectivă pentru această situație a fost schimbările în structura geografică a comerțului mondial cu alimente.

Referințe bibliografice:

1. *Балабанов В. С.* Продовольственная безопасность: международные и внутренние аспекты. М.: ЗАО «Изд-во «Экономика», 2002.
2. *Буздалов И. Н.* Сельское хозяйство под прессом структурных деформаций в экономике // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. 2010. № 4. С. 10-15.
3. Strategia Națională de Dezvoltare Durabilă a Complexului Agroindustrial al Republicii Moldova 2008-2015, HG nr. 282 din 11.03. 2008.

ANALIZA POLITICII STATULUI ÎN DOMENIUL ȘTIINȚEI ȘI TEHNOLOGIEI

- **Tatiana ANDREEVA**, doctor în științe economice, AAP
- (andreevatatiana72@mail.ru)
- **Evghenii GROSU**, doctorand, AAP
- (evghenii.grosu@mail.ru)

Rezumat

În articolul este arătat rolul Guvernului Republicii Moldova în procesul de promovare a inovațiilor prin Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023. Principalele direcții strategice ale competitivității economice și priorității tehnologiilor inovatoare și rezultatele scontate. În același timp, sunt prezentate probleme care au fost identificate de Curtea de Conturi a Republicii Moldova în cadrul implementării Programelor naționale în domeniul sănătății care nu au fost corectate de autoritățile publice și pot afecta negativ implementarea Programului național în domeniile de cercetare și inovare pentru anii 2020-2023.

Cuvinte-cheie: inovație, tehnologii, politica de stat.

ANALYSIS OF STATE POLICY IN THE FIELD OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

- **Tatiana ANDREEVA**, Doctor of Economics, Associate Professor, IRIM
- (andreevatatiana72@mail.ru)
- **Evghenii GROSU**, doctoral student, IRIM
- (evghenii.grosu@mail.ru)

Abstract

The article shows the role of the Government of the Republic of Moldova in the process of promoting innovations through the National Program in the fields of research and innovation for the years 2020-2023. The main strategic directions of the economic competitiveness and innovative technologies priority and the expected results. At the same time, there are shown problems that were identified by the Court of Accounts of the Republic of Moldova during the implementation of National Programs in Healthcare that have not been corrected by public authorities and can negatively affect the the implementation National Program in the fields of research and innovation for the years 2020-2023.

Keywords: innovation, technologies, state policy.

Introduction.

The modern economy develops under the direct state regulation of the market situation. The actions of the country's leadership are aimed primarily at creating a favorable climate for the development of the domestic economy. One of the priority directions of development of the economic sector is the innovative way of the country's development. The main role in the implementation of this direction belongs to the state. Innovation – activity of applying the result obtained from research and/or practical experience, which is oriented towards the use in practical activity and/or marketing on the market of new or substantially improved materials, products or devices, processes, systems and services [1]. The innovative way of economic development is aimed at the progressive development of advanced technologies, which makes it possible to strengthen the domestic economy and increase its competitiveness in the world market. The innovative development of the economy is impossible without investing funds in priority programs of scientific and technological progress, construction and reconstruction of enterprises, development of the education system, healthcare and improvement of social policy as the fundamental factors in the growth of human capital.

Main text. An important problem on the way to economic integration of the Moldova's economy is the development and implementation of state policy in the field of science and technology. Its main responsibility is to make long-term strategic decisions aimed at improving the efficiency of innovation. The works of scientists W. Gates, A. Ignatyuk and other scientists highlight the issues of determining the strategy of innovative development.

Studies prove that countries that have created an effective strategy for innovative development receive more convincing competitive advantages for economic, industrial, political expansion and significantly strengthen their own strategic positions.

As a result of the study of the potential of domestic technologies and the characteristics of global economic tendencies based on the principles of innovation, the Government of the Republic of Moldova has approved the National Program in the fields of research and innovation for the years 2020-2023. The research and innovation projects through which the National Program is implemented correspond to the strategic priorities of the included research and innovation fields, namely: healthcare; sustainable agriculture, food security and food security; environment and climate change; societal challenges; economic competitiveness and innovative technologies.

The three the main directions for economic competitiveness and innovative technologies are: nanotechnology; information technology and digital development; innovative materials, technologies and products [2].

The development at the global level of areas related to new materials, micro- and nanotechnology is due to the development of the field of nanotechnology, which in the coming decades will be the most urgent, dynamic and having a “disruptive / revolutionary” impact on industry and society.

Global investment in the development of nanotechnology has doubled due to the obvious contribution of this area to the development of society.

Global and national progress in the exact and engineering sciences demonstrates a correlation, a coherent relationship with the sustainable development of industry, economy and, ultimately, society as a whole, which benefits from scientific research in the long term. Applied, experimental research in the field of engineering, nanotechnology, biomedicine, pharmaceuticals and cosmetology, food safety, energy, etc. is inextricably linked with the results of fundamental research in the field of chemistry, physics, mathematics. Research and innovation will contribute to strengthening the interaction between research areas and the needs of the state, the development of comprehensive research designed to provide significant support to specialized educational institutions, enterprises and the entrepreneurial environment in order to implement projects, develop new products used on a large scale in industry and economy.

For the convenience and well-being of citizens, the development and widespread use of the potential of information and communication technologies (ICT) is supported by research in all areas. A national vision for the formation of a developed information society, in which the use of the opportunities provided by ICT, increased access to modern ICT infrastructure, diversified digital content and progressive information services will lead to improved economic competitiveness, good governance and, accordingly, to an increase in the well-being of the population.

The introduction of advanced materials and technologies is a niche of a developing economy. Basic and applied research contributes to an increase in the variety of products for specific applications in various areas of the economy, to attract researchers to the development of advanced materials, modern technologies to create devices and systems that operate in certain environments, to research that will increase the level of availability of funds.

According to the National Program in the fields of research and innovation for the years 2020-2023, the expected results are:

- development of infrastructure, tools, standards, research, development and innovation capacity;
- pharmacovigilant synthesis, permeability and positioning of particulate matter;
- to promote the operation of an automated system for the operation of a contractor and a contractor;
- new theoretical approaches and solutions, brought in line with the theoretical interpretation of the experimental results, which will find application in various sectors of the economic sector (energy, information and communication technologies, mechanical engineering, electronics and robotics, geological exploration, pharmaceutical, cosmetology, food industry, etc.) etc.);
- development of alternative energy converters based on layers of reduced dimension, using economically accessible and environmentally attractive technologies for microelectronics, medicine and spintronics;
- non-electrical and non-electrical equipment in the case of non-slip, non-slip and non-slip products;
- use of open source software and free online tools to create, distribute and use digital content for priority areas of research and innovation;
- development of mechanisms for the implementation of applications and equipment for accessing the element;
- carrying out theoretical and practical research with a broad coverage of the main problems, including indicators and tools for monitoring society and the digital economy;
- justification and mathematical modeling of technological, environmental, economic and social;
- ensuring cyber security, justification and development of new methods in coding in;
- development of advanced information technologies and systems, as well as innovative solutions designed for: social areas, cyber security, processing large amounts of data, preservation and development (through digitization) of cultural heritage.
- implementation of technical and industrial infrastructures, with their connection to utility networks in general;
- new materials and materials in the form of non-ferrous materials and non-technological materials;
- non-functional products for the production of special products and products;

- materialization of materials in the form of extruded materials in solitary confinement;
- development of advanced and inexpensive materials, structures for use in sectors of the economy;
- analysis, systematization, generalization of the results of fundamental theoretical research and proposal of new methodological approaches in the fields of physics, chemistry, mathematics and informatics, geology and seismology;
- development and production of electronic and engineering devices and installations for the health care system.

The National Program for the years 2020-2023 was approved with a estimated budget for the implementation of the projects as a result of the competition according to the priorities and strategic directions, of 997,8 million lei, for a period of 4 years of implementation.

The costs for the institutional consolidation measures in the fields of research and innovation are estimated in the amount of 481,1 million lei, for a period of 4 years of implementation.

The costs of competitive and institutional strengthening actions in the fields of research and innovation covered by the national public budget will be adjusted annually according to the available financial means foreseen in the medium-term budgetary framework for the respective periods.

According to the latest audit reports of the Court of Accounts, on the implementation of National Programs in the health domain (prevention and control of diabetes [3], combating hepatitis [4], reduction of the burden of tuberculosis [5]) have been identified some problems that have not been remedied and may be found in the National Program in the fields of research and innovation, namely:

1. The regulations of the National Program establish that the financing of actions will be carried out from the account and within the limits of the allocations provided annually for these purposes in the state budget. At the same time, in the budget of the National Program were not estimated and planned financial means to be allocated from local budgets, while local public authorities are partners in carrying out its actions.
2. Although the Action Plan for the implementation of those Program set out the responsibilities of the parties involved in the implementation of the Program, entities at all levels did not have written

processes and procedures for carrying out activities, communicating data to institutions involved in the process, evaluating results and obtaining expected indicators.

3. At the same time, the entities involved in the implementation of the programs, both the central and local public authorities did not have a separate record of the financial means used for the implementation of the actions specified in the programs.

Conclusion.

The National program is the main policy document that sets out both priorities, strategic directions and development objectives in the fields of research and innovation. Ensuring its implementation will promote excellence in research and innovation, contributing to the implementation of national policy, stimulating productivity and competitiveness, generating the development of the national economy by promoting national values. However, the examples presented above show a low involvement of public authorities in such national programs. To this end, mechanisms should be put in place to hold public authorities accountable for the proper fulfillment of their responsibilities, objectives and progress indicators.

Bibliography.

1. Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr.259-XV din 15.07.2004
2. Hotărârea Guvernului nr. 381 din 01-08-2019 cu privire la aprobarea Programului național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023 și a Planului de acțiuni privind implementarea acestuia
3. Hotărârea Curții de Conturi nr.1 din 31 ianuarie 2019 privind Raportul auditului performanței implementării Planului de acțiuni al Programului național de prevenire și control al diabetului zaharat pentru anii 2017-2018 (I semestru)
4. Hotărârea Curții de Conturi nr. 4 din 30 ianuarie 2020 cu privire la Raportul auditului performanței privind realizarea Programului național de combatere a hepatitei
5. Hotărârea Curții de Conturi nr.5 din 30 ianuarie 2020 cu privire la Raportul auditului performanței privind realizarea Programului național de reducere a poverii tuberculozei.

PERFORMANȚA ÎN EDUCAȚIE – FACTOR-CHEIE ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII UMANE

- **Crina POPESCU**, Profesor geografie, Președinte Centrul Științific
- de Geografie Ciucaș-Măneciu, Prahova, România
- Colegiul FERDINAND I, Măneciu, Prahova, România
- (terra_crina@yahoo.com)

Rezumat

Lucrarea de față își propune să prezinte realitățile specifice domeniului calității serviciilor educaționale preuniversitare, în ideea de a identifica sistemul aplicabil cel mai eficient și revelator pentru calitatea reală, ținând cont de rolul central deținut în dezvoltarea umană și a societății moderne contemporane, de responsabilitățile-cheie intelectuale și culturale, precum și de impactul moral al învățământului asupra întregii societății. Profesorul joacă un rol determinant. Prin atitudinea și comportamentele sale, acesta poate să genereze un interes imens pentru disciplina pe care o predă sau, dimpotrivă, o respingere puternică. Educația ar trebui să permită fiecăruia să crească, să-și dezvolte spiritul, sufletul, corpul și inima, să permită copiilor să învețe să trăiască împreună, să trăiască unii cu alții, cu persoane diferite. Și nu este tocmai simplu. Aceste aspecte ale misiunilor nu sunt contradictorii, însă misiunea în sine este paradoxală, fiindcă această dezvoltare este uneori împiedicată, fie de unii, fie de ceilalți.

Cuvinte-cheie: comunicare, personalitate, siguranță, cunoaștere, educațional, responsabilitate, misiune.

PERFORMANCE IN EDUCATION – A KEY FACTOR IN ENSURING HUMAN SECURITY

- **Crina POPESCU**, Geography teacher, President of the Ciucaș-Măneciu
- Scientific Center of Geography, Prahova, Romania
- FERDINAND I College, Măneciu, Prahova, Romania
- (terra_crina@yahoo.com)

Abstract

This paper aims to present the specific realities of the quality of pre-university educational services, in order to identify the most efficient and revealing applicable system for real quality, taking into account the central role played in human development and

contemporary modern society, the key responsibilities intellectual and cultural values, as well as the moral impact of education on society as a whole. The teacher plays a key role. Through his attitude and behavior, he can generate a huge interest in the discipline he teaches or, on the contrary, a strong rejection. Education should allow everyone to grow, to develop their spirit, soul, body and heart, to allow children to learn to live together, to live with each other, with different people. And it's not that easy. These aspects of the missions are not contradictory, but the mission itself is paradoxical, because this development is sometimes hindered, either by some or by others.

Keywords: communication, personality, safety, knowledge, educational, responsibility, mission.

Introducere

Asistăm dramatic la astfel de realități, știm că măsurile sanitare necesare vor fi insuficiente dacă nu vor fi însoțite de un nou model cultural. Trebuie imprimat un model de dezvoltare care să respecte și să protejeze fiecare persoană și care să plece de la oportunitățile pe care globalizarea o oferă comunității și popoarelor, pentru pacea mondială. Această criză pe care o traversăm este totală. Vulnerabilitatea noastră la nivel global ține de modul cum înțelegem relaționarea și realitatea.

Educația a suferit o transformare uriașă; educarea pariază pe speranța care rupe determinismul și fatalismul într-un egoism al puterii.

Educația a fost dintotdeauna un act de speranță la apartenența noastră comună, bazată pe solidaritate, iar în orice schimbare avem nevoie de aceasta. Aș putea spune că profesorului îi revine un rol primordial în organizarea și derularea activităților. El trebuie să învețe să se reinventeze. Numai așa educația poate constitui calea eficientă pentru a umaniza lumea prin geografie și istorie. Educația poate fi iubirea și responsabilitatea care se transmite în timp, din generație în generație.

Strigătul noilor generații pune în lumină exigența, însă ne confruntăm din nefericire cu situații de însingurare și neîncredere față de un viitor care generează în rândul tinerilor depresie, dependențe, agresivitate, ură, barbarie și fenomene de bullying.

Nu putem rămâne indiferenți ca dascăli față de violențe și abuzuri față de minori, față de fenomenul mamelor-copil sau drama minorilor sclavi. La toate acestea putem observa suferința planetei noastre, în care se exploatează dramatic toate resursele.

Scenariile sunt alarmante, dacă nu realizăm un pact educațional pentru ca tinerele generații, să implice familiile, comunitatea, școlile și universitățile, instituțiile, religiile, guvernării, întreaga umanitate, pentru a forma

oameni mari, atunci nu vom mai putea cultiva la tinerele generații interesul pentru cunoaștere, pentru promovarea valorilor naționale și universale.

Nu putem aplica practici standardizate, trebuie să învățăm să construim pas cu pas. Să punem în centrul fiecărui proces educațional formal și informal omul, prin valoarea și demnitatea sa, pentru a sublinia unicitatea lui.

Cu toate acestea revin și mențin ideea că scopul predării în școală a geografiei și istoriei este definitoriu. Educația prin geografie poate valoriza identități teritoriale concrete și totodată poate cultiva sentimentele de atașament față de propria țară.

Astfel confruntările la nivel planetar sunt generate de individualism, iar tot mai des politicienii confundă iubirea de patrie cu un costum popular aruncat rapid la ședințele foto din fața obiectivului sau țaranul, satul folosit în context avantajos.

Performanța în educație constituie factorul-cheie al securității umane. Trebuie să creăm un mediu adecvat dezvoltării inteligențelor multiple, a creativității umane și a realizării personale;

→ Să propunem și să dezvoltăm programe de înaltă calitate pentru a educa elevii să gândească creativ, să comunice eficient și să lucreze în echipă;

→ Să asigurăm elevilor capabili de mare performanță un înalt nivel intelectual, moral și civic;

→ Să educăm elevii supradotați înspre folosirea potențialului lor creativ pentru dezvoltare personală într-un mediu echilibrat de viață, iar atingerea acestor standarde ține de o minte disciplinată.

Însă ne confruntăm cu o conjurație a mediocrităților – părinți și guvernanți. Conjurația mediocrităților a creat imaginea falsă că în Școală sunt două tabere aflate în competiție, profesorii și elevii; dar în jocul Școlii profesorii nu sunt jucători, nu sunt competitorii copiilor, nu urmăresc să măsluiască jocul cu trucuri nepermise .

Școala de azi se apropie de un aven la început de iarnă. Elevii și profesorii nu mai știu de ce trebuie să meargă la școală. Digitalizarea educației nu este (sau nu ar trebui să fie) nici panaceul și nici viitorul. Digitalizarea educației nu acoperă deșertul. Dă-mi forța de a mă lupta împotriva a ceea ce poate fi schimbat, înțelepciunea de a accepta ceea ce nu poate suferi vreo schimbare și inteligența de a ști să fac diferența dintre cele două. Inteligența artificială și realitatea virtuală sunt două tehnologii legate de computer, dar care aruncă o umbră uriașă asupra educației. Să nu uităm că sufletul copilului se află în mâinile profesorului. Internetul nu are mijloace

de control ale calității, pentru că oricine poate juca. Informarea și dezinformarea se împletesc confortabil.

Analizând aceste aspecte pot spune că geografia este singura disciplină care formează deprinderi și raportarea corectă în spațiu și timp, localizare, prelucrare și interpretare. Poate fi măsura educativă, care alături de gramatica limbii române poate genera fiii acestei țări. Geografia este politica unui stat și tot ea poate constitui vatra în care s-a plămădit și încă se mai plămădește conștiința națională.

Concluzie.

Tele – vederea schimbă treptat natura omului. Nu ne vom întreba cine este vinovat, însă, școala pare să fie ușor detronată în favoarea altor instituții.

Școala românească se află într-un declin, iar profesorii dacă pleacă în procesul predării de la premisa că elevii lor nu învață și-n afara lecțiilor, s-ar putea ca această premisă să se dovedească falsă pentru că timpul dedicat studiului individual nu poate fi controlat direct de profesor. Studiul individual e concurent cu pregătirea colectivă (la școală). La nivel planetar ne confruntăm cu un strigăt al noilor generații neajutorate în fața unei pandemii ce generează nesiguranță și frică.

Numai parteneriatele strategice au scopul de a sprijini dezvoltarea, transferul și/sau punerea în aplicare a practicilor inovatoare, precum și punerea în aplicare a inițiativelor comune de promovare a cooperării, a activităților de învățare reciprocă și a schimburilor dintre generații.

Proiectul Internațional Geografie Fără Frontiere susține apartenența la valorile culturale și spirituale românești.

L-am inițiat pentru că lucrul în echipă întotdeauna poate avea efecte pozitive. Este extrem de importantă colaborarea profesor-elev-părinte. Suntem surse de sprijin. Copiii acestui mileniu vor munci mai puțin decât părinții lor – oameni în secolul XX, care au fost martorii reducerii drastice a duratei zilei de lucru și a vieții lor active.

Nu putem controla în totalitate evoluția cuiva. Nu putem schimba oamenii, ei trebuie să se schimbe prin învățare permanent. Natura poate oferi un cadru ideal pentru astfel de momente, pentru că te poate desprinde din lumea artificială, mecanizată și fragmentată, integrându-te în echilibrul și armonia naturală.

Referințe bibliografice:

1. Crina Popescu – lucrare de disertație-Master: Management Educațional pentru Integritate Europeană.

EDUCAȚIA – PUNCTUL FORTE AL EVOLUȚIEI REPUBLICII MOLDOVA ÎN SECOLUL XXI

- **Dana PAIU**, doctorandă, Academia de Administrare Publică,
- atașat al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene
- al Republicii Moldova
- (dana.paiu@mail.ru; danapaiu78@gmail.com)

*Universul e plin de minunății,
dar nimic nu e mai minunat ca omul...*

Sofocle

Rezumat

În prezentul articol sunt expuse câteva opinii referitor la sistemul de educație în general și în particular, cel din Republica Moldova. Problemele educației sunt amplificate și de pandemia care a cuprins omenirea și a pus în fața noastră noi probleme nebănuite până în prezent. Pe de o parte, tehnologizarea excesivă impune abordare nouă a sistemelor și metodelor educaționale, iar pe de altă parte, există riscul pierderii legăturii sufletești dintre învățător și discipol. Există marele pericol al fragilității civilizației generată de lipsa de spiritualitate în metodele pedagogice. De aceea ne-am adresat la experiența istorică și la modele contemporane care dau rezultate evidente în domeniul educației unei noi generații.

Autorul a căutat să găsească locul Republicii Moldova în acest sistem complex de probleme cu care se confruntă sistemul educațional și a generat câteva concluzii.

Cuvinte-cheie: educație, pandemie, spiritualitate, Japonia, Germania.

EDUCATION –THE STRONG POINT OF THE EVOLUTION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE 21st CENTURY

- **Dana PAIU**, PhD student, Academy of Public Administration
- of Moldova, Attaché of the Ministry of Foreign Affairs and European
- Integration of the Republic of Moldova

Abstract

This article presents some opinions regarding the education system in general and in particular, the one in the Republic of Moldova. The problems of education are also amplified by the pandemic that has engulfed humanity and put before us new hitherto unsuspected problems. On the one hand, the excessive technological nation requires a new approach to

educational systems and methods, and on the other hand, there is a risk of losing the soul connection between teacher and disciple. There is a great danger of the fragility of civilization generated by the lack of spirituality in pedagogical methods. That is why we turned to historical experience and contemporary models that give obvious results in the field of education of a new generation.

The author sought to find the place of the Republic of Moldova in this complex system of problems faced by the education system and generated some conclusions.

Keywords: education, pandemic, spirituality, Japan, Germany.

Introducere

Pandemia de Covid-19 a pus în fața omenirii o problemă extrem de serioasă care nu se reduce doar la crearea vaccinului antidot. Lucrurile trebuie privite dintr-un alt unghi de vedere. Această pandemie, dacă se confirmă supoziția că virusul e de natură artificială, trebuie privită ca o probă de condei. Vor urma la sigur și altele cu efecte și mai distrugătoare. Apare întrebarea: Ce putem opune noi? Care ar urma să fie reacția noastră, adică a individului, a societății? Cu ce răspundem acestor provocări?

Chiar și în cazul unui stat c-un potențial financiar modest, cum este Republica Moldova, suntem obligați să căutăm soluții ce ne-ar permite să facem față neașteptatelor, nebănuitelor situații.

Noi nu dispunem de centre performante unde s-ar face cercetări fundamentale în medicină sau care ar genera soluții în plan mondial, dar noi dispunem de un potențial uman în stare să formuleze și să genereze reacții adecvate la provocările secolului.

Potențialul acesta secret e depozitat în componenta – educație. Și pornind de la ridicarea conștiinței individului la o nouă calitate a conștiinței sociale, acesta este drumul pe care urmează să-l parcurgem împreună pentru a putea izbândi într-o lume ce se arată a fi bântuită de nebănuite pericole.

Dicționarul enciclopedic ne propune o formulă interesantă pentru termenul „educație”, ca fiind un „Fenomen social fundamental de transmitere a experienței de viață și a cunoștințelor de la o generație la alta, realizat în familie și în instituții specializate...” [1, p. 281]. E o formulă necesară dar nu exhaustivă pentru acest termen, care în opinia noastră ar trebui să conțină și elemente de premoniție, de anticipare a unor evenimente, de prevenire a lor. E o situație nouă, impusă de realitate și pe care am încercat să o clasificăm sub forma unei teme generalizatoare „Lecțiile

Pandemiei”, fiind convinși că în viitorul apropiat schimbarea formulării definiției „educației ” va suferi modificările adecvate.

Lecția întâia – filosofia esențelor

Pandemia exclude situațiile de duplicare. Se poate acționa doar într-un singur fel, într-o singură direcție și vechea situație în care se complăceau compatrioții noștri: „A fi sau a părea” nu-și mai are locul [3, p. 7-10]. Orice încercare de a trișa, de a trece esența ființei individului pe planul doi, scoțând în evidență particularități efemere (efectul VIP) va provoca un eșec, plătit scump. De aceea rolul educației corecte, în spiritul consolidării personalității individului este o sarcină primordială.

Concluzia care se impune – din cele două opțiuni *A fi* sau *A părea*, trebuie să rămână doar una – *A fi*, fiindcă numai așa, prin ea se poate construi din indivizi o societate durabilă, rezistentă și prosperă.

Lecția a doua – individul versus societatea

Filosoful chinez Confucius considera că „...cele trei virtuți ale omului sunt: inteligența, curajul și buna intenție, ceea ce înseamnă caracter, corectitudine, generozitate” [4, p. 37]. Aceste trăsături de caracter pot fi trecute pe blazonul contemporanului nostru care s-a ciocnit de problema pandemiei. E rețeta reacționării la această provocare mondială. Și educarea acestor caracteristici ale individului care trebuie să se afle în dotarea spirituală și a generațiilor viitoare n-o poate anula nimeni.

Exemplul pacientului numărul unu, care primul a adus virusul într-o țară sau alta demonstrează importanța pe care o capătă un singur om infectat cu virusul ucigător. A fost suficient un termen de șase luni de zile, timp în care peste treizeci de milioane de oameni să fie contaminați și sute de mii să moară în chinuri. Rolul individului în raport cu societatea a devenit primordial. El, de unul singur poate răsturna o societate așezată secular, pe niște temelii fundamentale. Ai senzația că vechea dilemă despre rolul personalității și maselor în mersul istoriei capătă o valență nebănuită.

În concluzie, vorbind în termenii valorii absolute, valoarea sau importanța individului s-a echivalat cu cea a societății și formula de supraviețuire care se impune este investiția în educarea individului, în creșterea nivelului lui de conștiință, care de fapt devine și cheia salvării ori evoluției civilizației.

Lecția a treia – locul și rolul diasporei în noua realitate

Chiar de la declanșarea pandemiei diaspora moldovenească [5, p. 68] a reacționat prompt, pornindu-se înapoi spre casă, mai ales acei care nu aveau slobozite rădăcini sigure au considerat că unica salvare rămâne plaiul natal. Evident că medicina Republicii Moldova nu era pregătită de un asemenea val de potențiali pacienți și respectiv, au fost și sunt încă probleme provocate de acest gând de reîntoarcere acasă. Problema diasporei nu poate fi privită doar din punctul de vedere a unei relații nostalgice, se cere o abordare pragmatică în formula lui Roosvelt: „nu te întreba ce-a făcut America pentru tine, întrebă-te ce-ai făcut tu pentru America!”

Procesele de emigrare într-o lume liberă nu pot fi oprite și oamenii mereu vor căuta un loc unde ei se simt mai bine. Dar acești oameni care pleacă trebuie formați, educați să aibă o conștiință civică. Nu doar dorul de casă să-i ghideze, dar și dorința de a face ceva concret pentru a schimba situația de-acasă. Nu mă voi referi la alte domenii, mă voi limita doar la componenta știință și respectiv educație. Mulți dintre cei plecați au ajuns profesori universitari și de liceu, doctori și ingineri remarcabili. Experiența lor transmisă celor din Republica Moldova ar impulsiiona procesele de racordare la standardele mondiale într-un timp record. Acest enorm potențial trebuie utilizat în acest sens și vom obține duble beneficii. Unii nu pierd legătura cu baștina, alții utilizează noutățile însușite. Și în caz de altă pandemie n-ar persista sentimentul că vine un val peste cei de acasă care au achitat impozitele pentru întreținerea sistemului medical.

Concluzia e una singură în cazul acesta: educația civică calitativă este o garanție a consolidării societății moldovenești.

Lecția a patra – modelul pe care e necesar să-l urmăm

E axiomatic faptul că Republica Moldova nu dispune de bogății subpământene, nici de-o industrie performantă. Unicul potențial care poate genera încă o evoluție economică progresivă rămâne doar potențialul uman. Și anume aici este centrul nevralgic în care se cere de acționat, de impulsionat și de investit – în educație, care pe viitor poate garanta prosperarea și securitatea mult râvnită.

Elocvent în acest sens este exemplul Japoniei, care în 1946, distrusă de război, de două atacuri atomice la Hiroșima și Nagasaki, n-a mers pe calea investirii oarbe în refacerea economiei, ci a investit în învățământ [3, p. 9]. La a doua generație de după război au început a fi palpabile rezultatele –

azi Japonia este o mare forță economică, financiară și intelectuală pe plan mondial.

Un alt exemplu de abordare a tematicii educaționale ne-a oferit recent Germania, prin cancelarul său Angela Merkel, care a anunțat prioritățile Președinției germane la Consiliul Uniunii Europene, pentru perioada 1 iulie – 31 decembrie 2020, în domeniul educației și formării profesionale: „continuarea negocierilor privind viitorul Program Erasmus+ (2021 – 2027); consolidarea Procesului Copenhaga și asigurarea unui nou impuls pentru educația și formarea profesională; sprijinirea digitalizării educației ș.a. [7]. Dar acest program pragmatic nu cuprinde și partea umană a lucrurilor, educația nu poate să se reducă doar la procedeele tehnice, la însușirea formală a unor percepțe și procedee. Este nevoie de o componentă foarte importantă, care este ignorată cu desăvârșire în ultimul timp – de spiritualitate, adică de atingerea sufletului omului.

Și în acest sens, o mare personalitate a culturii universale, Irina Antonova, director pe viață a Muzeului de Arte „A. Pușkin”, mărturisește: „Cultura nu este susținută. Nu este ajutată măcar să moară. Ea este pur și simplu ignorată, pe când mulți fac mină inteligentă și strigă neîntrerupt: – Spiritualitate! Spiritualitate! Dar nu poți reduce spiritualitatea doar la componenta clericală. Cum se poate să nu înțelegi că învățământul prost organizat, cu toată existența internetului doar adaugă fragilitate civilizației în general” [8].

O observație principală, există două căi deosebite care trebuie utilizate în noua situație creată de pandemie. Se cere de făcut investiții în două direcții – în școala tradițională, ca o platformă generală de educație cu mari posibilități de extindere calitativă, iar a doua direcție ține de investițiile în artiști și creatori care se fac responsabili de educația spirituală a societății, de patrimoniul ei uman și umanist, căci anume în ea se ascunde misterul fragilității civilizației și cheia de revoluționare a criteriilor care ar facilita evoluția Republicii Moldova în acest secol.

Concluzia care se impune și pentru noi – educația, cultura, spiritualitatea, sunt căile pe care trebuie să pășească populația Republicii Moldova pentru a atinge niște culmi ale prosperării în sec. XXI, secol care ne-a pus la încercare printr-o cumplită pandemie.

Lecția a cincea – miracolul de care avem nevoie

Nu este o noutate faptul că sistemul de educație din Republica Moldova trece printr-o criză profundă și de lungă durată, generată în mare parte de

instabilitatea politică prin care trece statul nostru, aflat într-un regim de tranziție, aproape interminabil [2, p. 33-68]. Ideologia comunistă, abandonată peste noapte, n-a fost înlocuită cu o strategie educațională bine încheată care ar răspunde la nevoile noii societăți de orientare capitalistă. A existat un vacuum informațional, științific, un blocaj al inerției care n-a permis reacționarea la timp la nevoile societății în formare. În felul acesta, criza a perpetuat și a paralizat elementul de bază al pedagogiei care este învățătorul. Faptul că la instituțiile pedagogice și în universități locurile bugetare la pedagogie nu se completează, vorbește elocvent despre criza autorității învățătorului. Când spunem învățător, ne referim și la profesorul de liceu și la cel universitar, fiindcă toți ei s-au pomenit în aceeași barcă – prost plătiți, neasigurați material și fără suport suficient din partea statului, ei treptat și-au pierdut importanța.

Aici în contrapunct vine miracolul japonez despre care am scris anterior. Cheia succesului educațional în Japonia se bazează pe autoritatea învățătorului, pe cultul lui în societate. Învățătorul în Japonia este om respectat în școală, în societate, cu bonusuri, cu magazine speciale, cu un salariu care-l face mândru de profesia pe care o promovează. Oamenii de vocație, trec concursul care le permite să ajungă pedagogi și o țară întregă are un sistem de educație de invidiat.

Concluzia care se impune pentru Republica Moldova – reforma învățământului trebuie începută nu de la programele școlare, nu de la sistemele de supraveghere cu camere de luat vederi, ci de la selectarea persoanelor capabile, care au vocația de pedagog, pentru care ar primi niște salarii adecvate și ar avea o autoritate într-o lume chiar aflată în tranziție. Autoritatea învățătorului ar schimba autoritatea școlii și treptat ar influența întreaga societate. Pentru aceasta, ca argument, putem să ne întoarcem la perioada interbelică, când învățătorul basarabean era o personalitate unanim recunoscută și exista un cult al învățătorului, fapt recunoscut indirect chiar și de adversarii ideologici [6, p. 19-64].

Referințe bibliografice

1. Dicționar enciclopedic. – Chișinău: Cartier, 2003. – 1675 p.
2. Dragnev Demir, Manolache C., Xenofontov I.V., Republica Moldova – 25 de ani. – Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală, 2016. – 160 p.
3. Colesnic Iurie, „Ora exactă”. ISBN 978-606-676-543-5. – Iași, 2014. – 458 p.

4. Roșca Ludmila. Știința politică. ISBN 9975-9855-2-1. – Chișinău: UASM, 2005. – 328 p.
5. Serebrian Oleg. Dicționar de Geopolitică. – Iași: Polirom, 2006, – 344 p.
6. Andrus O.G., Ocerki po istorii shkool Bessarabii i Moldavskoi SSR pervoi polovinî XX veka. – Chișinău: Școala sovietică, 1951. – 242 p.
7. <https://www.edu.ro/priorit%C4%83%C8%9Bile-pre%C8%99edin%C8%9Biei-germane-la-consiliul-uniunii-europene-%C3%AEn-domeniul-educa%C8%9Biei-%C8%99i-form%C4%83rii> (vizualizat: 29.09.2020).
8. https://womanhappiness.ru/plohoe-obrazovanie-tolko-dobavlyaet-hrupkosti-czivilizaczii-v-czelom-irina-antonova-yomko-tochno-pravdivo-o-degradaczii/?fbclid=IwAR1dT1amHoaqSI1HU5dg-uvolyeuby0yoM-6kpQBLwTe3EUSGXzyV0_S5-O8 (vizualizat: 01.10.2020).

BARIERELE ÎN COMUNICARE – FACTOR DE CARE DEPINDE ASIGURAREA CALITĂȚII ACTULUI DE FORMARE CONTINUĂ A CADRULUI DIDACTIC

- ⋮ **Cristina TULBU-FRUNZE**, profesor de matematică,
- ⋮ Colegiul „Alexei Mateevici” din Chișinău
- ⋮ (tulbucristins@gmail.com)

*Nu tot ce spune se aude, nu tot ce se aude se înțelege
și ceea ce se înțelege nu depinde numai de noi.*
(L. Șoitu)

Rezumat

Procesul de formare a cadrelor didactice este un act de comunicare interpersonală care aduce față în față cadre subiecți cu experiență, stiluri de predare, vârstă, viziuni și stiluri educaționale diferite. O primă posibilă barieră în comunicarea formator – cadru didactic reprezintă emoțiile și ezitățile formatorului în special în activitatea cu persoane necunoscute anterior. Activitatea pedagogică optează pentru o stare emoțională pozitivă, care poate contribui la evitarea sau depășirea iritabilității și eliminarea stresului profesional inutil. Reglarea emoțională poate influența, schimba, reduce, bloca, sau intensifica experiența emoțională, precum și corelatele sale comportamentale și psihofiziologice. Drept strategii de reglare emoțională sunt considerate acțiunile comportamentale și mentale întreprinse pentru gestionarea emoțională: reevaluare și supresie, distragere a atenției, detașare, umor, ruminație, concentrare, acceptare și distanțare etc.

Lipsa de cunoaștere suficientă de către cursanți a temei sau a domeniului abordat survine frecvent deoarece specialiștii din domeniu utilizează în comunicare „jargoane profesionale” incompatibile cu vocabularul subiecților. În acest context, în activitatea de lucru cu cadrele didactice se va ține cont de următoarele: aceleași cuvinte au sensuri diferite pentru diferite persoane; cel ce vorbește și cel ce ascultă se pot deosebi ca pregătire și experiență; starea emoțională a receptorului poate deforma ceea ce aude. Pentru a fi ascultat și înțeles formatorul va planifica minuțios comunicarea; va determina scopul fiecărei comunicări; va alege momentul potrivit pentru comunicare; va clasifica ideile înaintea comunicării; va folosi un limbaj adecvat. Un formator înțelege că uneori se poate ciocni de așa numitele stereotipuri și prejudecăți în comunicare. Acestea ar putea să apară în procesul de formare cu cadre didactice ce dețin un post mai înalt sau un grad didactic mai înalt decât al formatorului. Astfel, pentru a crea un mediu de lucru prietenos formatorul trebuie să pună un accent deosebit pe experiența cursantului și pornească de la cunoștințele acestuia dându-i

posibilitatea (prin intermediul sarcinilor practice) să obțină și să descopere într-un mod exclusiv euristic abilități și competențe noi. Activitatea de comunicare este un act complex care poate fi perfecționat doar prin exersare permanentă, prin respect și atașament față de interlocutor.

Cuvinte-cheie: bariere în comunicare, formator, stereotipuri, prejudecăți, gestionare emoțională.

BARRIERS IN COMMUNICATION – IMPORTANT FACTOR IN ENSURING THE QUALITY OF THE ACT OF CONTINUOUS TRAINING OF THE TEACHING STAFF

: **Cristina TULBU-FRUNZE**, professor of mathematics,
: „Alexei Mateevici” College in Chisinau
: (tulbucristins@gmail.com)

Abstract

The process of training teachers is an act of interpersonal communication that brings face to face cadres, experienced subjects, teaching styles, age, visions and different educational styles. A possible first barrier in the trainer – teacher communication is the emotions and hesitations of the trainer especially in the activity with previously unknown persons. Pedagogical activity opts for a positive emotional state, which can help to avoid or overcome irritability and eliminate unnecessary professional stress. Emotional regulation can influence, change, reduce, block, or intensify the emotional experience, as well as its behavioral and psychophysiological correlates. As strategies of emotional regulation are considered behavioral and mental actions taken for emotional management: reassessment and suppression, distraction, detachment, humor, rumination, concentration, acceptance and distancing, etc. The lack of sufficient knowledge by the learners of the topic or the field addressed occurs frequently because the specialists in the field use in communication “professional jargon” incompatible with the vocabulary of the subjects. In this context, in the activity of working with teachers, the following will be taken into account: the same words have different meanings for different people; the one who speaks and the one who listens can be distinguished as training and experience; the emotional state of the receiver can distort what he hears. In order to be listened to and understood, the trainer will carefully plan the communication; will determine the purpose of each communication; will choose the right time for communication; will classify ideas before communication; will use appropriate language. A trainer understands that sometimes he can collide with so-called stereotypes and prejudices in communication. They may occur in the training process with teachers who hold a higher post or a higher degree than the trainer. Thus, in order to create a friendly working environment, the trainer must place a special emphasis on the learn-

er's experience and start from his/her knowledge by enabling him / her (through practical tasks) to obtain and discover in an exclusively heuristic way new skills and competences. Communication activity is a complex act that can be perfected only through permanent practice, through respect and attachment to the interlocutor.

Keywords: barriers in communication, trainer, stereotypes, prejudices, emotional management.

Introducere

La începutul secolului XXI, în condițiile economiei postindustriale, informatizării și globalizării tuturor sferelor de activitate a omului, problema educației adulților, examinată în cheia permanentizării educației și creșterii importanței capitalului uman, a căpătat valențe și perspective noi. În Memorandumul asupra învățării pe tot parcursul vieții al Comisiei Europene (2000) se menționează că: „Modelele învățării, cele ale muncii și ale vieții se schimbă rapid. Acest fapt presupune nu doar adaptarea individului la schimbare, ci și, în egală măsură, schimbarea modalităților de acțiune stabilite. Mișcarea către învățare permanentă trebuie însoțită de o tranziție reușită spre economia și societatea bazată pe cunoaștere”.

Educația adulților este o componentă importantă a învățării permanente. Această recunoaștere „totală” – sub aspect social, economic, politic, educațional, antropologic etc. – a fost determinată atât de cantitatea și calitatea impunătoare a raționamentelor și polemicilor științifice, de praxisul andragogic activ din ultima perioadă, cât și de evoluția propriu-zisă a omului și umanității, a economiei și societății, a unor realități transcendente, precum timpul, spațiul, viteza, consistența. Pentru a reuși și a trăi calitativ, omul modern trebuie să fie activ în raport cu învățarea. În lucrarea sa, „Cum învață adulții”, J. R. Kidd scria: „Ființele umane par să urmărească învățarea. Obiectivul este să se asigure mediul, climatul, libertatea și autodisciplina în care învățarea este înlesnită. O ființă umană necesită un „câmp deschis” pentru genul de luptă care este învățarea”.

Istoria modern distinge două etape în dezvoltarea educației adulților:

- educația adulților (începutul secolului XX – anii 1960);
- educația pe tot parcursul vieții (anii 1960 – prezent).

Pentru prima perioadă este caracteristică examinarea educației adulților ca fiind „etajul al treilea al culturalizării omului, alături de școală și universitate” (Ștefan Bărsănescu, 1968). Educația pe tot parcursul vieții este un principiu organizatoric pentru educație, pentru societatea și economia

bazate pe cunoaștere. Permanența și continuitatea demersurilor educaționale formale, non formale și informale, analizate în context cultural-educational, constituie o idee/un principiu educațional, calitatea procesului educațional și o condiție indispensabilă dezvoltării umane. Realizarea acesteia reclamă modificarea mentalităților și crearea structurilor necesare transformării societății.

Literatura de specialitate ne oferă mai multe definiții ale termenului de educație a adulților, una dintre ele fiind dată de Declarația de la Hamburg:

Educația adulților include totalitatea proceselor în dezvoltare ale învățării formale și de altă natură, cu ajutorul cărora adulții, în spiritul societății în care trăiesc, își dezvoltă capacitățile, își perfecționează calificarea tehnică și profesională și își îmbogățesc cunoștințele sau le aplică în folos personal și social. Educația adulților include formele învățământului formal, continuu, nonformal, informal și întreg spectrul educației neoficiale și complementare existent în societatea educațională polivalentă, în care sunt recunoscute abordările axate pe teorie și practică.

Conceptul de educație a adulților, ca un ansamblu integrat în proiectul global al educației permanente, s-a impus sub impulsul UNESCO și al Consiliului Europei, organisme interesate de oferirea de șanse egale de evoluție fiecărui individ de-a lungul întregii sale vieți și în toate domeniile, cu scopul de a participa plener la dezvoltarea societății. Formalizată sub auspiciul acestor foruri internaționale, expansiunea topicii educației adulților se explică prin mai multe rațiuni de natură socială și economică.

Procesul de formare continuă ca parte componentă a învățării pe tot parcursul vieții se desfășoară preponderent prin intermediul a două canale:

1. Autoperfecționarea: atunci când subiectul învățării fiind ghidat de o motivație intrinsecă cercetează surse, materiale, literatură de specialitate, se implică în situații practice de învățare pentru a-și perfecționa cunoștințele și abilitățile din domeniu.
2. Comunicarea didactică, cea în care participă cel puțin două persoane, emițătorul în rol de formator și receptorul care este supus procesului de formare.

Comunicarea didactică este un ansamblu de activități, o formă de relaționare între educat și educator, în cadrul căruia comunicarea prin limbaj este doar una dintre componente. Comunicarea are un caracter deosebit de complex prin multitudinea de factori care o influențează, dar și prin multitudinea de acțiuni pe care le incumbă.

Comunicarea didactică se caracterizează prin următoarele trăsături:

- Este structurată pe anumite principii,
- Urmărește atingerea anumitor obiective educaționale;
- Subiectul formării va căpăta abilități și competențe;
- Se folosește de strategii de lucru specifice,
- Se finalizează cu un anumit demers evaluativ.

Însă nu întotdeauna dezideratele comunicării pedagogice pot fi atinse în totalitate. Aceasta poate fi alterată sub influența unor multipli factori de gen diferit. În continuare, vom enumera unii din factorii care favorizează o comunicare pedagogică defectuoasă și vom încerca să propunem soluții pentru ameliorarea efectelor acestora.

În studiul comunicării procesuale se operează cu un termen denumit inițial zgomot, care presupune alterarea semnalului transmis la nivel tehnic sau semantic. Zgomotul induce o perturbare/distorsionare a mesajului, îngreunând transmiterea acestuia. Ulterior, termenul a fost extins pentru a determina orice distorsionare pe parcursul transmiterii mesajului între partenerii comunicării, indiferent dacă survine în timpul emisiei, al recepției sau al parcurgerii canalului de comunicare. O primă tipologie a zgomotelor, plecând de la modelul canonic al comunicării, presupune o distincție în raport cu elementul procesului de comunicare asupra căruia acționează: zgomotul mecanic – asupra canalului și zgomotul semantic – asupra mesajului:

1. Zgomotul mecanic – adică zgomotul de pe canal; de exemplu, microfonia la radio, „puricii” la televizor, distorsiuni ale anunțurilor din gări, bâlbâieli sau alte probleme de discurs.

2. Zgomotul semantic – adică interferența cu mesajul, cauzată de disonanța semnificației; ea este provocată de obicei de diferențele sociale și culturale dintre cel care codifică mesajul și cel care îl decodează. Jargonul poate fi considerat un zgomot semantic (un enunț în jargon poate să însemne „nu că-s deștept?” sau „nu că subiectele mele sunt grele?” sau „nu-i așa că sunt diferit de tine?”, împiedicând decodificarea corectă a mesajului, așa cum a fost intenționată. Un ton pompos al vocii poate să se transforme în zgomot. (Fiske, 2001:358).

Mai târziu, „zgomotul” din modelul canonic a fost înlocuit de barierele de comunicare, expresie care desemnează orice perturbație care poate interveni în procesul de comunicare. Natura perturbațiilor și momentul apariției acestora pot diferi, motiv pentru care barierele de comunicare

îmbracă diverse forme. Există numeroase clase de bariere, analizate în special în raport cu eficiența comunicării, în comunicarea organizațională. Spre exemplu, Koneru identifică în comunicarea profesională bariere de ordin fizic, psihologic, semantic, organizațional și interpersonal, după cum urmează:

Fizică	Zgomot, indivizibilitate, disconfort fizic și de mediu, stare de sănătate, izolare fonică insuficientă, luminositate scăzută
Psihologică	Prejudecăți, atotcunoaștere, egoism, oboseală, anxietate, idei preconcepute, diferențe ierarhice între emițător și receptor, rigiditate în procesul gândirii, dezinteres, neatenție, incapacitate de percepție, curiozitate nesatisfăcută, cunoaștere anterioară, disparități culturale
Semantică	Utilizarea cuvintelor nepotrivite Formulare incorectă a propozițiilor Incapacitate comprehensivă Lipsa clarității Neatenție la înțelesurile diferite ale cuvintelor Neatenție la polisemia limbajului
Organizațională	Informarea de la un număr oarecare de persoane Întârziere în colectarea informațiilor Distorsiuni de mesaj cauzate de surse diferite
Interpersonală	Emoții Percepții, idei, perspective, valori sau opinii neîmpărtășite
	Atitudini diferite ale emițătorului și receptorului Inadecvarea temporală a transmiterii mesajului Incapacitate de ascultare Zgomote Ascultare parțială Lipsă de atenție în ascultare

Barierele comunicării din perspectiva complexelor personale

În raporturile interumane **Edouard Limbos** identifică patru tipuri de bariere personale care blochează comunicarea:

a. Bariere cauzate de contextul sociocultural

Se referă la condițiile de trai ale individului într-un tip de societate sau mediu nesatisfăcător pentru el.

Conflictul de valori și lipsa cadrelor de referință apare atunci când persoanele nu pot admite și adera la scările de valori, la ideologiile societății în care trăiesc, deoarece nu se pot regăsi pe sine.

Condiționarea și manipularea prin mass-media apare dacă indivizii nu dau dovadă de spirit critic și de luciditate față de informațiile propuse de mass-media.

Prejudecățile sau ideile gata confecționate sunt raportate la tradițiile ce își au rădăcinile într – un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat. Adopția unei atitudini nonconformiste față de norme și prejudecăți conduce, deseori, la o comunicare neeficientă.

Diferențele culturale.

O cultură diferită de cea în care a fost crescută persoana constituie o viziune diferită asupra lumii, un sistem diferit de valori și ideologii, ceea ce face dificilă comunicarea.

b. Bariere cauzate de frica endemică.

Se referă la teama pe care o încearcă anumiți membri ai societății, de regulă, cei mai vulnerabili, cei care au unele sensibilități personale. Înfruntarea poate provoca unor indivizi reacții de teamă, adesea imprevizibile. Aceștia au tendința de a considera interlocutorul un judecător, un om cu atitudine critică, ceea ce conduce la timiditate. Respectiva situație determină persoanele să fie retrase, închise și mereu gata să se apere.

Agresivitatea face ca o comunicare să se transforme într-o stare conflictuală.

Principiul competiției poate fi o barieră în comunicare dacă vizează în special dominarea, învingerea și mai puțin progresul ca atare. În cazul când competiția este corectă, constructivă, bazată pe valori autentice, ea este stimulativă, condiționând afirmarea și valorificarea interlocutorilor.

Rezistența la schimbare apare deoarece orice modificare provoacă teamă, anxietate, implicând necunoscutul și asumarea de riscuri. Lipsa încrederii în sine se manifestă datorită falsei idei despre sine și despre interlocutor.

c. Bariere cauzate de atitudinile individualiste.

Sunt specifice indivizilor care pun accentul pe propria persoană.

Comportamentul egocentric face ca individul să fie nereceptiv la ceea

ce se petrece în jurul lui, dialogul devenind astfel greoi, uneori chiar imposibil.

Necunoașterea propriei persoane favorizează o imagine deformată, chiar eronată despre sine, fapt ce determină lipsa autocontrolului reacțiilor și comportamentelor în procesul de comunicare.

Sentimentul de incompetență sau ineficiență înseamnă tendința de a nega sistematic valoarea propriilor capacități în raport cu cele ale altor persoane.

Acest sentiment de inferioritate se manifestă prin jenă, sfială, stângăcie, autocritică exagerată, tăcere nejustificată, dificultate în exprimare.

Lipsa de obiectivitate și realism apare atunci când percepția realității are loc prin prisma sentimentelor personale și a experienței anterioare. Un astfel de blocaj generează o comunicare deformată, falsificată sau deturată în mod voit.

Pasivitatea excesivă duce la inerție, indolență și dezinteres, precum și la neimplicarea în diverse situații de comunicare.

d. Bariere referitoare la relațiile individ-grup:

Marginalizarea.

Comunicarea cu persoane subapreciate, neglijate de societate este foarte dificilă, acestora fiindu-le caracteristic un comportament deviat, nerespectarea promisiunilor și a legilor.

Lipsa de autenticitate este incapacitatea de a se exprima în conformitate cu ceea ce simt și își doresc în mod real. Asemenea oameni sunt niște „actori”, asumându-și roluri pe care nu le acceptă.

Izolarea se manifestă prin afișarea unui comportament individualist, teamă față de alții și de ridicol, neimplicare, lipsă de inițiativă.

Izolarea poate fi atât blocaj al comunicării cât și consecința unei comunicări neeficiente.

Soluții de ameliorare a barierelor de comunicarea didactică

Activitatea pedagogică optează pentru o stare emoțională pozitivă, care poate contribui la evitarea sau depășirea iritabilității și eliminarea stresul profesional inutil. Emotivitatea excesivă în activitatea formatorului poate fi generată de mai multi factori precum sensibilitatea emoțională, excitabilitatea emoțională, rigiditatea și labilitatea emoțională, starea afectivă dominantă, stereotipuri emoționale, etc. Astfel, formatorului îi revine sarcina autoreglării stărilor emoționale proprii. Reglarea emoțională poate influența, schimba, reduce, bloca, sau intensifica experiența emoțională,

precum și corelatele sale comportamentale și psihofiziologice. Drept strategii de reglare emoțională sunt considerate acțiunile comportamentale și mentale întreprinse pentru gestionarea emoțională: reevaluare și supresie, distragere a atenției, detașare, umor, ruminatie, concentrare, acceptare și distanțare etc.

În activitatea de lucru cu cadrele didactice se va ține cont de următoarele: aceleași cuvinte au sensuri diferite pentru diferite persoane; cel ce vorbește și cel ce ascultă se pot deosebi ca pregătire și experiență; starea emoțională a receptorului poate deforma ceea ce aude. Pentru a fi ascultat și înțeles formatorul va planifica minuțios comunicarea; va determina scopul fiecărei comunicări; va alege momentul potrivit pentru comunicare; va clasifica ideile înaintea comunicării; va folosi un limbaj adecvat.

Un formator înțelege că uneori se poate ciocni de așa numitele ***steriotipuri și prejudecăți în comunicare***. Acestea ar putea să apară în procesul de formare cu cadre didactice ce dețin un post mai înalt sau un grad didactic mai înalt decât al formatorului. Astfel, pentru a crea un mediu de lucru prietenos formatorul trebuie să pună un accent deosebit pe experiența cursantului și pornească de la cunoștințele acestuia dându-i posibilitatea (prin intermediul sarcinilor practice) să obțină și să descopere într-un mod exclusiv euristic abilități și competențe noi. Activitatea de comunicare este un act complex care poate fi perfecționat doar prin exersare permanentă, prin respect și atașament față de interlocutor. Efectul acțiunii educative depinde în mare măsură de calitatea agenților, educator și educat, cât și de relația dintre ei.

Pentru o comunicare eficientă trebuie să se respecte o serie de reguli cum ar fi:

- să se utilizeze mesaje adresate la persoana I focalizate pe ceea ce simte emițătorul și pe comportamentul interlocutorului, prevenind relațiile defensive în comunicare. Procesul de comunicare este mai complet, se pot comunica emoțiile și descrie comportamentele fără a face evaluări și atacuri la persoană;
- să fim spontani în exprimarea opiniilor personale, să nu ne impunem punctul de vedere. Manipularea este și ea o formă de comunicare însă transmite un mesaj de nonacceptare și neîncredere în deciziile luate.
- să ascultăm cu atenție, căci ascultatul activ este o modalitate de a asculta și a răspunde, care duce la îmbunătățirea înțelegerii reci-

proce și la depășirea obstacolelor în comunicare. Comunicarea empatică conține mesaje de înțelegere, compasiune și afecțiune față de interlocutor.

- să evităm stereotipurile și prejudecățile deoarece duc la opinii negative despre ceilalți, sunt cauze ce duc la discriminare și chiar la violență.
- să utilizăm mesaje care să ajute interlocutorul în găsirea de alternative, posibilități noi de rezolvare a unei situații. Uneori sfatul este perceput de cealaltă persoană ca o insultă la inteligența sa, ca o lipsă de încredere în capacitatea sa de a-și rezolva singură problema.
- să nu criticăm interlocutorul. Critica nu duce neapărat la schimbarea celeilalte persoane.
- să evităm amenințările și pedepsele. Insistând în aplicarea unei pedepse pentru rezolvarea unei probleme ori situații, se vor genera sentimente negative;
- să nu fim moralizatori deoarece aceasta cauzează sentimente de neliniște, stimulează resentimentele și blochează exprimarea sinceră a celeilalte persoane;
- să ținem cont de factorii sentimentali, să încercăm să convingem prin argumentare logică, fără a duce la frustrare, pentru a nu bloca comunicarea;
- să nu dăm dovadă de superioritate pentru că aceasta determină formarea unei relații defectuoase de comunicare. Egalitatea înseamnă acceptarea necondiționată și respectarea fiecărei persoane, indiferent de nivelul său de cultură sau pregătire profesională;
- să utilizăm parafrazarea dar nu foarte des, aceasta fiind o metodă care are rolul de a clarifica mesajul, de a comunica mai eficient.
- să dăm posibilitatea explorării soluțiilor alternative prin folosirea brainstorming-ului, a ascultării reflexive, a discutării posibilelor rezultate ale alegerii uneia dintre alternative etc.
- să folosim tactica devierii când dorim să schimbăm cursul conversației de la preocupările celeilalte persoane la propriile preocupări;
- să citim limbajul corpului, concentrându-ne atenția pe factorii cheie: expresia feței, tonul, ținuta corpului sau gesturile.

Actul de formare a cadrelor didactice rămâne a fi unul indispensabil, fiind definit în politica educațională a statului ca parte componentă a politicilor educaționale europene și universal. Deși acesta este fundamentat

de o serie de strategii, documente prin organisme de resort responsabile, eficiența la nivel de consumator (cadru didactic) nu este cea sperată. Formarea cadrelor didactice rămâne a fi un proces care se dorește a fi evitat, ocolit, simplificat etc. pentru că nu se asociază cu emoții și stări de bine. Calitatea comunicării pedagogice în procesul de formare a personalului didactic este unul din principalii factori care deteriorează relația Formator – Cadru didactic. Prin urmare, politicile educaționale naționale în domeniul Formării Personalului din Învățământul Preuniversitar urmează să răspundă cu soluții sistemice în vederea obținerii unui act educațional calitativ și eficient.

Referințe bibliografice

1. Concepția Formării Personalului din Învățământul Preuniversitar aprobată de Consiliul Colegial al Ministerului Educației al Republicii Moldova, Proces-verbal nr.6.1 din 3 aprilie 2003.
2. Angela SÎRGHI. „Demersuri psihopedagogice ale învățării la adulți”, Studia Universitates Moldaviae, 2018, nr 5 (115).
3. Mihaela BĂȘU. „Bariere în comunicarea didactică și soluții de îndepărtare a acestora”, Iași, 2008.
4. Angela POTÎNG. „Blocajele comunicării”, Didactica Pro nr. 2(24).
5. Adrian LESENCIUC. „Teorii ale comunicării”, Editura Academiei Forțelor Aeriene „Henri Coandă”, Brașov 2017.

IMPACTUL PANDEMIEI „COVID-19” ASUPRA SISTEMULUI EDUCAȚIONAL

- : **Valeria CIOBANU**, profesoară discipline de specialitate,
- : Colegiul „Alexei Mateevici” din orașul Chișinău
- : (valeriaciobanu8@yahoo.com)

Rezumat

În acest articol, autorul abordează un subiect actual pentru societatea contemporană, care este penetrată de multiple procese, cuprinzând diverse fenomene, unul din care Virusul pandemic a modificat radical starea normală de desfășurare a vieții sociale, inclusiv domeniul educațional. Ca urmare, procesul educațional a răspuns rapid la provocările și factorii excitanți prin modificări esențiale în procesul de predare, învățare etc. În acest studiu, ne propunem să cercetăm minuțios consecințele produse de criza pandemică în sistemul educațional, atât negative, cât și pozitive. Observațiile de rigoare vor servi drept temelie pentru recomandări solide. În acest context, sub egida Ministerul Educației, Culturii și Cercetării au fost lansate proiecte în scopul susținerii actorilor sistemului educațional. Autorul analizează resursele, suportul oferit primit de la partenerii naționali și internaționali, care au susținut cadrele didactice, elevii și și studenții.

Cuvinte-cheie: pandemie, învățământ, oportunitate, rezultate, eficiență.

THE IMPACT OF THE “COVID-19” PANDEMIC ON THE EDUCATION SYSTEM

- : **Valeria CIOBANU**, professor of field related classes,
- : „Alexei Mateevici” College, Chișinău
- : (valeriaciobanu8@yahoo.com)

Abstract

In this article the author addresses a current topic for contemporary society, which is penetrated by multiple processes, including various phenomena, one of which The pandemic virus has radically changed the normal state of social life, including the education sector. As a result, the education process has rapidly responded to the challenges and external factors through key changes in the teaching, learning, etc. In this study, we aim to look thoroughly at the consequences of the pandemic crisis in the education system, both negative and positive. The comments will serve as a basis for solid recommendations.

In this context, projects were launched under the aegis of the Ministry of Education, Culture and Research to support the actors of the education system. The author analyzes the resources, the help received from partners, friends from abroad who supported teachers, students and students.

Keywords: pandemic, education, opportunity, results, efficiency.

Introducere

Pandemia Covid-19 a reprezentat mai mult decât o criză de sănătate globală, întrucât a adus implicații fără precedent atât în plan economic, politic, cât și social. Atât în Republica Moldova, cât și peste hotarele acesteia, pandemia a reușit să debusoleze sistemul educațional la toate nivelurile, începând cu educația timpurie până la educația adulților.

În acest context, conform [1, p. 4] cercetărilor realizate de UNICEF, circa **434.000 elevi** din toate instituțiile academice la toate nivelurile au fost nevoiți să stea acasă, ceea ce a determinat apariția unor consecințe indezirabile. La nivel de sistem, această criză fiind abordată ca și o oportunitate, a reușit să fortifice și să dezvolte spectrul de instrumente utilizate în procesul educațional, însă la nivel de relaționare interpersonală și atingerea finalităților educaționale a produs anumite daune.

Reieșind din faptul că circa **16,000 elevi** (4,8% din total) și **3000 profesori** (10,6% din total) nu au dispus de tehnologie (laptop, tabletă sau acces la internet), a fost limitat accesul la instruire, fiind afectați în deosebi copiii de vârstă școlară, care locuiesc în medii cu conexiune slabă la internet, din mediile rurale (74,5% conexiune fixă la internet versus 86,1% în mediile urbane), familiile cu studii incomplete (64,7% rata conexiunii la internet – persoanecu studii medii incomplete comparativ cu 94% – studii superioare), gospodăriile cu venituri reduse (56,7% conectivitate a internetului a celor cu venit mai mic de 3.000 lei comparativ cu 96,5% – venituri de peste 6.000 lei/lună) [1, p. 4].

Analizând datele statistice, putem menționa că accesul redus la tehnologiile informaționale și abilitatea de continuare a procesului de învățământ de la distanță a provocat diminuarea calității predării-învățării-evaluării și interacțiunii, ceea ce a influențat prin urmare rezultatele învățărilor. Mai întâi de toate, învățarea la distanță a reprezentat o provocare din punct de vedere al organizării și gestionării timpului elevilor și profesorilor, limitând timpul liber sau pentru odihnă sau chiar absența acestuia, ceea ce a predispus apariția stresului nu doar pentru elevi, dar și pentru profesori, părinți și îngrijitori. Stresul, la rândul său cauzează probleme de

sănătate mintală, ardere profesională în rândul profesorilor, dar și creșterea nivelului violenței în familie.

Desfășurarea preponderentă a activităților asincron a diminuat din interacțiune și feed-back în relația profesor-elev, căci circa 50% din elevii din ÎPT au declarat că au primit comentarii constructive limitate din partea profesorilor, dintre care 16% vorbesc despre comentarii foarte limitate, iar alții 7% chiar despre absența acestora [1, p. 5].

Considerăm că asigurarea conexiunii inverse și a modelului interacțional în procesul instructiv-educativ ar putea preveni considerabil demotivarea în rândul elevilor și spori nivelul de neîncredere și frustrare, ceea ce în unele contexte educaționale a fost mai puțin posibil datorită posibilităților reduse ale actanților educaționali.

În această ordine de idei, pornind de la faptul că în anul școlar 2018-2019, 7.693 de copii cu CES și 1.464 copii cu dizabilități [1, p. 4] au fost încadrați în sistemul de învățământ general, reiese căci necesitățile acestora sunt în mod special dificil de satisfăcut prin intermediul programelor la distanță, astfel sunt supuși unui risc și mai mare de excludere din procesul educațional. Pe lângă profesori instruiți și cadre didactice de sprijin, curriculum și metode de predare adaptate, uneori chiar modificate, acești copii au nevoie de acces la tehnologii și dispozitive de asistare specială, care este destul de limitat. Respectiv, mai ales copiilor cu dizabilități intelectuale și psiho-emoționale a fost mai complicat să se asigure eficiența în învățarea de la distanță și programele de reabilitare a acestora.

O altă parte dintre copiii și tinerii defavorizați au constituit-o cei rămași singuri acasă, care în lipsa monitorizării, motivării, încurajării și ghidării din partea părinților sau reprezentanților legali ai acestora s-au confruntat cu un risc sporit cu referire la neșcolarizare, abandon școlar și absentism, având nevoie de mai multă atenție decât înainte. Pentru mulți copii, care proveneau în special din familii social-vulnerabile, frecventarea până la pandemie a școlii, era chiar o posibilitate de a avea acces la mâncare, prin intermediul programelor de alimentare, ori un prilej de socializare, destindere, prin interacțiunea cu colegii de clasă, prietenii și profesorii.

Un concept relativ nou, dar care s-a evidențiat în manifestările comportamentale este „stigmatul cu coronavirus”, însemnând discriminarea împotriva unui grup identificabil de oameni, a unui loc sau a unei națiuni. Stigmatul este asociat cu o lipsă de cunoștințe despre modul în care se răspândește „COVID-19”, necesitatea de a da vina pe cineva, temerile cu

privire la boli și moarte și bârfele care răspândesc zvonuri și mituri, însoțit de stereotipuri, marginalizare și prejudecăți [2].

Astfel, conform cercetărilor, liderii comunitari și oficialii din domeniul sănătății publice pot ajuta la prevenirea stigmatizării prin:

- ✓ Menținerea confidențialității celor care solicită asistență medicală și a celor care pot face parte din orice investigație de contact.
- ✓ Corectarea limbajului negativ care poate provoca stigmatizarea prin schimbul de informații exacte despre modul în care virusul se răspândește.
- ✓ Asigurarea că imaginile utilizate în comunicații prezentate comunității sunt diverse și nu întăresc stereotipurile.
- ✓ Folosirea canalelor media, inclusiv a mass-media de știri și a rețelelor sociale, pentru a diminua stereotipurile despre oamenii care suferă de stigmatizare din cauza „COVID-19”.
- ✓ Sugerarea de resurse virtuale pentru sănătate mintală sau alte servicii de sprijin social, psihologic pentru persoanele care au suferit stigmatizare sau discriminare [3]

Totuși, pe lângă aceste daune, pandemia a provocat întreg sistemul educațional să se deschidă către integrarea instrumentelor digitale și tehnicilor e-learning, producându-se impact asupra nivelului de alfabetizare digitală a cadrelor didactice, dar și a completării cu echipamente și infrastructură IT. Atât Ministerul Educației, Culturii și Cercetării din Republica Moldova, cât și partenerii naționali și internaționali, au întreprins numeroase activități, au elaborat un plan de pregătire și răspuns la „COVID-19”, precum și metodologii și regulamente pentru ca învățarea să continue în noile condiții.

Așadar, menționăm cele mai distinctive acțiuni întreprinse în vederea desfășurării procesului educațional, în condiții de criză, precum:

- ✓ Lansarea programelor de asistență psihologică în susținerea tinerilor, părinților, profesorilor și psihopedagogilor;
- ✓ Desfășurarea programelor de instruire pentru formatori naționali și cadre didactice, cu referire la aplicațiile și instrumentele digitale, utile procesului didactic pe nivele de dificultate: minim, mediu și avansat;
- ✓ Elaborarea resurselor informaționale digitale deschise și a tutorialelor în format video și televizat pentru pregătirea de examenele naționale (www.educatieonline.md, <https://invat.online>, <https://studii.md>).

Concluzii

După cum precizează poetul Valeriu Butulescu: „*Orice evoluție are la bază un dezechilibru*”, putem conchide cu precizie că această situație de criză a provocat un dezechilibru din multe perspective, precum social, economic, politic, însă cea mai valoroasă consecință pozitivă a pandemiei „Covid-19” reprezintă dezvoltarea competenței digitale în rândul cadrelor didactice de la toate treptele de învățământ, managerilor, metodiștilor și părinților sau reprezentanților legali ai copiilor. Astfel, învățarea digitală, prin intermediul platformelor de învățare și instrumentelor electronice a devenit mai atractivă și organizată, colaborativă și transparentă, datorită diversificării opțiunilor de predare, învățare și evaluare.

În acest context, recomandăm cadrelor didactice, care interacționează direct cu subiecții educației și contribuie la ghidarea în atingerea finalităților educaționale, următoarele:

- Adaptarea metodelor didactice la specificul instrumentelor digitale, ceea ce ar facilita organizarea eficientă a procesului instructiv-educativ.
- Utilizarea metodelor corespunzătoare și variate pentru evaluarea și validarea rezultatelor învățării (observații, interacțiuni, discuții de grup, chestionare strategice, proiecte creative și alte sarcini stimulative de evaluare a elevilor; teste cu itemi pe nivele de complexitate).
- Oferirea accesului la resursele și cursurile necesare de la distanță.
- Asigurarea unui feed-back imediat, relevant și constructiv pentru elevi.
- Experimentarea variatelor instrumente digitale, în vederea selecției unor mijloace eficiente raportate la particularitățile grupului și individuale.

Referințe bibliografice

1. Învățământul și situația COVID-19 în Republica Moldova. Grupul Operațional pentru Educație coordonat de ONU cu privire la situația COVID-19. Seria documentelor tematice, 2020, 20 p.
2. <https://theconversation.com/coronavirus-new-social-rules-are-leading-to-new-types-of-stigma-142885>
3. <https://www.doh.wa.gov/CommunityandEnvironment/HealthEquity/Stigma/COVID19StigmaReduction>

ÎNVĂȚAREA LA DISTANȚĂ ÎN CRIZA „COROANEI”

⋮ **Usama HEIB**, doctorand, Școala medie din Tuba, Israel

Rezumat

Articolul este dedicat problemei învățării la distanță în școala secundară din Tuba, în nordul Israelului în perioada pandemiei Covid-19. Școala a dezvoltat un program de învățare la distanță adaptat populației, luând în considerare abilitățile, obiceiurile și problemele cu care se confruntă elevii săi. La dezvoltarea acestuia, au fost luați în considerare factorii socio-economici ai populației, inclusiv posibilitatea asistenței părintești, metodele de evaluare și metodele de control de la distanță, posibilitatea planificării instruirii și principiile construirii unui program:

Cuvinte-cheie: învățămînt la distanță, contextul socio-economic, lecții individuale.

DISTANCE LEARNING IN THE CORONA CRISIS

⋮ **Usama HEIB**, PhD Student, West University of Timisoara,
⋮ Doctoral School of Philosophy, Sociology and Political Science,
⋮ Tuba Middle School is located in the Bedouin village of Tuba in
⋮ northern Israel

Abstract

We at the school, believe that our students will be able to sustain learning on their own and take responsibility for their learning even in this complex period of uncertainty and so we have developed a distance learning program tailored to the population taking into account the abilities, skills and challenges facing our students.

We make sure that learning takes place in a relaxed atmosphere, where students are not afraid to try and experiment, learn from mistakes and develop skills and creativity in everything related to knowledge in order to embody it in a rich toolbox for dealing with the world in its new face.

We strive for the school community in all its forms to support and integrate into the learning process whose concept will be based on considerate interactions in which the community will be a partner in doing.

Keywords: school, corona crisis, responsibility, distance learning.

The school has 300 students in 14 classes and about 40 teachers.

Rationale

We at the school, believe that our students will be able to sustain learning on their own and take responsibility for their learning even in this complex period of uncertainty and so we have developed a distance learning program tailored to the population taking into account the abilities, skills and challenges facing our students.

We make sure that learning takes place in a relaxed atmosphere, where students are not afraid to try and experiment, learn from mistakes and develop skills and creativity in everything related to knowledge in order to embody it in a rich toolbox for dealing with the world in its new face.

We strive for the school community in all its forms to support and integrate into the learning process whose concept will be based on considerate interactions in which the community will be a partner in doing. Socio-economic background for parents.

The population is at level 9; That is, this category is often characterized by a single breadwinner and families with many children.

Background data regarding computers and the wireless network in homes is manifested in a huge shortage when there are quite a few families where there are almost no technological means at all or only mobile phones.

Parental education – medium down

* The model we built for distance learning *

The model is based on the management of the educational system in a time of uncertainty and crisis and based on the principles of a future-oriented learning model.

Initial milestones:

- Synchronization meetings for the principal together with the teaching staff, in-depth discussion (strengths-weaknesses)

Teacher training for distance learning

Up-to-date mappings for the technological infrastructure of all students

Pleasant, productive, supportive and light virtual hospitality in the students' homes

- Keeping in touch with students on the emotional and then academic side

- Activation of a festive program for the month of fasting "Ramadan" which includes a detailed schedule that includes personal challenges for each child

- Preparation of printed study copies for students in order to overcome the technological challenge

Performing remote measurement and control processes. Handing out questionnaires to assess the students' academic, social and emotional "mood" in order to monitor their situation and give them an answer according to the needs that arise.* It is important to note that the program has taken even more of the gloomy reality that befalls the planet and has come to act in a personal and unique way about our school has continued to assimilate the values of uniqueness in which we believe, and for that:

- The outline will continue to use classroom WhatsApp as an effective tool.

- will send online forms that will be used as feedback for tasks.

- Availability to provide help and guidance to parents in everything related to both tasks and emotional support.

- Maintaining personal contact with students within the various available means, including by telephone in situations where it is not possible to communicate in a more technologically advanced manner.

- The direction of the parents to follow the broadcasts of the Ministry of Education, which combines study materials.

Learning planning

The model was built out of a desire to address the situation that has arisen and will be an opportunity to first experiment with rethinking what a "system" looks like, on the way to a new model – pedagogical and spatial – that we will experience in the coming year.

The principles in building the system:

Reducing the disciplines to a minimum – teaching the Hebrew language, mathematics, science and English. Daily physical activity and weekly art activities. In addition, three times a week, heart-to-heart emotional dialogue sessions of the classroom educators with their students.

Mobility of staff members – Establishment of a technical support team headed by the ICT coordinator, a team of staff members to assist staff members who are experiencing family and personal or professional difficulty.

Classroom reduction – shopping is done synchronously in small learning groups with integration teachers accessing supportive and teaching integration students. In addition, asynchronous tasks are sent

Support for the teaching staff and students – face-to-face (buzz)

dialogue sessions by a psychologist and counselor with teams and groups of students identified

Day structure:

The hours system is divided into synchronous zoom sessions (ZOOM dates are sent separately to students) and activities Asynchronous. Principles for building the system of hours:

Combining selection time, splitting classrooms, collaborations between two / three-age educators.

Proper dosage for staff and children in zoom classes – every educator must maintain balance here as well. It is important to us that the children are not in front of the screens all day. In addition, we need to consider families that have additional siblings who need a computer for learning. Therefore – each day there will be no more than two “zoom” classes. We will combine learning with our videos, recordings, watching the broadcast system and more.

In the upper grades up to three lessons. At the discretion of the educator and the feedback of the children and parents.

We open collaborative folders according to required topics and needs. There we will put everything planned so that we will allow teachers to get ideas from each other.

Individual lessons – At the end of the school day, each teacher will take individual lessons, in which there will be an emotional dialogue as well as study groups. For example, in the upper layers: Selection time will be three layers about half an hour. Math / Language – If there are 2 teachers in a class split a class into two in half classes. If an educator teaches the above two subjects to give two lessons and teach in half classes. Educate the 6th graders to maximize collaboration during the week. Work in parallel / help each other in the core subjects. In terms of student organization: All educators open in the morning classroom Good morning zoom, make sure day organization, explain to students each in which group they belong during the day.

PERSPECTIVE TEORETICE ASUPRA INTEGRĂRII SOCIO-PROFESIONALE A SPORTIVILOR DE PERFORMANȚĂ

- : **Ancuța MILIN**, doctorand, Universitatea de Vest din Timișoara,
- : Școala Doctorală de Filosofie, Sociologie și Științe Politice
- : (ancuta.milin10@e-uvt.ro)
- : **Marius VASILUȚĂ-ȘTEFĂNESCU**, doctor, conferențiar universitar,
- : Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Sociologie și Psihologie
- : (marius.vasiluta@e-uvt.ro)

Rezumat

În acest articol, autorii abordează o temă izolată dar actuală pentru societatea contemporară dată de lipsa integrării socio-profesionale a sportivilor și a foștilor sportivi de performanță. Această integrarea trebuie privită ca parte a orientării educaționale cât și a incluziunii sociale a sportivilor de performanță, având în vedere că sportul reproduce structura socială și influențează viața unora dintre subiecți. Așadar, dimensiunea sportului este vastă și nu trebuie rezumată strict la practica sportivă propriu-zisă, ci și la funcționalismul actorilor sociali implicați în sportul de performanță deoarece, deși sportul poate oferi șanse pentru progres financiar sunt puține dovezi care să ateste o mobilitate socio-profesională ascendentă. Obiectivul general al cercetării îl reprezintă identificarea și analizarea strategiilor de consiliere socio-sportivă. Ipoteza de cercetare identifică un grad redus al inserției sociale a sportivilor, fiind influențat negativ de lipsa consilierii a acestor subiecți de către specialiști în sociologie sportivă. Cercetările sociologice au înaintat postulatul că există un nivel relativ scăzut al consilierii socio-profesionale al subiecților. Rezultatele așteptate ale studiului asupra integrării socio-profesionale a sportivilor de performanță vor conduce la identificarea și analizarea strategiilor de dezvoltare a unor oportunități de carieră. Sub aspect metodologic, prin metodele calitative (interviuri de profunzime și focus-grupuri), dar și prin metodele cantitative, vor fi analizate informațiile ce servesc la înregistrarea unor caracteristici relevante ale persoanelor investigate precum opinii, atitudini, comportamente, competențe profesionale, gradul de dezvoltare personală și profesională. Analiza se va concentra pe identificarea oportunităților în dezvoltarea socio-profesională, ca articulare a vocației cât și a reconversiei profesionale a acestor subiecți.

Cuvinte-cheie: integrare socială, sportivi de performanță, integrare profesională, Timișoara, România, consiliere socio-sportivă.

THEORETICAL PERSPECTIVES ON THE SOCIO-PROFESSIONAL INTEGRATION OF PERFORMANCE ATHLETES

- : **Ancuta MILIN**, PhD student, West University of Timisoara,
- : Doctoral School of Philosophy, Sociology and Political Science
- : (ancuta.milin10@e-uvv.ro)
- : **Marius VASILUTA-STEFANESCU**, associate professor, West University
- : of Timisoara, The Faculty of Sociology and Psychology
- : (marius.vasiluta@e-uvv.ro)

Abstract

In this article, the authors address a isolated but current topic for contemporary society given by the lack of socio-professional integration of athletes and former athletes. This integration must be seen as part of the educational orientation, as well as a form of social inclusion for performance athletes because the sport reproduces the social structure and influences the lives of some of the subjects. Therefore, the dimension of sport is vast and should not be strictly limited to the actual practice of sport, but also to the functionality of social actors involved in performance sports because although sport can provide opportunities for financial progress, there is little evidence of socio-professional upward mobility. The general objective of the research is to identify and analyze socio-sports counseling strategies. The research hypothesis identifies a low degree of social insertion of athletes, being negatively influenced by the lack of counseling of these subjects by specialists in sports sociology. Sociological research has postulated that there is a relatively low level of socio-professional counseling of subjects. The expected results of the study on the socio-professional of the integration of performance athletes will lead to the identification and analysis of strategies for the development of career opportunities. From a methodological point of view, through qualitative methods (in-depth interviews and focus groups), but also through quantitative methods, the information used to record relevant characteristics of the investigated persons such as opinions, attitudes, behaviors, professional skills, the personal and professional development will be analyzed. The analysis will focus on identifying opportunities in socio-professional development, as an articulation of the vocation and professional reconversion of these subjects.

Keywords: social integration, performance athletes, professional integration, Timisoara, Romania, sociological and sport counseling.

Introducere

Societatea în care trăim influențează individul, într-un mod mai mare sau mai mic, fiind un sistem dinamic de relații din ce în ce mai intens și mai necesar, reprezentând pentru fiecare dintre noi un deziderat esențial.

Știința care permite investigarea și lămurirea conexiunilor interactive dintre indivizi și societate este sociologia. Sociologia reprezintă studiul științific al vieții umane sociale, al grupurilor și al societăților. „Sociologia sportului, așadar, este ramura aplicativă a sociologiei care studiază interacțiunea în cadrul grupurilor în relație cu instituțiile și rețelele sociale în domeniul specific al practicantilor sportului.” (Vasiluță-Stefănescu, 2016). După afirmația lui Marolicaru (2005) sociologia sportului ramură a sociologiei generale studiază influențele pe care le exercită sportul, ca factor de afirmare a valențelor umane și sociale, precum și influențele pe care le exercită socialul asupra fenomenului sportiv.

Tendința firească și permanentă a firii umane este de a se cunoaște pe sine și pe cei din jur cu care se află într-un sistem dinamic de relații. De ce tot acest efort? Pentru că demersul de cunoaștere a propriului comportament de ființă socială ajută individul să înțeleagă ce se întâmplă în societatea în care trăiește, care sunt obligațiile și rolul acestuia, implicit a tuturor, ca membri și actori ai societății, cum putem să îmbunătățim sau să schimbăm normele și regulile sociale, de ce o societate sau un model social funcționează bine sau rău.

Interesul pentru această cercetare constă într-o abordare multidimensională a comportamentului planificat al sportivilor și al foștilor sportivi de performanță. Astfel, teoria epuizării – des întâlnită în practica sportivă a sportului de performanță din pricina stresului cronic determinat de solicitările excesive la care sunt supuși sportivii, dar și teoria dezvoltării personale și profesionale, arată preocuparea pentru sportivii de performanță care la rândul lor indivizi în societate sunt afectați de schimbările cognitive și psihologice. În acest sens, s-a evidențiat un nivel extrem de scăzut pentru conștientizarea dimensiunii sportului și a rolului social al sportivilor și al foștilor sportivi de performanță. Nepregătiți și ajunși pe cont propriu, de la fragede vârste a debutului în sportul de performanță, sportivii prezintă un risc de vulnerabilitate socială. Aceleași cercetări au indicat faptul că există un ritm inegal al dezvoltării socio-profesionale și deși, sportul poate oferi șanse pentru progres financiar sunt puține dovezi care să ateste un efect de mobilitate socială-profesională ascendentă.

Integrarea socială trebuie privită ca parte a orientării educaționale, profesionale și a planificării beneficiilor de către participanții la activitatea sportivă de performanță. Sportul influențează viața unora dintre subiecți, iar cunoașterea rolului lor social prin ceea ce desfășoară ar duce la proiect-

tarea unui plan profesional, la incluziune socială, autodeterminare și responsabilitate.

Obiectivele cercetării presupun investigarea comportamentului sportivilor de performanță, ca actori sociali, domeniu de activitate al sociologiei sportive, subdisciplină care din păcate are o poziție academică slabă.

Obiectivul general al cercetării îl reprezintă identificarea și analizarea strategiilor de consiliere, respectiv a modelelor de dezvoltare și de implementare a unui plan de consiliere socio-profesional al sportivilor și al foștilor sportivilor de performanță, cu consecința directă care să se asigure (re)integrarea socio-profesională a acestora.

Dintre obiectivele specifice, amintim: proiectarea unui plan socio-profesional al fiecărui individ, prin consiliere; evaluarea impactului experienței și conștientizarea dimensiunii activității sportive și a vieții după sport; elaborarea unor instrumente care să vină în sprijinul consilierii privind alegerea unei cariere în domeniul sportiv; alegerea unei cariere în afara domeniului sportiv/ recalificare profesională ori a activității de antreprenariat sportiv; educarea prin formarea unor concepte morale.

Analiza se va concentra pe identificarea oportunităților în dezvoltarea socio-profesională, ca articulare a vocației cât și a reconversiei profesionale a acestor subiecți, în contextul asumării riscurilor și a responsabilităților, a creativității și al sentimentului de mulțumire de sine. În sprijinul acestor premise, considerăm că o abordare interdisciplinară în cadrul instituțiilor de învățământ sau în cluburile sportive, printr-o colaborare a sportului cu specialiști în domeniul sociologiei sportive, ar facilita informarea corectă a subiecților și ar livra consilierea acestora.

Prin cercetarea acestui nou concept, se vizează atât formarea unor noi specialiști în consilierea socio-profesională cât și creșterea inserției socio-profesionale a sportivilor de performanță, în câmpul muncii.

Concluzii

Cuvântul de încheiere subliniază convingerea că se va contura un nou punct de plecare al cercetării în domeniul sociologiei sportive, reprezentând un deziderat esențial pentru acest sector, cu imediata consecință de a forma indivizi responsabili și prin a căror funcționalism social să aducă o contribuție socială, contribuție de altfel atât de necesară pentru o societate dezvoltată și integrată.

Rezultatele așteptate reprezintă automat îndeplinirea obiectivelor și oferirea răspunsurilor la întrebările de cercetare. Avem convingerea

că rezultatele cercetării vor conduce la identificarea și analizarea strategiilor de dezvoltare pentru oportunități de carieră. În acest sens, vom propune modele de bună practică în ceea ce privește tipurile de activități și expertiză care pot fi standardizate. Rezultatele științifice vor fi concretizate în publicații și prezentări conform planului de diseminare.

Nu în ultimul rând, rezultatele cercetării vor aduce în prim plan utilitatea cercetătorilor din științe sociale pentru probleme sociale concrete, astfel încât să fie conștientizată de către publicul larg necesitatea colaborării cu aceștia în asemenea circumstanțe.

Mai mult, considerăm că perspectiva asupra integrării socio-profesionale a sportivilor de performanță, conturează cadrul cercetării a unei noi performanțe în educație – factor cheie pentru asigurarea securității umane și sociale.

Referințe bibliografice

1. Vasiliuță-Ștefănescu, M. & Varga, M. G. (2016), *Sociologia Sportului*, București, Ed. Pro Universitaria.
2. Vasiliuță-Ștefănescu, M. (2015), *Sociologia organizațiilor: perspective asupra dinamicii și schimbării în Intreprinderi Mici și Mijlocii*, București, Ed. Pro Universitaria.
3. Gavriluță, C. & Gavriluță N. (2010) *Sociologia sportului. Teorii, aplicații*, București, Ed. Polirom.
4. Hatos, A., (2004), *Sport și societate. Introducere în sociologia sportului*, București, Ed. Polirom.
5. Ejman M & Marolicaru, M. (1998), *Metodologia mutării activităților corporale*, Cluj-Napoca, Ed. Risoprint.
6. Sleak, M. (1995), *Social Issues in Sports*, London, Sports Council.
7. Dacica, L. (2015), *The formative role of physical education and sports*, Science Direct, *Procedia Social and Behavioral Science*, 180, 1242-1247.
8. Sahan, S. D. H., Yildiz, M., Murat, T. & Sim, H., (2012), *Examination of socialization levels of university students engaging in individual and team sports*, SciVerse Science Direct, *Procedia Social and Behavioral Science*, 46, 326-330.

REFLECȚIILE OMULUI ÎN MEDIUL INFORMATIV

- : **Nicolae PARCEVSCHI**, Președintele Centrului de Geografie Istorică
- : Militară, psiholog militar, geograf militar, doctorand AAP

Rezumat

Articol e destinat cititorilor lipsiți de conformism și dogmatism. Face parte din ciclul de publicații popular – științifice și se deosebește de celelalte publicații de acest gen prin analiza îndelungată, timp de 30 ani, a fenomenelor ce țin de Geografia Umană, Geografia Politică, Politologie, Psihologie Politică, Psihologie Militară, Geografie Militară, dar pe care autorul le îmbracă în veșmânt nou, cea de GEOGRAFIE A GÂNDIRII, o exprimare interdisciplinară, a celor enunțate mai jos.

Pe parcurs autorul va da curs și noțiunii de ECOLOGIE A GÂNDIRII, ori că aceste noțiuni nu sunt neașteptate pentru cei inteligenți și educați într-o bună școală națională a gândirii.

GEOGRAFIA GÂNDIRII și ECOLOGIA GÂNDIRII devin imperative pentru gândirea inteligentă, capabilă să le deosebească de GÂNDIREA GEOGRAFICĂ și GÂNDIREA ECOLOGICĂ.

Cuvinte-cheie: Geografia Gândirii, Ecologia Gândirii, Gândirea Geografică, Gândirea Ecologică. Geografie Umană, Geografie Politică, Politologie, Psihologie Politică, Psihologie Militară, Geografie Militară.

HUMAN REFLECTIONS IN THE INFORMATION ENVIRONMENT

- : **Nicolae PARCEVSCHI**, President of the Center for Military Historical
- : Geography. Military psychologist, military geographer, PhD student,
- : Academy of Public Administration

Abstract

This article is intended for readers without conformity and dogmatism. It is part of the cycle of popular-scientific publications and differs from other publications of this kind by long analysis, for 30 years, of the phenomena related to Human Geography, Political Geography, Political Science, Political Psychology, Military Psychology, Military Geography, but which the author puts on in new clothes, that of GEOGRAPHY OF THOUGHT, an interdisciplinary expression, of those listed below.

Along the way, the author will also teach the notion of ECOLOGY OF THOUGHT, or that these notions are not unexpected for those who are intelligent and educated in a good national school of thought.

GEOGRAPHY OF THOUGHT and ECOLOGY OF THOUGHT become imperative for intelligent thinking, able to distinguish them from GEOGRAPHICAL THINKING and ECOLOGICAL THINKING.

Keywords: Geography of Thinking, Ecology of Thinking, Geographical Thinking, Ecological Thinking. Human Geography, Political Geography, Political Science, Political Psychology, Military Psychology, Military Geography.

IMPERATIVELE CIVILIZAȚIEI

Civilizația – ansamblul cunoștințelor și al experienței umane, totalitatea achizițiilor spiritului uman, nivelul înalt de dezvoltare al unei societăți. Căutările empirice mă fac să definesc specificul existenței umane ca aspect al ECOLOGIEI GÂNDIRII.

Prezentul articol e dedicat CENTENARULUI MARII UNIRI și destinată cititorilor lipsiți de conformism și dogmatism socialist sau post sovietic. Face parte din ciclul de publicații popular – științifice și se deosebește de celelalte publicații de acest gen prin analiza îndelungată, timp de 30 ani, a fenomenelor ce țin de *Geografie Umană, Geografie Politică, Politologie, Psihologie Politică, Psihologie Militară, Geografie Militară*, dar care autorul le îmbracă în veșmânt nou, cea de GEOGRAFIE a GÂNDIRII, o exprimare interdisciplinară, a celor enunțate mai sus.

GEOGRAFIA GÂNDIRII și ECOLOGIA GÂNDIRII devin imperative pentru gândirea inteligentă, capabilă să le deosebească de GÂNDIREA GEOGRAFICĂ și GÂNDIREA ECOLOGICĂ. Sesizând aceste diferențe, de sens și conținut, vom putea atinge universul gândirii celor mai iluștri oameni din geografia istorică a civilizației – *Strabon, Gaius Plinius Secundus, Confucius (Kong Fu Zi), Sun Tzu, Budda Șachiamuni, Sf. apostoli Petru și Pavel (Semion și Saul), Alexandru Macedon, Fernan Magellan, Vasco da Gama, Napoleon Bonaparte, Alexander von Humboldt, Adam Johann Krusenstern, Fabian Gottlieb Thaddeus von Bellingshausen, Semion Mehedinți, Emmanuel de Martonne, mareșal Alexandru Aversecu, Nicolae Iorga, Roald Engelbregt Gravning Amundsen, Iosip Stalin, Sir Winston Leonard Spencer-Churchill, Jacques-Yves Cousteau, Vladimir Putin, Mayer Rothschild, J.P. Morgan, Paul Warburg, ... ș.a.*

Simion Mehedinți, Emmanuel de Martonne, Nicolae Iorga, mareșal Alexandru Aversecu devin personalități ilustre în Geografia Gândirii românești, posedând totodată și Gândire Geografică.

Unii cititori vor zice că este o eroare să plasezi militari, politicieni, filosofi și finanțiști în listă geografilor iluștri, doar că nu iau în considerație, că toți cei numiți prin opera GÂNDIRII sale GEOGRAFICE, au schimbat configurații geografice continentale și globale. Sau dacă ne referim la astfel de state ca SUA, Rusia, Franța, Marea Britanie, Germania, Turcia, Austriungaria, prin sistemul GÂNDIRII POLITICE colective au format un nou aspect al noosferei, cel de GÂNDIRE GEOGRAFICĂ colectivă, care întrușipează GEOGRAFIA GÂNDIRII în plan istoric, epocal și civilizațional.

Astfel la finalul introducerii prin calitățile noosferice (după V. Vernadskii) specifice posmodernismului ajungem la concluzia că:

GEOGRAFIA GÂNDIRII¹ este o calitate noosferică a gândirii, o sinteză globală a activității sociale, politice și științifice a omului, care aduce cu sine schimbări geografice globale, impacte culturale și civilizaționale. La rândul său **GÂNDIREA GEOGRAFICĂ** este o calitate a gândirii, instrument cognitiv din **GEOGRAFIA GÂNDIRII** direcționată spre cunoașterea mediului înconjurător și mediul social.

Dacă ne referim la aspectele ecologice:

ECOLOGIA GÂNDIRII² este o calitate noosferică a gândirii menită prin **GÂNDIRE ECOLOGICĂ** să transforme și perfecționeze mediul Terrei sub orice aspect. Astfel **ECOLOGIA GÂNDIRII** este un filtru direct în fața distorsiunilor și deșeurilor informaționale ce au invadat noosfera, iar **GÂNDIREA ECOLOGICĂ** este strategia și tactica, care se formează la lecțiile de geografie, prin care se atinge scopul final – supraviețuirea omului postmodern în mediul poluării mozaice.

Ambele noțiuni: **ECOLOGIA GÂNDIRII** și **GEOGRAFIA GÂNDIRII** se intercalează activ, ca la final să percepem că **ECOLOGIA GÂNDIRII** este o parte componentă și calitate a **GEOGRAFIEI GÂNDIRII**, aceluși imens informațional numit **NOOSFERĂ**.

Ori fără a înlege aceste lucruri în epoca postmodernă, ca fază ultimă a evoluției sociale, riscăm să devenim o Atlantidă, Etruvie sau Romă antică,

¹ Noțiunea autorului.

² Noțiunea autorului.

dispărute enigmatic în negura vremurilor, după cum ne sugerează filosoful american Yoshihiro Francis Fukuyama în lucrarea sa „The End of History and the Last Man”.

PERCEPȚIE, CUNOAȘTERE, CONȘTIENTIZARE, ACȚIUNE. PERCEPTIA DE SINE.

Nu putem să ne expunem asupra Omului ca ființă reflexivă fără o retrospectivă asupra aspectului existențial al Omului. Ce este Omul? Cine este Omul? Cum este Omul? Omul este făuritor al științelor, care îl ajută în auto-cunoaștere și cunoașterea mediului. Omul se află în explorare continuă a propriei existențe și buneii interpretări a evoluției sale. Deși geneza civilizației umane trezește multe discuții în ultimul timp, cele expuse în ediție nu intră în polemici cu diferite ipoteze.

Să pornim de la aspectele științifice clasice: Omul (*Homo sapiens sau Homo sapiens sapiens*) este unicul membru existent din clasa Hominini, o ramură a familiei Hominidae caracterizată prin postura verticală și locomoție bipedă; dexteritate manuală și utilizare avansată a uneltelor; și în general posesori ai celui mai complex creier și structură a organizării societății. Biologii consideră că toți oamenii de azi sunt membri ai aceleiași subspecii numite *Homo sapiens sapiens*. Generic, oamenii sunt denumiți „rasa umană” sau „omenirea”, iar membrii săi sunt cunoscuți ca „oameni” sau „ființe umane”.

Memoria genetică și originea patriotismului.

Este un tip social de memorie când după o perioadă îndelungată a unui eveniment isroric se sedimentează anumite evenimente- ex. invaziile, tatarilor, turcilor, hunilor, imaginea de dușman universal al slavilor. Tot la tipul de memorie genetică putem referi și **sentimentul de patriotism**.

Întru confirmarea legăturii psihice între individ și teritoriul habitat vine teoria profesorului georgian Dimitrie Usnadze despre ancorele fixate în mentalul social și teoria câmpurilor biologic-active a profesorului rus Ivan Marcenco, care a invocat ipoteza că aceste câmpuri, reprezintă o intercalare a câmpurilor electromagnetice, gravitaționale și cuantice.

În lucrările sale Dimitrie Usnadze pune un accent deosebit pe identificarea personalității cu teritoriul geographic sau arealul habitat. Adică un anumit modus de existență (*afecțiuni, comportament, cogniție*) strâns legat de teritoriul geographic în care inconștientul subiectului își realizează necesitățile și satisfacerea lor în contextul istorico-geografic. Eu

însă voi completa afirmațiile profesorului I. Marcenco cu teoria profesorului Vladislav Vasiliev, care menționează existența zonelor geo patogene, unde procesele magmatismului terestru la direct influențează ritmurile biologice α , β și γ a creierul populației băștinașe, adică la direct formează modus-ul de existență, sau mentalitatea.

Altfel fiind spus – spațiul geografic are repercusiuni directe asupra proceselor psihice a populației din acest teritoriu.

Privite ca ansamblu teoriile profesorilor D. Usnadze, I. Marcenco și V. Vasiliev în mod explicit dezvăluie intercalarea proceselor psihice cu fizicul geografic.

În acest mod se pot explica noile calități a etnosului ungar, odată cu migrația lui în câmpia Panoniei, sau a cazacilor zaporojeni, necrasoviți și staroveri – lor în zona tyro-dunăreană, sau slavilor în Germania medievală, precum și a altor popoare în alte zone geografice. Dar cea este mai important, astfel se explică eșecul popoarelor războinice, care au trecut prin spațiul tyro-carpatic, din simplu motiv că pulsuniile psihice nu au găsit un spațiu benefic de implantare în acest teritoriu geografic, fapt ce a scăpat populația băștinașă de naturalizare genetică și naturalizare forțată.

Conform profesorului I. Marcenco orice obiect fizic sau biologic formează în jurul său un câmp informațional-biologic, care interacționează activ cu câmpuri similare a altor obiecte însuflețite și neînsuflețite. Mai mult ca atât extragerea subită din spațiul noosferei a unor obiecte, aduce după sine, deficiențe și chiar imposibilitatea de existență pentru alte obiecte. În acest fel se poate explica piitarea locurilor sfinte, sau groază în locurile de masacru în masă, lagăre de concentrare, câmpuri de luptă. Aceste 3 teorii cel mai bine explică percepția noosferei ca obiect fizic și informațional în permanentă schimbare, dar și permanentă acumulare a informațiilor ce au loc în acest spațiu.

Concluzie

În urma excursiei în teoriile acestor profesori venim cu o noutate științifică. Popoarele migratoare capătă necondiționat noi calități existențiale, sub influența câmpurilor geo-cuantice care perforază scoarța terestră.

Nu în zădar în Armata Sovietică exista și o unitate militară condusă de general-maior A. Savin, care studia aspectele noosferei, în KGB general-maior B. Ratnicov, în AȘ a URSS academicianul N. Deveatcov. La intersecția cercetărilor lor găsim explicația de ce multe popoare migratoare și războinice nu au avut efecte terminale asupra unor etnosuri cucerite, nici romanii, hunii, ungurii, turcii, tartarii, și nici naziștii germani. În cele mai extreme cazuri nereușita cuceritorilor se solda cu exterminarea fizică a populație baștinașe fără a atinge scopul de naturalizare totală. Deși existența acestor câmpuri a fost demonstrată, din punct de vedere practic, pe obiecte biologice concrete, măsurarea valorii acestora la acel moment era imposibilă din motivul imperfecțiunii apartajului științific. Cert rămâne că aceste forțe și câmpuri aduc o nouă interpretare a legilor universale dar și vieții sociale a omului.

O nouă interpretare a legăturilor noosferice o găsim în teoria spațiului informațional al etnocului.

În conformitate cu această teorie – etnosul este o unitate fundamentală a spațiului și fundație de integrare a indivizilor în socium, în baza câmpului etnic psihoinformațional, format și menținut de acești indivizi. Poporul (*etnosul*) în acest context îndeplinește funcția de specie în transcripție biologică, care poate integra mai multe etnii.

Ori, spațiului psihoinformațional al etnosului include în sine toate instituturile sociale, legăturile corporative, sociale și statale. Există structuri care se plasează față de etnos la nivel superior sau în afara lui, dar care influențează acest etnos, ca exemplu (religioase, geoeconomice, geomilitare, oligarhice și geooligarhice, interlope și geointerlope etc).

Naturalizarea prin forța armelor sa dovedit a fi ineficientă, însă naturalizarea prin aplicarea armelor nonconvenționale, ca ex.-arma administrativă, aduce cu sine impacte terminale pentru popoarele mici, în cadrul doctrinelor de globalizare. Termenul limită de fixare a unor dominante stabile este 300 ani, după care aceste dominante își pierd integritatea în fața factorilor nocivi de tip geografic, biologic, psihic sau uman. Are loc o restartare a genezei etnosului. Prin urmare prezența brodnicilor în spațiului tyro-dunărean, mai bine de 300 ani, au avut o conotație cu totul specială în pregătirea premizelor de apariție a statului medieval moldovenesc către 1359.

Astfel se explică dispariția unor civilizații antice sau schimbările epocale în mentalului unui popor. În acest context – popoarele care sau aflat sub ocupație și administrare străină mai bine de 300 ani își pierd capacitatea

țile sinergetice inițiale și de cele mai multe ori sunt înlocuite în spațiului geographic de alte popoare. Iar devizarea definitivă a poporului medieval moldovenesc în 2 etnosuri diferite va avea loc către anul 2112.

Dar să revenim la Moldova pruto-nistreană, unde pe parcursul veacurilor, în localitățile de tip „răzășesc” un anumit teritoriu s-a păstrat sub denumirea de baștină, baștina satului, adică acel teritoriu, care a fost întărit pe vecie, prin decret voievodal, după soldații și urmașii acestora, pentru serviciul militar credincios. Când pronunțăm soldat, subînțelegem acel țaran care completa „oastea cea a mare” în caz de invazie străină și care revenea înapoi la plug, odată cu terminarea campaniei militare. Pământul deține nu numai calități de legământ sacru între soldat și voievod, dar și asigură acest legământ, din punct de vedere material, pe parcursul întregii vieți (*legământ – de la cuvântul a fi legat, legatură sacră între soldat, baștină și voievod*).

De obicei în satele răzășești, în secolul trecut, puterea statală, de facto, era instaurată parțial. Patrimoniul baștinei întărit în conștiința comunității, continuă să fie conceput ca patrimoniu sacru, fără drept moral la înstrăinare. În unele localități de acest tip populația a continuat să exercite dreptul său de veacuri, necătând la formele proprietății oficiale, fie colhozuri sau sovhozuri. Așezarea geografică a baștinei este transmisă din generație în generație, conform unor repere cunoscute doar de bătrânii satului. Iar multiplele încercări de revizuire a hotarelor gospodăriilor și transmiterea unor terenuri altui sat, generau conflicte, când aceste terenuri înstrăinate includeau în sine baștina satului. Situație contrară vedem în așa numitele sate de „venetici”.

Prin deposedarea de proprietatea privată, în condițiile Moldovei sovietice, s-a urmărit înstrăinarea baștinei și legământului din conștiința și memoria socială și genetică. Anume la intersecția noțiunilor de *baștină – legământ – voievod* ia naștere prima considerație în folosul de memorie genetică, adică băștinașii posedă, până când, o cultură a baștinei, dar se conduc și de tradițiile istorice cultivate în jurul dreptului său moral la moștenirea pământului.

Patria reprezintă Baștina, iar dreptul istorico-juridic de moștenire a baștinei geografice – o numin patriotism. Sau Patria la români și moldoveni semnifică totalitatea baștinilor pe întreg teritoriul național-geografic, exprimată prin aspect psycho-lingvistic comun.

Să nu confundăm noțiunea de Patrie cu cea de Tară sau Stat (*regat*,

imperiu, republică etc). Patria conține în sine elementul spiritual exasperat de șirul lung de generații. Țara reflectă amplasamentul geografic, iar Statul amplasamentul geografic și guvernarea. Statul poate avea diferite guvernări, bune, rele, hidoase. Patria nu are guvernare ea este o reflecție psihică ambiguă a mentalității poporului de pe un anumit teritoriu geografic.

Patriotismul în epoca post-modernă

Patriotismul este rodul dominantelor fixate în mentalul social de gândirea politică. Criza patriotismului din ultimul deceniu al sec. XXI a produs fixarea în mentalul social a unor dominante hidoase, care lipsesc poporul de identificarea sa cu teritoriul național-istoric. Intervine criza patriotismului. Incertitudinea, pe care o retrăiește omul de rând, îl face să devină anomic și apatrid.

DRAGOSTEA

Dragostea o stare, calitate, activitate și ocupație, deosebită a Omului, rațională și irațională totodată și în acest context aduc două aspecte filosofice ale acestei calități deosebite a omului.

SCRISOAREA LUI ALBERT EINSTEIN FIICEI SALE.

„Când am propus teoria relativității, foarte puțini oameni m-au înțeles, iar ceea ce urmează să destăinui umanității acum se va ciocni de neînțelegerea și prejudecățile din această lume.

Te rog să păstrezi aceste scrisori atât timp cât este necesar, ani, decenii, până când societatea este suficient de avansată pentru a accepta ceea ce voi explica mai jos.

Există o forță extrem de puternică pentru care, cel puțin până în prezent, știința nu a găsit o explicație formală. Este forța care include și guvernează totul, este chiar în spatele oricărui fenomen care are loc în univers și încă nu a fost identificată de noi. Această forță universală este IUBIREA.

Când cercetătorii au investigat o teorie unificată a universului au uitat cea mai puternică forță nevăzută. Iubirea este Lumina care îi luminează pe cei ce o oferă și o primesc. Iubirea este gravitație, deoarece îi face pe unii oameni să se simtă atrași de alții. Iubirea e putere, deoarece multiplică tot ce avem mai bun și oferă umanității șansa de a nu pieri în propriul egoism orb. Iubirea expune și revelează. Pentru iubire noi trăim și murim. Iubirea e Dumnezeu și Dumnezeu este Iubire.

Această forță explică totul și oferă sens vieții. Aceasta este variabila pe care am ignorat-o de prea mult timp, poate pentru că ne este frică de iubire

deoarece este singura energie din univers pe care ființa umană nu a învățat să o controleze după voința sa.

Pentru a evidenția iubirea, am creat o simplă substituție în cea mai faimoasă ecuație de-a mea. Dacă în loc de $E = mc^2$, acceptăm că Energia pentru a vindeca întreaga lume poate fi obținută din multiplicarea Iubirii cu viteza luminii la pătrat, atunci ajungem la concluzia ca iubirea este cea mai puternică forță ce există, deoarece nu are nicio limită. După eșecul umanității în a utiliza și controla celelalte forțe din univers, care până la urmă s-au întors împotriva noastră, este imperios să ne hrănim pe noi înșine cu o altă formă de energie... Dacă vrem ca speciile noastre să supra-viețuiască, dacă vrem să descoperim sensul vieții, dacă vrem să salvăm lumea și fiecare ființă conștientă ce trăiește, atunci iubirea este unicul răspuns. Probabil nu suntem încă pregătiți să creăm o bombă a iubirii, un mecanism destul de puternic pentru a distruge ura, egoismul și lăcomia care devastează planeta.

Cu toate acestea, fiecare individ poartă cu sine un mic, dar puternic generator de iubire, a cărui energie așteaptă să fie eliberată. Când o să învățăm să oferim și să primim această energie universală, dragă Lieserl, vom putea afirma că iubirea învinge tot, că poate transcende totul și orice, deoarece iubirea este chintesența vieții. Regret profund că nu am fost capabil să exprim ceea ce este în inima mea, care a bătut în liniște pentru tine întreaga mea viață. Poate e prea târziu pentru scuze, dar cum timpul e relativ, simt nevoia să îți împărtășesc că Te Iubesc și datorită ție am ajuns la răspunsul suprem!

Tatăl tău, Albert Einstein.

Ieromonahul SAVATIE BAȘTOVOI vine către NOI cu concluzii pe cât de neașteptate, pe atât și de complexe asupra existenței ființei omenești, dar cititorul să nu creadă că publicația este un teologică, dar una care începe de la **ECOLOGIA GÂNDIRII**, unde teologia își găsește locul bine-meritat, și formează noi șanse de supraviețuire a Omului în lumea modernă hipercomplexă și informatizată.

Există o mulțime de încercări de a-l defini pe om. Pentru Aristotel, omul era un animal social. Pentru Bergson și Blaga, un animal care fabrică unelte. Pentru Feuerbach, omul este ceea ce mănâncă. În sfârșit, pentru Darwin și adepții lui, omul nu este decât o prelungire a maimuței, iar Thomas Hobbes face o afirmație care pare să curme orice aspirație la noblețe a omului. Pentru el, omul este lup omului. Unii, precum Nietzsche,

pun la baza ființei umane voința de putere, iar Z. Freud vede în om un ghem de instincte peste care domnește sexualitatea, care determină orice activitate a omului. Omul mai este văzut de unii și drept un animal care iubește frumosul. Desigur, această afirmație, precum și cea a lui Pascal, care pune în față raționalitatea și conștiința morții. Profesorul Boris Porsniov vine să ne aducă năutăți șocante despre canibalismul primitiv, în masă, al omului. În conformitate cu o nouă doctrină științifică Boris Porșniov „instinctul de omucidere” a avut cu totul altă geneză decât cel considerat oficial. Primordial trigloditidul (omul-maimuță) nu avea acest instinct de ași omori semenii. Rubiconul a fost trecut cu aproximativ 20-40 mii ani, când instinctul de vânător al animalilor a regresat în instinctul de vânător al semenilor, acesta având loc în condițiile deficitului resurselor de hrană intervenite între timp. Astfel începe vânătoarea de semeni, transformând canibalismul în sursă de hrană permanentă. Cu alte cuvinte populația sa diminuat în potențiali vânători și potențialele victime.

Un fenomen interesant a acestei perioade este apariția vorbirii articulate. Teoriile oficiale afirmă că vorbirea era doar un mijloc de comunicare. Profesorul rus B. Porșniov înaintează o nouă teorie conform căreia vorbirea, sub formă de semnale verbale era folosită în scopul opririi instinctelor semenilor și în primul rând a instinctului de apărare, adică prin semnale verbale o parte a populației se ținea sub control de ceilalți. Vorbirea fiind un ordin sonor, capabil să optimizeze sistemul instinctelor deja stabilit și capacitatea de împotrivire, instaurând absurditate în capacitățile omului de a gândi și a primi decizii.

Făcând o remarcă – fenomenul acesta al absurdității a rămas specific atât oamenilor cât și altor specii până în prezent. Astfel, mase întregi de oameni, fiind duse spre locul execuției, li se părea absurd că până la urmă acesta va avea loc, deși puteau recurge la revoltă pentru a scăpa măcar o parte din ei. Sau cazul unelor mamifere, cărora prin substanțe neuroleptice li se dereglează sistemul comportamental instinctiv, astfel încât nu mai pot fi înțeleși de semenii săi și, comportamentul lor devenind absurd înțelegerii, provoacă semenii la înlăturarea fizică a celui ce li se pare neînțeles.

Deci o parte a populației a devenit agresivă față de cealaltă, care suporta șocuri. Sistemul de instincte le semnaliza lor imposibilul acțiunilor de canibalism la adresa sa. Evident că nu toate victimile cădeau de acord cu aceasta, astfel a început migrația globală a speciei, ajungând să-și găsească areale în sisteme ecologice teribile, pustiiuri, tundră etc. Acom-

dându-se sistemelor naturale, care erau mai sigure decât pericolul întâlnirii cu semenii – canibali.

Frica față de semenii – canibali a adus omenirea la migrații și evoluția de mai departe. Se presupune că în această perioadă are loc și diferențierea vorbirii în limbi diferite. Stabilirea conștiinței are loc în ritm vertiginos. Cine nu se îngrijea de securitatea sa devenea victimă și devenea hrană fie pentru animale răpitoare sau semenii săi. La om au început să se dezvolte lobii frontali ai creierului responsabili de vorbire și gândire, dar parțial au degradat centrul vizual, auditiv și olfactiv. Practic s-a produs o difuzie a speciei umane în răpitoare și nerăpitoare, calitățile noi căpătate pe parcursul evoluției întărindu-se în codul genetic și fiind transmise prin ereditate.

Z. Freud pune la dispoziția noastră o altă latură a agresivității umane. În viziunea lui, masele păstrează urmele vieții trecute și ale timpurilor primitive, pe care le repetă. Întreaga evoluție umană începe cu un eveniment preistoric – uciderea tatălui primitiv de către fiii conjurați. Faptul acesta omenirea continuă să-l ispășească și a cărui amintire revine periodic. Acesta este secretul originar pe care îl disimulăm și îl mișcăm prin religii, prin carisma șefilor și ceremoniilor omagiale. Tot odată acesta este conținutul exact al postulatului psihologiei maselor.

De ce a fost comisă această crimă? După Freud oamenii preistorici trăiau într-o hoardă compusă dintr-un tată atotputernic, înconjurat de fii și soțiile sale. Datorită forței sale, el exercita asupra lor o teroare constantă, el cerea o supunere absolută din partea lor. „Probabil că posedă”, după cuvintele lui Kafka, „acel caracter misterios care aparține tuturor tiranilor”. „Fiii s-au asociat împotriva lui pentru a-l doborî, fiind încurajați și protejați de mamele lor, care aspirau și ele la o libertate. Crima aceasta i-a legat pe oameni în comun.”

Teoria lui Z. Freud este supusă unor critici vehemente chiar de discipolii lui, cu toate acestea, pentru colectivele militare sistemul relațional tată-fiu, comandant-soldat rămâne nu numai viabil, dar și efectiv pe deplin. Unele din lucrările lui vor fi accesibile cercetărilor abia în 2113, dar până atunci sunt păstrate cu strictețe în arhive. Rămâne să bănuim că ne așteaptă o „bombă” informațională. Ce pot ascunde aceste lucrări, poate informații ce pot schimba interpretarea genezei omului? Cum nu ar interpretat de diferiți autori fenomenul agresivității, ei nu fac decât să ne arate complexitatea lui.

Evoluția istorică a omenirii a transformat canibalismul primitiv în noi forme de agresiune cât mai sofisticate – de la vânătoarea semenilor de specie din triburilor vecine spre canibalismul vivar care a fost camuflat prin necrofagie (adicăuciderea mamiferelor și folosirea lor în formă prelucrată de așa numita artă culinară). Culinariă devenind o artă în camuflarea uciderii, este o reflecție contemporană a simțului vinei moștenită genetic de la strămoșii preistoric. Procesul uciderii evoluează de la războaie de cetate elinică, ale monarhiilor sacre, religioase, revoluționare, naționale, coloniale, economice, cum ne relatează ilustrul N. Iorga în lucrarea sa „Stări sufletești și războaie”.

Actualmente au apărut noi forme de agresiune cu aspecte: de nimicire în masă, elective, non letale, meteorologice, economice, virtuale, informaționale, doctrinar-strategice și în sfârșit psihotrone. Toate aceste afirmații se potrivesc omului, însă nici una din ele nu poate fi luată drept adevăr cuprinzător. Da, omul este un animal – dar un animal spiritual! Astfel rezumă teologul grec contemporan, Panayotis Nellas, concepția generală a Sfinților Părinți despre om. Și aceasta este singura însușire dintre toate câte i se pot atribui omului, capabilă să-l smulgă din lumea animală și să-l înalțe deasupra ei. De aceea vom încerca să o desfășurăm. Se pare că a vedea în om doar un animal cu conștiința morții, nu înseamnă a-l deosebi de ființele iraționale. Chiar dacă l-am numi animal care se roagă și gândește rațional, totuși nu am rezolva mare lucru în acest sens. Pentru a fi om, este nevoie de mai mult. Experiența științei moderne dovedește că plantele și animalele pot fi mai mult decât s-a crezut multă vreme despre ele. Tot știința modernă ne dezvăluie unele calități animalice ale omului nespecifice lumii animale.

Ar fi incorect să nu facem referință la opinia unor personalități notorii despre Om

Omul este ființa în care necunoscutul respiră.	Marin Tarangul în Predici profane (1997)
Omul este criteriul tuturor realităților.	
Omul este singurul animal care se poate rata.	definiție celebră de Nae Ionescu
Fiecare om e o întrebare pusă din nou spiritului Universului.	Mihai Eminescu

Omul este un animal sociabil.	Aristotel
Omul este un mic fragment din continentul uman, nu o insulă de sine stătătoare.	John Donne
Da, rezistent mai este omul! Este singura ființă care se poate adapta la orice și aceasta-i fără doar și poate cea mai bună definiție a lui.	Dostoievski
Omul este un fir de praful pierdut în nemărginire, înzestrat însă cu scânteia divină. De aceea adesea își depășește condiția, caută neobosit, riscă, descifrează tainele universului, iar în cele din urmă își fixează privirea spre cer și nu se sperie de sfidările sale.	Vanga
Omul este o inflorescență terminală a naturii.	Pierre Teilhard de Chardin
Omul este cea mai mare pasiune divină.	Ion Buga în În fața Golgotei
E din neamul mare al licuricilor – omul: un vierme ce se transformă în lumină când iubește.	Lucian Blaga
Omul reprezintă un miracol lipsit de interes.	Jean Rostand în Gânduri de biolog
Omul... sărman copil al îndoielii și al morții, a cărui speranță e clădită pe trestii.	Byron
Oamenii sunt păsări cu aripile crescute înlăuntru.	Nichita Stănescu
Omul – o ființă în căutarea înțeleșului.	Platon
Omul e un univers închis cu legile-i proprii care-i comandă viața efemeră, tot atât de departe de ceilalți oameni ca și un astru de ceilalți aștrii, fără nici un mijloc de comunicare reală cu nimeni. Iluzia cumunității cu alți semeni te înșeală numai până în momentul unei mari zdruncinări sufletești, când, deodată, îți dai seama că nici părinții, nici frații, nici prietenii, nimeni nu te poate nici ajuta, nici măcar înțelege...	Liviu Rebreanu
Omul este o fiară politică.	Ion D. Sîrbu în Jurnalul unui jurnalist fără jurnal

Omul e un animal marin, care merge pe pământ și ar vrea să zboare.	Carl Sandburg
Omul este un suveran glorios de coroana lui care este gândirea, și tot atât de sceptrul lui care este expresia.	Ion Luca Caragiale
Omul este măsura tuturor lucrurilor, a celor existente, așa cum sunt, și a celor inexistente, așa cum nu sunt.	Protagoras
Omul nu este doar o ființă finită, cum vrea să afirme gândirea contemporană, ci și o ființă infinită; el este infinitul sub o formă finită, sinteza finitului și a infinitului. Insatisfacția omului în fața finitului, aspirația sa către infinit sunt manifestări ale divinului în om, sunt mărturia omului în ceea ce privește existența lui Dumnezeu și nu doar a lumii.	Nikolai Berdiaev
Omul este un animal făcător de unelte.	Benjamin Franklin
Fiecare om este odrasla faptelor sale.	Miguel de Cervantes
Oamenii sunt singurele creaturi care le permit odraslelor lor să se întoarcă acasă.	Bill Cosby
Omul este un animal care face negoț. Niciun alt animal nu face acest lucru, niciun câine nu face schimb de oase cu un altul.	Adam Smith
Omul este singurul animal care roșește, ori ar fi potrivit să o facă.	Mark Twain
Omul este suma acțiunilor sale, a ceea ce a făcut, a ceea ce poate face. Nimic altceva.	Mahatma Gandh
Omul este un animal îmblânzit, care, de-a lungul secolelor, a dominat celelalte animale cu înșelăciunea, violența și cruzimea.	Charlie Chaplin
Omul este o divinitate înlănțuită de puterea condițiilor.	Marin Preda
Omul e un cocor care zboară pe dinlăuntru.	Tudor Arghezi
Omul este un lucru imperfect ce tinde fără încetare la ceva mai bun și mai mare decât el însuși.	Decartes

Omul este doar un fir din țesătura nestemată a Naturii pe Pământ.	Crina Popescu, profesor-mentor.
Definiția D-stră	
<p>Noțiunea autorului despre Om.</p> <p><i>„Omul ca specie biologică este un paradox¹. Este veșuitoare paradoxală. Nici un animal nu este paradoxal. Mamiferele sunt mamifere, plantele sunt plante și numai omul nu reprezintă SINELE și ESENȚA sa. Omul permanent se perfecționează, se depășește pe sine ca specie și acesta este paradoxul. Paradoxul Omului constă în aceea că el a depășit fizicul existenței sale prin forța gândirii. Un alt paradox al omului constă în faptul neîncrederii în propriile puteri și corectitudinea evoluției sale. Omul paradoxal se află în explorare continuă a existențe și buneii interpretări a evoluției sale, prin involuție și perfecționare a tehnologiilor autodistrugătoare. Și totuși Omul, prin gândire, a devenit liber în habitatul Terrei, neavând limite în Percepție, Cunoaștere, Conștientizare și Acțiune”</i></p>	

¹ Paradox – Contradicție logică-formală, apărută în ciuda respectării corectitudinii logice a raționamentului.

EDUCAȚIA JURIDICĂ: FACTOR-CHEIE ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII UMANE

- **Natalia GAVRILENCO**, master în drept, profesor de discipline juridice,
- Colegiul „Alexei Mateevici” din orașul Chișinău
- (natalita.gavrilenco@gmail.com)

Rezumat

În acest articol, autorul abordează o temă actuală pentru societatea contemporană, unde educația juridică apare ca un concept nou în educația tinerii generații. Educația juridică o regăsim în curriculum universitar, iar studenții care o parcurg află despre cum funcționează instituțiile în stat, despre cum se reglementează drepturile și libertățile cetățenilor, și despre cum pot fi apărate acestea în viața cotidiană.

Educația juridică reprezintă un instrument de prevenție în educarea unei generații cu verticalitate. În Republica Moldova temele precum: corupție, nedreptate, rată înaltă a criminalității, sunt la ordinea zilei, de aceea a venit momentul oportun să ne protejăm viitoarele generații cultivându-le interesul și învățându-i din timp ce e bine și ce e rău, ce e permis și ce e interzis, dar și ce riscă dacă nu respectă regulile jocului în societate. În acest context, autorul optează pentru introducerea educației juridice în instituțiile de învățământ din țară. Această disciplină poate fi și una opțională, dar necesitatea existenței ei este una acută.

Cuvinte-cheie: educație juridică, cetățeni, drepturi, prevenție.

LEGAL EDUCATION-KEY FACTOR IN ENSURING HUMAN SECURITY

- **Natalia GAVRILENCO**, magister in law, professor of legal disciplines,
- College „Alexei Mateevich”, Chișinău
- (natalita.gavrilenco@gmail.com)

Abstract

Legal education is a preventive tool in educating a generation with verticality of our society. We can draw inspiration from Cristi Danilet-promoter of legal education in Romania. We welcome the initiatives of groups, NGOs to bring this concept to our country and here we can mention the education project juridica.md. And these beginnings serve as a runway for takeoff. In the Republic Of Moldova phenomena such as corruption, injustice, crime are the order of the day, that is why the time has come to protect our future generations by cultivating their interest and teaching them what is right and wrong, what is

allowed and what is forbidden, but also what risks if they do not respect the rules of the game in society. In this context, in order for citizens to feel strong, I opt for the introduction of legal education in educational institutions in the country. This discipline may be optional, but its necessity is obvious.

Keywords: legal education, citizens, rights.

Introducere

Secolul al XXI-lea este remarcat de transformări profunde ale mediului de securitate. Dezvoltarea umanității necesită a fi abordată astăzi ca un proces al gamei de opțiuni a oamenilor printre cele pe care le prețuiesc. Această extindere se cere a fi bazată pe consolidarea capacităților de bază a oamenilor, precum aceea de a putea citi și scrie, de a avea cunoștințe, de a fi sănătos și bine hrăniți, de a avea adăpost și de a fi mobili, precum și de a avea un viitor asigurat.¹

Conceptul de securitate umană din perspectiva educației juridice pune în evidență următoarele sale caracteristici:

- Securitatea umană este o problemă universală . Ea privește populația de pretutindeni, din țările sărace, înainte de toate, dar și din țările bogate. Multe din amenințările existente sunt comune tuturor popoarelor, putând menționa în acest sens *violările drepturilor omului, crima, drogurile, poluarea și șomajul*. Intensitatea acestora diferă de la țară la țară, de la regiune la regiune, însă, în ansamblul lor, toate aceste amenințări sunt reale și în continuă dezvoltare.
- Componentele securității umane sunt interdependente. Când securitatea populației este în pericol în orice colț al lumii, *toate națiunile pot fi implicate într-un fel* sau altul. Foametea, epidemiile, poluarea, traficul de droguri, terorismul, tensiunile etnice, dezintegrarea socială nu mai sunt evenimente izolate, limitate în cadrul frontierelor naționale. Consecințele lor se pot extinde în plan regional și chiar global.
- Securitatea umană se asigură mai ușor *prin măsuri de prevenire* decât prin intervenții ulterioare. Este mai puțin costisitor să acți-

¹ Ludmila Bostan doctorandă, USMF „N. Testemițanu”, catedra „Filosofie și Bioetică”, SECURITATEA UMANĂ ÎN CONTEXTUL ASIGURĂRII DEZVOLTĂRII DURABILE. Disponibil pe internet la adresa: <http://www.security.ase.md/publ/ro/pubro27.html>

onezi asupra amenințărilor, pericolelor, atunci când acestea apar, decât după ce s-au permanentizat.

- Securitatea privește modul în care individul este integrat în societate, de câtă libertate dispune pentru ***a-și exercita dreptul la opțiune într-o multitudine de posibilități.***

Securitatea umană se asigură mai ușor ***prin măsuri de prevenire.*** Conform legislației naționale distingem prevenția generală, de cea specială. Prevenirea generală se răsfrânge asupra tuturor persoanelor și constă în abținerea, sub imperiul fricii de răspundere și pedeapsă penală, a persoanelor predispuse să săvârșească fapte penale. Suportul prevenției generale îl constituie sancțiunea prevăzută de norma penală – inevitabilitatea pedepsei.

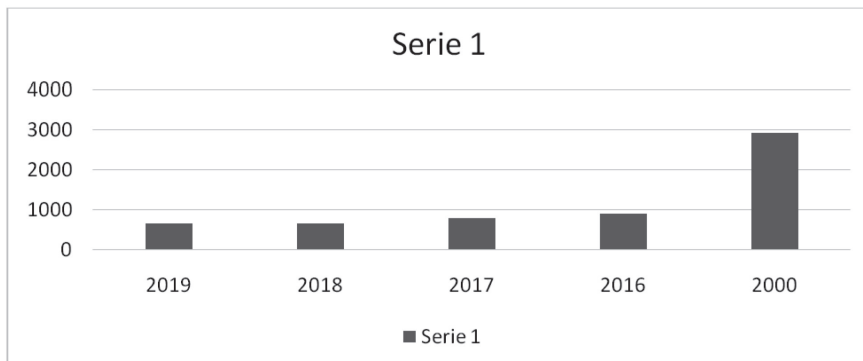
În alin.(2) art. 1 CP al RM, legiuitorul stipulează că Legea penală are, de asemenea, drept scop ***prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.***¹ Prevenirea specială se răsfrânge asupra persoanelor ce au săvârșit infracțiuni prin aplicarea pedepselor penale și a altor măsuri de natură juridico-penală, urmărindu-se reorientarea acestora spre un comportament noncriminal. Reeducarea este orientată spre refacerea conștiinței condamnatului, spre combaterea și lichidarea concepțiilor și deprinderilor antisociale.

În acest context, considerăm oportun aplicarea prevenției speciale prin aplicarea educației juridice la o vârstă fragedă, or copiii noștri ar trebui să știe ceea ce este permis și ceea ce este interzis să facă chiar înainte de a împlini această vârstă, pentru a evita consecințele negative asupra lor din cauza unor fapte comise sau anturaje nepotrivite.

Pe parcursul anilor din 2000 până în 2019, se atestă o diminuare vizibilă a infracțiunilor comise de către minori. Analizând datele statistice oficiale, în această perioadă, minorii comiteau 3000 de infracțiuni pe an, comparativ cu sub 100 infracțiuni săvârșite în perioada anului 2019.

Conform sintezei statistice, totuși trebuie să remarcăm că, deși în ultimul deceniu sunt evidente schimbări semnificative privind implicările delictive în rândul minorilor (tabelul 1.1), infracționalitatea acestora rămâne a fi ridicată, indiferent de mediul de reședință.

¹ Cod Penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18-04-2002, Republicat în temeiul articolului III lit. c) al Legii nr. 277-XVI din 18 decembrie 2008, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 41-44, art.120.

Tabel 1.1. Infracționalitatea în rândul minorilor din 2000–2019¹

Educația juridică reprezintă o dimensiune particulară a activității de formare-dezvoltare morală a personalității proiectată și realizată în raport de valorile binelui moral-juridic. Conținutul educației juridice vizează cunoașterea și înțelegerea cadrului legislativ la nivel normativ (legi constituționale, organice etc.) și acțional (amendamente, abrogare, putere reglementată etc.).

- Educația juridică reprezintă un instrument de prevenție în educarea unei generații cu verticalitatea societății noastre. Ne putem inspira de la Cristi Danileț – promotor al educației juridice în România. Este salutară inițiativă grupurilor de inițiativă sau a ONG-urilor de a aduce acest concept în țara noastră și aici putem menționa proiectul educației juridice.md. Și aceste începuturi servesc drept pistă pentru decolare.
- În Republica Moldova temele precum: corupție, nedreptate, rată înaltă a criminalității, sunt la ordinea zilei, de aceea a venit momentul oportun să ne protejăm viitoarele generații cultivându-le interesul și învățându-i din timp ce e bine și ce e rău, ce e permis și ce e interzis, dar și ce riscă dacă nu respectă regulile jocului în societate.
- În acest context, pentru ca cetățenii noștri să se simtă puternici optez pentru introducerea educației juridice în instituțiile de învățământ din țară. Această disciplină poate fi și una opțională, dar necesitatea existenței ei este una acută.

¹ Disponibil pe internet la adresa: http://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_12%20JUS_JUS020/JUS020100.px/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9, vizitat la 1.11.2020

Referințe bibliografice

1. Ludmila Bostan, USMF „N. Testimițanu”, catedra „Filosofie și Bioetică”, Securitatea umană în contextul asigurării dezvoltării durabile. Disponibil *pe internet la adresa:* <http://www.security.ase.md/publ/ro/pubro27.html>.
2. Cod Penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18-04-2002, Republicat în temeiul articolului III lit. c) al Legii nr. 277-XVI din 18 decembrie 2008, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 41- 44, art.120.
3. Disponibil pe internet la adresa: http://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_12%20JUS_JUS020/JUS020100.px/?rxid=2345d98a-890b-4459-bb1f-9b565f99b3b9, vizitat la 1.11.2020.

MORALITATEA ȘI PEDEAPSA ÎN BASARABIA – PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

- ⋮ **Artur LEȘCU**, doctor în istorie, Universitatea de Stat
- ⋮ de Educație Fizică și Sport
- ⋮ (scit55@yahoo.com)

Rezumat

În acest articol, autorul, în baza documentelor inedite din Arhiva Națională, demonstrează că după anexarea basarabiei autoritățile ruse au început procesul împlinirii legislației ruse. În domeniul dreptului autohton civil, prevederile sale au fost lăsate temporar intacte. Totodată, odată cu anexarea a crescut rata criminalității, inclusiv și numărul crimelor îndreptate împotriva moralității. Articolul demonstrează unele cazuri concrete de acest fel. Totuși, numărul lor era destul de mic, numai nouă cazuri în prima jumătate a secolului al XIX-lea, ceea ce demonstrează că societatea locală se baza pe valorile tradiționale creștine. Important este de menționat faptul că toate cazurile respective au fost judecate în baza legislației ruse și nu în baza dreptului național.

Cuvinte-cheie: Moldova, Basarabia, drept, moralitate, crimă, pedeapsă.

MORALITY AND PUNISHMENT IN BESSARABIA – THE FIRST HALF OF THE NINETEENTH CENTURY

- ⋮ **Artur LEȘCU**, doctor în istorie, Universitatea de Stat
- ⋮ de Educație Fizică și Sport
- ⋮ (scit55@yahoo.com)

Abstract

Article based on documentary material looks that with the annexation of Bessarabia the Russian imperial authorities have started implementing the entire Russian law complex. In the field of law, the provisions of the domestic law have been preserved and respected. At the same time, however, the crime rate suddenly rises. The number of crimes against morality, which fell under the Civil Code, is increasing. In the article some examples of such crimes are demonstrated. However, in the first half of the 19th century, only 9 cases were discovered, which attests to the high morality of society based on traditional Christian values. It is important that absolutely all the mentioned cases were investigated by the local or religious authorities on the basis of Russian legislation, but not on the basis of local custom.

Keywords: Moldova, Bessarabia, law, morality, criminal offence, punishment.

Introducere

Societatea din Țara Moldovei la hotarul secolelor XVIII–XIX se caracteriza prin valori spirituale înalte, respectarea cărora erau reglementate de un complex de norme juridice. Pe lângă dreptul cutumiar, sau „*obiceiul pământului*”, inspirat din dreptul romano-bizantin, o importanță tot mai mare revenea dreptului scris, regulilor juridice scrise, inspirate de asemenea din dreptul romano-bizantin, fiind adaptate cerințelor epocii [1, p. 80]. Printre ele putem menționa Ecloga – culegere de norme juridice din sec. al VIII-lea, care se referă în principal la dreptul civil; Basiliicalele – coduri juridice din sec. VIII–IX, păstrate în vigoare până în sec. al XIX-lea; „Exabiblul lui Constantin Armenopol” – culegere de legi apărută în Grecia și utilizată în Moldova și în Basarabia până în sec. al XIX-lea [2, p. 75]; „Carte Românească de învățătură de la privilele împărătești”, editată în 1646 la Iași de către domnul Vasile Lupu, care conținea legile scrise de drept civil, penal și de procedură [Ibidem, p. 76]. Practica juridică din Țara Moldovei, precum și din Basarabia sub ocupație rusă a fost influențată de „Pravilniceasca Condică” (manualul de legi al lui Ipsilanti), apărută în 1775, care reglementa activitatea instanțelor de judecată în baza regulilor precise de procedură și delimitare exactă a competențelor diferitelor instanțe judecătorești [Ibidem, p. 92]. De o mare importanță era și „Codul Calimachi” (Condica Țivilă a Moldovei), apărută la Iași în 1817, dar care era cunoscută și utilizată și în Basarabia, conținând unele prevederi preluate din Codul Civil francez, fapt considerat inadmisibil pentru Imperiul Rus [Ibidem, p. 93]. Un adevărat cod civil, foarte popular în Moldova și în Basarabia, prezenta Manualul juridic al lui Andronache Donici, editat la Iași în anul 1814 [Ibidem, p. 94]. Toate aceste codice și coduri alcătuiau un adevărat sistem de drept, adaptat timpului și societății românești de la sfârșitul secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea, puternic influențat de teoriile moderne ale jurisprudenței europene.

Moralitatea și pedeapsa în Basarabia

Imediat după anexare, guvernul rus a început implementarea sistemului de drept, specific acestei țări. Inițial, din dreptul rus a fost introdus în Basarabia dreptul penal și legislația privind organele de poliție. Totuși, majoritatea litigiilor și cazurilor juridice de ordin administrativ și civil (familiar), apărute între reprezentanții populației autohtone din Basarabia, erau soluționate în temeiul legislației și obiceiurilor locale. Dacă reducerea drastică a aplicării dreptului autohton în domeniul comercial și penal încă

putea fi explicat, atunci prin eliminarea acestuia din domeniul dreptului civil se urmărea un singur scop – de a reduce Basarabia și din punctul de vedere al legislației la nivelul de simplă provincie rusească. Începutul a fost pus prin aplicarea în Basarabia a unui set de legi privind contracararea desfrâului și vagabondajului. Așadar, la 9 noiembrie 1831 în regiune au fost impuse prevederile ucuzului țarului din 5 noiembrie 1829 privind exilarea în Siberia a persoanelor desfrânate, prin care această practică s-a extins și asupra țăranilor moldoveni [3, p. 191].

Ocupația rusească a generat o creștere bruscă și neașteptată a ratei criminalității. În pofida caracterului blând și tolerant al moldovenilor, fapt recunoscut de majoritatea călătorilor străini, începutul secolului al XIX-lea în Basarabia este marcat prin agravarea situației criminogene. Acest fenomen se explică prin mai multe cauze. Cea mai importantă consta în creșterea tensiunii sociale în perioada de adaptare la condițiile noi de viață, legată de incorporarea într-un stat nou, străin. O cauză nu mai puțin importantă era și colonizarea masivă care contribuia la modificarea substanțială a situației demografice din regiune. Excluderea coloniștilor de sub jurisdicția autorităților locale și acordarea unor privilegii exagerate în comparație cu localnicii crea disensiuni între comunitățile localnicilor și ale coloniștilor, relativa bunăstare a ultimilor generând invidie, de la care era doar un pas până la crimă. Nu este neglijabil nici faptul că coloniștii străini reprezentau cea mai mobilă și energică, în multe privințe și cea mai aventurieră parte a neamului său de origine, cu caractere și stereotipuri deja formate, care nu coincideau în mare măsură tradițiilor populației locale. Pe lângă buni gospodari și persoane înstărite, fluxul masiv al coloniștilor și migranților a adus în Basarabia și sute de vagabonzi, majoritatea veniți din Rusia, care agravau situația criminogenă din regiune.

O altă cauză care contribuia la tensionarea stării sociale era stabilirea frontierei de stat pe Dunăre și Prut și a celei vama pe Nistru, ceea ce a avut consecințe nefaste asupra ordinii de drept. Ermetizarea populației băștinașe între două râuri nu a putut opri legăturile dintre cele două maluri ale Prutului, mulți români basarabeni încercând să treacă peste Prut, fapt considerat de autorități drept o crimă deosebit de gravă.

În pofida măsurilor întreprinsă și ca consecință directă a ocupației, crește numărul infracțiunilor îndreptate împotriva moralității, care cădeau sub incidența Codului civil. În niciun alt compartiment al dreptului nu se observa mai clar și reliefant ipocrizia autorităților ruse ca în aplicarea

dreptului civil în Basarabia. Dacă în celelalte domenii ale dreptului introducerea modelului rusesc era una directă și imediată, atunci în ce privește relațiile familiale, moralitatea – aspecte ce făceau parte din viața cotidiană a majorității absolute a populației regiunii, tactica adoptată era una specială. Autoritățile țariste au recunoscut tacit existența dreptului local, bazat atît pe dreptul romano-bizantin, cât și pe obiceiul pămîntului. Acest drept a fost respectat formal pînă la evenimentele revoluționare din anul 1917, însă în cazuri concrete autoritățile judecătorești se bazau pe legislația rusă. Dosarele examinate demonstrează că în toate cazurile (de altfel, destul de rare) autoritățile judiciare se bazau pe legislația respectivă imperială. Drept exemplu concret în acest sens poate servi cazul examinat în ședința Tribunalului Penal din Basarabia pe data de 12 septembrie 1825. Bazându-se pe legislația rusă, judecătorii au condamnat-o pe tânăra Fiocla Ivanova la pocăință bisericească pentru faptul că ducea o viață desfrînată, iar pe Ivan Kurpindin – la lucrări publice de îngrijire a bolnavilor la spitalul din Chișinău pentru proxenetism [4, d. 200, f. 414].

Un alt caz, în care era implicat mazilul Vasile Nacu din satul Șestaci a fost examinat la 25 octombrie 1830. Tribunalul regional Penal l-a acuzat de concubinaj cu fiica sa, Eufrosinia, care a și născut un copil [4, d. 108, f. 178]. În virtutea gravității crimei, judecătorii penală a luat decizia de a transfera examinarea cazului Senatului, care, în baza legislației în vigoare, a hotărât:

1. acuzatul Vasile Nacu să fie arestat (fără a preciza termenul arestului);
2. Eufrosinia Nacu să fie eliberată de acuzația de concubinaj și scutită de orice tip de pedeapsă penală;
3. Eufrosinia Nacu împreună cu copilul său să fie pusă sub tutela rudelor sale apropiate pînă la căsătorie;
4. Eufrosinia Nacu să fie supusă pocăinței bisericești pentru ispășirea păcatelor [Ibidem, f. 179].

Un caz grav a avut loc la 20 aprilie 1832 în Cetatea Albă (Akkerman). Locuitorul acestui oraș, Stepan Arkușenco, împreună cu chiriașul său Dmitri Vasilenco se aflau în câmp, la lucrări agricole. Stepan Arkușenco nu cunoștea că soția sa Ana Arkușenco, întreținea de mai mult timp relații extraconjugale cu chiriașul său. În seara zilei de 20 aprilie Ana Arkușenco i-a adus în câmp mîncare soțului, care se odihnea lângă căruța sa. După ce acesta adormise, Dmitri Vasilenco i-a aplicat o lovitură de topor în cap și împreună cu soția asasinatului a dus corpul neînsuflețit într-un stog de

paie pe care l-au incendiat. Ascunzând urmele crimei, Ana Arkușenco s-a întors în aceeași zi acasă, în oraș, iar Dmitri Vasilenko s-a întors în Cetatea Albă (Akkerman). La 23 aprilie Ana a anunțat poliția despre dispariția soțului, încă peste două zile poliția a descoperit corpul carbonizat al celui ucis, depistând cu ușurință făptașii crimei, ambii fiind arestați și deferiți justiției [5, d. 214, f. 42].

Un caz ieșit din comun a avut loc la 24 mai 1832, când preotul Ioan din satul Zberoaia și-a tăiat cu toporul organul genital. Fiind o persoană profund religioasă, neputând rezista ispitelor lumești, după moartea soției a recurs la castrare pentru salvarea sufletului, fapt, pentru care a fost tras la răspundere penală [Ibidem, f. 77].

Un caz deosebit din punctul de vedere al practicii judecătorești a fost examinat în cadrul ședinței Tribunalului regional Penal din de 17 martie 1842. Este cazul Anastasiei Cadov, de 23 de ani, care în urma relațiilor intime cu Gavriil Catan a născut un copil mort, fapt adus la cunoștința autorităților care l-au catalogat drept crimă. Judecata nu a identificat în comportamentul Anastasiei Cadov corp delict, dar totuși a condamnat-o la pocăință bisericească [4, d. 376, f. 1206].

Un dosar asemănător a fost examinat de către același Tribunal la 19 august 1842. Judecătorii au învinuit-o pe Antonia Breaza, fiica lui Luca Breaza din satul Rădeni, că duce o viață desfrânată și de faptul ca și-a ucis copilul nou-născut. Antonina Breaza a recunoscut că în relația sa cu Gavriil Ianache, locuitorul satului Rădeni, a născut un copil, însă acest copil s-a născut mort, din care cauză l-a îngropat. În urmă cercetărilor s-a constatat că Gavriil Ianache nu este tatăl biologic al copilului, fiind calomniat intenționat de către inculpată, care, după ce a născut copilul, l-a dus viu în pădurea învecinată și l-a îngropat de viu în pământ. Pentru crima comisă Antonina Breaza a fost condamnată la pocăință bisericească, urmând a fi ținută sub arest [4, d. 386, f. 799].

În ședința din aceeași zi judecătoria penală a Basarabiei a examinat și un alt caz similar referitor la locuitorul satului Clocușna, Mihail Șevțov, învinuit de incest, victima fiind fiica sa Elena. În cadrul anchetei, Irina Șevțov a recunoscut caracterul acestor relații, fapt pentru care a fost supusă ritualului de penitență religioasă, iar tatălui ei Mihail Șevțov i s-a aplicat pedeapsa cu închisoare (fără precizarea perioadei de detenție) [4, d. 200, f. 414].

Putem considera că toate cazurile menționate influențau într-o anumită măsură societatea, din care cauză erau considerate grave și au fost

deferite anchetărilor judiciare. Totuși, și cauze mult mai simple, ca, de exemplu, concubinajul, la fel erau examinate prin prisma legislației ruse și nu a celei autohtone. Ele erau examinate nu de către societatea unde s-a consumat episodul, ci de autoritățile rusești, inclusiv cele ecleziastice, ca parte componentă a statului rus. De exemplu, un caz banal de concubinaj al locuitorului satului Percovăuți, ținutul Hotin, Mihai Pâslari cu Dochia Doțiucoș a ajuns în vizorul arhiepiscopului Chișinăului și Hotinului episcopului Dimitrie Sulima, care i-a condamnat la pocăință pe o durată de șapte ani. Mihai Pâslari avea să se pocăiască primul an la mănăstirea Hârjău, ținutul Orhei, iar Dochia Doțiucoș – într-un schit de călugărițe, iar restul de șase ani – în biserica din satul natal [4, d. 374, f. 279].

Un caz asemănător s-a produs la Briceni, unde văduva preotului din localitate trăia în concubinaj cu vătavul stăpânului localității Briceni, Ilie Pădure, fapt pentru care Consistoriul Eparhial din Chișinău a exclus-o din categoria clerului [4, d. 386, f. 464].

Concluzii

În concluzie putem menționa că, conform datelor oficiale depistate, infrațiunile îndreptate împotriva moralității erau destul de rare în Basarabia. În prima jumătate a secolului al XIX-lea au fost descoperite numai 9 cazuri, ceea ce atestă înalta moralitate a societății bazată pe valorile tradiționale creștine. Important este că absolut toate cazurile menționate au fost cercetate de către autoritățile locale sau cele religioase în baza legislației ruse, nu însă în baza cutumei autohtone.

Referințe bibliografice

1. Curpăn V.-S. Istoria dreptului românesc. Iași: StudIS, 2014, 263 p.
2. Negru I. Istoria dreptului românesc. Lugoj: Nagord, 2014, p. 172 p.
3. Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе, отделение 2, Том VI, закон пг. 4929. Санкт-Петербург: Второе Отделение Собственной Его Императорского Величества Канцелярии, 1832, 703 с.
4. ANRM, Fondul 6, inv. 1, *Administrația guberniei Basarabia*, 1818 – 1918: dosare 87, 108, 111, 117, 148, 200, 201, 216, 343, 383, 374, 376, 386.
5. Arhivele Statului din Odessa, Fondul 1, *Administrația Guvernământului General a Novorossiei și Basarabiei*, 1828 – 1874, inv. 214, dosarul 1.

EDUCAȚIA – INSTRUMENT ESENȚIAL ÎN PROMOVAREA CULTURII DE SECURITATE NAȚIONALĂ

- **Curoș LIUDMILA**, master în economie, doctorand APP
- (ludmilacuroz@gmail.com)

Rezumat

Într-o primă etapă, ar fi util să înțelegem conceptele de „educație de securitate” și „cultură de securitate”. În era informațională cultura de securitate este o necesitate stringentă care trebuie percepută și promovată în alt mod decât în trecut. Tinerii sunt cei care vor locui, munci și crea în societatea noastră care nu aduce doar plusuri și vești bune, ci și potențiale amenințări naționale și internaționale. Orice țară este aliat sau membru în diverse organisme internaționale, trebuie să fim pregătiți pentru a reacționa. Dar, mai ales, trebuie să asigurăm acele cunoștințe care să genereze reacțiile de diminuare a costurilor și a pierderilor atât pe plan economic cât și pe plan emoțional. Construirea unei percepții realiste asupra sistemului de securitate națională, conștientizarea cu privire la necesitatea echilibrului dintre cerințele unei societăți democratice și prezervarea securității naționale. Un rol important în acest demers îl au instituțiile destinate relației cu cetățenii la diverse vârste, mass media ori social media precum și implementarea diverselor metode și tehnice educaționale la toate nivelele.

Dezvoltarea culturii de securitate națională în rândul cetățenilor este influențată direct de politica educațională a statului începând de la creșa și dezvoltată pe tot parcursul vieții cu implementarea diverselor instrumente și metode educaționale tradiționale și moderne.

Cuvinte-cheie: educație, securitate națională, cultură, cultura de securitate, instrumente, metode educaționale.

EDUCATION IS A KEY TOOL IN THE PROMOTION OF NATIONAL SECURITY CULTURE

- **Liudmila CUROȘ**, master in economy, PhD APP
- (ludmilacuroz@gmail.com)

Abstract

At first, it would be useful to understand the concepts of “security education” and “security culture”. In the Era of Information, Security Culture is a pressing necessity which should be perceived and promoted in a way other than in the past. Young people are

those who will live, work and create in our society, this brings not only good news, but also potential national and international threats. Any country is an ally or a Member of various international bodies, we must be prepared to react. But, above all, we need to provide the knowledge that will generate the responses to reducing costs and losses both economically and emotionally. Building a realistic perception of the national security system, raising awareness of the need to balance the requirements of a democratic society and preserving national security. Institutions for relations with citizens at different ages, the media and social media, and the implementation of various educational methods and techniques at all levels, have an important role to play in this process.

The development of the national security culture among citizens is directly influenced by the state's educational policy from the developed throughout life with the implementation of various traditional and modern educational tools and methods.

Keywords: education, national security, culture, security culture, instruments, educational methods.

Viitorul creează cerințe din ce în ce mai înalte iar instrumentul principal în realizarea unui viitor durabil a societății este educația. Ea mereu a stat la baza promovării valorilor naționale și a stabilității economice. Prin educație se desemnează o activitate hipercomplexă, constituită dintr-un sistem de influențe conștiente, sistematice, de durată și cu caracter axiologic evident, desfășurată în baza unui proiect fundamentat pe finalități bine precizate și care vizează (auto)formarea / (auto)reformarea permanentă a personalității umane. O latură importantă a educației reprezintă formarea omului pentru integrarea activă în viața socială, întrucât educația are sarcina de a pregăti omul ca element activ al vieții sociale, ca forță de muncă, ca subiect al vieții sociale astfel educația răspunde unor necesități pe care societatea le acordă în fața oamenilor ca elemente ale vieții sociale și prin intermediul unor nevoi individuale. Educația trebuie înțeleasă ca „tot”, ca experiență globală- în plan cognitiv, practic, personal și social, deoarece scopul final este să sporească calitatea vieții. Un cetățean educat va avea capacitatea de a răspunde nevoilor și situațiilor complexe prompt și critic. Va putea conștientiza provocările noi, va dobândi o mai mare sensibilitate în fața unei situații de blocaj, găsind soluții optime.

Dezvoltarea personalității unui om începe în momentul în care persoana în cauză este capabilă de a putea face alegeri corecte și optime pentru moment, să meargă într-o direcție și să cunoască de ce a ales să meargă în acea direcție, aceasta poate fi dezvoltată la persoană doar prin educație. Orice persoană educată corect din toate aspectele știe de ce face un lucru

și știe cum să facă acest lucru. Viitorul educației constituie o prioritate a comunității mondiale; națiunile au nu numai dreptul, dar și datoria de a se sprijini reciproc pentru că prin educație, cultură și știință, să promoveze pacea, progresul și prosperitatea. Este natural ca ea influențează diverse domenii ale societății noastre. Printre aceste putem menționa domeniul economic, social, cultural și nu în ultimul de securitate.

În cele ce urmează va fi abortată educația ca un instrument în promovarea culturii de securitate naționale. La prima vedere nu pare a fi mare legătură dintre educație, cultură și securitate, par niște cuvinte din diferite domenii dar studiindu-le aprofundat se observă că ele se bazează una pe altă și implică o dezvoltare a unei națiuni păstrând valorile naționale pe tot parcursul creșterii. Caracterul complex și contradictoriu a noțiunii de securitate impune o viziune privită în corelație cu noțiunile asociate ei precum: interesele naționale, sistemul și instituțiile securității naționale, strategia securității naționale, mijloacele și politicile de securitate, obiectivele politicii de securitate națională, principiile securității naționale. Această corelație permite abordarea fenomenului de securitate ca un sistem, deoarece conceptul implică mai multe dimensiuni: dimensiunea politică, militară, economică, informațională, militară, demografică etc., statul fiind principalul obiect de referință al securității naționale.

Astfel, sistemul de securitate are necesitate de o cultură în domeniu dat care poate fi dezvoltată prin educație. Cultura securității naționale devine inevitabilă, deoarece astfel poate fi garantată libertatea acționara și decizională în concordanță cu propriul sistem de valori și interese naționale, vor fi protejați cetății (întregului stat) de orice pericol sau amenințare care ar putea surveni, făcând tot posibilul ca acesta să înțeleagă riscurile, amenințările, pericolele la adresa securității naționale. Dezvoltarea culturii de securitate națională în rândul cetățenilor conduce implicit și la o mai mare credibilitate în reprezentanții statali contribuind la îmbunătățirea imaginii acestora. În procesul de formare a culturii de securitate, statul, prin instituțiile sale cu competențe în domeniu, are responsabilitatea de a oferi societății civile suportul de care are nevoie pentru a înțelege corect cadrul strategic al conceptului de securitate. Transparența și disponibilitatea manifestate pentru promovarea educației de securitate vor contribui la un mai mare interes al societății civile pentru consultări și dezbateri cu referire la probleme de actualitate legate de acțiunile care aduc atingere securității naționale.

Odată cu reperele ancorate în ceea ce înseamnă cultură de securitate, urmează noi observații. Sunt atitudinile care trebuie să fie conforme sau cât mai apropiate de realitatea obiectivă a lumii în care trăim. Practic, promovarea culturii de securitate este metoda prin care trebuie atrași – spre o înțelegere superioară a importanței unui act de asigurare a securității naționale – mai ales toți aceia care contestă, sfidează sau, în cel mai bun caz, se comportă ca și cum ar tolera activitățile serviciilor de informații în general. Nevoia de comunicare este evidentă și persistă într-o societate dezvoltată. Comunicarea corectă și modul de relatare influențează direct formarea cunoștințelor într-un domeniu. Educația apare ca un fir roșu ce leagă securitate, cultura, dezvoltarea într-un singur snop care este mai trainic dacă persistă o comunicare eficientă. În linii mari, evoluția culturii de securitate, a cărei importanță se accentuează, este marcată de două tendințe contradictorii: pe de o parte, menținerea culturii care a adus performanțe și, pe de altă parte, schimbarea acesteia ca urmare a modificărilor apărute în societate. Este un parcurs firesc în mediul contemporan, întrucât climatul creator și profunzimea gradului de socializare impun noi valori și prezumții și în ceea ce privește cultura de securitate. În consecință, nu este exclus ca păstrarea timp îndelungat a unor concepții, credințe, norme care au avut un efect benefic la un moment dat să se transforme în frâne ale dezvoltării, în prejudecăți sau stereotipuri în abordare.

Din punct de vedere tehnologic, au apărut amenințări noi, mai sofisticate. Acestea se pot manifesta în orice parte a lumii și, din cauza interconectării globale, pot afecta orice parte a lumii. Nu mai trebuie să stăm pe gânduri, ci trebuie să avansăm în direcția conștientizării la nivel mondial/național a riscurilor conturate ca urmare a utilizării masive de către toate segmentele societății a tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor. Avem nevoie de strategii, cu tactici sau direcții de acțiune, pentru a gestiona aceste riscuri în mod adecvat și eficient, fie că este vorba despre prevenirea, combaterea, reducerea sau eliminarea lor. Avem nevoie de o cultură de securitate matură și adecvată dinamicii și provocărilor geopolitice și geostrategice. Iar cultura de securitate poate fi dezvoltată dor prin educație, politici educaționale aprobate la nivel național vor da efecte și peste ani. Construcția unei societăți moderne se bazează pe asigurarea securității individuale și colective acesta fiind punctul de convergență pentru instituțiile naționale și internaționale, cultura de securitate dezvoltată prin educația la orice nivel, contribuie la îndeplinirea misiunii statului. Dez-

voltarea culturii de securitate – modalitate de dezvoltare a unor atitudini, motivații și comportamente necesare apărării și protecției personale, de grup și statale fata de vulnerabilități, factori de risc, amenințări, stări de pericol sau agresivități potențiale, precum și promovării lor în mediul intern și internațional de securitate. Modificarea culturii de securitate este, în general, greu de suportat dar ea este necesară și posibilă pentru supraviețuirea și dezvoltarea acesteia, deoarece numai o cultură durabilă, dar flexibilă îi asigură competitivitatea.

Trăim fără îndoială într-un timp de totală nesiguranță. Nu simțim nimic ferm sub tălpi. E însă oare atât de evident că cel mai bine pentru om este contrariul: un sentiment excesiv de siguranță? Un joc de cuvinte întâlnit în literatura de specialitate spune că „securitatea nu este totul, dar totul devine nimic în absența securității”.

Referințe bibliografice

1. Beniuc V., Roșca L., Afanas N. Uniunea Europeană – Uniunea Eurasiatică: studiu comparat. Ghid analitico-informativ. – Chișinău: Print Caro, 2015.
2. V. Cojocariu. Fundamentele pedagogie. – Ed.V&I Integral, București, 2008.
3. Silvia Dulschi, doctor în științe istorice. Abordări conceptuale privind cultura securității și apărării naționale. – Chișinău, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, 2009.
4. Veronica-Marinela Păstae. Promovarea culturii de securitate – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2015.
5. Liudmila Curoș, Educația – pilon sigur al securității umane – IRIM, Chișinău, 2018.

ASIMILAREA PROBLEMELOR DE HĂRȚUIRE A STOCURILOR ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL ISRAELIAN

∴ **Eti BEN NUN**, doctorand, AAP, Israel
∴ (eti06011989@gmail.com)

Rezumat

Hărțuirea sexuală este recunoscută ca un fenomen social care a existat de fapt încă din antichitate. Răspândirea fenomenului a inclus femeile pe piața muncii, ceea ce a dus la o creștere a frecvenței fenomenului și la o creștere a interesului public și de cercetare pentru acesta. Prezentul studiu a examinat relația dintre hărțuirea sexuală elev-profesor, statutul și autoritatea profesorului. Ipoteza ne sugerează că atunci când statutul și autoritatea profesorului este scăzută, pot apărea cazuri de hărțuire sexuală elev-profesor. Instrumentul de cercetare a fost un interviu, realizat cu un profesor care a fost hărțuit sexual de elevii săi. Există, de asemenea, dependentă de articole pe această temă. O revizuire a literaturii a arătat că în ultimii ani s-a înregistrat o deteriorare semnificativă a statutului și autorității profesorului, o tendință care a dus la creșterea violenței în școli și la hărțuirea sexuală a elevilor și profesorilor. În lumina acestui fapt, ipoteza cercetării a fost confirmată.

Cuvinte-cheie: sistemul de învățământ, violență (fizică și verbală), hărțuire sexuală, victima infracțiunii, educator, student.

ASSIMILATION OF STOCK HARASSMENT ISSUES IN THE ISRAELI EDUCATION SYSTEM

∴ **Eti BEN NUN**, PhD student, APA
∴ (eti06011989@gmail.com)

Abstract

Sexual harassment has been recognized as a social phenomenon that has existed since the dawn of history. Institutionalized engagement with the phenomenon has since begun to include women in the labor market, which has led to an increase in the frequency of the phenomenon and an increase in public and research interest in it. The present study examined the relationship between student-teacher sexual harassment and the status and authority of the teacher. The hypothesis is that when the status and authority of the teacher is low, such cases of sexual harassment of a student-teacher may occur. The research tool was an interview conducted with a teacher who was sexually harassed by her students and

there is also a reliance on articles on the subject. A review of the literature has shown that in recent years there has been a significant deterioration in the status and authority of the teacher, a trend that has led to increased violence in the school and sexual harassment of students – teachers in particular. In light of this the research hypothesis was confirmed.

Keywords: The education system, Violence (physical and verbal), Sexual harassment, Victim of the offense, educator, student.

What is sexual harassment?

Sexual harassment has been known as a social phenomenon that has existed since the dawn of history. Many examples of this can be found in the Bible. Joseph was harassed by the wife of his employer Potiphar, she persisted in her harassment and when she despaired “and would get caught in his clothes” to strip him (Genesis 9 verse 12). Even Amnon, who desperately loved his sister Tamar, could not overcome his lust and he tried to seduce her with lip candy: “Lie down with my sister” (Samuel 2:13 verse 11).

With the raising of awareness on the subject it was necessary to delineate the phenomenon, and therefore many definitions were accumulated for the term sexual harassment without scientific or social agreement on a representative definition. Great ambiguity characterizes the field and the question of whether or not harassment in any case was subject to subjective interpretation rather than objective interpretation. In a study by Kaplan (2004), more than 200 women academics were interviewed by graduate students in business administration, the results showed that some women thought that street chants such as “Good morning, doll” were not sexual harassment and some said they enjoyed the attention and compliment. The rest treated the comments as humiliating and embarrassing harassment. If so, subjective interpretation is influenced by personal character, personal outlook, and self-confidence.

In the first Hebrew feminist lexicon, sexual harassment is defined as “an experience that every woman is expected to go through in her life by virtue of being a weak, but stimulating and provocative creature ... “The sensitivity of most women in the country to sexual harassment has waned thanks to the abundance of opportunities to experience a variety of sophisticated harassment during two years of military service.” (Hadar, 1997 p. 45). With regard to the author’s definition, the commentary is written from a woman’s point of view in an amusing and humorous way, but in

the depths of things there is a challenge to chauvinism that discriminates against women for being nothing more than women.

Another definition refers to sexual harassment as behavior of a sexual nature of a person that is intended to harm another. It can be expressed verbally or physically that she intended to receive sexual favors. (Tobacco, 2002) The purpose of the behaviors is to humiliate, threaten and strengthen the control and hierarchy of the offender 2002 (b) Benbenishty, Zeira & Astor). The harassment can be expressed in looks, comments and rape, there may be comments about the harassed body, rubbing, physical contact, pressure to have sex and sexual contact accompanied by threats regarding the workplace, promotion in the job and the like. Both sexes can be harmed, but in most cases women are the victims while men are mostly the perpetrators (Anonymous, 2000).

From a legal point of view, the legislature has unequivocally defined sexual harassment as one of the following five actions: a. "Extortion by threats to commit an act of a sexual nature" For example: a supervisor threatens to fire an employee if she refuses to have sex or an intimate relationship with him. B. "Performing obscene acts" for example: An employee or supervisor touches for the purpose of sexual stimulation or exposes himself to her without her consent. third. "Repeated offers of a sexual nature addressed to a person who has shown to the harasser that he is not interested in the said offers" For example, an employee or supervisor repeatedly invites an employee to an intimate meal in a restaurant even though she has expressed her disapproval. D. "Repeated references directed at a person focusing on his sexuality, when that person has shown to the harasser that he is not interested in these references" For example: An employee or supervisor expresses his opinion every morning about an employee's breast size even though she has expressed her discomfort. God. "Contemptuous or degrading treatment of a person in relation to his or her gender or sexuality, including his or her sexual orientation" For example: a nickname for a "gay" or lesbian employee. (Barkat, 2000).

The innovation of the law in that it is the first Israeli law enacted by women and from a female point of view that reflects women's life experiences. The law is intended to change a social reality in which existing norms are based on gender inequality and inferiority of women and therefore sexual harassment is defined in the law as illegal behavior that violates human dignity, liberty, privacy and gender equality (Kaplan, 2004).

Since the 1980s, a number of models have been constructed to place incidents of sexual harassment on a behavioral sequence from mild to severe (Fitzgerald, Gelfand & Drasgow, 1995; Gruber, 1992; Till, 1980). Here are three key models.

The first and best-known way is classified as sexual harassment based on the experiences of college students. There are five categories: a. Sexist hostility and behavior that includes humiliation and assault of women without expectation of sexual cooperation. B. Aggressive sexual acts that are not accompanied by sanctions. third. Solicitation for sexual activity for the purpose of consideration or profit. D. Coercion of sexual acts by threats of punishment and sanctions. E. Sexual offenses at the level of crime, such as rape, sodomy, etc. The researcher emphasizes that sometimes there is no clear separation between the categories and behaviors from several categories can occur simultaneously and in the same incident of sexual harassment (Till, 1980).

The second way, is classified as sexual harassment based on analysis of cases that have come to court hearing and is divided into three categories. A. Verbal requests, including the attempts and initiative to achieve sexual cooperation, including sexual bribery and sexual acts through persuasion. B. Verbal remarks, refers to personal, embarrassing and aggressive remarks, rude jokes and intentional provocation to a particular woman as if she were a sexual object. third. Non-verbal actions that include physical behavior of sexual assault and/or sexual touch using body language and vulgar gestures, as well as the use of sexual materials such as graffiti and pornography that harm a woman's sexuality (Gruber, 1992).

The third way of classifying sexual harassment consists of three categories (Fitzgerald, Gelfand & Drusgow, 1995). A. Gender Harassment Equivalent to Till's First Category (1980). This category refers to a wide range of verbal behaviors, physical actions, and symbolic gestures that are aggressive, hostile, and degrading in their treatment of women without the need for sexual cooperation. B. Sexual attention and unwanted and non-verbal and rebellious behavior. third. The latter category refers to the extortion of sexual favors in exchange for employment benefits. In fact, both Till (1980) and Fitzgerald and colleagues (1995) argue that most harassment cases involve more than one form of harassing behavior.

The three classic approaches described were constructed based on studies regarding sexual harassment in the world of work. However,

although the study has been expanded and conducted in additional populations such as students and pupils in the school, unique approaches appropriate to these populations have not yet been developed. This work focuses on middle and high school students and later is aided by the approaches suggested above for understanding the phenomenon of student-teacher sexual harassment.

Sexual harassment in schools

“In the penultimate lesson of the school day, a student asked the teacher to go to the bathroom. As she walked down the hall, two students attacked her. Her chest. After the incident, the girl returned to class, but was ashamed to tell the teacher what happened” (<http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-3101171,00.html>). This incident seems to have taken place in a school by students with a serious criminal record or is it part of a script for a Hollywood horror film, but unfortunately it is the story of a first-grade student who fell victim to her classmates whose “letter song” is still playing in their ears.

The discovery of violence in educational institutions in Israel is much more common than the newspaper headlines reflect. Systematic surveys reveal that sexual assault, beatings, extortion, threats and sexual violence occur on a daily basis within the walls of the school, the institution that is supposed to serve as a safe and protected framework for its students (Lalo, 2002). This claim is supported by a public opinion poll among Israeli teachers which shows that a percentage of 74% of teachers claimed that the issue of violence and discipline is the most difficult problem of the education system today. The report is particularly striking among teachers who work up to 10 years indicating that “this is a relatively new problem at least at the current scale” (Smith, 2003). On the other hand, it can be seen that “internal violence in Israeli society in general and in schools in particular has long since (the author added) become a painful and familiar reality” (Sheleg, 2003). From her words it can be argued that for years there was no reference to low levels of violent behavior such as, threat or cursing and over time they became an integral part of school life.

Sexual harassment at school is one of a variety of behaviors that are considered violent and have the power to create a hostile environment, an environment in which there are unbearable conditions for learning. The injured student feels threatened and frightened and sometimes refrains from attending school. There may be another “this for this” situation

where the harasser asks the victim to perform some sexual behavior for him and in return he will “reward” him (for example: in high grades) or alternatively harm him if he does not act as he wishes (Moore, 2004). In both situations the literature review shows that the victim will suffer from mental, physical and social problems depending on the severity of the act.

The phenomenon of sexual harassment exists between the peer group and the teacher-student, the first of whom received greater attention both in terms of research and socially, and also in its greater prevalence. A study in the United States showed that 87% of girls and 71% of boys reported being sexually harassed by another student while teacher-student sexual harassment was 20% and 8% in girls and boys, respectively (Kopels & Dupper, 1999). Although the prevalence of teacher-student harassment is the lowest of the forms of violence, it is still all the harassment that requires treatment and punishment since the school is supposed to serve as a safe and secure place for students to spend most of their time.

Lee (1996) mentions in his article some theories that explain the phenomenon of sexual harassment, I will briefly present some of them: The biological theory is based on the fact that there are physical differences between the sexes, differences in body size and hormones cause the male to be more aggressive than the female. Be the victim. We have seen that in most cases the man is the troublemaker, but Lee argues that this theory cannot explain the opposite situation in which the man is harassed by the woman. In my opinion, this theory also cannot explain the sexual harassment that takes place between the boys or between the girls, since within each sex group the physical and hormonal benefits do not exist.

Another theory that Lee (1996) presents is: developmental theory. Its starting point is that people learn to express emotions through social interactions and sometimes adolescent youth have difficulty expressing positive and negative emotions related to sexual attraction. The inability to express these feelings in proper social ways knowingly or unknowingly leads to disturbing behaviors. Because adolescent girls have more social skills than adolescent boys, they exhibit fewer harassment behaviors. Support for this theory is the success of programs in schools that work to create self-awareness, empathy, and communication skills. The problem with the theory is that it cannot explain the high prevalence of sexual harassment among adults in the workplace and also the same cases in which socially active people were accused of sexual harassment (Lee) for example: Women.I

would add that while the theory may explain the phenomenon of sexual harassment among peers, it cannot explain the phenomenon in which teachers sexually harass their students.

Of all the theories that exist in the literature only the theory of authority explaining teacher-student sexual harassment and the cultural theory explaining sexual harassment in the peer group have received empirical support. In the following I will refer to the assumptions of each theory and their application. This work deals with a student's sexual harassment of a teacher, it is based on articles and a personal interview with a teacher who has been the victim of a student. Any sexual harassment whether committed by a student or teacher must be addressed by the school staff and parents, easing the problem will lead to devastating consequences for both the victim and society as a whole.

Student-student sexual harassment

Sexual harassment between students is a common phenomenon that creates a hostile environment and it occurs in visible places in the school such as: classrooms, in the yard or in the corridors (Lee, 1996). As mentioned, Gruber's (1992) model classifies sexual harassment behaviors into three categories and from which it can be seen that sexual harassment actually occurs on a daily basis. Personal, aggressive and embarrassing remarks are regularly heard towards both sexes. Even rude jokes or "random" sexual touches are part of the prevailing atmosphere. Some researchers believe that sexual harassment may occur as early as school as gender encounters occur at very young ages. Therefore, there is a difficulty in distinguishing between normative preoccupation with sexuality and sexual harassment especially in adolescence during which preoccupation with sex increases (Moore, 2004).

Most of the studies that have dealt with sexual harassment have focused on the aspect of the workplace that belongs to the adult world. In recent years, few studies have been conducted on the subject of sexual harassment among the school population, but despite their small size, they all show a common trend of the prevalence of the phenomenon among students. For example, a study conducted by the American Association of University Women (Kopels & Dupper, 1999) involved more than 2,000 students ages 8 to 12 and found that 81% of students reported experiencing sexual harassment, 76% experienced verbal sexual harassment while 58% reported physical harassment. Another study by Lee and colleagues

(1996) found that girls were bothered at 83% rates compared to boys who reported 60%.

Student-teacher sexual harassment

Cases of student-teacher sexual harassment in my eyes are warning signs that the level of violence in the education system has long crossed the red lines and it has reached the lowest point that without immediate intervention it will be difficult to get back on track. This issue is hardly reported in the media and sometimes a phenomenon that does not receive a public response also does not receive a proper research review. Few articles have reviewed this type of sexual harassment and most have been written about student sexual harassment of senior lecturers at the university. The study of Benvenisti and others (2000) examined the extent of the phenomenon in the Israeli education system and found that it stands at less than 3%. On the one hand, as long as the situation is “under control”, that is, it does not slide into broad and worrying dimensions, it will be easier for the educational staff (teacher, principal, etc.) to learn about the problem and deal with it effectively. On the other hand, I think that the fact that the scope of the problem is low, may lead to excessive complacency on the part of the school administration, which will lead to aggravation of the situation and serious damage in the future.

In one study, educators were asked about incidents in which they experienced student violence against them or other teachers. Verbal violence was found to be the most common violent behavior directed at educators mainly in upper divisions. Other violent behaviors were: threatening a student towards a teacher, destroying his personal equipment and more. In the context of sexual harassment, upper secondary school educators reported more on a student who commented on sexually explicit comments and tried to start with them verbally compared to middle and primary schools (3.1%, 2.0% and 0.0% respectively). These data give a fairly clear picture that sexual violence against teachers is the least common form of violence against teachers. This figure is slightly encouraging, but let us not forget that the phenomenon of sexual violence can grow “and thrive” like the other forms of violence mentioned (Benvenisti et al., 2000). The harassment began with seemingly innocent verbal references (“I can offer you friendships”) and ended in an attempt to kiss the teacher.

Behaviors of sexual harassment towards teachers are considered “low” at the level of violence, ie: there are more verbal comments with sexual

content than physical touches that are more common in sexual harassment between teacher-student and peer group (Benvenisti et al., 2000). The deeds are characterized by the humorousness and playfulness common to adolescent boys, the teacher says, for example: on the board was painted a large heart and inside it was written the name and name of Roi (one of the disturbing students)”.

Benson (1984) examined the nature of student-lecturer sexual harassment behaviors. She expected that since the student has no authority most of the behaviors would be anonymous knowing he would be disciplined. Surprisingly, it was found that most of the behaviors were characterized by an open identity, according to the researcher, due to the punishment measures at the university, which are not sufficiently dissuasive. In my opinion, this conclusion is less relevant to the issue of student-teacher sexual harassment. The interview revealed that some of the verbal harassment was anonymous, although the teacher suspected one of her students. I think that anonymity is not related to the means of punishment, since according to the teacher, the students were punished all the time. It can be assumed that the harassing students enjoyed playing “cat and mouse” which was a fun part of the harassment and not because of the fear of punishment.

Whether the acts are anonymous or not the school administration will not bother to deal with those harassing students because it would prefer to invest “forces” in more violent students. This claim is supported by a study by Benvenisti et al. (2000) showing that 60% of educators indicate that violence is primarily addressed in response to unusual events, and about a third of educators indicate that in their school they turn a blind eye to “mild violence” behaviors. I further assume that in the absence of a clear policy of the school administration regarding violence of any kind, sexually harassed teachers prefer not to report it knowing that the harassers will not be punished properly anyway.

Another reason for the low reporting is also related to the personal characteristics of the teacher. Common to the teachers mentioned in the article by Tochtermann and Barnes (1998) is the fact that they are young and new teachers in the field of teaching who have taught students with poor discipline. The researchers believe that among new teachers who are interacting with problem students there is a fantasy in which they will be able to save them and promote them as full-time students. Teachers desperately want to be accepted by their student, so they identify and

become overly involved with them. The mantra heard from them is “I will make the desired change and noble them.”

While the intentions and desires of the teachers are good and some even manage to implement them, most of them do not become teacher Matthew from the movie “When the Boys Sing” which made orphaned and disturbed children part of a successful choir. In my opinion, sexual assault on a teacher leads to more severe and immediate harm than any other violent behavior. Tochterman and Barnes (1998) describe the feelings of a teacher who has fallen victim to sexual violence. Humiliation, shame, insecurity, fear and guilt are dominant emotions that are exacerbated if the harassment continues. Most of the time she asks herself questions like, “Is the student a pervert?” Or “Did something in my behavior encourage the student to behave in this way?”

A public opinion poll among Israeli teachers (Smith, 2003) asked the question “Do you think teachers have enough knowledge and tools to deal with problems of discipline and violence?” Nearly two-thirds indicated that teachers have little or no knowledge and tools to deal with the problems. I guess a sexually harassed teacher is in conflict. On the one hand, she has anger and a desire to punish the student for “see and be seen”, but on the other hand we have seen that the school prefers to deal with more violent cases and even if the teacher prefers to deal with the problem itself it will be difficult in the absence of appropriate knowledge and tools. In addition, her feelings of guilt can make her think that maybe she did not act correctly or that the interpretation she gave of the student’s words was too extreme. It follows that for the sake of the teacher’s profit and loss considerations she would prefer to move on rather than report the harassment.

We have seen that definitions of sexual harassment in the workplace refer to terms of authority, power, status and for the most part the person characterized by them is easier to sexually harass than another person. Benson (1984) argues that definitions must explicitly state that even women in a high position of authority in university or business can be sexually harassed by a person with lower authority. She coined the term: *contrapower harassment*: A situation in which a victim of sexual harassment is in a higher position of authority than the harasser. The researcher examined the concept while referring to a situation in which a student at a university sexually harasses his lecturer, but I believe that it can also be

linked to student-teacher sexual harassment since both the student and the student have no authority and status.

In the chapters dealing with sexual harassment in the workplace and sexual harassment a teacher-student authority theory explained these two types of harassment. From her assumptions we would not expect a student to sexually harass a teacher who has authority and status and the question arises how do these cases still occur? My assumption is, in a situation where the status and authority of the teacher are loose the relationship between teacher and student is distorted and changes for the worse. As a result, the student no longer “feels” the teacher’s authority, so he allows himself to behave inappropriately towards him. In fact, the teacher-student hierarchy is blurred and both are on the “same line” which increases the teacher’s vulnerability.

At the beginning of the chapter I mentioned that sexual violence has reached a sensitive point where it will be difficult to turn the wheel back. This sensitive point relates to the teacher’s behavior, its impact on the student and how he or she is taught. Hastings’ (2003) article examined the relationship between student behavior and teacher burnout.

INTEGRAREA SOCIALĂ A MIGRANȚILOR PRIN EDUCAȚIE ȘI COMUNICARE

∴ **Tatiana DAUD**, doctorand, AAP
∴ (tatiana.daud@posta.md)

Rezumat

În acest studiu autorul corelează trei fenomene complexe: educația, comunicarea și integrarea socială a miganților în societatea țării gazdă. Atât la nivel național, cât și la cel comunitar, subiectul important al acestui fenomen este migrantul, iar calitatea și procesul integrării sociale depinde de cultură, educație și relațiile de comunicare a actorilor. Se mai evidențiază dependența de educație în procesul de integrare socială a miganților.

Autorul supune cercetării procesul de integrare socială din perspectiva istoriografică și teoretico-metodologică, expune conceptul de educație, inclusiv amenințările și instrumentele de asigurare a acesteia în contextul integrării sociale.

În concluzie, autorul subliniază că integrarea socială a miganților prin educație răspunde unor necesități practice și realizarea ei este întemeiată pe principiile și valorile țării gazdă.

Cuvinte-cheie: migrant, integrare socială, educație, comunicare, țară gazdă.

SOCIAL INTEGRATION OF MIGRANTS THROUGH EDUCATION AND COMMUNICATION

∴ **Tatiana DAUD**, PhD student, AAP
∴ (tatiana.daud@posta.md)

Abstract

In this study the author correlates three complex phenomena: education, communication and social integration of the migrants in the society of the host country. At both national and community level, the important subject of this phenomenon is the migrant, and the quality and process of social integration depends on the culture, education and communication relations of the actors. The dependence on education in the process of social integration of migrants is also highlighted.

The author submits to research the process of social integration from the historiographical and theoretical-methodological perspective, exposes the concept of education, including threats and tools to ensure it in the context of social integration.

In conclusion, the author emphasizes that the social integration of migrants through education responds to practical needs and its realization is based on the principles and values of the host country.

Keywords: education, integration, systemic approach, migration, social dialogue.

Introducere

Subiectul migrației și al integrării este un concept dinamic, complex și unic, care capătă noi definiții odată cu creșterea masivă a numărului de migranți în statele europene. Epoca contemporană poate fi numită cu certitudine și o epocă a migrației. Migrația are un rol important în transformările statelor europene atât la nivel economic, cultural, dar și social. De aceea este important ca migranții care se stabilesc în Uniunea Europeană să aibă aceleași drepturi și aceleași obligații ca orice altă persoană din țara gazdă: accesul la asistență medicală, la locuințe, la educație și la locuri de muncă care le permite să își valorifice pe deplin integrarea socială. Uniunea Europeană este cea mai importantă dintre structurile regionale ale lumii pentru migrație, din perspectiva volumului activităților economice. William McNeill a demonstrat că majoritatea formelor de migrație din istoria omenirii sunt caracterizate prin două distincții: una geografică și una socială.

Migrația este un fenomen global, care afectează anual milioane de persoane. Vorbim despre un fenomen de dimensiune mondială, cu implicații politice, socioeconomice și culturale. Criza migrațională fără precedent, care a afectat țările europene în anul 2015, valurile de refugiați au readus pe agenda internațională nu doar chestiunea gestionării fluxurilor de emigranți, dar și examinarea atentă a problemei de integrare reușită a acestora.

Migrația și integrarea migranților în societatea țării gazdă nu mai este un fenomen care îi afectează doar pe cei care pleacă, ci în egală măsură și pe acei care rămân în țara de origine, dar și pe cei din țara de destinație. Integrarea migranților în societatea gazdă este în interesul tuturor, promovează comunități puternice și armonioase și evită situațiile de izolare și de segregare. Migrația constituie un fenomen social complex care, prin dinamism și implicații, devine tot palpabil pentru evoluția lumii europene. Astfel în sens restrâns, migrația semnifică deplasarea oamenilor dintr-o țară în alta, fiind percepută diferit de fiecare țară în parte. Însă în sens larg, migrația semnifică atât deplasarea dintr-o țară în alta, cât și efectele

produse în plan social, cultural, religios, demografic și, nu în ultimul rând, economic. Este atât o oportunitate, cât și o provocare pentru țările UE.

Scopul acestui studiu a vizat cunoașterea necesităților specifice a migranților pentru a le oferi asistența și educația necesară în procesul de integrare.

Obiectivul nu este găsirea unei definiții a educației și comunicării ca valori fundamentale a integrării migranților, ci explorarea conceptului, concept puternic și relevant, într-o încercare de a-i clarifica domeniul, identificându-i dialogul și contradicțiile și creionând o idee despre părțile sale în tabloul general al migrației. Studiul își propune să identifice, din perspectivă constructivistă, implicațiile promovării conceptului de integrare socială a migranților prin educație și comunicare la nivel internațional.

Potrivit ONU, până în 2010 numărul estimat al migranților internaționali a fost de 214 milioane, ei reprezentând 3% din populația totală a lumii. În 2010, celmai mare număr de migranți internaționali a locuit în Europa (70 milioane), Asia (61 milioane) și America de Nord (50 milioane). La fel, potrivit raportului ONU din 2013 referitor la migrația internațională, numărul estimat de migranți internaționali este de 232 milioane, dintre care aproximativ 59% locuiesc în regiuni dezvoltate, 136 milioane s-au strămutat în regiunile Nordice ¹.

Spre exemplu, politologii Victor Moraru și Valeriu Moșneaga, cercetând diversele aspecte și implicații ale proceselor migraționale, utilizând inclusiv astfel de metode precum comparația datelor statistice, au ajuns la următoarea concluzie: „Astfel, migrația se constituie astăzi, se pare, într-una din cele mai ostentative provocări cu care se confruntă societatea contemporană, iar ponderea acestui fenomen în viața de fiecare zi și pentru o perspectivă previzibilă generează, pe de o parte, o legitimă îngrijorare, pe de altă parte, determină necesitatea supunerii acestui fenomen unei examinări atente. Datele statistice denotă faptul că migrația reprezintă un fenomen de dimensiune mondială, cu evidente implicații politice, sociale și economice”². Cercetătorii sus-numiți confirmă caracterul global al problemei migrației în condițiile contemporane, precum și impactul impor-

¹ United Nations, Economic and Social Affairs. International Migration Report 2009: a Global Assessment, <http://www.un.org/esa/population/publications/migration/WorldMigrationReport2009.pdf>.

² Moraru V., Moșneaga V. Italia: dinamica paradigmelor migraționale. În: MOLDOSCOPIE [Chișinău], 2010, nr.4. p. 113-123. p. 113.

tant nu doar în sfera socială, dar și în domeniul adoptării și implementării deciziilor economico-politice.

Metodele aplicate. Scopul acestui articol rezidă în analiza aspectelor teoretico-metodologice ale integrării sociale a migranților prin educație și comunicare. Fiind un fenomen divers și multidimensional, întreg procesul de integrare nu poate fi explicat printr-o singură teorie, ceea ce a condus la apariția multitudinii lor.

Abordarea normativ-axiologică a determinat evaluarea subiecților privind politicile migraționale din perspectiva reglementării legale și normative a proceselor migraționale, cum ar fi raportarea politicilor statale la realitățile existente, coraportul dintre normele legislației naționale și ale celei internaționale în domeniul dat. De asemenea, această metodă a permis elucidarea importanței proceselor migraționale drept niște fenomene politice atât pentru societate, cât și pentru individ. **Metoda instituțională** a fost utilizată în timpul analizei impactului instituțiilor UE asupra reglementării proceselor migraționale în elaborarea politicii de integrare socială a migranților prin educație și comunicare. Procesul de formulare a politicii migraționale comune în cadrul UE trece prin etapele consecutive ale instituționalizării la nivel național și supranațional. **Metoda comparativă** elucidează un șir de factori ce determină rezultatul final al experienței de integrare. Comparațiile analitice dintre diferite state membre ale UE ne-au permis să identificăm similitudinile și diferențele în reglementarea proceselor migraționale la nivel național și european, precum și impactul lor asupra elaborării unei politici europene comune în această privință. **Metoda empirică** a servit drept suport pentru acumularea datelor cantitative și calitative cu privire la dinamica și impactul procesului migrației forței de muncă în cazul Republicii Moldova. **Metoda behavioristă** și-a concentrat atenția asupra comportamentului și reacțiilor indivizilor, cetățenilor și actorilor politici din cadrul UE ca urmare a impactului proceselor migraționale.

Rezultatele investigației. În prezentul articol ne propunem ca obiectiv să dezvoltăm o altă perspectivă a conceptului de integrare prin comunicare și educație, pentru a analiza realitatea socială a migranților noștri din Republica Moldova în spațiul european. În acest sens, vom folosi conceptul de traiectorii migraționale, ceea ce ne permite să observăm subiectivitatea relațională cu percepțiile migranților.

Etimologic, termenul „integrare” provine de la latinescul „integer”, ceea ce în traducere semnifică unitate. Rezultă că integrarea, de la sine, presu-

pune sinteza. Integrarea socială este un proces care contribuie la realizarea unei bune funcționalități în statele europene. Socializarea este procesul fundamental de transmitere a culturii și organizării sociale la generațiile următoare asigurându-se astfel continuitatea, stabilitatea și perpetuarea societății. Învățarea limbii, însusirea normelor și valorilor, preluarea tradițiilor comune, valorilor acreditate și credințelor oferă copiilor și tinerilor migranți șansa participării la viața socială comună în statele europene. În acest fel toți membrii societății acceptă aceleași valori, folosesc aceleași reguli în stabilirea relațiilor interpersonale sau sociale.

De regulă, confruntările dintre migranți și populația autohtonă au loc în cadrul unor dispute de ordin *sociocultural*. Populația autohtonă consideră că aceștia nu respectă tradițiile, cultura și normele de conduită din țările de destinație, din cauza că majoritatea migranților fie nu le cunosc, fie le ignoră¹.

Cu toate acestea, în realitate o mare parte, în special cei care își leagă viitorul de țara de destinație, sunt interesați ca procesul de integrare socială în țara de destinație să aibă loc cât mai repede și au grijă ca atitudinea populației autohtone să devină binevoitoare față de ei. Este vorba, în special, despre migranții care au venit în țara de destinație să investească în capitalul lor uman și să-și facă o carieră profesională. Pentru aceștia este important ca integrarea să decurgă reușit și rapid, mai ales în ce privește integrarea pe piața muncii și rezolvarea problemei locative². Barry Buzan susține că *...pericolul reprezentat de migrație este, în principal, dependent de modul în care numărul relativ de imigranți interacționează cu capacitățile de absorbție și de adaptare ale societății*³.

Declarația Universală a Drepturilor Omului (UDHR), adoptată în 1948, prevede la articolul 26: „Toată lumea are dreptul la educație”. De atunci, dreptul la educație pentru toate persoanele a fost reafirmat în diverse documente internaționale și europene privind drepturile omului, inclusiv Convenția UNESCO împotriva discriminării în educație (1960), Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale (ICESCR, 1966, art. 13-14) și Convenția privind drepturile copilului (CRC, 1989,

¹ Vaculovschi Dorin, *Migrație și dezvoltare: Aspecte socioeconomic*, Chișinău, 2017, pag. 188.

² Idem, pag. 188.

³ Barry Buzan, *Popoarele, statele și frica. O agenda pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, ed. Cartier, pag. 45.

art. 28-29). Statele trebuie să ia măsuri pentru a se asigura că educația este în egală măsură accesibilă, disponibilă, acceptabilă și adaptabilă.

Educația și comunicarea joacă un rol crucial în a-i ajuta pe migranți să se adapteze la o nouă țară și la o nouă cultură și să stabilească relații sociale în cadrul comunităților gazdă. În acest context, începând din anul 2016, Comisia Europeană a sprijinit statele membre ale UE în eforturile de integrare a migranților în sistemele lor de educație și formare – de la educația și îngrijirea copiilor preșcolari până la învățământul superior. Planul de acțiune al Comisiei a identificat trei priorități pentru educație:

1. integrarea migranților nou-sosiți în structurile de învățământ general cât mai curând posibil;
2. prevenirea rezultatelor școlare slabe în rândul migranților;
3. prevenirea excluziunii sociale și promovarea dialogului intercultural.

Astfel, Comisia Europeană finanțează proiecte și alte activități pentru integrarea migranților prin educație și comunicare. Prin intermediul *programului ERASMUS* promovează proiecte și activități pentru integrarea migranților în toate sectoarele educației și formării. *Rețeaua SIRIUS privind educația migranților* sprijină educația copiilor și tinerilor care provin din familiile de migranți, reunind alături de migranți, cercetători, factori de decizie și specialiști din domeniul educației pentru migranți. Portalul *School Education Gateway* finanțat de *Erasmus+* le permite practicienilor să facă schimb de informații și materiale (articole, planuri de lecții etc.) și să acceseze servicii (de exemplu, cursuri online) pe teme legate de incluziune, diversitate culturală și integrarea în clase a studenților nou-sosiți. *Platforma eTwinning* face legătura între școli din toată Europa prin intermediul instrumentelor TIC și le oferă directorilor și personalului din școli posibilitatea de a-și împărtăși experiențele și de a-și oferi asistență.

Comisia a furnizat acces la **sprijin lingvistic online** unui număr de peste 100 000 de refugiați și migranți nou-sosiți. Această inițiativă ajută indivizii să se integreze în societatea-gazdă, oferindu-le posibilitatea de a învăța limba locală.

Republica Moldova este o țară mică afectată într-o mare măsură de migrația externă, în care economia în declin a păstrat tendința de emigrare la un nivel înalt. După declararea independenței de Uniunea Sovietică în 1991, anii următori au fost marcați de criza economică și scăderea nive-

lului de producție care în decursul unei decade s-a redus cu mai mult de 65%; astfel, în anul 1999, aproximativ 73% din populație trăia în sărăcie. Economia țării și-a reluat ritmurile de creștere din 2000, însă rata de angajare în câmpul muncii a continuat să scadă, astfel în anul 2010, doar circa 38% din populație era angajată în câmpul muncii. Lipsa locurilor de muncă și salariile mici au impulsionat o mare parte din populația activă – conform unor estimări circa o treime din această categorie demografică – să-și caute un loc de muncă peste hotare. Interesul sporit pentru migrația forței de muncă a generat o creștere a interesului statutului pentru protecția socială a migranților din Republica Moldova care lucrează în străinătate. În acest sens, a fost creat și dezvoltat cadrul legal și instituțional pentru protecția acordată de statul moldovenesc acestei categorii de cetățeni. Este, însă, necesar ca aceste eforturi de perfecționare a cadrului legislativ și administrativ să continue, astfel încât să se coreleze cu abordarea la nivel comunitar a fenomenului migrației forței de muncă, având în vedere, totodată, interesul național. Astfel, pentru lucrătorii moldoveni, migrația în cadrul Uniunii Europene oferă o serie de avantaje reale, cum ar fi: posibilitatea obținerii unui loc de muncă cu un venit considerabil mai mare decât în Republica Moldova, perfecționarea profesională și educațională, îmbogățirea experienței culturale.

Procesele migraționiste din Moldova au fost supuse unor analize aprofundate pe parcursul evoluției acestora. Modelele migraționiste și etapele evoluției migrației au fost descrise pe larg de către cercetătorii în domeniu, fiind divizate în patru etape: prima etapă (anii 1990–1994), a doua etapă (1995–2000), a treia etapă (2001–2006), iar pentru etapa a patra a fost determinat începutul din mai 2006 – până în prezent. Comunitățile de migranți moldoveni sunt concentrate, de regulă, în astfel de țări ca Federația Rusă (60%), Italia (20%), Portugalia (5%), Turcia, Ucraina, Spania, România, Grecia, Israel, Franța etc. Se observă o tendință de concentrare a migranților în orașele mari¹. Urmare a unei proximități lingvistice cu țările latine, o preferință evidentă a fost acordată stabilirii locului de trai în următoarele țări: Italia, Portugalia, Franța și Spania. În aceste țări s-au format comunități importante de persoane originare din Republica Moldova.

În altă ordine de idei, o parte din migranți, atingând un nivel financiar și social respectabil, au început să manifeste interes față de problemele țării

¹ Vaculovschi Dorin, Migrație și dezvoltare: Aspecte socioeconomic, Chișinău, 2017, pag. 193.

de origine. În continuarea acestui aspect sociocultural, sunt identificate alte tipuri de dificultăți ale parcursului de integrare socială al unui cetățean din Republica Moldova, care sunt de ordin sentimental, referindu-se cel mai adesea la relațiile personale cu țara de origine și familia. „*Dorul de casă, rădăcini, limbă maternă, mamă, țara ta, părinții*” sunt subiecte evocate deseori de către participanții interviurilor aprofundate și a discuțiilor de grup, ce determină o lipsă de confort sentimental și de apartenență a actorilor noștri în cadrul societății țării-gazdă. Astfel, începând în special cu 2008-2009, migrații au început să se organizeze mult mai activ în asociații diasporale. Referitor la definirea termenilor de „migranți/diasporă”, se impun câteva precizări. În primul rând, prin „diasporă” înțelegem partea organizată și structurată a migraților. Dat fiind faptul că în Republica Moldova, fenomenul migrației în masă este un fenomen relativ nou, migrații de fapt sunt asociați automat cu „diaspora moldovenească”. Astfel, pentru a ușura acomodarea în țara de destinație, dar și pentru a păstra elementele identității naționale, unii dintre moldoveni s-au asociat în grupuri. Rolul diasporei este dublu. În primul rând, aceasta are rolul de a sprijini integrarea noilor veniți, dar și susținerea celor sosiți mai demult. Acest scop poate fi atins prin întărirea relațiilor dintre membrii comunității, prin acordarea ajutorului reciproc, dar și prin inițierea diverselor acțiuni specifice orientate spre menținerea legăturii cu baștina.

Un alt scop al diasporei ar fi reprezentarea moldovenilor în instituțiile guvernamentale și neguvernamentale din țara de reședință sau din Republica Moldova. Deci, diasporei moldovenilor îi revine un rol important în promovarea imaginii favorabile a Republicii Moldova peste hotare.

Biroul Relații cu Diaspora asigură un cadru de politici coerente pentru consolidarea diasporei moldovenești, care include cetățenii Republicii Moldova stabiliți temporar sau permanent peste hotarele țării, cu o parte din programele inițiate:

- **Diaspora acasă reușește „DAR 1+3”**
- **Programul pentru copiii din diasporă – „DOR”**
- **Zilele diasporei**
- **Susținerea programelor culturale ale diasporei.**

De aici rezultă că migrații de muncă au posibilitatea nu numai de a se integra în țara-gazdă, dar și de a-și apăra și promova drepturile, în cazul când vor interveni anumite situații dificile, în cazuri posibile de lezare sau neglijare a dreptului de a-și ocroti și păstra neclintită etnicitatea, iden-

titatea etnică națională, cultura națională, credința, tradițiile, limba și obiceiurile neamului, evitându-se astfel asimilarea sau marginalizarea națională.

În acest context, au fost reținuți factorii de integrare socială după B. C. Angell:

- relația strânsă dintre aspectul normativ și comunicativ al integrării sociale;
- interesele.

În scopul consolidării parteneriatului dintre stat și diasporă au fost întreprinse mai multe acțiuni pentru a oferi mai multe soluții vizavi de problemele curente ale cetățenilor aflați peste hotare, dar și implicarea lor în proiectele de dezvoltare a țării. La fel, Republica Moldova a inițiat un program de acțiuni pentru susținerea persoanelor originare din țara noastră domiciliate peste hotare:

- Alocarea unui număr anumit de burse de studii în Republica Moldova pentru persoanele originare din Republica Moldova, domiciliate peste hotare, în conformitate cu prevederile acordurilor bilaterale, semnate cu țările respective.
- Asigurarea, conform legislației în vigoare, a instituțiilor de învățământ general din localitățile compact populate de reprezentanții diasporei moldovenești în țările de reședință cu literatură metodică-didactică.
- Organizarea participării elevilor, studenților și cadrelor didactice din rîndurile persoanelor originare din Republica Moldova, domiciliate peste hotare, la manifestările educaționale desfășurate în Republica Moldova.
- Contribuirea la organizarea, pe bază de reciprocitate, în perioada vacanței de vară (iarnă), a odihnei copiilor din diaspora moldovenească în Republica Moldova și a copiilor din Moldova în țările de reședință a diasporei moldovenești.

În contextul relațiilor internaționale, fenomenul diasporei dobândește tot mai mult teren, fiind parțial acceptat în calitate de actor transnațional, care își consolidează raporturile sale cu statele de reședință și cu cele de origine prin comunicare și educație, contribuind la dinamizarea relațiilor internaționale prin prisma noilor dimensiuni de cooperare.

În ceea ce privește integrarea socială, migranții apreciază în special serviciile sociale, programele de integrare și formare, lecțiile de limbă,

precum și ajutoarele financiare primite, chiar dacă sunt mici, mai ales pe fundalul crizei economice.

Efecte pentru țara-gazdă

Avantaje: efecte pozitive majore asupra climatului social și educațional al țării gazdă; acoperirea locurilor de muncă libere de către migranții integrați; integrarea socială

Efecte negative se regăsesc la nivelul locurilor de muncă/ creșterea gradului de ocupare a forței de muncă; creșterea inegalității sociale; sporurile salariale; nerecunoașterea de către migranți a valorilor sociale din țara gazdă.

Efecete pentru țara de origine

Avantajele sunt cultura națională care îi ajută pe migranți să însușească valorile sociale ale țării gazdă și să nu de-a uitării valorile din țara de origine; remitențele.

Efecetele negative sunt corelate odată cu migrarea temporară sau definitivă a cetățenilor; exodul de inteligență.

Educația de calitate este unul dintre Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului stabilite de ONU. Fiecare an suplimentar de școlarizare îmbunătățește creșterea medie anuală a PIB-ului cu 0,37%, contribuind astfel la atenuarea sărăciei și la eradicarea excluziunii și a marginalizării sociale. Integrarea și echitatea pun bazele educației și învățării de calitate. Acestea trebuie să ofere medii de învățare sigure, lipsite de violență, incluzive și eficiente pentru toți¹.

Concluzii

Complexitatea migrației contribuie asupra adoptării unei abordări multilaterale, care ar lua în considerație un șir de factori economici, sociali, politici, evitând astfel soluțiile de scurtă durată elaborate din motive de eficacitate rapidă.

Procesele migraționale în Republica Moldova au ajuns dimensiuni maxime și nu pot fi reglementate doar prin intervenții legislative și activitate instituțională a structurilor statale. Deoarece în procesele migraționale este implicată practic fiecare a patra familie din Republica Moldova, este necesar de a asigura educația unei culturi migraționale, conștientizarea de către persoane a riscurilor și importanța contribuției personale în fondu-

¹ Frédérique Ast, consultant al Consiliului Europei, Studiu privind educația incluzivă în Europa și în Republica Moldova: acomodarea rezonabilă, accesul la educație și nediscriminarea, Chișinău, 2018, pag. 5.

rile sociale, medicale etc. pentru asigurarea propriului viitor. Procesul de integrare socială a migranților trebuie să decurgă lent, în mod firesc, fără stavile, dar și fără a fi forțat, accelerat în mod voluntarist. Acest proces se cere a fi dirijat, susținut de toate părțile implicate și cointeresate în colaborare rodnică și echitabilă. Pentru a spori rolul diasporei în procesul de dezvoltare și integrare a Republicii Moldova în UE sunt necesare eforturi adiționale din partea statului, pentru a ajuta cetățenii noștri din diasporă. Toate aceste momente denotă caracterul complex și profund al procesului de integrare socială a migranților și determină necesitatea formării unei noi viziuni asupra statutului și rolului comunicării și educației, cu scopul de a emite sugestii cu privire la perspectivele depășirii problemelor pe care le are societatea țării gazdă cu ajutorul abordărilor de tip interdisciplinar.

Politicile care vizează încurajarea integrării sociale prin comunicare și educație ar putea avea în vedere și anumite niveluri ale implicării directe și indirecte: încurajarea accesului migranților la educație/ cursuri de învățare a limbii, crearea unor condiții pentru consolidarea coeziunii sociale în contextul în care trăiesc și susținerea participării lor active. În comparația dintre state, este utilă și necesară existența unor instrumente de măsurare a accesului individual al migranților la activitățile educative (înscrierea în organizații educative), a schimbărilor la nivelul învățământului local (prezența activităților educative minoritare/etnice în amplasamentele publice) și a nivelului participării (asociații pentru imigranți și mixte). Mai exact, se pune întrebarea privind oportunitățile pe care practicarea diferitelor activități educative le oferă migranților și descendenților în consolidarea relațiilor sociale, nu atât cu persoanele de aceeași naționalitate din comunitatea de care aparțin, cât cu cetățenii societăților gazdă, deoarece cercetările empirice arată că comunicarea reprezintă deseori o oportunitate de a relaționa cu persoanele de aceeași naționalitate și de a găsi consolare într-o sferă a relațiilor sociale din societatea gazdă.

Referințe bibliografice

1. Barry Buzan, *Popoarele, statele și frica. O agenda pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, ed. Cartier, p. 45.
2. Frédérique Ast, consultant al Consiliului Europei, *Studiu privind educația incluzivă în Europa și în Republica Moldova: acomodarea rezonabilă, accesul la educație și nediscriminarea*, Chișinău, 2018.

3. Isac V. *Principiul corelației în cercetarea interdisciplinară. În: Interdisciplinaritatea în știința contemporană*. București: Editura Politică, 1980, p. 85-93.
4. Moraru V., Moșneaga V. *Italia: dinamica paradigmelor migraționale*, // În revista MOLDOSCOPIE, Chișinău, 2010, nr.4. p. 113-123.
5. Poalelungi O. *Integrarea socială a migranților – modele europene și variante optime pentru Republica Moldova*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2011, nr. 3, p. 138-139.
6. Roșca Ludmila. *Integrarea socială a migranților prin cunoaștere și comunicare* // Revista Relații Internaționale, Plus, Nr. 2/2017, pag. 48-65, IRIM, Chișinău.
7. United Nations, Economic and Social Affairs. *International Migration Report 2009: a Global Assessment*, <http://www.un.org/esa/population/publications/migration/WorldMigrationReport2009.pdf>
8. Vaculovschi Dorin, *Migrație și dezvoltare: Aspecte socioeconomice*, Chișinău, 2017.

IMPORTANȚA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI POLITIC ÎN REPUBLICA MOLDOVA

∴ **Valentina URSU**, doctorandă, AAP, Banca Națională a Moldovei
∴ (urrsuv@gmail.com)

Rezumat

Societatea umană evoluează continuu, uneori cu pași mai rapizi, alteori confruntându-se cu diverse probleme și crize. În orice situație, un domeniu important și prioritar al statului trebuie să rămână educația, care, la rândul său, are nevoie de o formare continuă pentru a corespunde cerințelor actuale ale societății și nu în ultimul rând, să pregătească lideri capabili să guverneze efectiv și eficient țara. Situația de criză din primăvara anului 2020, provocată de pandemia Covid-19, a scos la iveală problemele existente în societate, care cu certitudine își va aduce aportul la o schimbare radicală a mentalității oamenilor.

Evaluare funcționarului public, a clasei politice, a performanței activității politice, nu constau doar în estimarea rezultatelor scrutinelor electorale, dar și a priorităților stabilite la nivel de stat, a obiectivelor realizate. Complexitatea reală a procesului de schimbare, marcate de contradicții și generatoare de multiple probleme, conturează și mai mult obiectivul dezvoltării învățământului politic, lipsa unei înalte culturi politice periclitează optimizarea deciziilor politice și explică convulsia politică din țara noastră, iar tergiversarea stabilirii unei rețele instituționale pentru implementarea legislației noi, precum și lipsa unor mecanisme funcționale de combatere a crizei completează șirul unor aspecte ce reflectă incapacitatea elitei politice.

Cuvinte-cheie: învățământ politic, clasă politică, cultură politică, decizii politice, performanța activității politice.

THE IMPORTANCE OF POLITICAL EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

∴ **Valentina URSU**, PhD student, AAP, National Bank of Moldova
∴ (urrsuv@gmail.com)

Abstract

Human society is constantly evolving, sometimes with faster steps, other times facing various problems and crises. In any case, an important and priority area of the state must remain education, which, in turn, needs continuous training to meet the current requirements of society and last but not least, to train leaders capable of governing effectively

and efficiently the country. The crisis situation in the spring of 2020, caused by the Covid 19 pandemic, revealed the existing problems in society, which will certainly contribute to a radical change in people's mentality.

Evaluation of the civil servant, of the political class, of the performance of the political activity, do not consist only in estimating the results of the electoral elections, but also of the priorities established at state level, of the achieved objectives. The real complexity of the change process, marked by contradictions and generating multiple problems, further outlines the objective of developing political education, the lack of a high political culture endangers the optimization of political decisions and explains the political upheaval in our country, and the delay of establishing an institutional network for implementation of new legislation, as well as the lack of functional mechanisms to combat the crisis complete the series of aspects that reflect the inability of the political elite.

Keywords: political education, political class, political culture, political decisions, performance of political activity.

Introducere

Transformările radicale ce au loc în timpul actual în Republica Moldova aduc pe ordinea de zi probleme și sarcini concrete principial noi, pentru soluționarea cărora se cer și oameni cu convingeri noi, cu o pregătire profesională și facultăți adecvate la nivelul standardelor europene.

Consolidarea sistemului politic al societății și ale instituțiilor democratice ale statului Republica Moldova depinde în mod direct de nivelul de pregătire al liderilor politici, al funcționarilor publici. O administrație modernă se creează prin efortul comun al puterii politice, care adoptă reglementările administrative, și al puterii executive, care înfăptuiește sistemul de guvernare și sistemul de administrare prin corpul de funcționari publici de o înaltă pregătire profesională și de o ținută deontologică corespunzătoare, capabili să răspundă nevoilor societății printr-un comportament potrivit situației. Toate acestea conjugate cu creșterea tehnologiilor administrative și a celor informaționale, depolitizarea gestionării cadrelor publice, utilizarea sistemului bazat pe merit și a carierei funcționarilor publici vor consolida guvernarea și capacitatea administrativă a statului. De aceea se poate de afirmat că viitorul „noilor” democrații depinde de relația dintre calitatea guvernării oferită de elita puterii și cererea electoratului.

Resursele cultural-informaționale înglobează cunoștințele și informația, mijloacele de obținere și diseminare a lor, instituțiile științei și ale învățământului, mass-media, cultura politică, cultura generală, abilitatea

subiecților politici (individuali și colectivi) de a decide și a acționa în cunoștință de cauză, profesionalismul demnitarilor și funcționarilor din structurile statale, nivelul de studii al populației, intelectul puterii. Acesta din urmă prin definiție posedă capacitatea de a cunoaște fenomenele reale, de a lua decizii adecvate și de a obține realizarea lor. Resursa intelectuală a puterii sporește mult în cazurile în care intelectul cumulativ al funcționarilor angajați în organele administrative de stat este completat cu cel al angajaților din instituțiile de cercetări științifice, din învățământ, culturale etc. Conexiunea potențialului intelectual al simbriașilor din organele de stat cu cel al specialiștilor din exterior este, de regulă, mai mult o doleanță decât un fapt social real. De aceea diminuarea efectelor negative ale procesului birocratic necesită o activitate de îmbunătățire, de perfecționare și de pregătire profesională a funcționarilor. Putem vorbi despre o adevărată administrație doar atunci, când toate sectoarele vieții sociale sunt organizate și administrate astfel, încât acestea să asigure populației un trai decent și servicii de calitate. O astfel de administrație se creează prin efortul comun al puterii politice, care adoptă anumite reglementări administrative, și al puterii executive, care înfăptuiește administrația prin corpul de funcționari publici de o poziție profesională și de o ținută deontologică adecvată, capabili să răspundă nevoilor societății printr-un comportament potrivit situației. Toate acestea conjugate cu creșterea tehnologiilor administrative, depolitizarea gestionării cadrelor publice, utilizarea sistemului bazat pe merit și a carierei profesionale a funcționarilor publici vor consolida guvernarea și capacitatea administrativă a sistemului de guvernare în țara noastră.

Experiența țărilor avansate demonstrează o creștere a potențialului intelectual al puterii. Într-o societate bazată pe cunoștințe științifice acest proces va avea o dezvoltare continuă. Dacă puterea este pe deplin cointeresată în validitatea sa, ea va trebui să solicite opinia experților, să consulte mai multe opinii în problemele litigioase, să țină cont de pozițiile acelor oameni care dispun de un potențial analitic recunoscut în plan național, dar poate chiar și peste hotare. Nivelul de instruire al liderilor politici este o resursă a puterii nu mai puțin important decât bogățiile naturale, iar în unele cazuri valorează chiar mai mult ca acestea. În pofida tuturor încercărilor de a trece sub tăcere ideologiile politice ca resursă a puterii, ele totuși au o foarte mare pondere în lupta pentru putere și în mobilizarea maselor. Așa precum apreciază S. Huntington „...*ideile sunt arme, iar ideologia este*

slujnica schimbării politice. Fără articularea ideilor politice și angajament ideologic, schimbarea nu survine” [1]. Un fenomen conex bazei sociale este legitimitatea puterii. În publicațiile științifice întâlnim mai multe definiții ale legitimității puterii, una din ele aparținând politologului american S. M. Lipsset, care susține că *legitimitatea înseamnă capacitatea sistemului de a cultiva și a menține în conștiința poporului a convingerii că instituțiile politice existente sunt cele mai bune cu putință pentru societatea dată* [2]. Perioadele preelectorale abundă de enunțuri referitoare la înțelesurile libertății, democrației, echității sociale, prosperității etc., precum și la căile de realizare a acestor aspirații milenare, pentru atingerea unor asemenea obiective este necesară evaluarea continuă a guvernanților. Fiecare partid încearcă să străbată spațiul public pentru a convinge omul de rând că este unicul preocupat de bunăstarea populației și unicul care știe cum anume va asigura binele comun, ordinea și armonia socială. Întru realizarea obiectivelor de program concurenții promit în primul rând depășirea „moștenirii dezastruoase” a precedentilor prin reforme rodnice, reconfigurări ale instituțiilor politice și practicilor, aducându-le în corespundere deplină cu rigorile și standardele europene la care aderă fără nici o rezervă.

În publicațiile la temă este enunțat că puterea politică nu aparține oamenilor care o exercită, ci instituțiilor politice care o organizează și îi delimitează domeniul de competență [3]. Această afirmație se pare incorectă deoarece instituțiile puterii funcționează numai prin angajații lor, iar acești din urmă acționează numai ca funcționari ai instituțiilor concrete, având împuternicirile prescrise de acte normative corespunzătoare. În toate societățile democratice reacția față de decizia puterii politice este destul de variată: de la o acceptare voluntară, necondiționată sau pe deplin motivată și până la opoziția declarată și manifestă față de aceasta. Între aceste două extreme mai poate avea loc o diversitate de atitudini și reacții intermediare. De aici s-ar înțelege că puterea, care prin deciziile sale va crea mai multă satisfacție în plan social, se va confrunta cu mai puțină opoziție. De menționat însă că orice decizie politică provoacă atitudini pro și contra, pentru că oricât s-ar încerca, nu se poate dobândi o satisfacție socială unanimă. Într-o societate democratică e prezent fenomenul limitării puterii politice, ce se realizează prin diferite mijloace: separația puterilor în stat (în Republica Moldova e stipulat în Art.6 al Constituției); evitarea uzurpării puterii de stat (Art.2, alineatul 2 al Constituției Republi-

cii Moldova). Limitarea rațională a puterii mai poate fi asigurată prin activitatea partidelor extraparlamentare și de opoziție, a grupelor de presiune, de interese, prin independența puterii judecătorești, creșterea influenței mass-media etc. [4]. În caz de nerespectare a principiului limitării puterii politice, statul dispune de sancțiuni, precum apărarea prin drept a celor conduși, principiul legalității și respectarea lui, controlul constituționalității legilor, înlăturarea de la putere a celor care fac abuz de ea. Polemica în jurul celor mai importante probleme referitoare la fenomenul puterii politice este o parte a unei discuții și mai largi privind natura regimurilor politice și formele de guvernământ a societății umane în dezvoltare. Considerăm că o astfel de abordare a tematicii va lărgi orizontul cunoașterii și va înlesni emiterea unor judecăți de valoare adecvate. O putere guvernantă nu va avea succes în totalitate dacă va fi o provocare serioasă pentru voința și aspirațiile majorității membrilor colectivității. Insuficiența guvernamentală uneori rezultă nu atât din lipsa de competență a guvernanților, cât din nedorința de a plica legea în mod consecvent. Puterea prost utilizată creează condiții pentru haos și dezmăț.

Evaluarea activității liderilor politici, a guvernanților, a funcționării publice constă în estimarea obiectivă a rezultatelor obținute, având la bază promisiunile din cadrul programelor electorale, sarcinile și atribuțiile de bază, precum și prioritățile la nivel de stat/autoritate publică. Astfel, evaluarea reprezintă un proces care servește atât guvernanților, cât și cetățenilor în scopul creșterii productivității, a calității și a perfecționării angajamentelor clasei politice, întru trasarea a noi obiective și atingerea noi reușite bazate pe interes comun, pe bunăstarea socială. De asemenea, rezultatele evaluării servesc drept bază pentru luarea deciziilor, precum și constituie un instrument care ajută conducătorii să planifice, să organizeze și să monitorizeze mai bine activitatea autorității publice.

Cultura, dar mai ales conștiința politică, presupun un anumit bagaj de cunoștințe nivelul, profunzimea și vastitatea cărora sunt mărimi ce variază în funcție de diferiți factori, îndeosebi de nivelul de instruire generală și profesională, de structura social demografică a populației etc. Într-o societate pluralistă fiecare este în drept să opteze în favoarea unei sau altei doctrine politice, promovând acele valori pe care le consideră mai adecvate propriilor convingeri, dar care nu încalcă normele de drept și nu subminează securitatea națională apărată de constituția țării. Instruirea, educația și antrenarea în Instruirea, educația și antrenarea în viața poli-

tică a cetățenilor implică în mod evident aspecte controversate ca expresie a mesajelor doctrinare distincte și a diversității intereselor urmărite de către forțele politice aflate în competiție. Este și cazul sistemului politic din Republica Moldova, care, indiferent de regimuri și guvernări pasagere, revendică exprimarea liberă a opiniilor, afirmarea pluralismului ideologic, politic, stilurilor de viață etc. În corespunderea cu necesitățile vitale ale oamenilor din diferite grupuri sociale.

Concluzii

Analiza multidimensională a aspectelor privind importanța învățământului politic, a evaluării activității clasei politice, a nivelului culturii politice, devine o cerință esențială și primordială a societății în condițiile transformărilor permanente. Maturitatea societății civile, a clasei politice va determina menținerea stabilității în situații de incertitudine. Provocările actuale și capacitatea mobilizării, a transformărilor rapide, prin implementarea și adoptarea unor decizii corecte la nivelul conducerii, vor determina vectorii de dezvoltare și menținerea stabilității politice și economice a statului, pentru atingerea acestor performanțe învățământul politic este stringent necesar, acest aspect devine a fi unul vital.

Referințe bibliografice

1. Huntington S.P. Viața politică americană. Humanitas, 1994, p. 157.
2. Липсет С.М. Политологическая социология. În: Американская социология: перспективы, проблемы, методы. Москва, 1972, p. 205.
3. Chagnollaud D. Dicționar al vieții politice și sociale. București: Editura All, 1999, p. 27.
4. Шабо Ж. Государственная власть – конституционные пределы и порядок осуществления. În: Полис, 1993, № 3, стр. 156; Щербинин А. Драматургия власти. În: Полис, 1993, №6, p. 109.

DIVERSITY MANAGEMENT IN THE EDUCATION SYSTEM AND ISRAELI BEDOUIN STUDENTS AS A CASE STUDY

- **JULIA SIROTA**, PhD, Carmel College, Israel
- HAJAJRA Mohamed, Manager, PhD student of Free International
- University of Moldova, Chisinau

Abstract

Different countries perceive diversity in a different ways. However, there is one common feature for all- the willingness to see the environment as homogeneous, which for most human beings mean clarity, transparency, predictability and trustfulness. Most individuals prefer to spare their free time with people of similar points of view, interests and perceptions. They feel much more comfortable in a homogeneous group than in the heterogeneous one. The authors characterized diversity management in different countries of the world and described a case of diversity management in integration of Bedouin female students in the Higher education of Israel.

Keywords: diversity, diversity management, multiculturalism, Bedouin female students.

Introduction

Diversity exists in any society, independently on its cultural-historical features, social structure, government and state settings, and social regime. It should be perceived not as an individual trait of the environment, but rather as a multiple number of such environments, social realities and cultures [9].

Of course, different countries perceive diversity in a different ways. However, there is one common feature for all – the willingness to see the environment as homogeneous, which for most human beings mean clarity, transparency, predictability and trustfulness. Most individuals prefer to spare their free time with people of similar points of view, interests and perceptions. They feel much more comfortable in a homogeneous group than in the heterogeneous one.

Diversity of people and cultures is a phenomenon which takes place in any society, it is not “good” or “bad”. However, if differences become a hierarchy and people and communities are divided into political groups and become a hindrance, then they do become a problem. Even if a person

feels better in a homogeneous society, in most of the fields of life we meet diversity and have to admit that today pluralism and diversity are actual from political, economic and socio-cultural points of view [9]. That's why a principle of ideological and political diversity is legally certificated in policy making of lots of countries in the world.

There are first-order and second-order features of diversity. The first-order ones are “inborn” differences, such as age, nationality, gender, race, physical abilities and sexuality. These features have a strong and long-lasting impact on an individual during all her life, and they are key elements to create her image and points of view. The second-order features are acquired and may change. They are less powerful than the first-order features, however they also may have influence on self-esteem and points of view of an individual and her interactions with others. For example, married people may be perceived differently from single one. Also army service, native language, socio-economic status, education and work experience impact self-esteem of an individual and her relations with others. Sometimes, men after army service may have a higher social status than those who did not have an army experience. From an organization point of view, second-order characteristics of importance are style of working, education, qualification of an employee. Managers today have to consider, evaluate and exploit qualities and experience of employees.

The problem of diversity could not be ignored any more, especially in the education system. Nationality and religion, according to laws of lots of countries, should not be a reason for discrimination. However, in the heads of lots of school principals and teachers it still exists, and diversity features are still frightening and unwanted for them. In Europe, there is such an excellent system of quotes for handicapped and women employees, so one might imagine the problems may be avoided. Unfortunately, in reality if the qualifications are equal, still men and healthy workers get priorities [9].

Diversity models

There are two classic models of multi-culturalism. Australia, USA and Canada are the leaders of number of immigrants. In the 1960-s, these three countries implemented an approach of “fitting to English values” which assumed that after some time the immigrants will adopt the local culture and its model and social norms. It became evident in the 1960-s that the immigrants almost succeeded in integration. The other model was created

in 1970-s. Under the pressure of former immigrants, the initial model was changed. In order to save the immigrants' culture, the state became more tolerant in their attitudes to them. This model was called "the multicultural model". The first one to apply it was Canada, in 1971, and other countries followed it [4]. Thus, the model of "fitting to English values" turned into "the multicultural model". Immigrants, according to Kymlicka [4], are people who arrive into a country according to its immigration policy which allows them to become citizens in 3-5 year after they arrive, if they fulfill some conditions (like knowing some of the local languages, history and political structure). National minorities, according to Kymlicka [4], are defined as "groups of people having common historical past, territory, language or culture. Sometimes belong to a certain nationality, religion, culture. Any one of them might become a minority not on purpose, as a result of conquest, colonization or expansion, or agree freely upon creating a federation within one or more nations, communities, cultures. If these minorities wish to keep their cultures, they have to be recognized as unique". The differences between immigrants and national minorities then consist in the form and extent of their integration. Immigrants admit they have to adapt to the existing local culture and integrate into society. Unlike them, national minorities reject the process of integration and defend their own culture preservation. In both cases, often there is an alienation of culture, which is expressed when a group culture, including language, traditions and style of living are not honored by the state. In such a case, group members get alienated from the state. However, there are differences between cultural, political and economic alienations. All these types of alienations often overlap and donate to their mutual development, but not always. Conflicts and even violence of a religious and ethnic character often stem from a feeling of threat on religion or culture of a minority (like burning mosques and churches; provocative papers in journals which criticize some customs and traditions; restrictions on use of a certain native language). Thus, cultural alienation often donates to ethnic conflicts, which in turn are expressed then in other forms of alienation.

It is worthy to note there is no internationally recognized definition of a minority. What is a possible scenario for building up an individual identity, from the one side, and a tolerant/comfortable picture of the world from the other?

First of all, a human nature and unique personality are of major importance. The identity is built up in a following way: a person recognized she is a human, belongs to a nationality, and has a certain profession. Secondly, international and world conventions constantly emphasize equal opportunities for employees of different genders and nations, emigrants and others, and a need to promote and defend diversity and tolerance. Thus, the way people identify themselves actually answer a question of their uniqueness. It is evident they may tend to create communities, which would unite the unique individuals.

Diversity management is not a political doctrine with its curriculum, neither it may be called a philosophical stream with its own view of a human's place in the world, but it is rather a perspective or a method to evaluate a human life.

The author claims there are three main assumptions of diversity management:

1. People are connected to a culture, and they believe they live in a culturally-structures world, and build their lives and social relations based on cultural system and values and meanings.
2. Different cultures express different systems of values and definition of a good life. Since each one of them realizes only part of human abilities and emotions and consists only of a part of human lives, they need other cultures for a better picture of themselves, better understanding of their own values and widening their intellectual and moral horizons, altogether with better imagination and prevention of narcissism, defense from a desire to make own culture the only absolute one. It does not mean a good life is not possible in the framework of only one culture, but however, a life will get richer in interaction with other cultures, and living in isolations within a certain culture is impossible today for most of the people, since the world of today constantly changes.
3. Any culture is not homogeneous and reflects a long-lasting discussion between its different traditions and ways of thinking. Culture cannot be comfortable with external differences, if it is not comfortable with inner diversity. A dialogue between cultures demands any one of them to open up to impacts from the side. From the point of view of diversity management perspectives, any political doctrine or ideology cannot be absolutely true, so any good society sustains

and cherishes a constructive dialogue between cultures of different moral views. Such a society honors rights of its members to choose a culture and gives them more choices, developing their abilities of self-criticism, self-identification, imagination, intellectual and moral unity, this way supporting their growth and development. If some groups within a society wish to be independent and avoid contacts with other groups, the society must honor their choice, in case they do not endanger other groups.

A diverse society must not demand a diversity of all its sub-groups. Since it does promote a multi-cultural diversity, it opens its doors for those who do not support the dominant cultures of the society. A diverse society cannot be stable and survived for a long period of time, unless it develops a sense of belonging in its citizens. This sense of belonging cannot be ethnic and cannot be based on common cultural, ethnic and other characteristics, since a multi-cultural society is too diverse, but it should be political and be based on political beliefs. The sense of belonging to a certain country, but still being an outsider, is hard to comprehend and explain, however it may be so strong that damages seriously a quality of citizenship and a feeling of belonging to a political community. If a dominant culture's representatives treat minorities without respect, these minorities, concisely or not, adopt a negative self-image, lack of self-respect and feel far away from the main society stream.

Although the scope of opinions and definitions of diversity management is very wide, general view of this term may be conceived based on researches of Thomas and Ely [8], Steinmetz and Vedder [7] and others.

In Loden and Rosener's opinion [5], diversity management is a vital resource which demands to shift a focus from ideal employee scope to more pluralistic point of view. The authors claims that realization of such an approach requires three steps. The first one is recognition of cultural and ethnic diversity, which already exist on the American labor market. The second step assumes there is a need to cherish and respect the whole specter of diversity. The third step claims a common base must be found for building relations of trust and mutual respect. Loden and Rosener [5], like other researchers, classify first-order (innate) and second-order (acquired) characteristics, which are tightly connected between them.

The following figure describes diversity in respect of pedagogical concepts and management system:

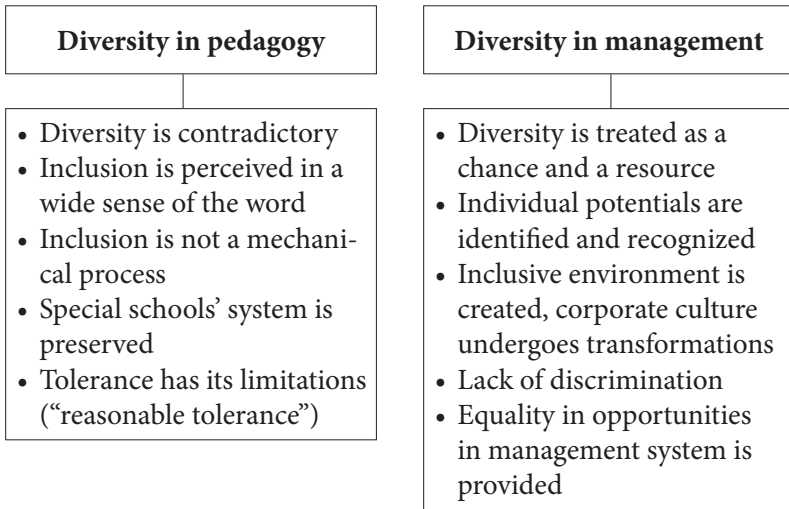

Figure 1. Diversity system in respect of pedagogical concepts and management system [6]

Diversity management in Higher education in the world

The academician traditions which deal with diversity management are represented best in USA academic institutions, which are experienced in solving complicated social-pedagogical challenges: firstly, unification of students who belong to different social layers, ethnic groups and cultures, under one and only corporate culture [6]. Secondly, differentiation of university structures, educational curricula and methods of teaching allows all the American students to acquire a high-quality education, independently of their social status and ethnic origins.

In general, American academic institutions have a rich experience of implementation diversity management concepts and strategies, which originally was oriented against students' discrimination on various grounds, and later on the orientation changed toward better exploitation of heterogeneous composition of students [6].

Numerous researches that were conducted by American universities and dealt with diversity problems, revealed some important components of heterogeneous university culture: heterogeneous composition of lecturers and students, cultures' dialogue on every level of university activity, special and unique social-psychological campus climate, expanding democracy in

educational institution, positive impact over process of studies and development of creativity skills in students. As many American researchers claim, the heterogeneous composition of teachers and students brings some problems about, however later on plays a positive role in professional-personal development of the students, supports forming of qualities such as tolerance, openness, empathy, respect to democratic values [3].

German universities began to realize a concept of diversity management when USA Higher education has already gathered such an experience. When implementing principles of diversity management, German institutions strive to improve conditions of studies and scientific-research activity for representative of different and heterogeneous groups, and get advantages in “the struggle” for better brains in conditions of unpleasant demographic situation and to attract more qualified specialists and talented students to their organizations.

In Germany, lots of programs, projects, state, social and private initiatives are directed to realization of diversity management’s concepts and strategies. Such initiatives include a project started by the Ministry of Science in Baden-Wuerttemberg in local universities, named “Models of individual speed of learning”. In additions, there are competitions established by The Higher education Center, such as “Diversity as a chance”, “Different is good”, the project “We study to exploit diversity possibilities”, all of which contribute to diversity implementation [2].

Israeli case study of diversity management of Bedouin female students in the Key College

The Key Academic College of the Negev region in Israel is very important among the Bedouin population of the region, in the field of teachers’ training. In recent years, more and more females from the Bedouin sector are accepted at the Higher education institutions of Israel. Still, their rate in different faculties in universities is very small. The most demanded profession for young Bedouin women is teaching, since they strive to get employed in the education system in their native villages and settlements. Key College supplies a perfect solution for them [2]. The diversity policy making in the Key College is expressed in involvement of female Bedouin students in a wide variety of courses in education and in college activities. In 2017, about 50% from all the Key College students were Bedouin, and about 90% of them get there immediately after graduating a High School.

The process of integration of students from the Bedouin society in Higher education is full of fears, especially the females, for whom Higher education doors were closed for years. It stems from gaps between higher school education and Higher education institution's levels, and many schools lately try to overcome this obstacle by organizing "recognition days" and "open days" within the colleges for school pupils from the Bedouin sector, then they get acquainted with the Higher education system, its faculties and programs. During the first year of academic studies, girls from the Bedouin sector encounter lots of problems and use to expect the local lecturers and guides to solve these problems for them, both in academic and social domain. This burden often falls on Arab lecturers who are perceived "one of ours" [1]. Bedouins students find it difficult to deal with the curriculum in Hebrew since there are gaps in language, with using a computer, with writing academic seminars and papers. Also, the Bedouin society is still very traditional, so girls from the sector pay attention to honesty of their clothes and behavior, which are traditional according to their religion, therefore it is not easy for them to integrate into the Western society of the majority of both Jewish and Arab students. Definitely, The Bedouin students have identity dilemmas- from one side, they are Israeli citizens, and from the other, they often support the struggle between the Palestinian Arabs and the state of Israel, feeling a part of the Palestine. This creates a major barrier in creating social relations and friendships with other students and teaching staff.

In the Key College, more Bedouin students are involved in common courses for Jewish and Bedouin students. The Key College takes care of using Arab language side by side with the Hebrew language, to make it easier for the Bedouin students to overcome the language gaps. The managerial staff in the Key College is especially attentive to the Bedouin female students, their origins and difficulties they had to overcome in order to get to Higher education, and all the dilemmas they experience. Still, the proportion of Arab speaking employees in the staff is low and does not reflect their proportion in the population. The social events in the Key College play very important role in the diversity management, since conducting event of all kinds and cultures demonstrate a democracy-based character in this institution [1].

Bibliography

1. ABO-ADJADJ, I. *Multiculturalism, a key for personal and social identity of Bedouin female students in teacher training programs in the Key Academic College for education*. Kolot. 2017, 32 p.(Hebrew)
2. JENT, N., VEDDER, G., KRAUSE, F. *Zur Verbreitung von Diversity Management Rainer*. Hampp Verlag. Hampp, R; 1. Auflage. 2010, 207 p. ISBN-13: 978-3866184978 (Deutsch)
3. JOHNSON, D.W., JOHNSON, R.T. *An Overview of Cooperative Learning*. [Quoted on 15/05/2020] Available at: <http://www.co-operation.org/what-is-cooperative-learning>
4. KYMLICKA, W. *Politics in the vernacular: Nationalism, multiculturalism and citizenship*. Oxford: Oxford university press, 2001. ISBN: 0199240981
5. LODEN, M., ROSENER, J. *Workforce America! Managing Employee Diversity as a Vital Recourse*. New York: McGraw-Hill. 2001. ISBN-13: 978-1556233869
6. MCDONALD, D.M. *The Evolution of 'Diversity Management' in the USA: Social Contexts, Managerial Motives and Theoretical Approaches*. Institute of Business Research, Japan. 2010. Available at: https://www.researchgate.net/publication/259761006_The_Evolution_of_'Diversity_Management'_in_the_USA_Social_Contexts_Managerial_Motives_and_Theoretical_Approaches
7. STEINMETZ, B., VEDDER, G. *Diversity Management und Antidiskriminierung*. Bertuch Verlag GmbH, Weimar. S. 136.2007. ISBN: 978-3-937601-51-9
8. THOMAS, D.A., ELY, R.J. *Making Differences Matter: A New Paradigm for Managing Diversity*. Harvard Business Review. 1996, Vol. 74 no. 5, pp. 79–91. ISSN · 0017-8012
9. ПЕВЗНЕР, М.Н., ПЕТРЯКОВ, П.А., ДОНИНА, И.А., СТАДНИК, В.В., АЛЬГЕРМИССЕН, У. *Менеджмент многообразия*. Великий Новгород. 2017, 451 с. ISBN 978-5-89896-627-0

EDUCATION SYSTEMS OF MINORITIES IN THE WORLD

• **ALVAKILI Noha**, PhD student of The Academy
• of Public Administration of Moldova, teacher

Abstract

Minorities often need to be integrated in all the sectors, especially the education. This paper deals with minorities' integration in different countries in the world and finally discusses the situation of Arab-speaking minorities in Israel.

Stakeholders stressed that the establishment of the Arab education system independent is not an expression of secession from the state, but rather an expression of integration within it, namely giving expression to the collective identity of the Arab minority on maintaining ties with the country, highlighting the shared ambition to create a civic culture includes Israel (Adler and Blass). In October 2011, the Monitoring Committee on Arab Education published the goals of the Arab Pedagogical Council in a document entitled "The Goals of Education and Instruction of the Palestinian Minority in Israel." The main goals mentioned in the document included the following goals: to strengthen Arab students' knowledge of Arabic as a language that expresses identity and belonging, as well as a means of communication, culture and research; strengthen national identity among Arab students will be based on the "cohesion among the Palestinian people, to strengthen memory and narrative of the Palestinian adherence to the history and political rights of the Palestinian people, and cultural pluralism, religious and social" and encourage Arab students to hold a constructive dialogue with the other, Jewish-Israeli perspective, based on a vision of shared life in one homeland, cooperation, equality and mutual respect .

The approach adopted by the Education Ministry is integration of the Arab minority, rather than granting autonomy to Arab education. In the case of the Arab Pedagogical Council, even though the initiators of its establishment emphasized that it would operate within the framework of the Ministry of Education, the State does not cooperate with the idea and so far, has not been recognized by the Ministry of Education.

Keywords: minority, majority, integration, segregation, educational policy.

Introduction

Minorities are a complex and problematic issue and relate to many strata of life, to national definition and identity, to culture and tribal affiliation. This issue is also fraught with pain and sediment from the past. This paper examines from a comparative perspective the educational systems of several minority groups in the world. To this end, the author chose to

focus on the following minority groups: blacks and Muslims of African descent and Chinese in the United States, Koreans in Japan and Chinese in Malaysia. Eventually, the Arab-speaking minorities of Israeli are discussed.

Minorities in Japanese education system:

One of Japan's largest minority groups is the Korean minority. The Japanese government's policy towards this minority is in the essence of choosing not to deal with minority education issues at all. Despite the rise in the number of students of different ethnic and cultural origins, and despite differences in the background of students in schools, the Japanese government persists on policies that are based on the ideology of homogeneous nationalism. The Korean minority aspires to resemble the Japanese majority group and achieve its achievements. Japanese textbooks and curricula ignore the history of Koreans, leading to misunderstanding and prejudice towards Koreans [3]. The purpose of this educational policy is to reduce the identity and identification of Koreans with their culture. In 1946, there were 539 Korean schools in Japan, including 41,000 students. The purpose of these schools was to teach Korean language, geography and Korean history, against the implementation policy that was implemented before World War II. In 1948, the Japanese Ministry of Education required the Korean students to study within the state education and began the closure of Korean schools. It also instructed that the Korean schools that remained in their former format would be run by Japanese, and that ethnic Korean studies would be considered as an addition to the curriculum.

The Korean will be enrolled in Japanese public schools. Subsequently, the government set criteria by which Korean students could enter public schools on the basis of several conditions: free space; a commitment by the student parents not to violate public order; if the student does not request Korean ethnic studies; And if the student agrees to accept the patterns and educational content set by the Japanese government. In the absence of a promising future after graduation, Korean students have lost motivation to learn, and the average Korean achievement is lower than the Japanese.

Minorities in Malaysian education system:

Malaysia is a multicultural country with 3 major ethnic groups: Malays, Chinese and Indians, who differ in language, religion and culture. Malaysians are the largest ethnic group and constitute 57% of the population. The Chinese minority in Malaysia, which constitutes 32% of the population, is considered the largest Chinese minority outside China's borders

and is an economic power group in Malaysia [5]. Most Chinese live in the urban areas of Malaysia and most trade in their hands while most Malaysians live in the rural areas and are based on the industry agriculture as a source of livelihood. With independence in Malaysia, equality between ethnic groups became a key issue, which was evident in the education system, then perceived as a tool for social mobility and the improvement of quality of life in modern society, since the beginning of the independence period, and unlike most populations. Malaysians are less developed in terms of education and economics. Before independence, the Chinese in Malaysia were considered an educationally and economically advanced population, but upon independence they were denied the opportunity to participate in the Malaysian government, while at the same time there was a policy of encouraging Malaysians to grant them educational status. In this spirit, laws that discriminate against Chinese for educational and employment opportunities have been enacted. Malaysia currently has two types of primary schools: Malaysian national schools and Chinese national schools [5]. Malaysian schools are favored over Chinese, which is reflected in budget allocation and government support. In order to be admitted to advanced education, Chinese students must pass admissions tests in the Malaysian language. As a result of this policy, which aims to give priority to Malaysian students over Chinese students, most Chinese fail the admissions exams and, as a result, forgo further studies in Malaysia [5]. Malaysian discrimination against the Chinese does not add up: 4 out of 5 university scholarships are given to Malaysian students. Furthermore, the Malaysian government has refused to recognize the academic status of Chinese-speaking universities in Singapore and Taiwan, and it does not recognize the diplomas of these institutions.

Minorities in the educational system of United States:

There are two types of minorities in the United States: a minority who voluntarily oppose themselves like Chinese immigrants, and a minority who involuntarily opposes themselves, such as blacks. Both groups have difficulty coping with language and cultural differences between them and white Americans. One of the minority problems in the United States is language limitations. Although a large percentage of Chinese immigrants in the United States are bilingual and most of them attend bilingual classes, they have language and communication problems because the Chinese

and English languages are very different in both grammar and phonological structure [3].

As a result, Chinese in the United States have difficulty in studying and find it difficult to find work. The predominance of whites and anti-Chinese that characterized the 19th and early 20th centuries led to the separation of Chinese education from the American education system. In the Chinese curriculum, emphasis was placed on learning manual skills and household-related issues, and not necessarily on theoretical issues learned by whites. Until recently, public school curricula did not include Chinese culture content or described their contribution to global civilization.

Another minority group in America is of African descent. The education system in the United States has been a major instrument of white predominance for blacks, and the white population has defined social reality for blacks through schools and has determined the language, curriculum, and teaching methods. There are words that are used by both blacks and whites, but they have a very different meaning for each group. The children acquire language and communication codes during socialization, which is why black students come to school not only as English speakers, but they possess their special slang. Those who are anxious about the fate of black culture in the United States believe that the process of learning the school culture leads to a concession to the culture and language of the black community [3].

Education of minorities in Israel

The members of the national-ethnic minorities in Israel are the Arabs, the Druze, the Bedouins and the Circassians.

A characteristic of the Arab minority in Israel is its being part of the Arab world surrounding the State of Israel, and the fact that many of its members have family ties with the Arabs of Arab countries. In other words, the Arab minority in Israel is part of the ruling majority in the Middle East. Following the War of Independence, the Arabs became the majority of the minority in Israel. This fact affects their attitude toward the State of Israel as a Jewish nation-state [1, 2].

In Israel there are several Arab-speaking minority groups, which together account for 5.2% of the total population of Israel. They are Muslims, Christians and Druze. As for the Druze, despite their Arabic language, their definition as Arabs is a complex question that is controversial both among the Druze and among the Arabs.

The Arab minority is the largest minority in Israel, and its share of the population is 91% (without the Druze). Most Arab speakers consider themselves to belong to the Arab nation, and many see themselves as belonging to the Palestinian people[4].

Arab education in Israel operates in the context of a Jewish majority state. This leaves it in the hands of the majority, while the minority group has limited involvement in its contents. This study attempts to clarify the collective rights of education while discussing the relationship between the Jewish majority and the Arab minority in Israel. The study presents examples of education systems of other minorities in the world with similarities and differences between these minorities and the Arab-Palestinian minority in Israel. The study paints a picture of the current situation of the Arab education system, while highlighting the changes that have occurred since the establishment of the State of Israel until today; Change processes that were influenced on the one hand by the status of the Arab-Palestinian minority in the State of Israel, and on the other hand by the very fact that the minority population is associated with the majority population. The study also discusses aspects relating to the invested resources and the outputs obtained accordingly, and, to the extent possible, does not overlook the organizational structure of the Arab education system, while pointing to alternatives [1].

The State of Israel is the state of the Jewish people, meaning that it is the state of the members of the Jewish nation, which constitute the majority population. This definition is supplemented by Jews who do not live in the State of Israel, that is, Diaspora Jews. In the State of Israel, citizens who are not members of the Jewish nation are defined as Arabs and Druze. Arabs and Druze feel discriminated in various areas because of the definition of the State of Israel as the state of the Jewish people.

The population of minorities in Israel is not uniform, and it has different approaches to the State of Israel, even within the same population group. According to researches, most Israeli Arabs are interested in maintaining their Israeli citizenship, even if a Palestinian state is established. On the other hand, very strong anti-Israeli positions are voiced by the leaders of this population and some of the Arab members of the Knesset (Israeli Parliament) [2, 4].

The minority's attitude towards the State of Israel sometimes contains internal contradictions. Arab citizens of Israel, for example, are very connected to Israeli society, for example, by controlling the Hebrew

language, but on the other hand, the percentage of voters among this population in the Knesset elections is declining, indicating some alienation to the State of Israel.

Education policy towards Arabs in Israel

Education policy for the Arabs is one of the most difficult questions on the agenda of the state since its inception. In the first years, the Education Ministry debated whether to assimilate education to Arabs in the general education system or to grant Arab education a separate status, subject to supervision and control. In the end, it was decided to give the Arab education a separate status, alongside the Hebrew State education and the religious (Jewish) education. It was also determined that the language of instruction in Arab schools is Arabic, being the second official language in the country. However, the State Education Law (1953), which was passed in August 1953, did not recognize the uniqueness of the Arab population at all, but the aim of the law was to “base the country’s elementary education on the values of Israeli culture and the achievements of science, love of the homeland and loyalty to the state and the people of Israel, training on agricultural work and crafts, pioneering training, and the aspiration for a society based on freedom, equality, tolerance, mutual aid, and love of people. “Only in 2003 was Amendment No. 11 added, Language, culture, history, heritage and tradition of the Arab population and other population groups in the State of Israel, and to recognize its equal rights of all citizens of Israel [4].

According to Majed al-Haj’s study, the Ministry of Education decided that the education programs for Arabs in Israel would not deal with national and political issues, but with matters of culture, religion and tradition. The policy toward Arab education was to supervise and control both the curricula and the identity of teachers employed in its ranks. This policy was valid not only during the period of military rule over Arab communities in Israel (1948-1966), which was characterized by close and direct supervision, but also many years later [2]. In fact, the role of the Education Ministry’s adviser in charge of Arab education was abolished only in 2005. However, the question of curricula remains sensitive, especially in subjects dealing with political issues, such as citizenship and history.

The struggle for education policy for Arab students and youth has spawned a number of popular organizations and initiatives that have been mobilized to provide solutions. The most well-known body is the Moni-

toring Committee for Arab Education, a registered non-profit organization founded in 1984. The committee works to equate Arab education to Hebrew education, both at the level of infrastructure and the quality of curricula in a manner that will meet the unique needs of the Arab student in terms of culture, education and nationalism. In addition to monitoring the activities of the Ministry of Education and the state authorities regarding the Arab education system, the Monitoring Committee operates projects as an alternative to the Ministry of Education's curricula, based on the understanding that the state programs are not suitable for Arab schools. In addition to the Monitoring Committee, a number of registered Arab organizations are active in the fields of culture, education and leisure. Most of these associations have been established over the last two decades with the intention of enriching the content of the study for Arab students and youth in the fields of language, consciousness and identity [1.4].

In July 2010, the Monitoring Committee for Arab Education announced the establishment of the Arab Pedagogical Council. Its initiators stressed that this is an expression of the right of the Arab minority, as an indigenous minority, to preserve its heritage and national identity and to determine its own educational policy and content. Another justification for the establishment of the Pedagogic Council was the claim that the status of Arab education in Israel should be compared to that of state-religious education and ultra-Orthodox education, which enjoy autonomy in determining their curricula.

References

1. ADLER, C., BLASS, N. (2003), "Inequality in Education in Israel," in Kop, Y. (ed.), *Israel's Social Services 2003*, Center for Social Policy Studies in Israel, Jerusalem, pp. 219-315 (Hebrew).
2. AL-HAJ, MAJID (1995), *Education, Empowerment, and Control: The Case of the Arabs in Israel*, SUNY Press.
3. FEINSTEIN, L. (2003). Inequality in the early cognitive development of British children in the 1970 cohort. *Economica*, 70(277), 73-97
4. HAMISI, R. (2009), *Introduction: A Perspective on Changes and Challenges in Arab Society in Israel*, United Kibbutz Publishing, Van Leer Institute.
5. POND, J. (1993). Preferential Policies and Secondary School Attainment in Peninsular Malaysia *sociology of Education* Vol. 66, No. 4 (Oct., 1993), pp. 245-261 (17 pages) 10.2307/2112755

PREGĂTIREA CADRELOR DIDACTICE – PARTE COMPONENTĂ A POLITICILOR PUBLICE

∴ **Vadim BOT**, doctorand, AAP
∴ (vadim.botz@gmail.com)

Rezumat

Politica publică este de fapt o direcție de acțiune adoptată și urmărită de guvern. Implementarea unei politici publice reprezintă un stadiu critic de realizare a unei politici publice în care rolul administrației este decisiv. Politicile publice trebuie să fie considerate un instrument direct care să permită clasei politice atingerea anumitor obiective specifice incluse în programele de guvernare sau care se impun pe parcursul guvernării. Prin urmare, implementarea politicilor publice în pregătirea corespunzătoare a cadrelor didactice, a devenit o necesitate stringentă în dirijarea eforturilor de realizarea activităților de performanță al cadrelor respective de către guvernanți. Conceptul de formare continuă a cadrelor didactice reprezintă un factor favorizant pentru dezvoltarea sistemului educațional și pentru sporirea calității educației în Republica Moldova. Este de remarcat că participarea la stadii, proiecte, conferințe internaționale, seminarii este o modalitate eficientă de dezvoltare profesională ce contribuie la creșterea calității profesionale. Activitățile de formare a cadrului didactic, vor răspunde cerințelor sociale aflate în permanentă schimbare calitativă, ceea ce va impune îndeplinirea unor sarcini noi în contextul educațional. O pregătire de calitate superioară a profesorilor și dezvoltare profesională continuă, trebuie să prezinte un interes strategic major pentru guvernarea noastră, deoarece de cadrul didactic competent depinde educația morală societății, ce va forma neapărat o identitate personală.

Cuvinte-cheie: cadrul didactic, politici publice, formare continuă, procesul educațional, instruirea, interesul strategic.

PREPARATION OF TEACHERS AS A COMPONENT OF PUBLIC POLICIES

∴ **Vadim BOT**, Phd student, Academy of Public Administration
∴ (vadim.botz@gmail.com)

Abstract

Public policy is in fact a course of action adopted and pursued by the government. The implementation of a public policy represents a critical stage of achieving a public policy in which the role of the administration is decisive. Public policies should be seen as a direct instrument enabling the political class to achieve certain specific objectives included in

government programmes or imposed during government. Therefore, the implementation of public policies in the proper preparation of teachers, has become a pressing necessity in directing the efforts of the performance activities of the respective teachers by the government. The concept of continuous training of teacher is a favorable factor for the development of the educational system and for increasing the quality of education in the Republic of Moldova. It is worth noting that participation in stages, projects, international conferences, seminars is an effective way of professional development that contributes to the increase of professional quality. The training activities of the teacher staff will respond to the social requirements that are constantly changing in quality, which will require the fulfillment of new tasks in the educational context. A high quality training of teachers and continuous professional development must present a major strategic interest for our governance, because the moral education of society depends on the competent teaching framework, which will necessarily form a personal identity.

Keywords: teaching framework, public policies, continuous training, educational process, training, strategic interest.

Pentru a ajunge la rezultate remarcabile, cadrul didactic trebuie să fie bine pregătit și motivat. Nici-o reformă a educației nu se poate realiza dacă se ignoră importanța pregătirii teoretice și practice a profesiei didactice. Tocmai de aceea este important să se sublinieze necesitatea unei permanente creșteri a calității în proiectarea și punerea în practică a programelor de formare a cadrelor didactice în toate sistemele de învățământ. În opinia Laurei Șerbănescu, un concept cheie în pregătirea profesorilor este acela al profesorului ca statut profesional înalt: calificat pentru un nivel superior de educație, cu o gamă recunoscută de competențe profesionale, capabil să exercite un grad semnificativ de autonomie și judecată profesională și de la care se așteaptă să-și asume responsabilitatea pentru propria dezvoltare profesională continuă și să contribuie la profesia didactică în ansamblul ei, precum și la dezvoltarea politicii și practicii educaționale. Pregătirea inițială a profesorilor încadrarea și debutul în carieră trebuie să stabilească bazele pentru acest statut [14, p. 4].

Întrucât instituțiile statului pentru pregătirea profesorilor și desfășurarea programelor în acest scop sunt elemente cheie pentru recrutarea profesorilor, considerăm că strategia dezvoltării acestor instituții să fie reflectate în politici publice ale guvernului. Astfel, politicile publice reprezintă o rețea de decizii privind alegerea obiectivelor, în cazul dat, al obiectivelor educaționale. După cum s-au expus anumiți cercetători: „conținutul politicii educaționale vizează organizarea sistemului de învățământ,

funcționarea instituțiilor de toate nivelurile, finanțarea învățământului, evaluarea, managementul, curriculumul, selectarea, formarea, perfecționarea și promovarea personalului didactic. În caz concret, pentru asigurarea conexiunii și continuității între cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor, au fost identificate câteva dimensiuni de bază: politici educaționale și instituționale, calificări și finalități, planuri de învățământ, conținuturile instruirii, procesul de instruire, stagiile de practică” [11, p. 3]. În general, politicile publice sunt un element esențial, căci ele oferă îndrumare funcționarilor guvernamentali pentru îndeplinirea atribuțiilor ce îi revin. Politică publică este direcție de acțiune aleasă de autoritățile publice ca răspuns la o anumită problemă sau la un set de probleme interconectate. Ea se referă la un curs de acțiune. Acest lucru are legătura cu ideea de cadru sau model – politicile publice oferă călăuzire pentru o întregă gamă de acțiuni interconectate dintr-un anumit domeniu. Procesul de îndeplinire a politicilor publice este procesul de formulare și de aplicare a politicilor publice [10, p. 17]. Luminița Gabriela Popescu menționează, că realizarea și menținerea calității politicilor publice presupun inițierea unui demers complex de învățare a modalităților în care trebuie abordat procesul politicii, încădrându-se în mai multe repere marcante, dintre care face parte definirea corectă a conceptelor de politică publică și de calitate a politicilor publice însuși, și cunoașterea modalităților de realizare și implementare, ce reprezintă condiții preliminare ale succesului politicii [13, p. 13].

Din afirmațiile de mai sus putem constata, că scopul politicilor publice este obținerea unor rezultate benefice derivată din acțiunea statului. Așadar, orice politică inclusiv politica educațională a unui stat se sprijină pe cadrele care o duc la îndeplinire. În opinia lui Vlad Păslaru, politica educației desemnează un ansamblu de decizii și de strategii adoptate la nivel de stat în vederea determinării direcțiilor principale de proiectare și de realizare a activităților de formare-dezvoltare a personalității în cadrul unor instituții specializate, integrate în sistem. Realizarea sa presupune o anumită compatibilitate necesară între opțiunile educaționale fundamentale – asimilate la nivel de finalități pedagogice – și activitățile declanșate sau care urmează să fie declanșate – la nivelul unor acțiuni eficiente în anumite condiții concrete de timp și spațiu. Și tot el adugă că, politicile educației sînt determinate esențial de funcția socială a educației, care constituie demersul majorității sociale pentru un anumit fel de educație. Majoritatea

socială și doctrina politică a educației reprezintă cele două premise social-politice indispensabile realizării unei educații realiste și eficiente [12, p. 18]. Este filozofia gândirii și planificării strategice, a planificării strategice, a implementării ideilor inovative și soluționării problemelor cu deschidere spre progres, a reconsiderării pozițiilor depășite și promovării schimbării calitative. În fine, este filozofia elaborării politicilor de dezvoltare [5, p. 5]. Politicile educaționale ar fi opțiunile noastre materializate în documente oficiale, însoțite de strategii, adică programe concrete de acțiuni urmate de o tactică, adică de o modalitate de implementare a resurselor potrivit politicii și strategiei [1, p. 24]. Politica educației reprezintă ansamblul deciziilor strategice stabilite de organizații sociale angajate în conducerea sistemului de învățământ la nivel de vârf – ministerul educației, teritorial – direcții / inspectorate școlare, local – unități școlare. Problema fundamentală pe care implică politica educațională, este cea a optimizării raportului dintre direcțiile de dezvoltare propuse sistemului și resursele pedagogice, cum ar fi informaționale, umane, didactico-materiale, financiare existente într-un context social determinat în timp și spațiu [6, p. 62]. În aceasta ordine de idei, ținem să subliniem că politicile publice educaționale abordează direct dezvoltarea cadrului didactic, perfecționarea și promovarea personalului didactic. După cum s-a expus în lucrarea sa Violeta Vrabii: „dezvoltarea personală a cadrului didactic reprezintă la momentul actual un deziderat important pentru ca să ajute profesorul să răspundă cerințelor societății în schimbare, procesului educațional, precum și satisfacției personale, reprezintă procesul modificării interperceptive interactivate, astfel, persoana nu numai că se schimbă intern, dar transformă și lumea din jurul ei” [15, p. 91].

Vrem să menționăm, că la formarea cadrului didactic se ocupă instituțiile principale de învățământ din Republica Moldova din care fac parte Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă”, Universitate de Stat din Tiraspol cu facultate de pedagogie, Colegiul “Alexei Mateevici” din Chișinău. Iar de dezvoltarea cadrului didactic se preocupă diferite programe și strategii de perfecționare a personalului didactic. Conceptul de formare continuă a cadrelor didactice reprezintă un factor favorizant pentru dezvoltarea sistemului educațional și pentru sporirea calității educației în Republica Moldova. În Codul Educației [4] se menționează că dezvoltarea profesională a personalului didactic, științifico-didactic, științific și de conducere se realizează în instituțiile de învățământ superior sau

în instituțiile de formare profesională continuă, de alți prestatori de servicii educaționale în baza unor programe de formare profesională acreditate prin stagii de formare profesională în instituții de învățământ și cercetare sau organizații acreditate din țară și de peste hotare; participare, ca parteneri la proiecte educaționale sau de cercetare naționale și internaționale; participare cu comunicări și lucrări la conferințe, seminarii, simpozioane, expoziții internaționale. Este de remarcat că participarea la stadii, proiecte, conferințe internaționale, seminarii este o modalitate eficientă de dezvoltare profesională ce contribuie la creșterea calității profesionale.

Rima Bezede susține, că pentru realizarea misiunii sale, cadrul didactic trebuie să fie format ca practician reflexiv, capabil să își analizeze demersul didactic, să aplice soluțiile de ameliorare descoperite și să comunice rezultatele colegilor de breaslă. Cadrul didactic desfășoară activități cu elemente de cercetare, pornind de la stabilirea problemei și finalizând cu împărtășirea rezultatelor obținute în vederea optimizării muncii sale [3, p. 5]. Iar Viorica Andrițchi a precizat că implicarea cadrelor didactice în realizarea scopurilor strategice ale instituției de învățământ, pe lângă gradul lor de motivație, mai depinde și de existența competențelor solicitate. Astfel, se solicită crearea cadrului optim, identificarea acțiunilor de formare profesională continuă care pot și trebuie să fie realizate de către sistem/ instituție pentru obținerea performanțelor individuale, ca rezultat al implicării sale conștiente în realizarea obiectivelor organizaționale, astfel creând premise pentru autorealizare, împlinire, satisfacție profesională [2, p. 11].

Este de reținut, că în cadrul conferințelor internaționale referitoare la domeniul formării profesionale inițiale și continue și de evaluarea profesională a cadrelor didactice a fost organizată Conferința Internațională pentru Educație a U.N.E.S.C.O. la Geneva în 1996, Conferința Mondială a U.N.E.S.C.O. pentru Problemele Învățământului Superior la Paris în 1998, Conferința a 24-a anuală a Asociației Europene pentru Educația Profesorilor (ATEE), Nivelul cunoștințelor profesionale ale cadrelor didactice și disciplinele de referință în cadrul instruirii profesorilor, Leipzig, 1999, Conferința a 25-a anuală a Asociației Europene pentru Educația Profesorilor (ATEE), Problemele formării profesionale a cadrelor didactice și cooperare globală și O cale pentru autoinstruirea permanent, Barcelona, 2000, în care a fost criticat modelul tradițional conform căruia viitorul pedagog era doar informat în domeniul de specialitate și despre științele educației.

La nivel European a fost dat publicității un document de valoare teoretică și practică deosebită de către Comisia Europeană în iunie 2005 (Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications, June 2005) în care este specificat principiile europene comune pentru competențele și calificările profesorului, elaborate ca răspuns la provocările formulate în Raportul interimar Comun de către Educația și Pregătirea Profesională 2010. Referindu-se la programe de perfecționare pe diferite domenii de formare profesională a cadrelor didactice, este aplicat Programul Consiliului Europei *Pestalozzi*. Programul în cauză poartă numele renumitului pedagog elvețian Johann Heinrich Pestalozzi, reformatorul sistemului școlar, părinte pedagogiei centrate pe dezvoltarea abilităților intelectuale, emoționale și manuale ale celui ce învață. Fiind o inițiativă a Consiliului Europei, demarată în anul 1969 sub egida Convenției Culturale Europene, acest program de formare continuă este destinat cadrelor didactice și cuprinde stagii de scurtă durată de 3-5 zile, organizate în toate statele membre ale Consiliului Europei. Grație acestuia, personalul didactic are posibilitatea de a-și îmbogați experiența profesională, de a stabili legături cu cadre didactice din alte țări pentru schimburi de idei, informații sau suporturi didactice. Mai există un program al Uniunii Europene *Erasmus Plus*. Este programul pentru educație, formare, tineret și sport în Europa. Programul oferă cadrelor didactice și personalului nedidactic din instituțiile de învățământ superior posibilități de predare și oportunități de formare profesională prin intermediul activităților de mobilitate. Această activitate sprijinită **dezvoltarea profesională** a personalului didactic și nedidactic din instituțiile de învățământ superior sub forma unor evenimente de formare în străinătate cu excepția conferințelor și a unor perioade de observare directă la locul de muncă/formare într-o instituție de învățământ superior parteneră sau într-o altă organizație relevantă din străinătate.

La nivel național există *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* [9], care prezintă un sistem de referință importantă pentru autoevaluarea nivelului de performanță al cadrelor didactice din învățământul general. Standardele reprezintă cerințele de bază pe care trebuie să le demonstreze cadrul didactic, mereu deschis și motivat spre dezvoltare profesională și atingerea de performanțe superioare. Pentru realizarea cerințelor de bază, cadrul didactic are studii pedagogice, demonstrează cunoștințe în domeniul psihopedagogiei, ale

domeniului și ale ariei de specializare pedagogică, cunoaște elevii, particularitățile lor, asigură accesibilitatea conținuturilor și utilizarea individualizată și diferențiată a strategiilor de predare-învățare-evaluare, demonstrează competențe de realizare a curriculumului și de respectare a actelor normative în vigoare în proiectarea unui demers educațional de calitate, asigură incluziunea și egalitatea de șanse în organizarea procesului educațional, comunică eficient cu familiile elevilor și membrii comunității și asumarea responsabilității pentru îmbunătățirea predării, pentru dezvoltarea sa profesională continuă.

Regulamentul cu privire la organizarea formării profesionale continue [8] care are drept scop dezvoltarea generală a personalității și respectiv a membrilor societății, sprijinirea și asimilarea valorilor culturale, științifice, naționale și universale, promovarea educației morale, civice în rândul cetățenilor, diminuarea și lichidarea deficiențelor de educație și instruire, actualizarea cunoștințelor sau obținerea de noi cunoștințe, ce vor permite perfecționarea profesională și reprofesionalizarea în vederea integrării active în piața muncii. Desigur sunt elaborate și *Planurile anuale de formare și perfecționare profesională al personalului didactic*, elaborate de instituțiile abilitate.

Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014–2020 „Educația-2020” [7] este principalul document de politici în domeniul educației. Ea stabilește obiectivele și sarcinile pe termen mediu în vederea dezvoltării educației și definește orientările și direcțiile prioritare de dezvoltare a sistemului de învățământ din Republica Moldova. Evident Strategia respectivă vizează extinderea și diversificarea sistemului de instruire a adulților pe parcursul întregii vieți din perspectiva formării generale și a formării profesionale continue, în corespundere cu nevoile persoanei raportate la necesitățile socioeconomice.

Prin urmare, ceea ce se poate afirma că totuși are loc implementarea politicilor publice în domeniul dezvoltării cadrelor didactice. Dar vom fi rezervați în evaluarea raportului eficienței acestei implementări. Credem că guvernarea trebuie să se implice mai activ în procesul de implementare, deoarece educația reprezintă bogăția nației, iar educația corectă depinde mult de pedagogi iscusiți și bine pregătiți. Concluzia mai generală care se poate desprinde din analiza de mai sus, este că mai multe cadre didactice au nevoie de consultații în domeniul atestării, elaborării portofoliului,

raportului de autoevaluare, de recomandări pentru elaborarea lucrării metodice, lucrării științifico-metodice. Ar fi de dorit, că formatorii să ofere metodologii de elaborare a acestor tipuri de lucrări fără plată. Pentru acordarea unor servicii de calitate în domeniul formării continue, este nevoie de oferire condițiilor bune de studii, repararea sălilor și amenajarea lor cu mobilierul necesar, tehnica ce ar corespunde cerințelor temelor sau modulelor prezentate. Învățarea pe tot parcursul vieții trebuie abordată ca o necesitate obiectivă impusă de trecerea spre o economie și o societate bazate pe cunoaștere. Cadrele didactice perfecționate, devin exponente a unei pedagogii active, care fixează referențialul cadrului didactic la nivelul valorilor pedagogice practicate de un autentic actor social, integrat deplin în viața comunităților educaționale locale și teritoriale. Activitățile de formare a cadrului didactic, vor răspunde cerințelor sociale aflate în permanentă schimbare calitativă, ceea ce va impune îndeplinirea unor sarcini noi în contextual educațional. Este necesară elaborarea unei teorii și strategii a procesului de formare profesională în așa fel, încât să permită stabilirea unei relații noi și funcționale între politicile existente și dezvoltarea continuă a sistemului de învățământ, care ar urmări îmbunătățirea ofertei educative la diferite niveluri ale sistemului respectiv. Toate acestea realizări au drept obiectiv creșterea eficienței procesului educațional din instituțiile de învățământ și formarea unei personalități integre și competente care ar face față cerințelor actuale.

Referințe bibliografice

1. Ambroci Victor. *Politici educaționale eficiente*. – Convorbiri didactice, 2018 nr.20, pp. 24-28.
2. Andrițchi Viorica. *Valorile – sistem de referință al cadrelor didactice în activitatea și dezvoltarea profesională*. – Univers pedagogic, 2018, nr. 2, pp. 3-11.
3. Bezede Rima. *Dezvoltarea profesională a cadrelor didactice prin implementarea cercetării-acțiune*. – Didactica Pro, 2014, nr. 2, pp. 4-8.
4. Codul Educației al Republicii Moldova nr.152 din 17.07.2014. – Monitorul Oficial nr. 319-324 din 24.10.2014.
5. Cojocaru Tudor. *Politici educaționale: concept și tendințe*. – Didactica Pro, 2015, nr. 1, pp. 5-8.
6. Cristea Sorin. *Politica educației*. – Didactica Pro, 2003, nr. 1, pp.62-64.

7. Hotărâre cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația – 2020” – Monitorul Oficial nr. 345-351 din 21.11.2014.
8. Hotărâre cu privire la organizarea formării profesionale continue nr.1224 din 09.11.2004 – Monitorul Oficial nr. 208-211 din 19.11.2004.
9. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general.* – Chișinău, 2018.
10. Mireille Rădoi. *Evaluarea politicilor publice.* – București: Tritonic, 2004, 287 p.
11. Paiu Mihail, Repida Tatiana, Țurcanu Carolina. *Politici educaționale – dimensiunea conexiunii și continuității între cicluri ale învățământului superior.* – Studia Univesitatis Moldaviae, Seria „Științe ale educației”, 2017, nr. 9, pp. 3-7.
12. Păslaru Vlad. *Politici educaționale și reforma învățământului în Republica Moldova.* – Didactica Pro, 2006, pp. 18-26.
13. Popescu Luminița Gabriela. *Politici publice.* – București: Editura economică, 2003, 272 p.
14. Șerbănescu Laura. *Formarea profesională a cadrelor didactice – repere pentru managementul carierei.* – București: Editura Printeh, 2011, 234 p.
15. Vrabii Violeta. *Criterii ale dezvoltării personale a cadrelor didactice.* – Univers pedagogic, 2017, nr. 4, pp. 91-97.

EGALITATEA DEPLINĂ ÎNTRE PROFESORII DE SEX FEMININ ȘI CEI DE SEX MASCULIN ÎN CADRUL ȘCOLII, ÎN ATMOSFERA MENTALITĂȚII BĂRBAȚILOR

⋮ **Manal AMOUN-HABASHI-M. A.**, doctorand, AAP

Rezumat

„Femeile muncitoare” nu este doar un ideal feminist, ci o necesitate a realității economice liberale. Cu toate acestea, în ciuda faptului că majoritatea femeilor din Statul Israel au fost integrate pe piața muncii, situația lor nu este încă egală cu cea a bărbaților, nu în caracteristicile lor de angajare, nu în salariile pentru munca lor și nu în oportunitățile pe care le au pe piața muncii. În mod considerabil, conform indicelui de gen pentru anul 2015, femeile dobândesc capital uman pentru a se integra în arena publică, dar nu reușesc să-l transpună în realizările de pe piața muncii și să reducă decalajele din puterea politică și economică.

Școala este o comunitate socială. Este una dintre principalele componente ale pieței muncii care angajează cel mai mare număr și procent de femei (profesori de sex feminin). De asemenea, este adevărat că școala suferă procese de schimbare care afectează cultura organizației. Aceste schimbări afectează procesele de predare – învățare-evaluare, climatul educațional și social în care există o relație între școală, părinți și comunitate în ansamblu. Scopul este de a crea un spațiu nou, diferit și echitabil, care să permită tuturor părților interesate sociale să rupă granițele de gen în numele unei societăți mai echitabile și mai rezonabile pentru toată lumea.

De fapt, având în vedere situația, cercetarea profesională și literatura relevantă, experiența mea și familiaritatea mea personală cu problema dată ca profesoară, educatoare și coordonator profesional la una dintre școlile incluse în eșantion și, de asemenea, având în vedere ceea ce aud și știu de la profesori din școala unde predau și din alte școli pe care îi întâlnesc în timpul seminariilor continue, am decis să investighez, să examinez și să rezist impactului percepțiilor etice, atitudinilor și diverse componente ale mentalității societății în care bărbații domină egalitatea dintre profesoare și profesori de sex masculin din școlile medii din sectorul Arab. Cercetarea a contribuit la proiectarea mediilor de lucru care pot sprijini procesele de creștere și dezvoltare care nu sunt sensibile la gen. Componentele abordate aici vizează publicul și nevoile acestuia, condițiile de mediu, potențialul educațional, procesele de evaluare și multe altele.

Cuvinte-cheie: egalitate deplină, femei muncitoare, comparație între profesoare și profesori, atmosfera conform mentalității în care domină bărbații, percepții etice.

THE FULL EQUALITY BETWEEN FEMALE TEACHERS AND MALE TEACHERS IN THE SCHOOL STAFF IN THE ATMOSPHERE ACCORDING TO THE MENTALITY THAT THE MEN DOMUNATE

⋮ **Manal AMOUN-HABASHI-M.A.**, AAP, Moldova

Abstract

“Working women” is not only a feminist ideal but a necessity of the liberal economic reality. However, despite the fact that most women in the State of Israel were integrated into the labor market, their situation is still not equal to that of men, not in their employment characteristics, not in the wages for their work and not in the opportunities that they have in the labor market. Considerably according to the gender index for 2015 shows that women acquire human capital in order to integrate into the public arena but fail to translate it to achievements in the labor market and to reduce the gaps in the political and economic power. The school is a social community. It is one of the main components of labor market that employs the largest number and percentage of women (female teachers). It is also true that the school undergoes change processes that affect the culture of the organization. These changes affect the processes of teaching – learning – assessment, the educational and social climate in which there is a relation between the school and the parents and the community as a whole. The aim is to create a new space, which is different and equitable, that will enable all of the social stakeholders to break the boundaries of gender in behalf a of more equitable and more fair society for everyone.

In fact, given the situation on the ground, the professional research and relevant literature, my experience and my personal familiarity with the area as a female teacher, educator and professional coordinator at one of the schools which are included in the sample and also in the light of what I hear and know from the population of teachers in the school where I teach and from teachers from other schools who I meet during continuing education and seminars, I decided to investigate, to examine and to withstand the impact of ethical perceptions, attitudes and various components of the mentality of the society in which males dominate the equality between female teachers and male teachers of the school staff in the middle schools in the Arab sector. The research contributed to the design of work environments that can support growth and development processes that are not gender sensitive. The components addressed here target audience and its needs, environmental conditions, educational potential, assessment processes and more.

Keywords: Full Equality, Working women, Comparison between Female Teachers and Male Teachers, the Atmosphere according to the Mentality that the Men Dominate, ethical perceptions.

Introduction

“Working women” is not only a feminist ideal but a necessity of the liberal economic reality. However, despite the fact that most women in the State of Israel were integrated into the labor market, their situation is still not equal to that of men, not in their employment characteristics, not in the wages for their work and not in the opportunities that they have in the labor market. Considerably according to the gender index for 2015 shows that women acquire human capital in order to integrate into the public arena but fail to translate it to achievements in the labor market and to reduce the gaps in the political and economic power.

The school as social community, it is one of the main components of labor market that employs the largest number and percentage of women (female teachers) than men (male teachers). It is true that the school is also undergoes change processes that affect the culture in the organizational field in the processes of teaching – learning – assessment, in the educational and social climate in which there is a relation between the school and the parents and the community as a whole, but the aim is to create a new space, which is different and equitable, that will enable for all of us to break the boundaries of gender in behalf a of more equitable and more fair society for everyone.

In fact, given the situation on the ground, the professional research and relevant literature, my experience and my personal familiarity with the area as a female teacher, educator and professional coordinator at one of the schools which are included in the sample and also in the light of what I hear and know from the population of teachers in the school where I teach and from teachers from other schools who I meet during continuing education and seminars, I decided to investigate, to examine and to withstand the impact of ethical perceptions, attitudes and various components of the mentality of the society in which males dominate the equality between female teachers and male teachers of the school staff in the middle schools in the Arab sector and in comparison to the Jewish sector. The research will contribute to the design of more real situation report for concluding of more correct conclusions, improving of the situation on the ground and making decisions about the individual, all this with treatment to various components such as target audience and its needs, environmental conditions, educational potential, assessment processes and more.

According to Bell Hooks, “in order to have a real vision, we have to plant our imagination in the solid reality ground; and at the same time hold on our imagination options that deviate from this reality”. This requires leadership personality with all that accompanies for it. But, according to Wallace Foundation (2008), leadership is not a matter of one person. Leadership means construction of a common commitment and nurturing a leading staff. For this purpose, we have to experience to gender equality that means to realize value. But, while gaps in representation raise the question of why a group which is more than half of the population does not receive commensurate representation!!

There is no doubt, that there are barriers to Gender Equality and there are several factors that hinder the progress of women in the labor market and their equal representation in the centers of power, but the aspiration is to establish equality between men and women. This aspiration is not a new issue in the Israeli discourse in particular and not in the democratic discourse in general. But despite the attempts to eradicate this inequality, it still exists. So, regarding the question “what should be done for establishment of equality between the genders?”, some of the ways are direct, such as opening of the doors of the workplaces which were not accessible for women in the past, attention to the factors that hinder the progress of women in the workplaces and the attempt to neutralize these factors; and some of the solutions are indirect, such as support system for ‘working family’. But it is important to note that despite the all attempts to establish the equality, the main and the most difficult thing for implementation is education for equality. The education for equality should create different culture of employment and representation, without prejudices. For this purpose we have to improve again and again the awareness for inequality between the genders and to bring it to the center of the public discourse in order to eradicate it.

The idea is the integration of gender thinking as a whole strategy for advancement of democratic and civil status of women from different groups and with an emphasis on Arab society in Israel. This position seeks to remove the issue of gender inequality from the field of women’s sole responsibility, and reformulate it as general social worldview which relates to men and women alike. The purpose is to make the concept of gender equality as an integral part of the thinking and action of the policy makers and planners in the society in general and in the schools in particular.

To create a new space which is different and equal, that will enable us all to break gender boundaries for the purpose of more fair and just society for all us at it will be reflected in the equal representation of women in the centers of power with adjustment to the human capital that they acquire in order to be integrated into the public arena and to translate this for achievements successes in the labor market in order to reduce the gaps in the political and economic power.

So, the purpose of the proposed study is to withstand on one hand of all contextual information – context (information about the characteristics of the institutional context, identifying the target population and defining its needs, identifying problems that in the base of the needs, identifying of possible solutions and examining the extent to which the proposed objectives may fulfill the identified needs) information about the inputs – input (information about the system's capabilities, its resources and their assessment, examining of alternatives to the plans and the strategies of action and examining of the systems of activity and strategies in applied aspects, including budgets and schedules), information about the processes of performance – process (detection or prediction of the difficulties and limitations that are developed during the activation and the implementation, supply of current assessment information in order to make decisions regarding the different factors and components / the independent variables and documentation of events that are develop during the study and their evaluation) and information about the products – product (descriptive and qualitative information regarding the products, examining of outcomes in relation to expected objectives, data about the context, the inputs and the processes of implementation and determination of the specific and relative value of the products) and on the other hand, to examine the effects and implications of these and other factors and components on equality / inequality between male teachers and female teachers in the schools.

In order to realize this objective, we have to propose and to adopt strategic thinking and to initiate projects and programs in fields that are related to implementation of gender thinking and gender equality. The aspiration is to create and to strive for a new sphere which is based on equality of opportunities that brings together organizations of grounds, male and female researchers, male and female legislatives, male and female decisions makers and more ... in the hope that the dialogue and the common thinking will serve as sources of information, guidance and professional

and research experience in order to lead to action and moves forward as efficiently and effectively in various organizations with an emphasis on the school organization.

Due to the width and depth of the picture that the research should deploy and the data which it is supposed to provide, the aim is that research results will serve as a compass for decision-makers and senior-level officials of various organizations in design of agendas and action plans in order to close the social gaps which are still exist and then to lead the all moves forward.

Methodology

Regarding the structure of the work, the work is an integrated research work; quantitative-empirical and qualitative – constructivist that is also called naturalistic (Lincoln & Guba 1994); it relies on the data collection that was conducted in the social research field. Some of the variables and the data are measurable, quantitative, isolated and controllable, and can be activated and measured, so it is possible to count and to quantify them in different ways and to perform on them statistical operations for reasoning. For this purpose, I chose the following techniques for data collection: questionnaires and examining and analysis of relevant documents. The other variables cannot be quantified, if so, I am as a researcher should in accordance with a qualitative approach has to describe, to explain and to highlight the obtained data and the observed processes, finding of meanings, their interpretation and understanding (Sabar, 1997) in order to understand “how and what is the process?” Since this is an Emic investigation that expresses inner, subjective and dependent on the culture of the specific participants perceptions regarding the phenomenon under study. So basically there is an interaction between the researcher and the participants. This research is based on the conceptual perspective and Grounded into field theories. In other words, the construction of a theory that relies on reality that emerges during the study during the construction and re-design of the arguments and creation of relations between phenomena that are discovered during the study. For this purpose, I am a researcher has to be subjective, flexible and to come in contact with the participants.

For this purpose I chose these data collection techniques: semi-structured interviews and observations according their different types. In the light of the findings and their analysis, there can be done conclusions and generalizations. A fundamental question that has be asked throughout the

process, is to what extent we can rely on the reliability and validity of the collected data (Yosifon, 2001).

The main research tool is the researcher who is interested in on one hand “to count, to calculate and to quantify”, on the other hand also to know “how and what is the process?”. For this purpose, I used four main methods of data collection which are questionnaires, document examining and analysis, observations and interviews.

It is important to note that the researcher assumes and continues to believe that there is value to analyze the internal experience of and the external behavior of the participants (mainly male and female teachers), as they are perceived by both by her and by the participants themselves (Sabar, 1997). The researcher looks at reality as it is revealed in her eyes, with the desire to interpret happens behind what is seen seemingly obvious (Yosifon, 2001) in order to reach an understanding that will assist to the teachers to adapt themselves, their learning, their behaviors and anything related to them as the school organization in order to achieve the possible maximum which should manifest itself in various forms such as quality of works, their satisfactions and their motivation, and more.

In order to conduct the study, I am as a researcher has to contact with the school principals in order to accept their approvals to conduct the research in each of these schools. I familiar personally with part of the sample participants: principals, teachers, guides and supervisors, because I am a teacher and a profession coordinator in one of the schools which are included in the sample, and with another part of the sample I familiar from the continuing education training and personal and through personal familiarity. Since the teachers mostly work within the school framework, they are related to everything happening inside it and experience the investigated issue, they (the population and the sample under section 1-a) are very consistent with the research and its needs.

After the acceptance of approvals from the principals, the study will begin collecting of data from relevant documents and observations. School where the researcher teaches, the observations will start before the formal beginning of the study. The observations will begin to be focused and documented with the beginning of the study. The observations should be held at anytime and anywhere in the whole school (teacher rooms, staff meetings, schoolyard and everywhere else...). In my estimation there should be held not less than ten formal and focused observations

throughout the whole period when each observation is no less than fifteen minutes. The observations focused on those aspects of research questions more objectively (Altricher, 1993). It is important to note, I was aware of the fact that that observation is more limited, it is more likely that the results of the observation will illuminate only a small part of the research question (Altricher, 1993, pp. 85) so I chose different sources of information collection.

In parallel to the observations I have to distribute the questionnaires among the teachers. It is important to note, during the preliminary conversation to any questionnaire it should be explained to the participant the following: The objectives of the questionnaire and what is examined, in which framework it is done, the importance of collaboration, the contribution and the vitality of the investigated issue, there will ensure to the participant anonymity of questionnaire and that the questionnaire will not be used in beyond the specific research (for the purpose of the study that there is no way to identify him/her or/and his/her statements for the purpose of collaboration, the level of motivation of the participant and to create a relaxed atmosphere (Altricher, 1993), the fact that it possible skip the personal information and the words of thanks.

Then and close to the end of questionnaires with the teachers, and coordinated with the principals, I will conduct interviews with the principals. This will be done in each of the schools have/workplaces and during the rest, because Hammersley & Atkinson (1995) believe that the questionnaire in the workplace enable to the participant to formulate the content and the way how he/she answers. The rest of the interview (with the supervisors, the guides, I intend to hold private meetings which will be pre-coordinated about the place and the time that will be agreed upon.

It is important to not, that during the preliminary conversation for each interview I have to explain to the interviewee the objectives of the interview and there will be assured him/her that his/her answers will be used solely for the purpose of research and that there is no way to identify him/her or / and his/her sayings. Clarifying of the objectives of the interview and the interviewee's secrecy for the purpose of collaboration, the level of motivation of the interviewee and create a relaxed atmosphere with the perception that the interview is a discussion of an equal parties (Altricher, 1993). I think that what the interviewee has to say is important for both sides, both the interviewer and interviewee, and I made sure to

reflect this perception before and during each interview. The structure the interview and its questions should answer on the research questions, so I chose a semi-structured interview to be shown a path and borders but also a degree of freedom and openness and ease during the interview.

Regarding the relevant documents, they will be analyzed carefully, and in any case of discrepancy, the things will be noted and there will be offered the way of treatment.

In my opinion, the data and information that were collected from four sources; Observations, interviews, documents and questionnaires; are enough to the ability to answer the research questions and at the best way.

In fact, the study was based on data collection that is conducted in the social research field and according to quantitative paradigm (empirical research) when the main tool in the study is the researcher. The structure of the questionnaire with the all questions that are included into should answer the research questions. In addition, I have to conduct an examining and analysis in-depth of the obtained from interviews data in order to reach the whole picture that reflects the complex of components that affect and are affected by the discussed issue. In fact, we can see the linear sequence which begins in my choice of the research issue and ends confirmation or refutation of the hypothesis that I designed. The linear sequence signal that I adopted in this study is:

1. Choice of the research issue, 2 – definition of the research question, 3 – formulation of the hypotheses, 4 – planning of the research system and the research tools, 5 – data collection, 6 – data analysis, 7 – conclusions concluding, 8 – confirmation of the hypothesis or its refutation in the light of the analysis and the conclusions that I achieve.

2. Chose a structured and detailed design and which cannot be changed during the study. The system indicates performance information in advance. During the research, the researcher intends to use not experimental design that means status documentation without intervention in the research field and without coming into contact with the participants. In fact, this study is mainly objective because I am as a researcher has to analyze the research results rationally and statistically. I have to make sure there is a causal relation is not only aimed at bringing the level of statistical correlation, but also give a causal explanation for the phenomenon. Following the data analysis, I have to examine correlation between the variables and the data.

3. This is an adaptive research design (with reference variables – variables that I accepted from the data). The differences between the participants already exist and I am as a researcher has to look at the variables as they exist in the reality. I am as a researcher interested in individual differences between the participants. In other words, I should to examine adaptive relations. The Research Steps: 1-conceptualization: creating a mentality of common term. 2-nominal definition: combination of theoretical definition with dictionaries nature to the abstract concept. 3-operative definition: a definition which includes the actions (operations) that are needed to be performed in order to measure the defined term. It defines us the steps, the procedures, or the operations which are conducted in order to examine the variable / term.

If so, I am as a researcher should be in the research field, observes the events during the period under study, serves as a primary instrument of data collection (Alpert, 1992; Sabar, 1997), its nature to understand the behaviors that I documents and the background to them and I interpret them in restoring the reality also from the perspective of the participants (Yosifon, 2001; Sabar, 1997). The proposed study design includes the conditions for data collection and analysis in order to obtain information which is relevant to the hypothesis. In fact, it is the structure, the planning and the strategies on which I constructed an evaluation of the hypothesis design.

All this in order to create new space which is different and equal, that will enable us all to break gender boundaries for the sake of equal and more fair and just society for all of us which is reflected in the equal representation of women in the centers of power with correlation to the human capital that they acquire in order to be integrated into the public arena and to translate this for achievements and successes in the labor market in order to reduce the gaps in economic and political power.

Bibliography

1. Abu Ziad, Salim & Savirsky Barbara. (2006). Women in the Financial and Business Services in Israel, Tel Aviv: Adva Center.
2. Adizes, Y. (2010). What is Management? IDF (Israeli Army) – Ministry of Security Systems Publishing.

3. Blanchard, K. (2008). *The Leadership Theory of Blanchard*. Meter Publishing.
4. Erez, A., Johanson, DE., Misangyi, VF., Halverson, K. & Lepine, M.A. (2008). "Stirring the Hearts of Followers: Charismatic Leadership as the Transferal".
5. Giles, C. & Hargreaves, A. (2006) 'The Sustainability of Innovative Schools as Learning Organizations and Professional Learning Communities during Standardized Reform', *Educational Administration Quarterly* 42(1): 124–56.
6. Hammonds, B. (2010). "An Idea whose time has come; Schools and Teachers Working together", *Leading and Learning Blog*, posted on Friday, December 03, 2010.
7. Judge, T., Woolf, E. & Hurst, C. (2009). Is Emotional Labor more Difficult for Some than for Others? A Multilevel Experience Sampling Study. *Personal Psychology*. Vol. 62, pp. 57.
8. Levin, Ben (2008). In Canada: 20 Minutes to Change a Life? *Phi Delta Kappam*, 90(5), 384-385.
9. Reisch, Naomi Hayman & Schafferman, Karin Tamar (2012). Does the Gender Equality Exist in Practice in Israel?
10. Shapira-Lishchinsky, L. (2009). Israeli Male versus Female Teachers' Intent to Leave Work, *Gender in Management: An International Journal*, 24(7), 543-559.
11. Tamir, Tal (Ed.) (2007). *Women in Israel 2006: between Theory and Reality*, Ramat Gan: the Israeli Women Network.
12. Weissblei, Etti (2006). Data about the Equality of Opportunities in the Education from the Age of Kindergarten to the University. Submitted for the Children's Rights Council, October 3, 2006. The Knesset, The Information and Research Center.
13. The Committee of Planning and Budgeting, The Higher Education Council, 2006. Report No 31/32 for the Years of Study 2003-2004 and 2004-2005. <http://www.che.org.il/articles.asp?articleID=2>.
14. The Gender Index: Gender Inequality in Israel 2015.

EDUCAȚIA ȘI SECURITATEA NAȚIONALĂ – PILONI AI STATULUI DEMOCRATIC

- **Natalia CIOBANU**, doctorandă, Academia de Administrare Publică,
- Republica Moldova
- (cnata1950@gmail.com)

Rezumat

Educația și securitatea națională a unei țări reprezintă două aspecte fundamentale în construirea unei societăți sănătoase, motorul care susține funcționarea eficientă a acesteia în toate dimensiunile: politice, economice, socio-culturale etc. Sprijinirea activităților educaționale și informaționale privind problematica securității naționale, în vederea promovării în rândurile tinerei generații a informației privind interesele naționale, amenințările și riscurile cu impact asupra dezvoltării unui stat democratic, va avea drept rezultat creșterea unor tineri responsabili, cu spirit civic, cu verticalitate și voință politică, interesați să apere cu vehemență independența, suveranitatea și integritatea teritorială a țării, la modul general și în particular să fie profesioniști dedicați în sferelor lor de activitate. În opinia autorului, ținând cont de caracterul multidimensional al securității, în Strategia de Securitate a Republicii Moldova este imperios necesar a include un compartiment referitor la educație, care să conțină acțiuni de funcționare eficientă, atât de importante pentru pregătirea specialiștilor calificați în toate domeniile. Lipsa cadrelor profesioniste va avea impact negativ pe termen lung, având de suferit întreaga societate. În contextul dat, autorul susține faptul că pentru asigurarea securității naționale, un domeniu important și prioritar al statului trebuie să fie educația, mai cu seamă în prezent, când suntem amenințați de un inamic necunoscut.

Cuvinte-cheie: educație, securitate, Republica Moldova

EDUCATION AND NATIONAL SECURITY-PILLARS OF THE DEMOCRATIC STATE

- **Natalia CIOBANU**, PhD student, AAP
- (cnata1950@gmail.com)

Abstract

Education and national security of a country are two fundamental aspects in building a healthy society, the engine that supports its effective functioning in all dimensions: political, economic, socio-cultural, etc. Support for educational activities, and information rela-

ted to the issue of national security, in order to promote among the younger generations, of the information relating to the national interests, the threats and risks that impact on the development of a democratic state, it will be as a result of the growth of a young, responsible, with citizenship, with influence, and the political will and interest to defend vigorously the independence, sovereignty and territorial integrity of the country, and, in general, and in particular, to be dedicated professionals in their areas of work. According to the author, given the multidimensional nature of security, in the Security Strategy of the Republic of Moldova it is imperative to include a compartment on education, containing effective actions, so important for the training of qualified specialists in all fields. The lack of professional staff will have a negative impact in the long term, affecting the whole society. In this context, the author argues that in order to ensure national security, an important and priority area of the state must be education, especially now, when we are threatened by an unknown enemy.

Keywords: education, security, Republic of Moldova.

Educația este un protector mai bun, decât armata.
(Edwart Everett)

În Legea Parlamentului Nr. 618 din 31-10-1995 privind securitatea statului, este consemnat faptul că la bază adoptării prezentei legi stau „prioritățile naționale, factorii a căror acțiune ar putea periclita securitatea Republicii Moldova...”. De asemenea, în aceeași lege se menționează în Articolul 15, aliniatul (1) că: „În conformitate cu Constituția Republicii Moldova, devotamentul cetățenilor față de țară este sacru”. Actualmente trăim într-o lume incertă și dezechilibrată, caracterizată de dinamica competiției globale ce ne influențează viețile, ne supune unui risc sporit de escaladare a unui colaps global, din cauza multiplelor conflicte regionale, intensificate din diverse erori umane. Conflictele sau chiar războaiele anterioare trebuie să fie un avertisment pentru liderii lumii în luarea deciziilor. Ce sădim și creștem azi – va fi roada și hrana pentru viitorul omenirii. Astfel, educația și securitatea națională a unei țări reprezintă două aspecte fundamentale în construirea unei societăți sănătoase, motorul care susține funcționarea eficientă a acesteia în toate dimensiunile: politice, economice, sociale, culturale etc. Preșcolarul, elevul și studentul de azi este angajatul de mâine. Sprijinirea activităților educaționale privind problematica securității naționale, în vederea promovării în rîndurile tinerei generații a informației privind interesele naționale, amenințările și riscurile cu impact asupra dezvoltării unui stat democratic, va avea drept rezultat creșterea

unor tineri responsabili, cu spirit civic, cu verticalitate și voință politică, interesați să apere cu vehemență independența, suveranitatea și integritatea teritorială a țării, la modul general și în particular să fie profesioniști dedicați în sferelor lor de activitate. Reieșind din articolele menționate în strategie și evidențiate mai sus, identificăm actualitatea acestui studiu, pe care o vom formula prin intermediul unor întrebări, ce vor argumenta conexiunea dintre educație și securitatea statului:

- Educația reprezintă în Republica Moldova o prioritate națională?
- Criza provocată de pandemia Covid-19 a scos la iveală problemele existente în sistemul educațional din Republica Moldova. Conștientizează clasa politică și societatea moldovenească că această criză în educație va avea un impact dezastruos pentru viitorul tuturor domeniilor, fiind un factor de pereclitare a securității naționale?
- Conceptul de securitate națională are un caracter multidimensional. Necesită a fi extins, pentru a oferi instituțiilor de stat și societății civile pîrghii de siguranță în fața unor posibile situații de criză?

Introducerea unui compartiment referitor la educație în Strategia de Securitate a Republicii Moldova lipsește de pe agenda politicianilor. Este convenabilă actuala strategie instituțiilor statului sau inacțiunile sunt dirijate de forțe interesate?

Criza provocată de pandemia Covid 19 justifică crearea unui sistem de învățământ mai durabil, prompt și sigur, apt să reacționeze în mod consolidat, fără perturbarea procesului de studii. Se impune o regândire a curriculumului, proceselor de predare-învățare-evaluare și dezvoltare a competențelor elevilor în scopul dezvoltării, motivării și conștientizării acestora a necesității de învățare online, drept o alternativă de învățare a învățământului tradițional în condiții de criză. Deci, învățământul la distanță reprezintă o soluție a momentului pentru a nu fi limitat accesul la studii, nu și un ideal model de comunicare și interacțiune, precum e învățământul față în față. Astfel, acțiunile ce țin de activarea instituțiilor de învățământ în astfel de situații, trebuie să fie ghidate de o evaluare complexă a riscurilor, pentru ca desfășurarea procesului educațional să aibă loc în condiții de securitate maximă pentru elevi, cadre didactice, personal și comunitate. De asemenea, eforturile instituțiilor de profil trebuie să fie concentrate asupra implementării soluțiilor inovatoare în procesul edificării unui sistem de învățământ rezistent în perspectivă, flexibil să reacționeze la eventuale crize noi, oferind o diversitate de modalități alternative de învățare,

condiții viabile tuturor actorilor implicați în procesul educațional pentru depășirea decalajelor mari dintre mediul urban și rural, evitării abandonului școlar și absenteismului în rândurile categoriilor vulnerabile. În contextul dat, elaborarea Strategiei pentru sectorul educației pentru anii 2021-2030 și a unui Plan de acțiuni pe termen mediu (2021-2025), recent inițiat de MECC cu sprijinul Parteneriatului Global pentru Educație (PGE) și al ONU, va reglementa acțiunile de viitor, oferind o retrospectivă de lungă durată a sectorului educației, incluzând educația timpurie, învățământul primar, secundar, superior și profesional, precum și educația nonformală, dar și alfabetizarea adulților și învățarea pe parcursul întregii vieți, se va axa pe dimensiunile învățământului la distanță, pregătirii, capacității sistemului și actorilor săi, inclusiv elevii, profesorii, părinții și alți actori.

În condițiile în care suntem amenințați de un inamic necunoscut, un domeniu important al statului, precum este educația, ar fi recomandabil să se regăsească în Strategia de Securitate a Republicii Moldova prin introducerea unui compartiment referitor la managementul problematicei de securitate cu accent pe gestionarea integrată a riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților în domeniul educației, având drept obiective centrale mai multe aspecte importante privind creșterea calității actului educațional:

- Minimizarea pierderilor de capital uman (exodul de intelect), printr-o gestionare eficientă de către stat a migrației forței de muncă, care are repercusiuni negative asupra perspectivelor de dezvoltare a țării.
- Evaluarea eficienței modalităților actuale de finanțare a sistemului de educație și focusarea pe repartizarea investițiilor din bugetul național în capitalul uman, din optimizarea resurselor de finanțare din direcțiile mai puțin prioritare. De asemenea, valorificarea surselor de finanțare externe: fonduri europene nerambursabile, precum și finanțările alocate prin programul Erasmus+, COSME, Creative Europe și Horizon 2020 ș.a.
- Internaționalizarea și europeanizarea învățământului universitar, cu scopul consolidării relațiilor cu statele Uniunii Europene, în vederea facilitării accesului Republicii Moldova la proiecte internaționale de cercetare și dezvoltare tehnologică.
- Corelarea politicilor ce privesc oferta de pe piața muncii cu cele din educație și cercetare, în scopul sprijinirii dezvoltării durabile a țării.

Susținerea și promovarea cercetării științifice, dezvoltării experimentale și inovării.

- Reducerea disparităților în educație între diferitele regiuni ale țării, cum ar fi decalajele de calitate dintre mediul urban și cel rural și a abandonului școlar, prin accesul echitabil la educație al regiunilor din țară aflate într-o situație economică precară. Instituțiile competente să elaboreze și implementeze programe și strategii viabile de preîntâmpinare și redresare.
- Includerea în curricula educațională a aspectelor privind informarea elevilor și a studenților cu privire la riscurile asociate agregării informaționale, precum și a programelor de educație din sfera competențelor digitale și a securității online.
- Elaborarea unui mecanism de organizare a procesului de formare inițială și continuă a cadrelor didactice, precum și a managerilor din educație, raportat la potențialul real din țară.
- Dezvoltarea unui sistem de educație bazat pe pregătirea cetățenilor pentru viața civică într-o lume globalizată.
- Asigurarea unor condiții favorabile de desfășurare a activităților educaționale, precum și soluționarea mai multor probleme **de siguranță și securitate a elevului/studentului** în instituțiile de învățământ.
- Crearea premizelor economice și sociale favorabile dezvoltării tinerilor, stimularea activităților acestora prin elaborarea unui set obligatoriu de măsuri, menite să stopeze plecarea acestora (condiții de realizare profesională, asigurarea cu spațiu locativ etc.)

În concluzie, urmare a amenințărilor și vulnerabilităților provocate de criza actuală din lume, educația în Republica Moldova are nevoie de o abordare nouă, de oameni competenți și integri să crească o societate sănătoasă, creativă și responsabilă. Acestea reprezintă doar unele dintre măsurile și acțiunile care necesită a fi întreprinse de guvern, societatea civilă și partenerii de dezvoltare în domeniul educației, dar există încă diverse lacune care trebuie abordate și incluse în strategia de securitate națională. Este doar o recomandare a autorului și în eventualitatea includerii acestui domeniu în strategie, pentru obținerea rezultatelor scontate și realizarea obiectivelor referitoare la educație, implică un efort conjugat din partea clasei politice, autorităților naționale responsabile de profil și

a societății civile, precum și valorificarea eficientă a resurselor umane, materiale și financiare de care dispune țara noastră.

Referințe bibliografice

1. Pavel Cerbușca *Învățământul general în mod online: eficacitate și eficiență* Analiza a politicilor educaționale în condițiile stării de urgență, Chișinău 2020, 20 p.
2. Educația în Republica Moldova, Publicație Statistică, 2019/2020// Education In The Republic of Moldova Statistical Publication, https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Educatia/Educatia_editia_2020.pdf, vizualizat la 04.09.2020.
3. „Învățământul și situația COVID-19 în Republica Moldova: Transformată în oportunitate, criza învățământului poate conduce la dezvoltarea unui sistem educațional mai rezistent”, Grupul Operațional pentru Educație coordonat de ONU cu privire la situația COVID-19 (condus de UNICEF și cu participarea BM, UNFPA, PNUD, OHCHR, UN Women, ICNUR, UNODC, UNESCO, FAO și UN RCO), Chișinău 2020, 20 p.
4. Legea Parlamentului Nr. 618 din 31-10-1995 securității statului, publicat: 13-02-1997 în Monitorul Oficial Nr. 10-11 art. 117, modificat: LP73 din 05.07.19, MO223-229/12.07.19 art. 279; în vigoare 12.07.19, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115238&lang=ro#, vizualizat la 04.09.2020.

PARTICULARITĂȚILE PERSONALE, PROFESIONALE A DEVENIRII ABSOLVENȚILOR UNIVERSITĂȚII CONTEMPORANE

⋮ **Galina SIROTENCO**, doctorand, AAP,
⋮ (galina.tiraspol@gmail.com)

Rezumat

În acest articol sunt analizate principiile de bază și abordările gestiunii proceselor dezvoltării personale și profesionale a studenților universităților contemporane; sunt investigate resursele mediului educațional; sunt evidențiate direcțiile principale ale dezvoltării învățământului superior în contextul soluționării problemelor actuale a dezvoltării social-economice a țării.

Cuvinte-cheie: dezvoltare personală și profesională, universitate, mediul educațional.

FEATURES OF THE PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF GRADUATES OF A MODERN UNIVERSITY

⋮ **Galina SIROTENKO**, PhD student, AAP,
⋮ (galina.tiraspol@gmail.com)

Abstract

The article discusses the basic principles and approaches to managing the process of personal and professional development of a student in a modern university, analyzes the resources of the educational environment, highlights the main directions of development of higher education in the context of solving modern problems of socio-economic development of the country.

Keywords: professional and personal development, university, educational environment.

ОСОБЕННОСТИ ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ ВЫПУСКНИКОВ СОВРЕМЕННОГО ВУЗА

Аннотация

В статье рассматриваются основные принципы и подходы к управлению процессом личностного и профессионального развития студента в условиях современного вуза, проанализированы ресурсы образовательной среды, выделены основные

направления развития высшего образования в контексте решения современных задач социально-экономического развития страны.

Ключевые слова: профессиональное и личностное развитие, вуз, образовательная среда.

Современное развитие экономики труда сопряжено с изменениями общества в целом, с постепенным переходом к информационному типу общества. Эти социально-экономические изменения рассматриваются как переход от «материальной» к «интеллектуальной» экономике, «экономике, базирующейся на знаниях» (knowledge-based economy). Данное понятие «Knowledge-based economy» определяет в качестве ключевых факторов развития материального и нематериального производства научные знания и специализированные навыки их носителей, выявляет проблемы качества рабочей силы, подготовки, формирования профессиональных компетенций, переподготовки и повышения квалификации кадров; формирования конкурентоспособности работников; профессиональной ориентации населения; мобильности кадров; социального положения трудящихся и их социальной защиты.

Новая оценка обществом высшего профессионального образования позволяет во многом предопределить с одной стороны государственную стратегию развития системы высшего профессионального образования, призванную способствовать достижению необходимого уровня профессиональных компетенций трудовых ресурсов, с другой – стратегию государственного регулирования рынка труда: в том числе, через механизмы снижения структурной диспропорции на рынке труда; повышения качества рабочей силы; достижения равновесия на рынке труда путем формирования профессиональных компетенций кадров, отвечающих потребностям работодателей.

Меняется отношение населения к высшему профессиональному образованию, а именно: теряется его социально-экономическая значимость в силу высокой ставки дисконтирования населения, то есть ожиданий быстрого дохода с меньшими затратами. Период реформирования рынка труда также характеризуется высокой долей структурной безработицы, то есть несоответствием уровня профессиональных компетенций работников занимаемым должностям, потребностям рынка. По мере развития рынка труда появляется

интерес населения к профессиональному образованию и стремление сформировать профессиональные компетенции согласно существующим представлениям о востребованности специальностей с целью получения будущих больших доходов, как платы за приобретенный уровень компетенций и его реализацию по месту занятости. В силу несовпадения во времени процессов формирования спроса на программы профессиональной подготовки со стороны потенциальных работников и спроса на подготовленных специалистов со стороны потенциальных работодателей проблема структурной безработицы ставится еще острее, возникает перепроизводство специалистов, невостребованных на рынке труда, растет безработица и в первую очередь безработица среди молодежи с высшим профессиональным образованием.

Все это определяет необходимость системного изучения мотивации молодежи в процессе формирования ею профессиональных компетенций, особенностей профессиональной ориентации молодых людей в современных социально-экономических условиях, ожиданий молодежи от полученных профессиональных компетенций с целью выявления сложившихся тенденций социально-экономического поведения молодежи в процессе профессионального становления, выявления существующих диспропорций, их социально-экономической оценки.

На основании подобного системного изучения вышеперечисленных процессов возможна разработка перекрестных, комплексных программ государственного и рыночного регулирования сфер труда и занятости, и в частности молодежного сегмента рынка труда с одной стороны, и сферы профессионального образования как системы, обладающей социально-экономическим потенциалом для формирования рабочей силы и развития общества в целом – с другой, что позволит минимизировать структурные диспропорции на рынке труда, а также оптимизировать расходы на профессиональное образование, повысить уровень профессиональной подготовки кадров, обеспечить рост трудового потенциала.

Трудности профессионального самоопределения выпускников вузов психологических специальностей порождены нестабильностью общества в целом, кризисом привычных норм и ценностей в жизни людей в нашем обществе. Они обусловлены и такими факторами, как устранение системы государственного распределения,

ситуацией на рынке труда (безработица, нехватка рабочих мест для молодых специалистов с высшим образованием), расширением сферы выбора направлений, форм и способов профессионального самоопределения.

Качественные изменения в социально-экономической жизни общества, в содержании и характере организации трудовой деятельности обнаруживают несоответствие между возможностями для самореализации личности и подготовленностью молодежи к их творческому использованию. Поэтому профессиональное самоопределение в современных условиях должно ориентироваться на формирование профессиональной мобильности и такого уровня профессионального образования, который позволил бы адаптироваться к меняющимся условиям и содержанию профессионального труда, а также на создание условий для успешной самореализации личности.

Современный молодежный рынок труда, как часть мирового, характеризуется увеличивающимся разрывом между трудовыми притязаниями молодых и возможностями их удовлетворения. Поскольку молодежь, как правило, не имеет практического опыта трудовой деятельности (либо он недостаточен), ее высокие требования к оплате труда делают проблематичным поиск подходящей работы. Отсутствие соответствующего стажа часто становится препятствием при заполнении вакансий, так как руководители предприятий и организаций предпочитают нанимать специалистов, имеющих достаточный опыт работы.

Неполное использование трудового потенциала молодежи – негативное явление, поскольку замедляется процесс обновления рабочей силы, особенно в тех отраслях, работа в которых для молодых людей не привлекательна. А растрата их трудового потенциала сегодня – это потеря качества рабочей силы в ближайшем будущем.

«По данным независимого агентства «РейтОР» в рамках опроса посетителей 24-й Международной Московской выставки «Образование и карьера – XXI век», а также по изучению образовательных программ вузов, было определено, какие специальности (направления подготовки) сейчас наиболее популярны среди абитуриентов. Как показывают данные опроса абитуриентов, выпускники школ практически десятилетие не меняют свои пристрастия при выборе будущей специальности, а именно:

- популярные специальности (по мнению абитуриентов) (в %): на 1 месте – экономика; на 2 – менеджмент; на 3 – иностранные языки; на 4 – юриспруденция; на 5 – информационные технологии; на 6 – медицина; на 7 – технические специальности; на 8 – педагогика.

Самыми популярными направлениями подготовки среди абитуриентов остаются экономика и менеджмент. Их выбрали около 85% респондентов. Основопологающим для обучения по этим направлениям является мнение о высокой востребованности экономистов и менеджеров на рынке труда.

Молодежь, представляя социально уязвимую группу населения страны, нуждается в поддержке, в том числе и со стороны государства – как гаранта ее прав и свобод, как хозяйствующего субъекта, способного сформировать для нее правомочный, справедливый и такой необходимый рынок труда. Для построения эффективного рынка труда необходимо подойти к решению проблемы профессиональной ориентации и трудовой социализации молодежи комплексно, оценивая все стадии воспроизводства трудовых ресурсов.

Определив предложение труда, а также потенциал работодателей, можно, создавая интегрированные модели образования и занятости, сформировать востребованную, согласно квалификационным требованиям и профессиональным навыкам, рабочую силу, что приведет к снижению и возможному устранению в будущем диспропорций рынка труда, сохранению трудового потенциала молодежи, а, соответственно, нации в целом.

Литература

1. Абульханова – Славская К.А. «Стратегия жизни». – Москва, изд-во «Мысль», 2011 г.
2. Абульханова – Славская К.А. «Типологический подход к личности профессионала. Психологическое исследование проблемы формирования личности профессионала. – Москва, 2010 г.
3. Абульханова – Славская К.А. «Типология личности и некоторые задачи психологической службы в вузе. Психологическая служба вуза: принципы, опыт работы. Сб. науч. тр. – М.: НИИВО, 2013 г.
4. Ананьев Б.Г. «К психофизиологии студенческого возраста. Современные психолого-физиологические проблемы высшей школы. – С-П, 2010 г.

5. Ананьев Б.Г. «О проблемах современного человекознания». – С-П, 2009 г.
6. Анцыферова Л.И. «Развитие личности специалиста как субъекта своей профессиональной жизни. Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала. – М., 2009 г.
7. Бабочкин И.П. «Проблемы становления специалистов в высшей школе». – М., 2009 г.
8. Бодров В. А. «Психологические исследования проблемы профессионализации личности. Психологические исследования формирования личности профессионала. Сб. научных трудов, Институт психологии. – М., 2011 г.
9. Борисова Е.М. «О роли профессиональной деятельности в формировании личности. Психология формирования и развития личности». – М., 2009 г.
10. Борисова Е.М. «Профессиональное самоопределение: личностный аспект». Дисс. докт. психол. Наук. – М., 2011 г.
11. Борисова Е.М., Логинова Г.П. «Индивидуальность и профессия». – М., 2011 г.
12. Бороздина Л.В. «Исследование уровня притязаний молодежи». – М., 2010 г.
13. Гневашева В.А. «Особенности профессионального становления молодежи России». Москва, изд-во «Дело», 2010 г.
14. Московская А., Московская В. «Качественные и количественные сдвиги в сфере занятости» журнал «Вопросы экономики», 2011 г. № 11.
15. Осницкий А.К. «Умения самоорганизации в профессиональном самоопределении учащихся. – С-П, 2012 г.
17. Поляков В.А. «Комплексное исследование проблемы подготовки учащихся, молодежи к труду в условиях перехода к рынку». – Н-Новгород, 2009 г.